

พิไชยสงครามชินธุโบราณ

เป็น เรื่อง แสดงวิธี รัก กองทัพ
แล เครื่อง อาวุธ แล กระบวย หรบ แล ราช
নীติสาร ของ ชาว ชาคีชินธุ แต่โบราณ

เรียบเรียงโดย

นาย ร้อย เอก บ. จ. เจริญ

ผู้สอนวิชาโรงเรียนนายร้อยทหารบก
มีข้อ ความเพิ่มเติมว่า ด้วยกัน เหตุ ก็นั้น
แล อาวุธ เพลิง ใน ประเทศ ชินธุ แล สยาม

ตีพิมพ์ ครั้ง แรก ๕๐๑ ฉบับ

ที่ โรงพิมพ์ วัชรินทร์ วิทยาลัย

รัตนโกสินทร์ ศก ๑๑๓

ไฉนยาต วินา ไฉนระราชย์

นะ ณะนำ นะปะรากระมะห์

[ถ้า ไม่มี กอง ทัพ ก็ ไม่ มี การ ปรก ครอบ ชาติ
ไม่ ฝั ทรพย์ สมบัติ แล ไม่ มี อำนาจ แผ่นดิน
จะ ตั้ง อยู่ ไ้]

ศุกร นิตินาตร-ตอน ๔ บท ๓ โคลก ที่ ๔

วิเชตวา พลดตา ฐป วัฏเจ ล่าเชตวุตติโย

[กอง ทัพ ของ พระเจ้า แผ่นดิน ถ้า ไ้ ปราย
ข้าศึก มี ไชย ชำระ แล้ว ย่อม ทำ ความ เจริญ ได้
สำเร็จ ใน พระราช อาณาจักร วัฏฐ มณฑล]

กาตา ไชย มงคล ใน ขง ไชย เฉลิมพล ของ
กอง ทัพ สยาม

THE ART OF WAR

MILITARY ORGANISATION,

weapons and political maxims

of the

ANCIENT HINDUS

compiled, enlarged and translated into Siamese

by

G. E. GERINI

with original remarks on the introduction and
early use of fire arms in Siam and compara-
tive notes on Siamese and Hindu military us-
ages, ceremonies and festivals

Vajrindr Printing Office,

BANGKOK, 1894.

“SAINYAT VINA NAIVA RAJYAM,
NA DHANAM, NA PARAKRAMAH.”—

[If there is no Army, there is no Government,
no Wealth, no Power.]

SUKRANĪTI, IV, 7. 4

“VIJETVA BALATA BHUPAM RATTHE
SADHETU VUDDHIYO ”.

[The Royal Army, if triumphant, effects an
increase of prosperity in the realm.]

The Siamese Army Motto.

แจ้ง ความ

ข้าพเจ้า นาย ร้อย เอก ยี.อี. เบรณี ผู้เลือก
แปล แล เรียบ เรียง คำรา พิไชย สงครามชินค
โบราณ ฉบับนี้ ขอแจ้ง ความให้ท่านทั้งหลาย
ทั้งปวงทราบ ด้วย หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้า ได้ ค
พิมพ์ขึ้น ด้วย ความยินดี ตั้งใจ ทูลเกล้า ฯ ถวาย
ใน พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล สมเด็จพระ
พระบรม โอรรถาธิราช กับทั้ง พระบรมวงศา
นวงศ์ ซึ่ง ได้ ดำรง พระราช อิศริยยศ ใน ตำแหน่ง
กอง ทักษิ ของ สยาม แล คำนี้ แจกจ่าย ใน ฝ่าย
ขุนนาง ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร ทั้งหลาย ซึ่ง เป็น
อธิบดี ใน กรม ยุทธนาธิการ แล กรม ทหาร ยก
ต่าง ๆ หรือ เป็นผู้บังคับการ ของ ข้าพเจ้า แต่
ก่อน แล ใน ทุกวันนี้ กับทั้ง นายทหาร ผู้เป็น มิตร

สหายของ ข้าพเจ้า ซึ่งได้รัับ ราชการ ใน กรม
 เกษตร กองเตียว กั้น ตั้ง แต่ คำน รัตน โกสินทร ศก
 ๑๐๐ ปี ซึ่งข้าพเจ้า ได้เข้ามา รับ ราชการ ถึง
 ร.ศ. ๑๑๓ ปีนี้ เพื่อ เป็นการ แสดง ความ ยินดี
 ของ ข้าพเจ้า ที่ ระลึก ถึง พระเดชพระคุณ ของ
 พระบาท สมเด็จ พระเจ้า อยู่หัว แล สมเด็จ พระ
 บรม โอรสาธิราช แล พระบรมวงศ์ ทั่ว วงศ์ ที่
 ดำรง พระราช อิศริยยศ ใน กอง ทักษิณ ของ กรม
 สยาม แล แสดง ความ เคารพ นับถือ แล ความ
 สำนึก ตึง รัก รักดี ของ ข้าพเจ้า ต่อ ท่าน ผู้ใหญ่
 แล มีตร สหาย ทั้งหลาย ของ ข้าพเจ้า เหล่า นั้น ใน
 สมัย ขึ้น ปี ไฉน รัตน โกสินทร ศก ๑๑๓ นี้ ซึ่ง เป็น
 ฤกษ์ สมัย ที่ ข้าพเจ้า ควร จะ ขูลเกล้าฯ ถวาย พระพร
 ไชย มงคล แล อำนวย พร ศุภผล สำหรับ ปี ใหม่
 แก่ ท่าน ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้งปวง เหล่า นั้น

แต่ข้าพเจ้ามีความเสียใจอย่างหนึ่ง คือ
โรงพิมพ์หาได้สามารถตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ได้
แล้วทันวันขึ้นปีใหม่ ร, ศ, ๑๑๓ นี้ ตาม
ความประสงค์ของข้าพเจ้าไม่ ข้าพเจ้าจึงต้อง
ฉีกนำมาทูลเกล้าฯ ถวาย แลคำนี้แยกจ่าย
ในภายหลังวันขึ้นปีใหม่ไปหลายวัน ด้วยการ
จำเป็นดังนี้

หนังสือนี้ ข้าพเจ้าหมายว่า ทูลเกล้าฯ ถวาย
แลคำนี้แยกจ่ายแทนหนังสือ “การศ” ทั้งชน
ทั้งหลายส่งถึงกันแลกัน สำหรับอวยพรความ
สุข สำหรับขึ้นปีใหม่อย่างหนึ่ง อีกอย่าง
หนึ่งนี้ไต่ว่าเป็นการที่ข้าพเจ้าคิดเกิดกุศลการ
วิทยาฝ่ายทหาร ผลของพระเดชพระคุณ ใน
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ กรุงสยาม เป็น
ส่วนสิ่งเล็กน้อยในครั้งหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้

เติมลงในการก่อสร้างตึก แห่ง การ ศิลปวิทยา
 อันเป็นการใหญ่กว้าง หาทิ สุตมิได้ ซึ่งจะได้
 เป็นทางชักนำน้ำใจ คนอื่นทั้งหลาย ให้อุสาหะ
 คิดหาสิ่ง เกื้อกูลการ ก่อสร้าง วิทยาทั้งนั้น มา
 ผลของ พระเดช พระคุณ เป็นประโยชน์แก่ประ
 เทศสยาม อีกสืบต่อไป

ขอ เคารพอำนาจผู้ ซึ่ง สิ่งซึ่งเป็นใหญ่ เป็นประธาน
 ใน สกล โลก ช่วยอภิบาล ยำรุง รักษา พระบรม
 เทชา นุภาพ ของ พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 แล พระอัครวิยา นุภาพ ของ สมเด็จพระบรม โอวสา
 จิราช แล พระบรมวงศ์ นวงศ์ ให้ ดำรง เจริญ
 ถาวร สัน กาล นาน แล ขอ ค้ำครอง บังคับ ท่าน
 ผู้เป็นประธานในฝ่าย เสนา มาตย์ ราช เสวกา
 ข้าราชการ ของ ขลุ พระบาท ผู้ใหญ่ผู้น้อย ผู้หนึ่ง ผู้
 ไทซึ่งได้ รับ ทนังสืบนี้ ให้ มี เคารพ นุภาพ โชค

ไชย มงคล แล ความศิริ สุข สวัสดิ์ ทุก ประการ
ทุก ท่าน ทุก นาย เทอญ

[นอกจาก เปน ของ มูล เกล้า ๖ ถวาย แล แรก
จ่าย เปน ของ ยืน ก็ แก่ ท่าน ทั้ง หลาย สำหรับ
ใช้ใหม่ ทั่ว ถ้วน แล้ว เหลือ นั้น มี อนุญาต ให้ ช่าง
พิมพ์ จำหน่าย ขาย แก่ ผู้ ต้องการ ใช้ เงิน ค่า ลง
ทุน คือ พิมพ์ แล ทำ เล่ม ใบ ปก เจ้า ของ หนังสือ นี้
หา ได้ มุ่งหมาย จะ ขาย เขา กำไร อย่าง ไດ ไม่]

คำนำ

(เบื้องต้น สมุทพิไชยสงครามชินอุโฆษ)

ตั้งแต่เวลาที่ข้าพเจ้าได้เข้ารับราชการเป็นผู้สอน
วิชาทหาร ในโรงเรียนนายร้อยทหารบก ณ กรุงเทพมหานคร
ข้าพเจ้ามีความปรารถนาอยู่เสมอว่า จะอุสาหะแปล
เรื่องพงศาวดาร การศึกสงคราม ของชาวยุโรปแต่โบราณ
แปลต่อลงมา จนถึงปัจจุบันทุกวันนี้ เพื่อจะได้
ไว้สั่งสอนนักเรียนทหารในประเทศไทย ให้มีความ
รู้ด้วยวิธีรณรงค์สงครามแลกลศึก ที่แม่ทัพผู้วิเศษ
ฝ่ายยุโรปเคยใช้ แลได้ไชยชนะศึกเป็นอันมากมา
แต่ก่อน แลจะให้รู้ในประวัติของเครื่องอาวุธแลกล
กระบวนศึก ต่อๆ มาจนถึงในปัจจุบันทุกวันนี้ จะได้
เป็นเครื่องประดัยสติปัญญา ให้เจริญรุ่งเรืองความคิดขึ้น
ทุกครั้งที่ทุกที แลจะได้เป็นทางออกหนุนน้ำใจผู้รัก
เรียนวิชาทหารให้คิดเทียบเอาอย่างของแม่ทัพ แล

นายทัพนายกอง แล นายทหารเอกเหล่านั้น ผู้ตั้งใจ
รักชาติแลถิ่นฐานบ้านเมืองที่เกิดของตน แลมีน้ำใจ
ชอบทน กล้าหาญมิได้กลัวต่อความลำบาก ชอบอาสา
แผ่นดิน กระทำสงคราม ให้ชาติของตนได้ไชยชนะ
พร้อมกัน ข้าพเจ้าก็สง่าราศีรุ่งเรืองแก่แผ่นดินบ้าน
เมือง แลให้ชาติมีอำนาจเขษานภาพแผ่ไพศาลไปใน
นานาประเทศ แม้ข้าพเจ้าและนายทหารเหล่านั้นจะมีผู้
ถือสรสิทธิ์เกียรติยศ ปราณีต่อสิ่งของที่มีค่าแลดิน
ชาวยุโรปทั้งหลายต่างย่อมนับถือเรื่องพงศาวดาร
เจ้าเป็นศรีอาริย์วิเศษของมนุษย์ ยามหนึ่งด้วยเล่ห์เขา
สติปัญญาฉลาดรู้ของมนุษย์ทั้งปวงในอีกกาลมาใช้เป็น
อาหารปัญญาเครื่องสั่งสอนมนุษย์ที่เกิดมาในภายหลัง
ที่โรงเรียน นายร้อยของประเทศยุโรป ย่อมฟังคำสั่ง
ทั้งกำหนดให้มีการสั่งสอนพงศาวดาร การยุทธนาด้วย
ครั้นข้าพเจ้าคิดเริ่มที่จะแปลเรื่องพงศาวดาร การศึก
ก็ตรึกตรองเห็นว่า ตามแบบแผนในประเทศยุโรป ย่อม

จะแสดงเรื่อง พิไชยสงคราม ของชาวกรีก แล ชาวโรมัน
โบราณ ชน ก่อน ต่อไปจึง สอน ตำราพิไชยสงคราม ของ
ประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจทั้ง ชาติชนเป็นใหญ่ได้ ใน
ภายหลัง จนถึงพิไชยสงครามใหม่ ตั้งแต่รัชกาล
พระเจ้าบรมโกศขึ้น ที่ ๑ มาถึงเวลาฝรั่งเศสได้พิไชย
พ่ายแพ้แก่เยอรมัน

ส่วนใน ประเทศทวีป ออก ชนชาวสยาม กับ ชาติ
มนุษย์ที่ได้ใกล้เคียง ได้ทราบชัดอยู่ว่า แล โบราณมา
ย่อม ใช้แบบแผน พิไชยสงคราม ที่สืบเนื่อง มาแต่ชาว
ประเทศอินเดีย เป็น พิธี ซึ่ง เป็น ประมุขวิจักษ์ ของชน จึง
เห็น ว่าควร จะ แสดง ตำราแบบแผน พิไชยสงคราม อินเดีย
ซึ่งเป็น ลัทธิ เข้มแข็ง อย่าง ที่ ชน เมือง สยาม แต่ โบราณ เคย
นับถือสืบ มาหลายร้อย ปี แล้วนั้น ชน ก่อน ถึงกับ ชาว
ประเทศยุโรป ทั้งหลายใน ปลายัน ทุกวันนี้ ย่อม แสดง
พิไชยสงคราม กรีกแลโรมัน กัน ซึ่ง นับถือว่าเป็น ประมุข
วิจักษ์ ของชาว ชาติยุโรป ทั้ง ปวง

ข้าพเจ้า คิด ตก ลง เหน ชอบ ดัง นั้น แล้ว จึง มุ่ง หมาย ที่
จะ แปล เรื่อง พงศาวดาร การ คัก สงคราม จึง กระลงไว้ เป็น
๔ ส่วน มี ลำดับ ดังนี้

ส่วน ที่ ๑ พิไชยสงครามชินศุโบราณ

.. .. ๒ พิไชยสงคราม ศรีภักดิ์โรมัน

๖ .. ๓ พิไชยสงคราม ยุโรป ตั้งแต่ เวลา ที่มี
อาวุธใช้ ดินปืน ประดิษฐ์ ขึ้น มา จนถึง
รัชกาล พระเจ้า หนะโปเลียน ที่ ๑

.. .. ๔ พิไชยสงคราม ยุโรป ใหม่ ตั้งแต่ รัช
กาล พระเจ้า หนะโปเลียน ที่ ๑ มา จนถึง ปี คย
บัดนี้ ทุกวัน นี้ ที่ ฝรั่งเศส ได้ ประหาไชย แก่
เยอรมัน แล เมือง เติร์ก ทำ มหายุทธ
สงครามรบ กับ รัสเซีย

ครั้น หมายเหตุ แบ่ง พิไชยสงคราม ลง เป็น ๔ ส่วน ดัง นั้น แล้ว
ข้าพเจ้า จึง ตั้งใจ เก็บ รวบรวม เรื่อง พิไชยสงคราม ชินศุ ขะ
เป็น ต้น แต่ สืบเสาะ เลือกรุ่น หา หนังสือ ตำรา ของ ชินศุ

ได้โดยยากนัก ด้วย คำว่า พิไชยสงคราม อินทุ โยธาณ
 เป็น ข้อความ พิศดาร ยังหาได้มี ปรากฏไม่ นักปราชญ์
 ฝ่าย ยุโรป ที่ได้ ศึกษาเล่าเรียน ขนบธรรมเนียม แลวิชา การ
 ต่าง ๆ ของ พวก ฮินดู โยธาณ แล ได้ แปล เป็น ภาษา
 ฝรั่งเศส ๆ หรือ แต่งเป็น เรื่องหลาย อย่างก็มีบ้าง แต่ ยัง
 หาได้ พบ ข้อความ อธิบายด้วย กระจวน รบ แล อาวุธ ของ
 ชาว ฮินดู โดย พิศดาร ไม่ เป็น แต่ พบ เรียบ ร่าย เล็ก น้อย
 ต่าง ๆ แม้ถึงดัง นั้น ก็ดี ข้าพเจ้า ก็ สำนึก เรื่อง
 หนังสือ ต่าง ๆ ของ นักปราชญ์ เหล่า นั้น อยู่เนื่อง ๆ เกือบ ข้อ
 ความ ที่ เรียบ ร่าย ต่าง ๆ ว่า ด้วย อาวุธ แล การ สงคราม ก็
 ได้ ความ ยิ่งน้อยนัก จน ข้าพเจ้า ถอย กำลัง ความ เพียร แพบ
 จะ เลิก การ ค้นคว้า คำว่า พิไชยสงคราม อินทุ โยธาณ เสีย
 เพราะ เห็น ว่า จะ เลือก หา สารประโยชน์ ใน คำว่า พิไชย
 สงคราม อินทุ ไม่ได้ แล้ว จึง มิ ได้ พบ คำว่า อินทุ ที่ นัก
 ปราชญ์ ชาว ยุโรป ได้ แปล มา ไว้ โดย พิศดาร นั้น เลย
 แล ถ้า จะ ค้นคว้า ค้น คำว่า ชาว ฮินดู ให้ สืบ เสงี่ยม โดยจริง

ก็ต้อง เป็น นักปราชญ์ วิชาภาษาสังสกฤต แดก ฉะนั้น ไป ค้น
หาต้นตำราภาษาสังสกฤตมาแปลออกโดยลำพัง จึง จะ
เก็บ ข้อความใน ตำรา พิไชยสงคราม ได้ โดยละเอียด แต่
ก็คง เพียรพยายาม หลาย ปี การ นี้ จึง จะ สำเร็จ ได้

ครั้น ข้าพเจ้า รวบรวม ทำค้น หนังสือ ตำรา อินทุมานาน ภาย
หลัง จึง ได้ พบ หนังสือ ตำรา พิไชยสงคราม อินทุโบราณ
วิเศษ สอง เรื่อง ว่าด้วย แบบ ชูบ่าง พิไชยสงคราม ของ
ชาคิอินทุ แต่โบราณ ทั้ง สิบ สิบหก ทั้ง ๒ เรื่อง นี้ คือ เป็น
ตำราอาวุธ เรื่อง หนึ่ง เป็น ตำรายุทธ สงคราม ของ พระ
ยัตริย ตรีภูลอินทุโบราณ เรื่อง หนึ่ง ตำรา อาวุธ นั้น ชื่อ
“นิตติประกาศิคา” นักปราชญ์ อินทุโบราณ ชื่อ ไฉ้มปายัน
เป็น ผู้รจนา ตก แต่ง ตาม อย่าง คัมภีร์ รจนระเพท

ตำรายุทธ สงคราม ชื่อ “คุกรนีติสาร” เป็น ของ
นักปราชญ์ อินทุโบราณ ชื่อ พระคุกราวาจารย์ เป็น ผู้รจนา
ตก แต่ง

หนังสือ พิไชยสงคราม ทั้ง ๒ เรื่อง นี้ นักปราชญ์ ชาว

ยุโรปผู้หนึ่ง ชื่อมิสเตอร์ โอเปเปอร์ต ได้ลงพิมพ์ตาม
ภาษาสังสกฤตเดิมไว้ ส่วน ๑ แปลออกไว้เป็นภาษาอังกฤษ
กริย ส่วน ๑ ตีพิมพ์ที่เมืองมัธราปุรีในประเทศอินเดีย
หลายปีมาแล้ว แลหนังสือนี้ตีพิมพ์ขึ้นโดยน้อยหาคนขบ
ยากนัก ไม่ใคร่จะมีแล้วในทุกวันนี้

ข้าพเจ้าได้พบหนังสือคำราของฮินดูนี้แลแล้วที่ใจนัก คิด
ว่าไ้ลาภอย่างยิ่ง ด้วยความมุ่งหมายของข้าพเจ้าซึ่ง
ก็ จะ แปล แล เรียบเรียง พิไชยสงครามฮินดูโบราณ ลงไว้
ก็จะเป็นความสำเร็จตลอดได้ ไม่เสียความคิดช่วย การ
แปลที่ไ้เริ่มวิจิตรรองไว้ แลไม่เสียเวลาที่ไ้สืบเสาะ
เลือกค้นหา คำรา พิไชยสงคราม ฮินดู มา เป็น ขำนาย
หลายปี

ข้าพเจ้าจึงเก็บรวบรวมข้อความซึ่งท่านนักปราชญ์โอเป
เปอร์ตได้แปลจากคำรา “นิติประกาศิกา” มาสมทบ
กับข้อความทั้งหลายซึ่งข้าพเจ้าได้เก็บเรียบเรียงจาก
หนังสืออื่น ๆ หลายเล่ม กับทั้งข้อความซึ่งข้าพเจ้าได้

แต่งเพิ่มเติมความ อธิบาย แล ความเหิน โดย ชนมาน ของ
ข้าพเจ้าเป็น ต้นด้วย รวม ทั้งสิ้น จัดลง เป็น ตอน ที่ หนึ่ง
ของ สมุดเล่มนี้

แล้ว จึง แปลตำรา ศุภครุฑีติสาร ซึ่งเป็นเรื่อง ครบ
บริบูรณ์ ไม่ต้อง มีคำอธิบายเพิ่มเติม จัดลง เป็น ตอน ที่
สอง จึง ได้ ครบ สำเร็จ ตาม ความ ประสงค์ ของ ข้าพเจ้า
ซึ่ง จัดเรียบเรียงพิไชยสงครามชินธุโยราณ ฉบับนี้

ถึงแม้ว่าข้าพเจ้าได้อุสหาเรียบเรียงพิไชยสงคราม
ชินธุโยราณ ฉบับนี้ แลได้ ตรวจสอบ คำแปลให้ ถูก ต้อง
กับต้น ฉบับนี้ ทั้ง ภาษา อังกฤษ แล ภาษา สังกฤต
ให้ เนื้อ ความ ตรงกัน กับ ภาษา อังกฤษ แล ให้ ศัพท์ แล
นามของอาวุธ แล ธรรมเนียม ต่าง ๆ ตรง กับ ศัพท์ สังกฤต
โดย มาก ก็ จริงอยู่ แต่ ข้าพเจ้า ยังเกรงว่า จะ พลาด
บ้าง หรือใช้ คำสยาม พาดย ที่ ยังไม่ สละ สดวย เกลยง
เกลา สมความดี ก็ จะมี อยู่ หลาย แห่ง ด้วย ข้าพเจ้า
เป็น คน ต่างประเทศ รู้ ภาษา สยาม ก็ ยัง หา แจ่ม จัก ชัด

เจนเหมือน ชาว สยาม แท้ไม่ กับเวลาว่างที่ จะ เวียน
 เรียง หนังสือ นี้ก็ไม่ว่าง จะ มีเวลา จนต้องทำ การนี้ ตาม
 เวลาที่ว่างราชการ มีเวลา กลางคืน เป็น ต้น เพราะ
 เหตุต่าง ๆ ทั้งกล่าว มา นี้ ถ้าผิด พลาด ข้อ ความ แล
 ถ้อยคำ ประการใด ขอ ท่าน ผู้ ได้ รับ หนังสือ ไปโปรดให้
 อภัย แลขอได้ กรุณาช่วย แก้ไขเพิ่มเติม ลงไว้ ให้
 เป็น ประโยชน์ แก่ชน ทั้งหลาย สืบ ต่อไป ด้วย

อนึ่งในตำราพิไชยสงครามชินธุ ฉบับนี้ ตั้งแต่ บท
 ที่ ๕, ที่ ๗ ที่ ๘ ที่ ๙ จนถึงบทที่ ๑๔ กล่าว
 ด้วย กำเนิด ธรรมชาติ แล ลักษณะ เครื่อง สัตรา อาวุธ
 ต่าง ๆ แต่ล้วนแอบอ้างเจือปนอุทธานภาพเทวคาอาวฤษ
 มีพรหม แล อิศวร หาราชาเป็นต้น มากนัก ท่านผู้ อ่าน
 จะได้ เห็นแจ้ง ว่า ธรรมดามีโดย พวก ชวาชินธุโบราณ ผู้
 นับถือ พรหม แล เทศา สืบ กัน มา ถ้า จะ กล่าว เรื่องราว
 สงคราม ก็ต้อง อ้าง อุทธี พรหม แล เทศา มา เจือปนด้วย ให้
 ชาติของ คน ฟัง เป็น ที่ ชอบใจ

นักปราชญ์ชาว ยุโรป ทั้งหลาย พิจารณา เห็น แจ่ม ชัด นี้
แล้ว ถึง จะ เลือกรับ เรื่อง รวบรวม สิ่งใด ของ ชาวอินทโย
ธา มา ก็หาได้ คัด ทอน ข้อความ เหลวไหล เหล่า นั้น
ออกไม่ ละไว้ ให้ นักปราชญ์ ภายหลัง พิจารณา ตระ
ตัวไป จึงได้ มีเรื่อง เปลือก ใบ แฉม ฝน อยู่ กับ แก่น เรื่อง
ตัว ข้าง เป็น ดังนี้

อีก อย่างหนึ่ง ถ้า ผู้อ่าน ผู้หนึ่ง ผู้ใด จะ เห็น ว่า เรื่อง
พิไชยสงครามแต่โบราณ ดังนี้ จะ ไม่ เป็น ประโยชน์ แก่
การ ทหาร ใน บัดนี้ บัด นี้ แล้ว เพราะ วิถี กล รบ แล
ศาสตราวุธ เครื่อง ยุทธ ะปวง ก็เปลี่ยน แปลง ไป มาก หา
เหมือน ดังโบราณ แต่ ก่อน ไม่

แต่ ความ เห็น ของ นักปราชญ์ ทั้งหลาย เห็น ว่า ถึง แม้
ว่า วิถี รบ แล เครื่อง ศาสตราวุธ ของ โบราณ เปลี่ยน แปลง ไป
แล้ว ก็ จริง แต่ สำระประโยชน์ ของ ตำราพิไชยสงคราม
โบราณ นี้ ยังมี หลัก สำคัญ เป็น คุณ เลือกรับ ใช้ ได้ มี อยู่
หลาย อย่าง ดังทั้ง เรื่อง พงศาวดาร ที่ แม่ทัพ โรมัน โบราณ

ผู้วิเศษชื่อ ซิซาร์ ได้แต่งไว้ ว่าด้วยการสงคราม
อันพิสดารที่ท่านได้กระทำมา (เป็นอดีตโนประวัติ) ก่อน
กริศจักราช แรกครั้ง ต้นเป็น หลายปี ภายหลัง ลง มา
ประมาณได้ ๑๘๐๐ ปี พระเจ้า นโปเลียน ที่ ๑ ยังทรง
พระอุสาหะ ทอด พระเนตร เรื่อง พงศาวดาร การสงคราม
โบราณ นั้นเนื่อง ๆ จน ถึง เกือบ หนังสือ เรื่อง การ สงคราม
ของท่าน ซิซาร์ ไว้ ให้ พระเจ้า เป็น พระสมุทตำรา พิไชย
สงคราม ข้าง ที่ ทรง ทอด พระเนตร ทด ๆ กัน มิได้ ชาติ
ก่อน จะ ยืน ทม แล พระองค์ เกษ นัย ถือเลือกเอา เบี่ยง
อย่าง กลศึก กระทำตาม ท่าน ซิซาร์ ทด ประการ จน
พระองค์ ได้ เป็น จอม พล พิเศษ เท่าเทียม กับ ท่าน ซิซาร์ แม่
ทัพโรมัน แต่ก่อน นักปราชญ์ทั้งหลายใน ประเทศยุโรป
เห็น ว่า ซึ่ง พระเจ้า นโปเลียน ได้ ธานี ชำนาญ ใน กลศึก
จนไม่มี ผู้ใด จะ เสมอ ใน เวลานั้น ก็เพราะ พระองค์ ได้
อุสาหะ ศึกษา กลศึก ของ ท่าน แม่ ทัพ ซิซาร์ โดยเลียบค
แต่ในเวลา ที่ ท่าน แม่ ทัพ ซิซาร์ ยัง ดำรง ชีวิต อยู่ ก็

ยังมีผู้รู้ใช้ดินปืน แลอาวุธเพลิงในประเทศยุโรป
แลวิชา การ ฝ้าย ทหาร ทั้ง ปวง ก็ ยังหา ได้ รุ่งเรือง เจริญ
เหมือนดังในรัชกาลของพระเจ้า นโปเลียนที่ ๑ ไม่ แต่
ถึงดังนี้ก็ดี พระเจ้านโปเลียนที่ ๑ ก็ ยังไม่หมั่น ประ
มาท ความคิด กล คึก ของ ผู้ มีสติปัญญา ใน ครั้น โยราณ
จึงอุสาค่ ทรง คึกษา ทกล คึก ของ แม่ทัพ ชีซาร์ จนได้มี
พิไชย ชำระ ชาติใหญ่ หลาย ประเทศใน ยุโรป จึงได้ ยก
พระองค์ขึ้นเป็น พระเจ้า ราชาธิราช

หนึ่ง ฝ้าย แม่ทัพ แล นายทัพ นายกองในทวันนั้น ต่าง
ก็ยัง คึกษา แขนง รว การสงคราม ของ พระเจ้า นโปเลียน
ที่ ๑ อยู่ ซึ่งนานมากกว่า ๘๐ ปี แล้ว ในเวลานั้นยัง
หาได้ มี ปืน ลำ กล้องเป็น เกดียวกัน ๆ ข้าง ท้าย ที่ ยิง ออก
ไกลดังทุก วันนี้ไม่

นักปราชญ์ ผู้ชำนาญใน การ สงคราม จึง ย่อม กล่าว ว่า
วิทยา ยุทธนา นั้นไม่ รู้เท่าชรา คง เป็น หนุ่ม ดารว อยู่
เป็น นิตย คือ หมายถึง ถึง สรรพ อาวุธ แล เครื่อง ยุทธ

อื่น ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปสักเท่าใด ๆ ก็ดี แต่กลศึกที่
เป็น หลักฐานแก่นสาร ของ วิทยารบหาได้เปลี่ยนแปลงไม่
ข้าพเจ้า จึง เห็น ว่า คำราพิไชยสงคราม ของ ชาวชาติ
ชินบุโบราณ นั้น ถึง จะมี เรื่อง รวบรวม อ้าง เหลวไหล
แอบแฝง เจือปน อยู่บ้าง ก็ดี ก็ คง ยัง จะมี แก่นสาร
เลือกใช้เป็น คุณประโยชน์ ได้ ใน ทุก วัน นี้ มี อยู่หลาย อย่าง
เมื่อ ท่าน ผู้ อ่าน ได้ อ่าน ตรวจดู ตลอด สมุดเล่มนี้ แล้ว ก็
คง จะพิจารณา เห็น ได้

อนึ่ง หนังสือ คำรา พิไชยสงคราม ชินบุโบราณ ฉบับ เดิม
ซึ่ง ข้าพเจ้า คัดแปล มา นี้ หา ได้ แสดง รูป กระบวน พยุหะ
ต่าง ๆ เหมือน อย่าง หนังสือ พิไชยสงคราม เช่น ที่ เคย มี ใน
ประเทศสยาม นี้ ไม่ ครั้น จะ คิด ทำ รูป ขึ้น ตาม ความ อธิบาย
ใน คำรานั้น หรือ จะ เขา อย่าง รูป พยุหะ ใน คำรา พิไชยสงคราม
ของ สยาม ก็ เกรง ว่า จะ ไม่ ถูก ต้อง ต้อง แท้ กับ แขนง
ที่ ชาวชินบุ ใช้ ใน เวลา นั้น จึง เว้น ไม่ ได้ ทำ ลง ไว้ คิด ทำ
แต่ รูป ฮาวุธ บ้าง เล็ก น้อย ตาม แขนง ซึ่ง ยังมี ปรากฏ อยู่

ในประเทศอินทโยธา นั้น ค่อยไปภายหน้าถ้าข้าพเจ้ามีเวลาว่าง ที่ จะเรียบเรียง เล่ม ที่ ๒ ซึ่ง ว่าด้วย พิไชยสงครามศรีกรุงโรมัน เนื้อหา ข้าพเจ้า ก็ จะ อุดหนุน เรียบเรียง ตีพิมพ์ต่อไป

ใน ที่ สุด นี้ ข้าพเจ้า ขอ แสดง ความ ขอบใจ แก่ ท่าน นาย ร้อยเอก นายแจ่ม ผู้เป็น ที่ “แซปแลน” ใน กรมทหาร นำ เก่า ซึ่ง ได้ ช่วย ข้าพเจ้า ตรวจ แก้ไข สำนวนถ้อยคำ สยาม พากย์ ใน ตอน ที่ ๑ หนังสือ พิไชยสงครามอินทโยธา ซึ่ง ข้าพเจ้า ได้ เรียบเรียง ไว้ ก่อน แล ช่วย แปลคำรากศัพท์ใน ตอน ที่สองบ้าง ตาม คำชี้แจง แนะนำ ของ ข้าพเจ้า

กรุงเทพ ฯ วันที่ ๒๕ เมษายน ร. ศ. ๑๑๓

นาย ร้อยเอก ยี. อี. เบริน

	หน้า
แจ้ง ความ	1-5
คำนำ คัม คาราวีไชยสงครามชินต ไบราณ	7-20
ยาน พแนก	21
คำอธิบาย ระบุ อารุช ชินต ไบราณ	32
บอก แก่ คำผิดถูก	35

คำร วา พีไชยสงครามชินต ไบราณ ตอนที่ ๑
ว่า ด้วย กองทัพ แล อารุช ของ ชาวชินต ไบราณ

บท ที่ ๑	แบบอย่าง จักกองทัพ ขก ของ ชาวชินต	๑
— ๒	กระบวน พยทะ คือ กระบวน ทอน	๑๑
— ๓	จำนวน เงินเดือน นายทหาร แล พลทหาร	๑๕
— ๔	จัดพลทหารเป็น กระบวนจักรวงคเสนา	๒๓
— ๕	ต้นเหตุ เครื่อง อารุช ของ ชาวชินต ไบราณ	๓๑
— ๖	จัดเครื่องสาตราวุธเป็น ชนิดแล แผนก	๔๒
— ๗	มุก ตา วุช	๔๖

บทที่ ๙	อุมก ตาวุธ	๕๗
— ๙	ธรรมชาติของ อุมก ตาวุธ และ อุมก ตาวุธ	๗๒
— ๑๐	พระขรรค์	๗๗
— ๑๑	มุก ตา มุก ตะ อาวุธ	๘๑
— ๑๒	มันตระ มุก ตาวุธ	๘๑
— ๑๓	เครื่อง ษุทธ อย่าง อื่น อีก ต่าง ๆ	๘๓
— ๑๔	อาวุธ วิเศษ	๘๔
— ๑๕	ชาว ชินตู เป็น ผู้แรก ประดิษฐาน ที่นั้ น	๑๐๘
— ๑๖	กรรม ์ตรัย ตระกูล ใน ประเทศ ชินตู	๑๓๓
— ๑๗	การ พิทักษ์ ทหาร ของ ชาว ชินตู	๑๔๑

ตอนที่ ๒ ว่าด้วย พระศุกร และ คำราชากระ ษิ์ สัตรา

คำนำ ตอนที่ ๒	๑๖๔
คุกระ ษิ์ ตี แปล ตั้งแต่ หน้า ๑๘๔ ถึง หน้า	๓๓๔
ข้อ ๑ ว่าด้วย กองทัพ	๑๘๔
— ๒ จำนวน พล ทหาร และ ยานพาหนะ	๑๘๔

ข้อ ๓	จำหน้า พระราช ทริพย์	๒๐๐
— ๔	ลักษณะ รด	๒๐๖
— ๕	ลักษณะ ช้าง	๒๐๖
— ๖	ลักษณะ ม้า	๒๑๐
— ๗	ชน ชวัญ	๒๑๒
— ๘	ลักษณะ โกล	๒๑๕
— ๙	ลักษณะ อรุ	๒๑๖
— ๑๐	อายุศม์ มุขยบ แล อายุศม์ ช้าง	๒๑๖
— ๑๑	อายุศม์ ม้า	๒๑๗
— ๑๒	อายุศม์ โค แล อรุ	๒๑๗
— ๑๓	ลักษณะ ฟัน ม้า	๒๑๘
— ๑๔	ลักษณะ ฟัน โค	๒๓๐
— ๑๕	อายุศม์ อรุ	๒๓๒
— ๑๖	การ หัก ช้าง	๒๓๒
— ๑๗	มั่งเหียน ม้า	๒๓๒
— ๑๘	เชือก สพาย โค	๒๓๓

ข้อ ๑๙	จำหน่าย พล ทหารไป รักษา ราชการ	๒๓๔
— ๒๐	ความ แะ นำ แล อนุาย รม คี	๒๓๕
— ๒๑	กระ ทำ พระ กิริยวต่อ ราช ทัณ	๒๓๙
-- ๒๒	สาตราสำหรับ คว่าง ทั	๒๔๑
— ๒๓	อาว ธิ เป้า ไศก เวทมนตร แล อาว ธิ ษณ	๒๔๑
— ๒๔	อาว ธิ ษณ	๒๔๒
— ๒๕	ทิน ษณ	๒๔๔
— ๒๖	กระสณ ษณ	๒๔๖
-- ๒๗	วิธี ประจ ษณ	๒๔๖
— ๒๘	ลักษณ ษณ แล ลก ษณ	๒๔๗
— ๒๙	ลักษณ ษณ ษณ แล ษณ รม	๒๔๗
— ๓๐	ลักษณ ษณ แล ษณ	๒๔๙
-- ๓๑	ลักษณ ษณ	๒๔๙
— ๓๒	ลักษณ ษณ	๒๔๙
— ๓๔	ลักษณ ษณ ษณ รม คี	๒๔๙
— ๓๕	แบบ ราชการ กระ ทำ คี	๒๕๐

ข้อ ๓๖	การ ศึกษานั้น จะเป็น สิ่งใด	๒๕๐
— ๓๗	วิธี รบ มี อย่าง ต่าง ๆ	๒๕๓
— ๓๘	ต้อง พิจารณา ให้ รู้ ฤๅ	๒๕๓
— ๓๙	การ ศึก ที่ จะ ต้อง กระทำ ด้วย จำ เปน	๒๕๔
— ๔๐	กิริยา จัก กระบวน พล เติ นไป	๒๕๕
— ๔๑	กล อุบาย ๓๓ ศาสตร ๖ ประการ	๒๕๗
— ๔๒	ความ แนะ นำ ให้ รู้ ใ้ กล อุบาย	๒๖๐
— ๔๓	การ ยাত্রา ทัพ	๒๖๖
— ๔๔	ความ โอบ อ้อม อารี ต่อ หมู่ พล โยธา	๒๗๐
— ๔๕	แบบ เติ น กอง ทัพ บก	๒๗๐
— ๔๖	กระบวน กล พยหะ ต่าง ๆ	๒๗๑
— ๔๗	สิ่ง สัณญา เปน ที่ หมาย สำ คัญ	๒๗๓
— ๔๘	ข้อ ม กระบวน พล เติ นไป มา	๒๗๕
— ๔๙	จัก กระบวน พยหะ ต่าง ๆ	๒๗๖
— ๕๐	อาสน์ คือ ที่ ตั้ง กอง ทัพ	๒๗๙
— ๕๑	อาศรัย คือ ที่ พิง พำนัก	๒๘๑

- ข้อ ๕๒ ทเวชน คือ ความใช้เลิศอุบาย สอง ทาง ๒๘๓
- ๕๓ ต้อง มีความ อสุหะ ของตนเอง ๒๘๔
- ๕๔ ความ แนะ น้ำใน ขั้ว ราชกิจ ทั่วไป ๒๘๖
- ๕๕ พระราชธรรมมานูวาทสำหรับ กระษัตริย์ ๒๘๙
- ๕๖ ขอมให้ ส้างชีวิตร พรหมณ์ ๒๙๔
- ๕๗ ลง อาดูร แก่คน ซลาต ๒๙๖
- ๕๘ เปียง อย่าง การ ขทอนา แก่กัน ๒๙๘
- ๕๙ ขทอนาที่ไม่ควร จะ ส้างชีวิตร ๓๐๕
- ๖๐ ข้อแนะน้ำใน การ ผัว หัก พล ทหาร ๓๐๘
- ๖๑ พระราช ทาน รวง วิล แก่ พล ทหาร ๓๐๙
- ๖๒ กระทำ การ รบ กวน ต่อ อริราช ไพร่ ๓๑๐
- ๖๓ การ ปล้น ใต้ ของ ข้าศึก ๓๑๑
- ๖๔ เครื่อง ราช บรรณาการ ๓๑๒
- ๖๕ เสนามาตย์ผู้ รักษา ราชการ บ้าน เมือง ๓๑๓
- ๖๖ องค์ มนตรี ๓๑๓
- ๖๗ ประโหิตา ทาริย์ ๓๑๔

- ข้อ ๖๔ ไม่ ยอมให้ พล ทหาร อาศัยอยู่ ตาม
นิคม คาม ๓๑๔
- ๖๕ จัด ตลาด สำหรับ พล ทหาร ๓๑๕
- ๗๐ ข้อบังคับสำหรับ พล ทหารทั่วไป ๓๑๕
- ๗๑ ประชุม ตรวจ พล ทหาร ๓๑๗
- ๗๒ แจก เงิน เดือน ๓๑๘
- ๗๓ ลักษณะ พระเจ้า แผ่นดิน ประพฤติ
แก่ ข้าราชการ ๓๑๙
- ๗๔ ตั้ง ผู้ว่าราชการ ตาม ตำแหน่ง ต่าง ๆ ๓๒๐
- ๗๕ ขยงให้เกิดวิวาทิตใจกัน ใน ค่าย ข้าราชการ ๓๒๐
- ๗๖ ให้ ผล ประโยชน์ แก่ พระเจ้า แผ่นดิน
ที่ปรายได้ ๓๒๑
- ๗๗ ทหาร รักษา ยาม ๓๒๔
- ๗๘ ลักษณะ พระเจ้า แผ่นดิน จะ ได้ ความ นัย
ถือ เปน พระ เกียรติยศ ๓๒๖
- ๗๙ ลักษณะ บ้าน เมือง ที่มี กำลัง เสื่อมถอย ๓๓๐

ข้อ ๘. คำราชของ พระศักรเทพยดา ประเสริฐ
 กว่า คำราชอื่นทั้งหมค

๓๔๓

ข้อ คณมเพิ่มเติมต่าง ๆ

— ว่าด้วยอาวุธลีลาณะแขวงเมืองหลวงพระบาง ๓๓๕

— ว่าด้วยกรรมนิยม ศาสนา แข่งเกลือก ๓๓๘

จบ

คำอธิบาย รูปใน เรื่อง พิไชยสงครามสินธุ ไบรณ

แผ่น ที่ ๑ (อยู่ตรงหน้า ๕๖)

รูป ที่ ๑ แสดง ตัวอย่าง รูปอาวุธ กำจัด กำลาย คือ
“อาศตระ” ของ ชาวสินธุ ไบรณ

รูป ที่ ๒ แสดง รูป พลทหารสินธุ แยก ชาติ ชิก ใน
ทุกวันนี้ กำลัง ทิง อาวุธ จักร แข่ง กัน เล่น

รูป ที่ ๓ แสดง ตัวอย่าง รูปอาวุธ จักร ของ แยก ชาติ
ชิก ที่ ทิง เล่น กัน

แผ่น ที่ ๒ (อยู่ตรงหน้า ๘๐)

เป็น ตัวอย่าง รูป จารึก อาวุธ ต่าง ๆ ของ ชาว ชาติ
สินธุ ไบรณ ซึ่ง ยังมีปรากฏ อยู่ใน สดปัสสิลา ที่ เมือง
สัจเจ แล ที่ บน เขา อไทยคีรี ใกล้ เมือง ราชคฤห์ ที่ ประ
เทศสินธุ นั้น ซึ่งเป็น สดบ สร้าง มา ตั้งแต่ พุทธ ศักราช
ประมาณ ได้ ๖๐๐ ปี มา จนถึง พุทธ ศักราช ประมาณ

๔๐๐ ปี ซึ่งคัดมาไว้ในที่นี้ เพื่อให้รู้รูปอาวต
 ของชาวฮินดูโบราณ ประมาณ ๑๘๐๐ ปี แล ๑๕๐๐ ปี
 เปนดังนี้โดยแท้

บอก แก่คำ ผิดถูก แลตัว อักษร ที่ ไม่ขึ้น

หน้า	บันทึกที่	คำว่า	ให้อ่านว่า
9	๑	กริก	กริก
10	๑๒	เทรกี	เทอร์กี
๑๑	๑๓	รุกเซียบ	กรุงรุกเซียบ
13	๑	มคเทอร์	มิกเทอร์
๑๑	๖	แลวทีใจ	แลวทีใจ
๑๑	๑๕	ซิง	ซิง
16	๑๕	สงไก	สิงไก
18	๒	รุ่งเรวง	รุ่งเวียง
21	๔	32	29
๑๑	๕	35	31
22	๔	ประคิษฏ	ประคิษฐ
26	๕	จิวิตร	จิวิตร

บอกแก่คำ ผิด ถูก แล คำ อักษร ที่ ไม่ ชัด

หน้า	บันทึกที่	คำว่า	ให้อ่านว่า
๓	๘	ปตเว	ปฤตนา
๓	๑๑	ท	ที่
๘	๗	ปตนา	ปฤตนา
๑๐	๑๐	เซอ	เซอ
๑๐	๑๑ ๑๒	พลทหารราบ	พลทหารสี่เหล่า
๑๕	๒	คำ ส้ง	คำ ส้ง
๑๕	๑๓	ตอนที่ ๕	ตอนที่ ๔ บทที่ ๗
		โคลกที่ ๒๓	โคลกที่ ๒๓
๒๒	กรวาง	กะหาปณะ	กะหาปณะ
๒๗	๔	ภาษา	ภาษา
๓๒	๔	ฝรั่ง เสศ	ฝรั่ง เสศ
๓๔	๑๒	ประกิจู	ประกิจู
๓๔	๑๔	วิเสศ	วิเศษ
๓๖	๑๐	คักมแปล	คัก แปล

บอก แก่ คำ ผิด ถูก แล ทวิ อักษร ที่ ไม่ ชัด

หน้า	บันทึกที่	คำว่า	ให้อ่านว่า
๓๔	๑๒	นี้	นี้
๓๔	๑๔	วงษ	วงศ์
๔๕	๒	มีพรหมมณฑร	มีพรหมมณฑร
๕๒	๑๔-๑๕	ทั้งนี้แล้ว	ทั้งนี้แล้ว
๕๓	๒	อังกฤษ	อังคริช [หนึ่ง ถ้า
กยว่า “ อังกฤศ ” หรือ “ อังกรฤศ ” ในที่ใด ๆ			
อีกต่อไปก็ให้อ่านว่า “ อังคริช ”]			
๕๔	๔	“ จัก ”	“ จักร ”
๕๔	๒	ลำหรัย	ลำหรัย
๖๒	๒	กรรมัตวิยชาติ	กรรมัตวิยชาติ
๖๔	๔	มีสันคม	มีสันคม
๖๕	๗	ตอนที่ ๕ โสลก	ตอนที่ ๔ บทที่ ๗
		ที่ ๑๕๕	โคลกที่ ๑๕๔

บอกแก้คำผิด และตัวอักษรที่ไม่ขึ้น

หน้า บันทึกที่ คำว่า ให้อ่านว่า

๖๕ ๑๔ ตอนที่ ๕ โศลก ตอนที่ ๔ บทที่ ๓
ที่ ๑๕๖ โศลกที่ ๑๕๖

๖๔ ๖ ตอนที่ ๕ โศลก ตอนที่ ๔ บทที่ ๓
โศลก

๓๓ ๕ จงพากัน จังพากัน

๓๓ ๑๑ เลี่ยมเข้า เลี่ยมเข้า

๓๓ ๑๓ ประกาศา ประกาศา

๓๔ ๘๐ บันควรให้ บันดาลให้

๓๔ ๑๕ พระนารายณ์ พระนารายณ์

๓๔ ๑ พระนารายณ์ พระนารายณ์

๓๔ ๘ ฤทธิ์วิวงศ์ ฤทธิ์วิวงศ์

๘๓ ๖ ๑ ภาละจักร ๓ ภาละจักร

๘๓ ๓ ทะเศศิระมะ ทะเศศิระมะ

๘๓ ๖ ไทญ ไทญ

บอกแก่คำ ผิด ถูก แล ตัว อักษร ที่ ไม่ ชื่น

หน้า บัณฑิตที่ คำว่า ให้ อ่านว่า

๘๗ ๘ ทำ ภาระ ทำ ภาระ

๘๘ ๑๑ ๑ วรรณาอาสตร ๒ วรรณาอาสตร

๘๙ ๑๒ ๒ พรหมาสตร ๓ พรหมาสตร

๙๐ ๘ อุกฤษฏ์ อุกฤษฏ์

๑๑๐ ๑๒ ท้องผูก ท้องผูก

๑๑๑ ๑๐ ขนกำแพงเมือง ขนกำแพงข้อมเมือง

๑๑๒ ๕ ฟัง มา เรียบ ฟัง มา เรียบ

๑๑๓ ๔ เชื้อ ไต้ว่า เชื้อ ไต้ว่า

๑๑๔ ๒ ไสลก ไสลก

๑๑๕ ๘ เกรซ เกรซ

๑๑๖ ๑ ไท คก ไท คก

๑๑๗ ๒ สัณ สกริต สัณ สกริต

๑๑๘ ๓ อุกฤษฏ์ อุกฤษฏ์

ขอลแกคำผิดถูก แลตัวอักษรที่ไม่ขึ้น

นำ บันทึกที่ คำว่า ให้อ่านว่า

๑๓๘ ๑๓ คำหนึ่งว่า คำหนึ่งว่า

๑๓๘ ๑๓ การ สก การ สก

๑๕๒ ๑๑ คุเหมือน คุเหมือน

๑๖๖ ๓ คีระ คีระ

๑๖๖ ๑๑ พันพระกร พันพระกร

๑๗๒ ๑๐ ไสลก ไสลก

๑๗๖ ๗ ไสลก ไสลก

๑๘๑ ๒ ผู้นน ผู้นน

๑๘๑ ๓ ย่อม ย่อม

๑๘๗ ๘ สั สันทนา สั สันทนา

๑๘๘ ๖ การษา กรษา

๒๑๕ ๘ สรวะ นามา สรวะ นามา

๒๑๖ ๘ ราษี ราศี

๒๒๒ ๖ “สขามะก รณ” “ศขามะกรรณ”

บอกแก่ คำ ผิด ถูก แล ตัว อักษร ที่ ไม่ ชน

นำ บันทึก ที่ คำ ว่า ให้ อ่าน ว่า

๒๒๒๖	๑๔	มยุรมย์แดอายุศย์	มยุรมย์แด อายุศย์
๒๒๒๘	๑๐	ชน อัก	ชน อัก
๒๒๒๘	๑๓	ชน ยิง	ชน ยิง
๒๓๓๑	๖	ใน ปี ๔	ใน ปี ที่ ๔
๒๓๓๕	๓	มี ล่า กล้อง	มี ล่า กล้อง
๒๓๓๓	๔	วิษณณะฤๅณ	วิษณณะฤๅณ
๒๖๒๓	๑๒	พราเจ้า	พระเจ้า
๒๖๖๖	๑	เรียง	เรียง
๒๖๖๖	๑	อุกฤษฐ์	อุกฤษฐ์
๓๐๑	๑๑	เข็ญ	เข็ญ
๓๐๓	๓	เทือน ร้อน	เทือน ร้อน
๓๐๗	๖	กล่ามาเหล่าน	กล่าว มาเหล่าน
๓๑๖	๔	สัง สันทนา	สัง สันทนา
๓๒๒๓	๑๓	ที เคย มิ	ที เคย มิ

บอก แก้ว คำ ผิด ถูก แลทั่ว ชักมร ที่ไม่จีน

แล้ว ยืนทักที่ คำ ว่า ให้อ่านว่า

๓๕๓ ๓ ไห เกษามอนเณ ให้แก่ยามอนเณ

๓๕๔ ๔ จะตงไผมี จะต้งไผมี

๓๕๕ ๕ “กุนธิสาทร” ว่า “กุนธิสาทร”

๓๕๖ ๕ ถิน ประเทศ ถิน ประเทศ

๓๕๗ ๗ ลง น้ำ น้ำ ลง

ตอนที่หนึ่ง ว่าด้วย

กองทัพ แลชาวของชาวชาติชินคุแต่โบราณ

บทที่ ๑ ว่าด้วย

แบบอย่าง จัดกองทัพบก ของพวกชาวชินคุ

กองทัพบกของพวกชาวชาติชินคุแต่โบราณนั้น
จัดเป็น ๙ กอง ในกองหนึ่งกองใดมี รถม้า ช้าง

๒ พิไชยสงคราม อินฺดูโอราน

ม้า พล ทหาร รวบรวม เป็น ๔ จำนวน แต่ รด
แลข้าง แลม้า ทั้ง ๓ จำนวนนั้น ต้อง มี
เสนา แล สมอ ความ บังคับ ประจำ อยู่ จึง นี้ เข้า
กันว่า เป็น เสนา ๔ เหล่า ซึ่ง เรียกว่า จตุรงค
เสนา รวม เข้า กัน เป็น กองทัพ หนึ่ง

แต่ กองพลรบ ทั้ง ๔ ซึ่ง ใช้ เป็น มาตรา
หน่วย สำหรับ นับ กองพลรบ ต่อ ขึ้น ไป มี จำนวน
เสนา ๔ เหล่า อย่าง น้อย เป็น ที่ สุก เรียกว่า กอง
ยัตติ แล จัตุวิเสนา ๔ เหล่า ให้ มากกว่า
กัน เป็น ลำดับ ๆ ขึ้น ไป กอง ละ ๓ เท่า ๆ จน ตลอด
ถึง กอง ที่ ๘ แล กอง ที่ ๘ ทั้ง ๑๐ เท่า จึง
เป็น กองทัพ ไผ่ อย่าง ที่ สุก มี จำนวน พล ทหาร
มากกว่า แสน

กองพลรบ ทั้ง ๔ มี ชื่อ เรียก ตาม คำ สังสฤต
ซึ่ง เป็น ภาษา ของ พราหมณ์ ชาว ชาติ อินฺดู แต่

โบราณ แล แปล เปรียบ เทียบ ให้ ไกล เคียง กัน
กับ ขอ กง พิศยาม มีดังนี้

๑	๑	ปักคิ	คล้าย กับ	กง	หมู่
๒	๒	เสนา มุข	„ „	กง	ตมวด
๓	๓	คุละมะ	„ „	กง	ร้อย
๔	๔	คณะ	„ „	กง	พัน โข
๕	๕	วา หิน	„ „	กง	พัน เอก
๖	๖	ย หนา	„ „	กง	พล ตร
๗	๗	ระ มู	„ „	กง	พล โท
๘	๘	อะนิ กิณี	„ „	กง	พล เอก
๙	๙	อักเขาศิณี	„ „	กง	กัฬใหญ่

จัก ทวี่ ชน ไป กง ละ ๓ เท่านั้น ดังนี้

๑	๑	ปักคิ	เป็น	๑	เสนา มุข
๒	๒	กง เสนา มุข	„	๑	คุละมะ
๓	๓	กง คุละมะ	„	๑	คณะ

ชื่อของพรรค	จำนวนรช	จำนวนต่าง	จำนวนมา	จำนวนพล ทหารราบ
๙ ขตค	๑	๑	๓	๕
เสนา มข	๓	๓	๕	๑๕
คุลมะ	๕	๕	๒๗	๕๕
คะณะ	๒๗	๒๗	๔๑	๑๓๕
ว่าสิน	๔๑	๔๑	๒๔๓	๕๐๕
ปฤตนา	๒๔๓	๒๔๓	๗๒๕	๑๒๑๕
ระม	๗๒๕	๗๒๕	๒๑๔๗	๓๒๕๕
ระม กษ	๒๑๔๗	๒๑๔๗	๖๕๖๑	๑๐๗๓๕
ชิกโยสิน	๒๑๔๗๐	๒๑๔๗๐	๖๕๖๑๐	๑๐๗๓๕๐

พิไชยสงครามชินธุโบราณ

ในหนังสือตำราพิไชยสงครามชินธุ มีชื่อ ว่า
ศุกระนันทิศาสตร์ ใน โสลก ที่ ๒๐ แล ๒๑ มี
ชื่อ ความประมาณ จำนวนพลทหาร ใน กองทัพ
ชินธุ เป็น ส่วน ๆ คือ ควร ให้ ประมวล จำนวน พล
เข้า กองทัพ ดังนี้

รถ	๕	ส่วน
ช้าง	๑๐	”
อสูร	๔๐	”
โค ๕	๖๔	”
ม้า	๓๒๐	”
พล ทหาร ราบ	๑๒๘๐	”
อาวุธ ยืน ใหญ่	๑๐	”

ใน คัมภีร์ พิไชยสงคราม อีก ฉบับ หนึ่ง ชื่อ
นิตติ ประภาศิกา อาจารย์ผู้วิเศษชื่อ ไว คัมปา
ยานี เป็นผู้รจนา ตก แต่ง กล่าว ด้วย จำนวน รถ

ข้าง ม้า พลทหาร รวย เสนา สี่ เหล่า อัน
 เป็น กองพลรบ จัก เข้า ใน กอง ทักษิณ ๑ แต่
 ไยราณ มี จำนวน มากกว่า จำนวน ขาญชี ๒ ตา
 ตราง ที่ แสวง มา ข้าง ต้น เป็น หลาย เท่า เล็ก
 คัด แปล มา เขี่ย เขี่ย เคียง ไว้ ให้ ผู้ อ่าน
 ตำรา พิไชยสงคราม ๑ เห็น เป็น ตัว อย่าง ต่าง ๆ
 ทั้ง แม้ อยู่ ใน ขาญชี ๒ ตา ตราง ข้าง ล่าง นี้

ลำดับของพรรค	รช	ข้าง	มา	จำนวนพรรค ทหาร
๑. ยศทิ	๑	๑๐	๑,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐
๒. เสขามุข	๓	๓๐	๓,๐๐๐	๓๐๐,๐๐๐
๓. กุสินะ	๔	๔๐	๔,๐๐๐	๔๐๐,๐๐๐
๔. กะณะ	๕	๕๐	๕,๐๐๐	๕๐๐,๐๐๐
๕. วาสิณ	๖	๖๐	๖,๐๐๐	๖๐๐,๐๐๐
๖. ปุณ	๗	๗๐	๗,๐๐๐	๗๐๐,๐๐๐
๗. ปุณ	๘	๘๐	๘,๐๐๐	๘๐๐,๐๐๐
๘. ปุณ	๙	๙๐	๙,๐๐๐	๙๐๐,๐๐๐
๙. ปุณ	๑๐	๑๐๐	๑๐,๐๐๐	๑,๐๐๐,๐๐๐

ในจำนวนพลเสนา ๔ เหล่า ซึ่งจักเข้ากอง
ทัพ ทั้ง ๔ กอง ตาม ขาณูชี ตา ตราง นี้ ก็คือ
จำนวน รถ ช้าง ม้า พล ทหาร ราย ประมวน
มากขึ้น ไปกว่า ส่วน ใน ขาณูชี ตา ตราง ที่กล่าว
มาก่อน คือมีรถ ๑ ส่วน มีช้าง ถึง ๑๐ ส่วน
มีม้า ๑๐๐๐ ส่วน และมีพล ทหาร ราย ถึง ๑๐๐,๐๐๐
ส่วน จึง ได้เป็น จำนวน พล ทหาร มาก เกิน ขนาด

นักปราชญ์ใน ภายหลัง พิจารณา เห็นว่า พวก
ชาว ซาคีฮินดู แต่ โบราณ มัก มี อหิชา ไศรย
สันดาน ชอบ พุก ขวด อ่าง จำนวน พล มาก ที่ เป็น
ตัว เลข หลาย ล้าน หลาย โกฏิ นักปราชญ์ แห่ง
ตำรา นี้ จึง ได้กะ จำนวน พล ทหาร ลง ไว้ ให้ เป็น
เกิน ขนาด กอง ทัพ ที่ จะ จัก ได้ ได้ เป็น จำนวน
พล มาก ทั้งนี้ เป็นการ เอา ใจ ให้ ชอบ แก่ ซาคี
ของ คน ให้ รื่น เรือง ยัน เทิง ใจ มาก

ช่วย ใน บัณฑิตัน ทุก วัน นี้ นักปราชญ์ ใน ประเทศ
ยุโรป เป็นอัน มากกว่า มาก รู้ ตำรา ภูมิเทศ
ทั้ง ๕ มหาทวีป สามารถ จะ รู้ ประมาณ จำนวน
มนุษย์ สิ้น ทั้ง โลก ได้ ว่า ใน พิกพ โลก นี้ มี
จำนวน มนุษย์ ประมาณ ใน ๑๐๘๐,๐๐๐,๐๐๐ คน ซึ่ง
พอ เป็น ที่ เชื่อ ได้ ใกล้ ต่อ ความจริง แต่ ถ้า
ตาม ตำรา ขาญชี ทั้ง ที่ กล่าว ใน คัมภีร์ นิติ
พระกา ศึกา นี้ แล้ว ต้อง มี จำนวน พลทหาร ราย
ถึง ๒๐๘๗,๐๐๐,๐๐๐ คน มา เกิน กว่า จำนวน มนุษย์
ทั้ง สิ้น ใน โลก นี้ สัก สอง เท่า จึง ไม่ ควร จะ เชื่อ
ฟัง ตาม จำนวน ขาญชี ตำรา ข้าง ซึ่ง จัด พลทหาร
ราย เข้า เป็น กอง พลรบ ใน ตำรา นี้

แต่ ขาญชี ตำรา ข้าง จำนวน พลทหาร เต็ม ๔ เหล่า
นี้ แสดง ข้าง ต้น คง จะ ถูก ต้อง จริง เชื่อ ฟัง ได้

บทที่ ๒

ว่าด้วย

กระบวน พยุหะ คือ กระบวน ตอน

วิธี จัด กอง พล ทหาร เป็น กระบวน ตอน ต่าง ๆ
เรียกว่า “ พยุหะ ” (ซึ่งภาษามคธว่า
พยุหะ ย่าง “ พยุหะ ” ย่าง) ซึ่ง ชาว ชาตินินคุ
โบราณ ได้ จัด ใช้ ในการ ยุทธ สงคราม โดย มาก

ใน ตำรา พิไชย สงคราม นินคุ กล่าว ว่า กระบวน
พยุหะ ใหญ่ นั้น มี ๔ อย่าง ดังนี้

๑ ทิศ พยุหะ กอง กระบวน ตอน มี สัตว์ ชวน
แคว แล บาร ทั้ง รูปไม้เท้า จัด เข้า สำหรับ โจม
ตี ข้าศึก มี ๑๗ กระบวน คล้าย กับ กับ จัด กอง พล
ทหาร เป็น ตอน หมวก ตอน ครึ่ง กอง ใน ทุก วัน นี้

๒ โลกะ พยุหะ กอง กระบวน ตอน มี สัตว์ ชวน

๑๒ พิไชยสงคราม อินทุโยธิน

ค. กัง ฐ ป นาคแม่ พังพาน จักตั้ง เข้า สำหรับ
ใช้ทำงานของ กัน ศัตรู มี ๕ กระบวน
ด เหมือน คล้าย กัน กับ กระบวน ตอน ๑ หรือ ตอน
๑ แสง ใน ทุก วัน นี้

๓ อะสัมหะระ พยหะ กอง กระบวน จักตั้ง ขึ้น
ไม่ให้ ข้าศึก มา ทอด ล้าง ผลาญได้ มี ๖ กระบวน
ท่วง ที่ จะ คล้าย กัน กับ กระบวน ที่ จัก กอง พล
ทหาร เรียกว่า “ ตั้ง ย่อม ” ซึ่ง สำหรับ ของ กัน
ข้าศึก ได้ โดย รอย ทุก ๆ ด้าน

๔ มณฑะระ พยหะ กอง กระบวน มี สัตว์ฐาน
เป่นวง กลม จักตั้ง ขึ้น ให้ ห้อม ล้อม อ้อม รอย
มณฑล สำหรับ ฉวย รบ ร้า ข้าศึก รอย ทุก ด้าน
มี ๒ กระบวน ใน ทุก วัน นี้ ก็ ยังมี แว้ง ใช้ บ้าง
เป็น ต้น ว่า เมื่อ กอง ทหาร ขยาย แฉก แล้ว เห็น
กอง พลม้า ข้าศึก รุก เข้า มา ล้อม โดย ฉับพลัน ก็

เคย เข้า กระบวน เปน วงกลม ทุก ๆ หมู่ เพื่อจะ
 ต่อ สัมผัส ทวาร ม้า จ้าศึก ได้ โดย รอย ทุก ๆ ก้าน

นอกจาก พยุหะ ใหญ่ ๔ อย่างนี้ ยังมี
 กระบวน พยุหะ อื่น อีก ๕ อย่าง ซึ่งมี ใ้ กั ก ล่า
 รวม เข้า กัน กับ พยุหะ ใหญ่ ๔ อย่าง จึง ก ล่า
 มา นี้ มี ชื่อ เรียก ต่าง ๆ ตาม กิริยา แล รูป
 ลักษณะ ของ สัตว์ เปน ที่ หมายถึง เปน ตัว อย่าง

- ๑ กอง กระบวน สุก ร ฐา เรียกว่า วะราหะ พยุหะ
 - ๒ กอง กระบวน มังกร เรียกว่า มะกระระ พยุหะ
 - ๓ กอง กระบวน ครุฑ เรียกว่า ครุฑ พยุหะ
 - ๔ กอง กระบวน นกก เรือ น เรียกว่า ไกรณะ พยุหะ
 - ๕ กอง กระบวน จัก พล เปน หลั่น สลับ กัน ๆ ๆ จึง
 กลีบ คอก ขั้ว เรียกว่า ปทุมะ พยุหะ
- รวม เปน ๕ กระบวน ด้วย กัน

กอง พลรบ อื่น ๆ เปน กระบวน พยุหะ ทั้ง สิบ ๕

เหล่านี้ มีนายทัพ ยักษ์ ยัษฐอยู่ ทุก ๆ กอง
ต่าง มียศ สูง แล ต่ำ กว่ากัน ตามจำนวน พล
มาก แล น้อย แล เสนา บคิ มุข มนตรี ผู้ว่า ราชการ
แผ่นดิน ก็ เคย เป็น ผู้ ยักษ์ ยัษฐา การ ทหาร
โดย มาก ด้วย

บทที่ ๓

ว่าด้วย

จำนวนเงินเดือนนายทหาร แลพลทหารพวกอื่นๆ

นายทหาร แลพลทหาร ในกองทัพบกอื่นๆ
แต่โบราณนั้น เคยได้รับพระราชทานเงิน
เดือนเสมอทุก ๆ เดือนมิได้ขาด ตามจำนวน
อัตราซึ่งมีในกองทัพบกอื่นๆแต่ก่อน แลตาม
ชั้นลำดับตำแหน่งยศแม่ทัพ แลนายทัพ นาย
กองทั้ง ๔ เหล่านี้ ดังนี้

๑. ยศวรราช พระบรมราชาไชยรส ซึ่งดำรงราช
อิสริยยศ ในตำแหน่งจอมพลที่สอง รองพระ
เจ้าแผ่นดิน ซึ่งเฉลิมพระนามว่า เป็นเสนา
ประติ ได้เงินเดือน ๆ ละ ๕๐๐๐ ว้าวะ

๒ อักเสนา หิณฺณิกิ แม่ทัพใหญ่ ผู้บัญชาการ
ทหาร ยกทัพไป ใ้รับพระราชทานเงิน เดือน ๆ
ละ ๔๐๐๐ ว้าวะ

เสนา รด

๓ อะทิวระณะ นายพล รด เอก ซึ่ง เคย เป็น พระ
ราชวงศ์ นวนิศา ของ พระเจ้า แผ่นดิน ใ้ พระ
ราชทานเงิน เดือน ๆ ละ ๓๐๐๐ ว้าวะ

๔ มะหาระณะ นายพล รด โท ใ้เงิน เดือน ๆ
ละ ๒๐๐๐ ว้าวะ

๕ ระณิกะ นายพล รด กริ ใ้เงิน เดือน ๆ
ละ ๑๐๐๐ ว้าวะ

๖ อัมมระณะ นายพล รด จัควา ผู้บังคับกอง
พลรบแต่ครั้ง กอง ใ้เงิน เดือน ๆ ละ ๕๐๐ ว้าวะ

๗ เขถระณะ นายพล รด เตียว ใ้เงิน เดือน ๆ
ละ ๓๐๐ นิษะระ (ภาษา มคธ ว่า นิกะ)

เสนา ช้าง

๘ คชะ โยธี นายพล ช้าง เอก ได้เงิน เดือน ๆ
ละ ๑๐๐๐ วรีระ

๙ ทธสา สากิ นายพล ช้าง โท ได้เงิน เดือน ๆ
ละ ๓๐๐ นิษะกะ

เสนา ม้า

๑๐ สรรพาศวา ชิมที นายพล ม้า เอก ผู้ บัณฑิต
การ พลทหาร ม้า ทั้งยวง ได้เงิน เดือน ๆ
ละ ๓๐๐๐ นิษะกะ

เสนา พลทหาร ราม

๑๑ ยาทา ชิมที นายพลทหาร ราม เอก ผู้
บัณฑิตการ พลทหาร ราม ทั้งไป ได้เงิน เดือน ๆ
ละ ๒๐๐๐ นิษะกะ

๑๒ ปาทาทา มาสะหัตระ ะเนตร นายพล เอก

๑๘ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

พลทหาร ราย (ซึ่งเป็นผู้บังคับการ พลทหาร
ราย ๑๐๐๐ คน) ใต้เงิน เดือน ๆ ละ ๕๐๐ นิษะกะ

๑๓ อัครวิศัลย์เรศ นายพันเอกผู้บังคับการทหาร
ม้า ๑๐๐๐ คน ใต้เงิน เดือน ๆ ละ ๑๐๐๐ นิษะกะ

๑๔ ตะตะ ปัทมาธิยาธิป นายทหารผู้บังคับการ
กองปัทมาธิ ๑๐๐ กอง ท้องขี่ม้า ด้วย ใต้เงิน
เดือน ๆ ละ ๓ วัวระ

๑๕ พลทหาร รายทุก ๆ คน ใต้เงิน เดือน ๆ
ละ ๕ สวรรณะ คือกะหาณะของ

ผู้มีชื่อในตำแหน่งการต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ

หมอช้าง เอก ๑

นายสารถิ ขัณฑ์ ๑

นายสารวิคผู้ตรวจจักรรถ ๑

นายทหารถิของ ๑

นายทหารคุม พลทหาร ราย ๓๐๐ คน ๑

ต่อมที่หนึ่ง

๑๔

นายคุมอุสุไซในกองทัพ	๑
นายนักการถือหนังสือหรือคำสั่ง	๑
นายประตูเอก	๑
นายกระวี่เอก	๑
นายขับร้องเอก	๑
นายบัณฑิตย์แต่งคำขอพระเกียรติ	๑
นายคลังสรรพยุทธเอกหรือยุกรมิตรทัพ	๑
เกียกกายทัพ	๑
ปลัดขานญาติพล	๑
รวม ๑๔ นายได้เงินเดือนเท่า ๆ กัน	เดือน
ละ ๑๕ วัว	

ในตำราพิไชยสงครามขึ้นชื่อ สก
 นิตินาทร ตอนที่ ๕ โสลกที่ ๒๓ แลที่ ๒๘ นั้น
 ก็มีข้อความกล่าวด้วยจำนวนเงินเดือนของกอง
 ทัพขึ้นบัญชีหนึ่ง แต่อัตราจำนวนเงินนั้นต่าง

กัน กับ อัครา จำนวน เงิน ซึ่ง ได้ กล่าว มา นี้ แต่
 ทว่า ถ้า อัครา เงิน นี้ จริง อยู่ ดัง คำว่า ที่ กล่าว มี
 ได้ เปลี่ยนแปลง เป็น เงิน อย่าง อื่น แล้ว นักปราช
 ญ์หลาย ก็ จะต้อง เข้าใจ ว่า ใน ประเทศอื่น
 แต่ โบราณ นี้ เคย ใช้ ทอง ตรา สำหรับ แลก
 แลก ๕๐ ขาบ กัน ต่าง เงิน ใช้ มา ชั่ว นาน แล้ว

มาตรา

ตัวทองของชาวฮินดูแต่โบราณ เป็นแบบ
อย่างมาถึงนี้

๕ วรรค เป็น ๑ มาษะ

๑๖ มาษา ” ๑ สุวรรณะ

(คือ ๑๖ วรรคทองหนักประมาณ เท่าทอง ๒ สลึง
สยาม)

๔ สุวรรณะ เป็น ๑ ปะละ

(หรือ นิษะกะหนักประมาณกึ่งตำลึงสยาม)

๑๐ นิษะกะ เป็น ๑ ชะระณะ

(หนักประมาณ ๕ ตำลึงสยาม)

ส่วนทองตราซึ่งเรียกว่า วังวะ นั้น นักปราช
ยังไม่แจ้งว่าจะเช่นน้ำหนักเท่าใดแน่ เพราะ
เช่นทองตราอย่างโบราณนานนักแต่บางนักปราช
อนุมานว่าจะเป็น ชะระณะ นั้นเอง

ถ้า คิดค่า แลก เงิน ตาม เวลา นั้น ซึ่ง นักปราช
 ญ์ ว่า เงิน ๘ บาท เป็น ทอง ๑ บาท ก็ คง ได้ ราคา
 ๑ สุวรรณะ หรือ กะตาศัณณะ ทอง เป็น เงิน
 ๘ บาท สยาม ๑ นิษะกะ หรือ ปะละ เป็น เงิน
 ๑๖ บาท สยาม ๑ ชะระณะ หรือ วิระวะ (?) เป็น
 เงิน ๑๖๐ บาท สยาม จึง ได้ อัตรา เงิน เกือบ
 ตาม ตาราง มาณูชิตี ที่มี อยู่ ข้าง หน้า ต่อ ไป นี้

อัตราเงินเดือนนายทหารแลพลทหารในกองทัพนครไชยธร

ตำแหน่งยศ		เงินเดือน ๆ ละ				
ภาษาสันสกฤต	แปลเป็นนามอย่างสยาม	สุวรรณหรือกะหาปนะ	นิษกะ	วรัระ	เงินสยาม	
					ชั่ง	บาท
๑ ขุนราช	พระบรมราชาไชย (แทนจอมพล)	—	—	๕๐๐๐	๑๐๐๐๐	—
๒ อภิเษาศิขิต	(แม่ทัพใหญ่ผู้บัญชาการทหารบกทั่วไป)	—	—	๔๐๐๐	๘๐๐๐	—
๓ อะคิระณะ	นายพลรณเดก — —	—	—	๓๐๐๐	๖๐๐๐	—
๔ มหารณะ	นายพลรณโท — —	—	—	๒๐๐๐	๔๐๐๐	—
๕ ระณิกะ	นายพลรณตรี — —	—	—	๑๐๐๐	๒๐๐๐	—
๖ อัมมณะ	(นายพลรณจัตวาผู้บังคับพลครั้งกอง)	—	—	๕๐๐	๑๐๐๐	—
๗ เภระณะ	นายพลรณเดก — —	—	๓๐๐	—	๖๐	—
๘ คชโยธี	นายพลช้างเอ — —	—	—	๑๐๐๐	๒๐๐๐	—
๙ คชสาทิ	นายพลช้างโท — —	—	๓๐๐	—	๖๐	—
๑๐ สรรพาศิขิต	(นายพลม้าเอกผู้บังคับการพลทหารม้าทั้งปวง)	—	๓๐๐๐	—	๖๐๐	—
๑๑ ขาหาธิขิต	(นายพลทหารราบเอกผู้บังคับการพลทหารราบทั่วไป)	—	๒๐๐๐	—	๔๐๐	—
๑๒ (ขาทาคานำสหัสระบะเนตร)	(นายพันเอกพลทหารราบผู้บังคับการพลทหารราบ ๑๐๐๐ คน)	—	๕๐๐	—	๑๐๐	—
๑๓ อคิระสหัสเรค	(นายพันเอกผู้บังคับการทหารม้า ๑๐๐๐ คน)	—	๑๐๐๐	—	๒๐๐	—
๑๔ ศะตะโคติยาธิขิต	(นายทหารผู้บังคับการกองโยธา ๑๐๐ กอง)	—	—	๗	๑๔	—

ตำแหน่งยศ		เงินเดือน ๆ ละ				
ภาษาสันสกฤต	แปลเป็นนามอย่างสยาม	สุวรรณหรือกะหาปนะ	นิษกะ	วรัระ	เงินสยาม	
					ชั่ง	บาท
๑๕ ขะทาตะระ	พลทหารราบ	๕	—	—	—	๒
๑๖ คชยันตะ	คนช้าง — — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๑๗ อสสะระณะ	นายสารณิษกร — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๑๘ ขวชิระ	นายทหารเลว — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๑๙ จักรปาเย	นายสารวัตรผู้ตรวจจักร —	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๐ (ปะทาติทริคะ) (เตคาเย)	(นายทหารคุมพลทหารราบ ๓๐๐ คน)	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๑ ประดิโกษฏ	นายคุมของของกองทัพ	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๒ จะราเย	นายนักการถือหนังสือ หรือ คำสั่ง	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๓ วารตีกาธิขิต	นายประตูเอก — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๔ เวตรี	นายกรวเอก — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๕ สุตมาคะระ	นายอัมรินทร์เอก — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๖ วันทิ	(นายนักทิตยผู้แต่งคำขอพระเกียรติ)	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๗ วิวะธายิ	นายคลังสรรพยุท (ยุกระบัตัพ)	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๘ (เสนาบาณฤทิ) (ภาตะ)	เก็บกองทัพบ — — —	—	—	๑๕	๓๐	—
๒๙ (ภาณานาม) (คณพาปะระ)	ปลัดยาณูชีพล — — —	—	—	๑๕	๓๐	—

บทที่ ๔

ว่าด้วย

จักพลทหาร เป็น จักรรงค์เสนา เรียกว่า กองทัพ
๔ เหล่า แลวิธีรบของ พวกชาวศึก แต่ ไชยราชน

ใน คัมภีร์ ขรรณสาคร ของ พระ มนุสสาราจารย์
ใน บทที่ ๗ ข้อ ๑๘๕ มี เนื้อความ กล่าว ว่า กอง
ทัพ ชีเกศ แต่ ไชยราชน จัก เป็น หมู่ พลทหาร ๖ เหล่า
คือ พลช้าง พลม้า พลรถ พลทหารเดิน
เท้า พลนายทหาร แล พลคนใช้ เป็น ๖
กระบวน ดังนี้

แต่ ที่ จริง เมื่อ จัก กองทัพ ยก ไป กระทำ คิ
ต่อสู้ สงคราม ก็ จัก เป็น ๔ เหล่า ซึ่ง เรียกว่า
จักรรงค์เสนา เท่านั้น คือ ทหารรถ ทหารช้าง
ทหารม้า ทหารพล ทหารราบ แล แบ่ง เป็น หมู่ เป็น

กอง ตั้ง แจ้ง อยู่ ใน ขาญชี ตาตวาง บทที่ ๑ นั้น แล้ว

พลช้าง

พลช้าง ใน กอง ทักษิณค แต่ โบราณ มีช้าง
 แห่งตัว ด้วยเครื่อง ย่อง กัน อารู มีทั้ง สี่ กระบี่
 แล กุญ ที่ บน หลัง ช้าง นั้น ๆ มี พลทหาร ถือ ธง
 แล อารู ยิง ช้าง ๆ กับ สอด หลัง ช้าง สำหรับ แทะ
 ขาคีกร ถ้า เมื่อ เวลล์ จะ เข้า โจนต์ ต่อ พวก
 บัจจา มิตร ช้าง นั้น ก็ ต่อ สู้รบ คัก ด้วย แล
 ใช้ช่วย เปน กว้าง ใน การ จะ หัก โทม แทะ ทลาย
 บัระคุ เมือง ขาคีกร นายทหาร ใหญ่ ก็ เคย ชี ช้าง
 สอดรบ ด้วย ไทย มาก

พลรถ

พลรถ นั้น มีรถ ใหญ่ ประคิบ ด้วย กระทั่ง คอย
 โดย รอย เทียม ด้วย ม้า ๔ ม้า แล ๕ ม้า พระ

เจ้าแผ่นดินแล พระราชวงศ์แห่งนคร เป็น คั้น เคย
ทรง รถ ออก ไป กระทำ ยุทธนาการ กับ พวก อริราช
กษัตริย์ เมื่อ แรก จะ จับ กระทำการ รบ กับ ด้วย ราช
เจ้ามิตร พระเจ้าแผ่นดินแล พระราชวงศ์แห่งนคร
ทั้งสอง ฝ่าย ต่าง เคย กระทำ อำนาจ กับ บน รถ
เล็ก ก่อน แล้ว จึง ยิง ลูกธนู ออก ไป ทั้ง ๒ ข้าง
ให้ ปลิว ไป ตก ที่ หน้า รถ ของ ราช ปรักษ์ ข
เช่น การ
สมมุติ ว่า พระองค์ จะ กระทำ การ ยศ สงคราม แก่
กัน แล้ว กองทัพ ทั้ง สอง ฝ่าย จึง ลง มี รบ ต่อ
กัน แล กัน

พล ม้า

พล ม้า นั้น แล เติม กองทัพ อีก ก็ ไม่ สู้ มี
มาก เหมือน อย่าง ใน ภาย หลัง ม้า นั้น ประคับ ด้วย
เครื่อง ของ กัน คม ชัด ทั่ว ส่วน พวก ทหาร ม้า ก็ ถือ
ทวน แล ธนู เป็น คั้น บาง ที่ ก็ ถือ คาน แล กระเบาะ ด้วย

พล ทหาร ร่าย

พล ทหาร ร่าย ถ้อ หอก แล ธนู ย่าง ที่ ก็ ถ้อ
 ค่าย สอง มือ หรือ ค่าย กัน ด้วย ล้วน แต่ง ตัว มี
 ศิรเพชุนี คือ ผ้า โปกศัศะ แล มี ผ้า ผูก สั้น ๆ มี
 สาย คันจี่ คาคเฮอร์ ประดับ ด้วย ลูก กิ่ง ลูก พรวน
 ห้อย โดย รอบ

วิธี ที่ เคย แ่ง กองทัพ เปน หมู่ พล ทหาร สี่
 เหล่า ดังนี้ เปน แบบ อย่าง ชินธุ โบราณ ยังมี
 ปรากฏ อยู่ ใน การ เล่น หมากรุก ให้ เห็น เปน
 พยาน อยู่ จน เฒ่า ทุก วัน นี้

การ เล่น หมากรุก ภาษา สันสกฤต เรียก ว่า
 จะตุรงค์ะ แปล ว่า การ เล่น อย่าง กองทัพ ๔ เหล่า
 ที่ ปลาย กระดาน หมากรุก ทั้ง สอง ข้าง มี ข้าง
 กับ สี่ ประคับ โถง ซึ่ง ภาษา ไทย เรียก เปลี่ยน
 ชื่อ ไป ว่า “ เรือ ” นี้ คือ ทิศ ข้าง

ข้างใน ถัดมา มีม้า คือ ทัฬ ม้า

ระยะข้างใน ถัดมาอีก มีรถ ภาษาไทย เรียก
เปลี่ยน แปลก ไปว่า “ โชน ” เป็นทัพ รถ

แต่ มี ชู ซึ่ง ภาษาสันสกฤต เรียกว่า “ มัณฑรี ”
สมมุติ ว่า เป็น เสนา ยที่ ที่ แม่ทัพ

แต่ มี เมื่อ สมมุติ ว่า เป็น พระเจ้า แผ่นดิน

ในข้าง หน้า มี เขี้ยว สมมุติ ว่า เป็น พล ทหาร
เดินเท้า คือ ทัฬ พล ทหาร ร่าย

การ เล่น หมากรุก มี สืบ มา แต่ วิธี ที่ เคย จัด
กอง ทัฬ สี่ เหล่า ของ ชาว อินเดีย แต่ โบราณ ก็
กล่าว มา แล้ว จึง ต้อง นิย ว่า เป็น การ เล่น อัน
สมควร แก่ พล ทหาร โดยแท้

อนึ่ง การ คิด จัด แยก แผน จะ กระทำ การศึก
สงคราม ย่อม เปน กิจ จะ นำ ที่ ของ พราหมณ์ ประ
ศิกตาวาณีย์ ผู้ มี ความ รู้ ชำนาญ ก็ เปน การ คิด

จักให้กระทำไว้ โดยง่าย ไม่ให้ยาก ลึก ซึ่ง นัก

เวลา กาล อันสมควร ซึ่ง กำหนดให้พระเจ้า
แผ่นดิน เสด็จ याตราทัพ คือ เมิน ๖๐ แล้ง เมื่อ มี
เข้างอกงาม เจริญ อยู่ ใน ท้อง นา แล อย่าง

ธรรมนิยม จะ กระทำ การ คัก คือ ต้อง याตรา กอง
ทัพ ไป ตรง นคร หลวง ขอร ราชย์ งามิทร เมื่อ

เวลา เติบ ทาง แล เข้า ต่อ รบ กับ ข้าศึก ก็มี

กำหนดให้พระเจ้าแผ่นดิน ตรัส สั่ง ให้ จัก กระบวน

ทัพ เปลี่ยน รูป ลัทธิฐาน ต่าง ๆ ทุก ทั้ง ว่า รูป เข้ม

รูป เกลียว สี่ เหลี่ยม แล รูป มังกร เป็นต้น ตาม

สมควร แก่ กาล สันย แล กระบวน รบ ของ ข้าศึก

ข้อ ค่าย

พวก ขาว อิมตฺตฺโยราณ เคย รู้ จัก ก่อ สร้าง

ข้อ แล ค่าย ต่าง ๆ ข้อ ของ พวก อิมตฺตฺโยราณ

เรียกว่า “ ขุนระคะ ” ขาว อิมตฺตฺโยราณ เคย สร้าง บน ยอด

เห็น เขา อหิงกรวด ชัย มาก แล ที่ คอหริมิ ฝั่ง
แม่ น้ำ เปน ต้น

แล พวก ขาว ชินดู เคย รู้จัก เบียง อย่าง ชุก
สนาม เพลาะ แล คุณ มา แต่ โยราณ เคย กระทำ ค
แล สนาม เพลาะ เหล่า นี้ เมื่อ จะ เข้า ค่อ รบ ไกล
กำแพง เมือง พวก ขาศัก

กฎหมายข้อ บังคับ ใน การ คัก

กฎหมายข้อ บังคับ สำหรับ การ คัก สงคราม ของ
ชาว ชาติ ชินดู โยราณ เปน การ ยุติกรรม หนัก

คือ ห้าม ไม่ ให้ ใช้ ลูกศร อาชบาพิศม์ แล ลูก
ศร มีปลาย หักไว้ ทั้ง ฌมวก เพื่อ ไม่ ให้ ลูก ออก ได้

หนึ่ง ห้าม ไม่ ให้ ฆ่า ฟัน ขาศัก ศัตรู ผู้ใด ซึ่ง
ไม่ ถือ อาวุธ หรือ ผู้ ถูก สรรวาวุธ เปน ยาค แผล
อยู่ แล้ว หรือ ผู้ ที่ ล้ม ลง อยู่ บน แผ่นดิน หรือ
ผู้ ที่ ร้อง ขอ ชีวิต รบอม ทวี เปน เสงลย

ข้อความซึ่งห้ามต่าง ๆ ทั้งกล่าวมาอย่างนี้
 เป็นอัน จะมีพิศการ แจ้ง อยู่ในตำรา ศุกร นิตี
 ซึ่ง แปล มา ใน ตอนที่ ๒ ของตำราพิไชยสงคราม
 อินทุเล่มนี้ ผู้อ่าน คง จะ ได้ พบ ใน ตอนที่ สิบ
 อัน มี อยู่ใน ข้าง หน้า ต่อ ไป

บทที่ ๕

ว่าด้วย

ต้นเหตุเครื่องอาวุธของชาวฮินดูโบราณ

ในอดีตกาลแต่ครั้งโบราณมา เมื่อ มนุษย์ยัง
เป็นชาติชาวป่าหาใคร่อยู่ตามถ้ำในภูเขา หรือ
ปลุกเรือนกระท่อมอยู่ในหนองน้ำแล้ง มีเสาร
รองรับกลึงในท้องหนองแล้งนั้น พอเป็นที่
บังกันสัตว์ร้ายกันไฟไหม้ แล โอบอุ้มกัน
ต่าง ๆ ในเวลานั้นถ้าชาติมนุษย์จะทำการ
รบพุ่งแก่กัน ก็เคยใช้อาวุธไม้ซึ่งหุ้บที่ไฟ
เพื่อจะให้แหลมแลแข็ง แลใช้อาวุธก้อนสิบล
ซึ่งลบลึงให้คมแหลม แลคว่ำทั้งพุ่งยิงแก่
กันมีโดยมาก

อารุชลีตานี้ มีเก็บปราศชาวชาติ ทั่ววัน ตกได้
 พบ ใน ประเทศ ยุโรป เป็นอันมาก แล ได้เที่ยว
 ตรวจพบ ตาม บ้าน เมือง ประเทศ อินทฺ์ ทั่ว ไป กลอก
 ทั่ว เมือง พม่า แล มี เก็บปราศ ผู้รัง แล ได้พบ
 อารุชลีตา อินทฺ์ นี้ ที่ ประเทศ เขมร อีก แล คำแปล
 ชื่อว่า ลำโรง แล ริมแม่น้ำ สทฺ์ จินตฺ์ ซึ่ง ไหล
 ลง ใน ทะเล สาย ฟาก ทั่ววัน ออก แวง เมือง กัมปง
 ราม จึง ได้ทราบ เป็น แร่ว่า ชาติ ชาว บ้า ที่
 อาศัย อยู่ ตาม ประเทศ อินทฺ์ แล ราว มัญ ประเทศ
 แล กำพูช ประเทศ ได้ ใช้ อารุชลีตา แหง อย่าง
 เคียว กัน กับ ชาติ ชาว บ้า เคียว ใน ประเทศ ยุโรป
 แล ประเทศ ออคตทะเลียบ แล มหา ทวีป อะเมริกา
 ซึ่ง แสทง ทั่ว อารุชลีตา อินทฺ์ เป็น ของ มนุษย์
 ชาว บ้า แต่ ครั้ง โบราณ ชำ นาน นึก ได้ ผู้ อำน รุ
 แหง ก่อน ใน ที่ นี้ ก็ เพื่อ จะ ชี้ ให้ รู้ ว่า ธรรมเนียม ชาติ

ที่ เกิด อัน ต้อง แท้ ของ อาวุธ ย่อม เป็น มา แล สิ่ง
 หยาบ ๆ ก่อน มีไม้ แล ก้อน สีสลา เป็น คัม ตาม
 ๕ แล เวลา ที่ มนุษย์ ยัง โศก เวลา อยู่ แล เจริญ
 ๕ ตาม ปณฺญา ของ มนุษย์ เหมือน สิ่ง ของ เครื่อง
 ใช้ ที่ ย่อม ต้อง เว้น กาล นาน เป็น ลำบาก ที่ ละ ชัณ
 ๕ ทร จึง จะ ใ้ เป็น ของ เลือย คคิ ชน กว่า จะ ใ้
 ๕ เปลี่ยน อาวุธ ไม้ แล ก้อน สีสลา เป็น คาว ผัก เงิน
 ผักทอง แล เป็น ชน ลำ กถ้อง เกลียว บ้าง ช้าง
 ๕ ท้าย คี ที่ ใ้ อยู่ ทุก วัน นี้ ต้อง มี กิริยา เปลี่ยน
 ๕ แลลง ใ้ หลาย ร้อย ชัณ แล นัย ใ้ หลาย พัน ๕

แต่ ฝ่าย พวก ชาว ชิน ญ โยราณ ไม่ แจ้ง ว่า สิ่ง
 ของ ที่ คี วิเสศ เป็น ขรรคมคา เจริญ ชน ที่ ละ
 ๕ ชน โดย ปณฺญา แล ฝีมือ ของ มนุษย์ จึง พา กัน
 ๕ ถือ ว่า สิ่ง ของ ที่ คี วิเสศ นั้น มีความ วิเสศ กว่

อำนาจ เทวกา กระทำ ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น อาวุธ ที่
ดี ๆ มี อยู่ แล พระขรรค์ เป็น ต้น พวก ชาว อินเดีย ก็
กล่าวว่า เบน กร เทพยดา รัง ษั ยต์ ที่ เคย แล เพื่อ
ให้ มนุษย์ เห็น เป็น อย่าง อย่าง ก่อน มนุษย์ จึง
สามารถ จะ กระทำ ได้ ไม่ ต้อง เสียด ความ เหนื่อย
ทรมาณ บัญญา ความ คิด อยู่ จ้า นาน หลาย ปี หลาย
ชั่ว อายุ ศมี คน จน สุก กำลัง ความ คิด แล ผล
ด้วย เทพยดา มี เทพ กรุณา อสุหะ รัช ษระ ช่วย
คิด แทน มนุษย์ พร้อม สรพ แล แล้ว จน ไม่ มี ช่อง ที่
มนุษย์ จะ ต้อง แก่ ไข ให้ วิเศษ กว่า นั้น ได้

เพราะ พวก ชาว อินเดีย โยธิน เคย มี ความ
อดทน อัน แปร ก ประหลาด กิ่ง นี้ จึง ได้ ประดิษฐ์
เรื่อง กล่าว ด้วย กำเนิด อาวุธ อัน เป็น ด้วย เทพฤทธิ
บัญญัติ มี ข้อ ความ วิเศษ พิศดาร มาก ถึง แก้ว อยู่
ใน คัมภีร์ นิติ ประภา ศิลา ที่ นักปราช วัคัมยา ยิน

เป็น ผู้แต่ง ไก่กล่าวไว้ จะนำมา แสดง ให้ผู้
อ่าน รู้แจ้งใน ที่นี้

คัมภีร์ นิติ ประภา ศีกา เป็น ตำรา พิไชย สงคราม
ชินทุ กล่าว ข้อ ความ อ้าง ถึง คัมภีร์ ขนรเพท
โดย มาก แล กล่าว ท้วย เครื่อง อาวุธ ของ ชาว
ชินทุ แต่ ไยราณ มี เนื้อ ความ พิศการ เลอียดนัก
จน ถึง นักปราช ใน ภายหลัง พากัน พิจารณา เห็น ว่า
ไม่ มี คัมภีร์ พิไชย สงคราม อื่น จะ เปรียบ เสมอ
กับ คัมภีร์ นิติ ประภา ศีกา นั้น

ใน คัมภีร์ นิติ ประภา ศีกา มี คำ นำ อธิบาย
ต้น ตำรา ว่า ไวคัมปายัน นักปราช ผู้แต่ง คัมภีร์
เป็น อาจารย์ ผู้สั่ง สอน ตำรา นี้ แก่ พระเจ้า ชะนะ
เมไชย ใน กรุง ตักกะ สีลา มทา นคร ใน แคว้น
แคว้น ชัยพาดระภูฏ ให้ พระองค์ เจ้า พระไทย
ใน ขนรเพท แล ลักษณ อาวุธ ต่าง ๆ แล ตำรา พิไชย

สงคราม แล ราชสาทร นิตีสาทร ด้วย

ในคัมภีร์ นิตี ประภา ศึกา แร่ง เช่น ๘ หมวด
หมวดที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ กล่าว ด้วย ข้อ
ความ ในคัมภีร์ ขนุนเพท แล ลัทธิณ อาวุธต่าง ๆ
หมวดที่ ๖ ที่ ๗ กล่าว ด้วย วิธี จัด กองทัพ แล
กองพลทหาร หมวดที่ ๘ กล่าว ด้วย ราชสาทร
แล ราช นิตีสาทร

คำอธิบาย ด้วย ต้น เหตุ อาวุธ ใน บทนี้ คัด
แปล จาก หนังสือ นิตี ประภาศึกา เป็น ต้น แล เลือกล
คัด แปล จาก ตำรา ชินดู เล่มอื่น ๆ อีก บ้าง ซึ่ง
นักปราช ฝ่า ย ยุโรป ได้ แปร มา จาก ภาษา สันสกฤต
เป็น ภาษา ชาว ยุโรป ต่าง ๆ มี ข้อ ความ อธิบาย ตาม
ความรู้ ของ นักปราช ฝ่า ย ยุโรป ได้ เรียบ รวบรวม
ลง สกฤต แล ได้ อธิบาย ชี้แจง ไว้ เพื่อให้ ผู้ อ่าน รู้
เห็น ตำรา อาวุธ ของ ชาว ชินดู โบราณ โดย พิศดาร

ใน คัมภีร์ ใฝ่ใจ ประภา ศิภา กล่าว จำ เครือง ขาว ข
แต่แรก เดิม เกิด แต่ นาง เทพธิดา ทั้ง สอง เช่น
บุตร ท้าว ทักษะ เทวราช ชื่อ นาง ชะยา ๑ นาง
สุประภา ๑ ท้าว ทักษะ เทวราช ได้ ยก นาง เทพธิดา
ทั้ง สอง นี้ ให้ เป็น เทพ มเหสี แก่ ท้าว กฤษดา ศวะ
เทวราช ซึ่ง เป็น เทพ บุตร เกิด แต่ วิญญาณ ท้าว
มหา พรหม ๗ จึง ประสาท พระพร ให้ แก่ นาง
ชะยา เทพธิดา ว่า นาง ชะยา เทวี จะ ได้ เป็น เทพ
มารดา ของ เครือง สัตรา วุธ ทั้ง บ่วง

แล้ว จึง ประสิทธิ์ พระพร แก่ นาง สุประภา เทพ
ธิดา ว่า นาง สุประภา เทวี จะ ได้ ประสูติ เทพ บุตร
๑๐ องค์ มี นาม ว่า “ สัฬาร ” คือ เวทมนตร์
สำหรับ แศร กำชัย ห้าม กัน ขาว ข ไว้ ๑๐ ประการ

พระพร ทั้ง สอง ของ ท้าว มหา พรหม ก็ได้
สำเร็จ บริบูรณ์ แก่ นาง เทพธิดา ผู้ เป็น สุณิสา

ทั้ง สอง จึง ได้ มี เครื่อง สัตราวุธ แล มนตร
คาถา ห้าม กัน อาวุธ เกิด ขึ้น เป็น แรก เติม ใน
โลก แต่ ครั้น นั้น

ขณรเพท

ความรู้ ทั่ว บ เครื่อง สัตราวุธ ทุก สิ่ง ทุก อย่าง
อาจารย์ ผู้ แต่ง คัมภีร์ นีติ ประภา ศีกา กล่าว ว่า มี
แจ้ง อยู่ ใน คัมภีร์ ชื่อ ว่า “ ขณรเพท ” ของ ท้าว
มหา พรหม คัมภีร์ เทียบ แปล ว่า วิชา ทนุ (ซึ่ง
เป็น คัมภีร์ หา ไม่ ได้ แล้ว ใน ทุก วัน นี้) คัมภีร์
ขณรเพท นี้ จัด เป็น องค์ ๑ ใน คัมภีร์ ขอบเพท ซึ่ง
เป็น คัมภีร์ รอง ของ คัมภีร์ ไตร เพท มี ๔ คัมภีร์

ถ้า ผู้ใด รู้ คัมภีร์ ขณรเพท นี้ โดย สำนาญ แล้ว
ก็สามารถ จะ กระทำ การ ยทข สงคราม เอา ไชย
อำนาจ แก่ ข้าศึก ได้ มี คำ กล่าว ว่า แต่ ย่าง ก่อน
มา อย่า ว่า แต่ มนุษย์ ฝ่าย เดียว เลย ถึง ว่า

เทพยดาทั้งหลาย ก็ยังไม่สามารถจะรู้คัมภีร์
 ขนุน เพท^๕ นั้นตลอดได้ เพราะเหตุ เทพยดา มี
 ความรู้ ยังบกพร่องอยู่อย่างนี้ จึงได้ต้อง
 ประวิชัย ในการสู้รบกับพวกอสูรย์กัน ครั้น
 ภายหลังมา เทพยดา ได้ช่อง โอกาส จึงได้เล่า
 เรียบข้อ^๕ ลึกซึ้ง ในคัมภีร์ ขนุนเพท ได้ตลอดทุก ๆ
 ข้อ ด้วยเหตุ^๕ ท้าว มหา พรหม ได้ประสิทธิ์ ประสาท
 คัมภีร์ ขนุนเพท ให้แก่ ท้าว ปรุณ แล เทพยดา
 ทั้งปวง ดังจะกล่าวแจ้ง ในบทที่ ๔ ข้างหน้า

อนึ่ง พวกชาวฮินดู ก็สมมติว่า คัมภีร์ ขนุน
 เพท^๕ นั้น เป็นเทพวิญญูณ มีร่าง กายพร้อมด้วย
 อวัยวะต่าง ๆ คือ มีบาท ๔ มีกร ๘ มีจักษ ๓

ในคำรากล่าวว่า ท้าว สางชยาชนะ เป็นพัน
 วงษ์ ของ คัมภีร์ ขนุน เพท

ภร^๕ ท^๕ ๔ ของ ขวา ของ คัมภีร์ ขนุน เพท^๕ นั้น

เทพธาวุธ ๔ อย่าง คือ วชิราวุธ ๑ พระขรรค์ ๑
 ธนู ๑ จักร ๑ กรทั้งสี่ ของชายถือ เทพธาวุธ
 อีก ๔ อย่าง คือ ธาวุธหน้า ๑๐๐ คน อหิเศศัตถนี ๑
 กระบองทิพ เรียกว่า คะทา ๑ ทริศูลสามง่าม ๑
 ขวานรบ เรียกว่า ปฏฐัมมะ ๑ รวมเป็นธาวุธ ๔
 อย่างด้วยกัน

อนึ่ง เกยวบน เคียรธนรเพท เทพวิญญูณนั้น
 ประทับด้วยสิ่งอันศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์เดชต่าง ๆ

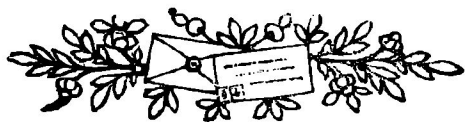
แลร่างกายล้วนเป็นนิทิสাত্র แลราชสัตร
 เครื่องของกัน ร่างกาย ล้วนเป็นเวทมนตรคาถา
 กุณฑลทั้งสองข้าง เป็นธาวุธลับฟันแทง แลพุ่ง
 บิงทั้ง โยนแลชักกว้างต่าง ๆ เครื่องประทับร่าง
 กาย คือ ทำแลกระบวนรบทั้งสี่ กวงจักขุทั้ง
 สองเป็นสี่เหลี่อง ที่รอบกาย คาคาสังวาลอันเป็น
 ไชยมงคล แลทรงโคผู้เป็นพาหนะ

เวทมนตร์ซึ่งสามารถระล้างผลาญข้าศึกได้มี
ไชยอำนาจได้ มีตัวอย่างเป็นต้นดังนี้

“ โอโม นะโม อะระหะเต อัม หนรวาทายะ มาน
รึกษา รึกษา มะมะ คัทรุน ภาษะยะ ภาษะยะ หุม
ปฎุ สวาहा ”

แปลว่าข้าพเจ้าขอขม นอบ น้อม แก่ธรรม อัน
ศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พุทธ ขอ บัง ภาณ รึกษา
บัง ภาณ รึกษาข้าพเจ้า ขอ ขบ ภาณ ขอ ขบ ภาณ
ศัตรูของข้าพเจ้าเสีย หุม ปฎุ สวาहा

มีคำบอกไว้ว่า ถ้าผู้ใดปราถนาจะให้ศัตรู
พ่ายแพ้แก่ตนทั้งที่เข้ามาแล้ว ต้องบริกรรม
เวทมนตร์นี้ซ้ำ ๆ ไปให้ได้ ๓๒๐๐๐ หน จึงจะ
สำเร็จได้ ไชยอำนาจ โภย แท้แท้

บทที่ ๖

ว่าด้วย

วิธีจัดเครื่องสาตราวุธ เป็นชนิด แล แผนก ตาม
ตำแหน่ง

เครื่องสาตราวุธนั้น ชาวฮินดู เคยจัดตาม
ลักษณะ ประเภท ของ อาวุธ แจก ออก เป็น ๔ ชนิด
คือ เรียกว่า มุกตา วุธ ๑ อะมุกตา วุธ ๑ มุกตา
มุกตะ อาวุธ ๑ มัณตร มุกตา วุธ ๑ รวม เป็น ๔
ชนิดด้วยกัน

- ๑) อาวุธสำหรับซัด ฟัน ขว้าง ทิ้ง โยน ด้วย
กระทำให้หลุดพ้น ออก ไปจาก มือผู้ ถือ อย่างเดียว
จึงมีกำลัง ประหาร เข้าที่หมายได้ มีลักษณะ แล
กระสุนนั้น เป็นต้น เรียกว่า “มุกตา วุธ”
- ๒) อาวุธสำหรับประหาร ที่มี แขนง แล สับฟัน มี

ได้ ให้หลุดพ้นไปจาก มือ มี หอก แล คาย เช่น
 ทัช เรียกว่า “ อะมุกตา วุช ”

๓) อาวุธ ที่ ประหาร ได้ ด้วย ชัก พุ่ง ยิง ทั้ง โขน ก
 ใต้ ไม่ ให้หลุดพ้นไปจาก มือ ก็ ได้ มี หอก ชัก
 แล หลาว เปน ทัช เรียกว่า “ มุกตามุกตะ อาวุธ ”

๔) อาวุธ ที่ กระทำ ให้หลุดพ้นไปจาก มือ ผู้ ถือ
 ได้ ด้วย อำนาจ เวทมนตร์ เรียกว่า “ มังกร
 มุกตา วุช ”

วิธี ที่ แบ่ง อาวุธ ตาม ประเภท ดัง นั้น เปน แต่
 แสดง อย่าง ของ อาวุธ พอ ให้ ผู้ อ่าน รู้ ที่ จำแนก
 กัน ก่อ ชน จะ แจก ลักษณะ อาวุธ โดย เล็ก ยัด ใน
 บท ที่ ๓ ต่อ นั้น ไป

แต่ ขาง คำ รา จิต ประเภท อาวุธ ต่าง กัน บ้าง
 ใน คัมภีร์ ชอ อคิน ฐาณะ นั้น แบ่ง ประเภท
 อาวุธ เปน ๕ ชนิด มี ชื่อ เรียก กัน ดังนี้

๔๒ พิไชยสงคราม ชินดูโบราณ

- ๑) ยัชตร มุกต์ คือ อาวุธ เครื่อง ประหาร ซึ่งหลุดพ้นไป ได้ด้วย ขนตร หรือ จักร เป็นกำลัง มีคร แล กระสุน เป็นต้น
 - ๒) บาณีมุกต์ คือ อาวุธ ที่ หลุดพ้น ไป จาก ที่ ใด ด้วย ใช้ มือ ยิง หรือ ตี ก็ มี หอก ชัก แล แส้ มรณะ เป็นต้น
 - ๓) มุกตะสันเขาริก คือ อาวุธ ที่ พุ่ง ชัก ถึง โยนโยแล้ว ชัก ให้ กลับ มา ที่ มือ อีก ก็ ไร้ มี ลูกยิง แล ลูก สะลิง เป็นต้น
 - ๔) อะมุกต์ คือ อาวุธ ที่ เว้น เครื่อง ประหาร มิให้ให้ หลุดพ้น ไป จาก มือ มี กาย แล กระบี่ เป็นต้น
 - ๕) พาหุยุทธ์ คือ อาวุธ มุกต์ ดึก ภัย พาสา แล กายสำหรับ ของ คน รักษา ตน เมื่อ เข้า รบ ประจันหน้ากัน มี เกราะ แล เบาะ มี รบ เป็นต้น
- วิธี ที่ ฝึก อาวุธ เปน ชนิด แล แผนก ต่าง ๆ ยัง

มีอีกหลาย อย่าง แต่ไม่สู้จะแปลก กันมากนัก
 ชึ่ง ตำรา ก็ กล่าว ว่า เทพยดา สามารถ จะ
 กระทำ สาตรา รุข ทั้งหลาย ไม่เลือก ว่า ชนิด ไต ๆ
 ให้กลาย เป็น อาวุธ อย่าง ชนิด ที่ ฐิต พุร ยิง หิง โยน
 ไป ได้ ตาม ประสงค์ กวีย ไซ้ เวทมนต์ คาถา ที่
 คักคัลลิต มี พรหม มนตร์ เช่น นั้น

บทที่ ๗

ว่าด้วย

มุกตาอูฐ

มุกตาอูฐ นั้น คือ เป็น อวูฐ สำหรับ ชัก ฟุ้ง
ยิง ขว้าง ทิ้ง โยน มี ประเภท ๑๒ อย่าง เรียก
ชื่อ ตาม ภาษา สังสกฤต แล แปล ออก เป็น ชื่อ
สยาม มี ดังนี้

๑ ชนุ	อวูฐ ชนุ
๒ อิชุ	ลูก ชนุ
๓ ภินทิวาล	กระบอก คค
๔ ศักถิ	ทอก ชัก
๕ ทรุมะณะ	ขวาน ชัก
๖ โคฆร	ขวาน เล็ก
๗ นะติกา	มุ่น เต็ก

๘ ละกะทะ กระบอง สั้น เล็ก

๙ ปาดะ ห่วง เชือก หรือ ลูก หึง หรือ ลูก หุ้ม

๑๐ จักร กง ขาว

๑๑ ทันตะ กัณฐะกะ ทนาค พันธ์

๑๒ มุสสุทธี กระบอง แปด เหลี่ยม

แจก ออก เป็น ๑๒ อย่าง ดังนี้

แล มี เรื่อง อธิบาย สำหรับ ขาว ๆ แล ลักษณะ
เหตุผลของ ขาว ๆ ใน ๑๒ อย่าง ดัง จะ กล่าว ต่อ ไป

ขณ

ขณ นั้น ใน คำราชินศ สมมุติ ว่า เป็น เทพ
วิญญาน มี สอโค ทรง ภักตร์ เล็ก ขุน แล กระฎี
บาง ปลาย ข้าง หน้า ร่าง กาย สูง ๔ สอก โกง
ค้อม อยู่ ๓ แห่ง มี ขีว หายาว มี ทนต์ แล ทา
งอก ออก จาก โขม ชู หน้า กลัว นก มี ขีว แดง กิ่ง
ลี โลหิต แล เป้ง เล็บ กิ่ง ผุด ๆ ขุด กิ่ง เล็บ หน้า

๔๘ พิไชยสงครามอินทุโบราณ

ที่คลังไหล ร่างกาย ประคัม ค้วย พวง มาไลย
กระทำ ค้วย ไล่ ฟง คับ ไท แลย ชีวทา ล้ม เลีย
มุ่ม โอนชู ทั้ง สอง ข้าง อยู่ เสมอ

ในตำรา คัมภีร์ ชนรเพท กล่าว ว่า ชนุ นั้น ต้อง
คัก ไหม ลง ค้วย มือ ซ้าย สาย ชนุ นั้น ต้อง จับ ถือ
ค้วย มือ ขวา แล้ว ต้อง จับ ลก ชนุ มา วาง บน ศั
วแม่ มือ ซ้าย แล ใน ระหว่าง นิ้ว มือ ซ้าย ให้ จด
กับ คัน ชนุ

ชนุ แล ลก ชนุ โดย ยาว ไม่ กำหนด เป็น อัตร
ได้ แล สาย ชนุ นั้น ย่อม เป็น สอง สาย โดย มาก

ส่วน ผู้ ยิง ชนุ มี แผ่น หนึ่ง แผ่น หนึ่ง เรียกว่า
“พาหุภราณา” ติด อยู่ กับ แขน ซ้าย สำหรับ ยิง กัน
สาย ชนุ เมื่อ เวลา ยิง มิ ให้ สาย ชนุ ฟาด กระทบ
แขน ซ้าย ของ ผู้ ยิง นั้น ได้ แล มี ปลอก ยิง กัน ที่
ศัวแม่ มือ ซ้าย ค้วย เรียกว่า “อรัลลิตราณา”

ผู้ชำนาญในการ ยิง ธนู ย่อมนับว่า ที่ ประเสริฐ
ยิง ธนู นั้น มี ถึง ๑๔ ท่า

ใน คัมภีร์ อัคคี ปุราณะ มี ข้อ ความ กล่าว ว่า
ธนู เป็น ยอดอาวุธ อย่าง ที่ ไม่ มี อาวุธอื่น จะ
เสมอ เท่า เทียบ

ใน คัมภีร์ ชรรมศาสตร์ ของ พระ มนุสสาราจารย์
ก็ กล่าว ว่า ผู้ ยิง ธนู คน หนึ่ง ถ้า ยืน อยู่ บน เจริง
เทิน กำแพง ๕๐ ม ก็ สามารถ จะ ต่อสู้ ข้าราชการ ได้
ถึง ๑๐๐ คน ถ้า ผู้ ยิง ธนู ๑๐๐ คน ยืน อยู่ บน
กำแพง ๕๐ ม ก็ สามารถ จะ ต่อสู้ ข้าราชการ ได้ ถึง
๑๐๐๐๐ คน เพราะ ฉะนั้น จึง มี ข้อ และ หน้า คัมภีร์ เตือน
ว่า ควร จะ สร้าง ๕๐ ม ขึ้น ลำห้วย พล ทหาร ชะ
จะ ไปหา ไกรยส ้วย กับ ข้าราชการ ลับ ๆ มา

อนึ่ง ใน หนังสือ ศุภกร นิติศาสตร์ บทที่ ๔ แล บท

๕๐ พิไชยสงคราม ฝันดูโบราณ

ที่ ๖ โสลกที่ ๑๐ ถ้ามัวช้า ความ คล้าย ถิ่น บั๊
ถั่ว มา นั

อิน

ลูกหนู หรือ ลูก ครั้น นี้ รูป สันฐาน ใหญ่ เช่น
สี มัว ดำ โดย ขาว ๓ ศอก โดย กลม รอบ ๑
อัญชระลี (คือ ๒ ผ่า มือ หรือ ๒ กำ) แด แด่น
ใบ โศก มาก มี กิริยา แด่น ออก ไป เช่น สอง อย่าง
(หรือ สอง ทาง)

ภินทวิภาต

กระของ คค มี รูป ทรง คค ของ มี หั. คค แด
ใหญ่ โดย ขาว ๑ ศอก โดย กลม รอบ ๑ ผ่า มือ
(หรือ กำ ๑) เมื่อ จะ ขว้าง กระของ คค นั้น
ต้อง กำ กระของ แกว่ง เวียน หมุน ๓ รอบ ก่อน จึง
ขว้าง ไป หมายถึง ให้ ถก ตรง เท้า ขาคี

ท่า ชง ต้อง ย่น เมื่อ เวลา จะ ขว้าง กระของ คค คือ

ต้อง ขึ้น เยื้อง ตัว ให้เท้าซ้าย อยู่ข้าง หน้าเท้าขวา
ก้ม

ออก หอก ชัก ยาว ๒ คอก มี กิริยา แล่น หมุน
คว้าง ไบ เสมอ มี ลื่น คม แล่น มี เท้า ประคอง
ด้วย เล็บ ทั้ง สี่ ตัว ร้าย ดุ เป็น ที่ น่า กลัว เยื้อง
เสียง เหมือน เสียง กระดัง แล ช้า ปาก อยู่ มี สี
ม่วง ดำ มาก แล ขยับ แตะ ไป ด้วย โลหิต ขำ คึก
ว้าง ภาย ประคอง ด้วย พวง มา โดย ไส้ พุง มี ปาก
ทั้ง ๒ ข้าง ชัก เยื้อง ที่ หน้า ครั้น คร้าม นึก มี รูป โต
เท่า กำ มี ด และ แล่น ไบ โกล มาก

ผู้ ซึ่ง จะ ชัก หอก ชัก ชนิด นี้ ต้อง รักษาน และ
ชัก ออก ไป ด้วย มือ ทั้ง สอง กิริยา แล่น หมุน ไบ
ของ หอก นั้น มี อยู่ ๖ อย่าง ต่าง ๆ กัน

ทรมะณะ

ขวาน ชัก นั้น ทำ ด้วย เหล็ก ทั้ง ตัว มี คอก ๓๓

๕๒ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

ไค้ มีหัว โต โดยยาว ๕๐ องคุลี โดยกลม
รอบลำ ๑ กิริยา เล่น หมุน ไป ของ ขวามัน มี
อยู่ ๔ อย่าง ต่าง กัน

โตมร

ขวาน เล็ก หัว เป็น โลหะธาตุ ทำ เป็น ไม้ รูป
สัณฐาน กิ่ง พุ่ม ดอก ไม้ โดยยาว ๓ ศอก มี ใต้
คค เป็น สี แดง ผู้ ถือ ขวาน กระทำ ให้ เล่น ไป
ได้ ๓ อย่าง ต่าง กัน

นะลิกา

บัน เล็ก มี รูป สัณฐาน ตรง แล กลม รอบ หัว
บาง ข้าง ใน กลวง เป็น สี มัว ทำ เมื่อ ยิง กระสุน
ออกไป มี ลำ ลัง ทะลุ เข้า ใน ภาย มนุษย์ แล สัตว์ ไก่
ผู้ จะ ยิง บัน เล็ก นั้น ต้อง จับ บัน ขึ้น เล็ง ๑
จุด ไฟ ที่ ดิน บัน ๑ เป็น กิริยา ยิง บัน ๒ ทำ ดังนี้
แล้ว กระสุน บัน จึง จะ เล่น ไป ถูก ที่ หมาย

[ยืนยืนดูโบราณซึ่งกล่าวในที่นี้ ภูเหมือนจะ
เป็นยืนชนิดสั้น รวกับยืนที่อังกฤษเรียกว่า
การไต่บันไดในทุกวันนี้เป็นต้น แต่ในตำรา
กล่าวว่า ยืนชนิดนี้สำหรับใช้ไต่แต่เพียงข้างคอก
ในที่ใดสัก ๆ เท่านั้น]

ละคร

กระของสั้นเล็ก มีขาทั้งสองผายออกกว้าง
มีหัวใหญ่ สั้นๆ หุ้มด้วยโลหะธาตุ เป็น
กระของสั้นแต่โตมาก รูปสัณฐานเหมือนพื้น
ซีกหนึ่ง ลำตัวกระของแข็งแรง โดยสูงสอง
ศอก มีกิริยาเล่นหมุนไปเป็น ๔ อย่าง

ปลา

เชือกห่วงหรือลูกตั้งหรือลูกตุ้ม ขางที่เรียกว่า
ว่าเชือกขาศ ทำด้วยเกล็ดอันเล็ก ๆ เป็นโลหะ
ธาตุ มีรูปเป็นห่วงสามเหลี่ยม โดยรอบคืบ

๕๔ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

หนึ่ง ประทับด้วย ลูก ตะกั่ว กลม มี กิริยา แล่น
หมุน ไป เช่น ๓ อย่าง

ใน คัมภีร์ อคัมปิ บราณะ กล่าว ว่า เชือก ยาว
นี้ ยาว ๑๐ ศอก ห่วง ที่ ปลาย มี สัตว์ฐาน เปน ห่วง
กลม ยาว ๑ คืบ โขย รอบ ยาวนี้ ตาม ตำรา อินทุ
กัหา ไค้ ถือว่า เปน อาวุธ วิเศษ ไผ่

จักร

อง อาวุธ หรือ เรียก ตาม คำ สังสก ทว่า
“จักร” มี สัตว์ฐาน กลม แบน มี ช่อ ๔ เหลี่ยม
เจาะ อยู่ ที่ ศูนย์ กลาง ๑ ช่อ มี สี เขียว เหมือน
น้ำ คราม โขย กลม รอบ ๒ คืบ

แต่ ใน ตำรา ศุภร นีติ กล่าวว่า โขย กลม
รอบ ถึง ๑๐ ศอก มี กิริยา แล่น หมุน ไป ได้ ๕
อย่าง อีก หนึ่ง ว่า มี กิริยา แล่น หมุน ไป ได้
๓ ประการ

[จิตรนั้นเหมือนจะคล้ายกับรูปจักร ซึ่ง พล
ทหารพวกอื่นก็มี แหก ซ่าดี ซึซ เช่น นั้น ยัง ทั้ง
แข่ง กัน เล่น อยู่ จน ทุก วัน นี้ มี สัตฐาน เช่น ว
กลม แขน เหมือน ลูก ส้ม ไม้ ชนิด ใหญ่ ๆ แต่ เาะ
เช่น ช่อง ตรง กลาง กลม บ้าง เช่น เหลี่ยม บ้าง]

พันตะกัณฐะกะ

อาวูทนามพัน เป็น ทนาม ทำ ด้วย โลหะอาวู
มี สัตฐาน เหมือน พัน ข้าง กัน โต มี ปลา ยาว ส
คล้าย กับ ถ่าน ไม้ โดย สูง เท่า ๑ ขั้ว แขน มนุษย์
มี กำ ไข ใต้ ถนัด มี สัตฐาน ตรง แล ญ เป็น ที่
นำ ถล วั นั ก ผู้ ซึ่ง จะ พุ่ง อาวูทนาม พัน นี้ ต้อง
ทำ ทำ ๒ อย่าง

มสฺสททิ

กระของ แปก แล ยม นน ที่ หัว เป็น แปก แล ยม
ลั กระของ โต มี กำ กำ ใต้ ถนัด ประคัม ด้วย

๕๖

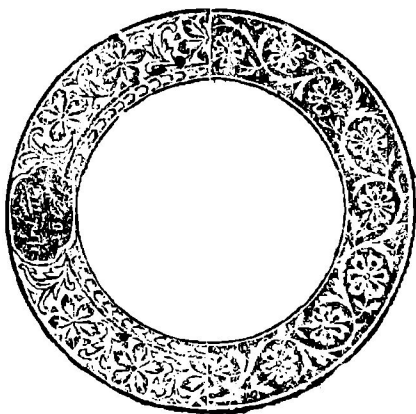
พิไชยสงครามอินทูปุโรชา

ยั้ง หรือ ช้อ โทมาก โดยขาว ๓ ชั่ว แชน มี
ถึง ๖ เท่า ๖ เท่า ที่ นักรบ นัก มี ๖ วิชา แล่น ไป
เป็น ๒ อย่าง คือ แล่น หมุน ไป ๑ โดย เต้น ไป
มา ๑ เป็น ๒ อย่าง ทั่ว กัน

พิไชยสงครามชินุ โยธาณ แผ่นที่

๘๗

บทที่ ๘

ว่าด้วย

อะมฤตาวุธ

อะมฤตาวุธนั้น คือ อาวุธ เป็น เครื่อง ประหาร
มิได้ หลุดพ้น ไป จาก มือ มี อยู่ ๒๐ ชนิด คือ

๑	วชิระ	วชิราวุธ	หรือ สายฟ้าผ่า
๒	อัสติ	ทาบ	
๓	ประศุ	ขวาน	
๔	โคศิรยะ	หอก	เขา โค
๕	อสิเชนุ	กระบี่	หาง แมง ทา
๖	ละวิตระ	พม่า หอก	
๗	ธาสตะระ	อาวุธ	กำ จัก กำ รวบ
๘	กุนตะ	ทวน	
๙	สถณะ	ทั้ง เหล็ก ทราย	

๑๐	ยราส	หดาว
๑๑	ชีนากะ	ควิคุล
๑๒	คระกา	กระของ เหล็ก
๑๓	มุกกระระ	ไม้ค้อน รบ
๑๔	สัระ	ผาด ใด
๑๕	มุสละ	สาก รบ
๑๖	โบฏฐิระ	ขวาน รบ
๑๗	เมฆาฏฐิระ	กลุ่ช หรือ กระเบ
๑๘	ประวิษ	เสา กระทุ้ง กำแพง
๑๙	มะยุช	ไม้พลอง
๒๐	กะหิณ	อาวุธ ชำ ร้อย คน

รวม เป็น ๒๐ อย่าง ทั่ว กัน

ระวีระ

ระวีระอาวุธ หรือ สายฟ้าผ่า หรือ อาวุธ เพ็ชร
มีคำอธิบาย ใน ตำรา ชีวทูว่า เกิดแต่ กระบุง สัก

ศลึง ของ ๑๐ ชื่อ ทวีริ มี ชัน ใน โลก นี้ แด
 ครั้ง แรก ลำห้วย จะ ไก่ ล้าง ฝน แห้ง ทราย สรุ ไม่
 มี ผู้ ไค หรือ สิ่ง ไค ซึ่ง สามารถ จะ ทน กำ ลัง แล
 แหว วาย ของ ชาว ชน นี้ ไค ทัว ชาว ชน นี้ มี แล
 สว่าง รุ่ง เรือง เท่า กับ รัศมี ดวงอาทิตย์ ไค โทมิ
 คง มี ลักษณะ คล้าย กับ ไฟ ประ โดย โลก มี
 เขียว ยาว ไค โยชน์ หึ่ง มี ล้น แลย ออก มา เข
 ที่ หน้า กลัว นัก กุ จ ทั้ง กาล ะ วา ตริ ที่ โลก พิ นาศ
 แล ประ คัย กับ ปล้อง หรือ ช่อ ไค ๑๐๐ ปล้อง โดย
 ยาว ๑๐ โยชน์ โดย กว้าง ๕ โยชน์ ประ คัย ทัว
 หลาว แลณ ที่ แลณ โดย รอย ทัว โย มี ลี คล้าย
 กับ ลี ฟา แลย มี ก้า แสง แรง คิค ค่อ เช่น ที่ ร้อย
 วิริยา จะ ลว กับ แกว่ง ชาว ชน นี้ ไป มา มี อยู่ ๕ อย่าง
 อ. ๑

คาย โดย ยาว ๒ ศอก ไม่มี กระบี่ สำหรับ

มี๑ มีสี่ทำ มีสี่ฐาน โค้ง หาย มีใบคม
กว้าง ๕ ของคุลี กิริยาจะกวักแกว่ง อาวุธดาบ
นี้ มีอยู่ ๔ ทำ

ประเศ

ขวาน มีทำ ทำด้วยไม้ข้าง มีหน้าคมปาก
กว้าง มีหน้าอยู่ข้างหน้า โค้งคว่ำทั้ง เกือบครึ่ง ซีก
หัวขวานเป็นสี่มุม ๆ แต่หน้าขวานเป็นแสงสว่าง
ทุกใส ที่สันมีทำสำหรับจับ และมีหัวด้วย

ขวานนั้น โดยสูง ๒ ศอก คุณของขวานนี้
มีอยู่ ๒ อย่าง คือค้ำฟ้าไว้จ ฆ่าไว้จ

โคศักระ

หอกเขาโค โดยยาว ๒ ศั้วเท่า หัวหอก
เป็นเหล็กทำเป็นไม้ มีใบคม มีสี่ทงโลหะธาตุ
ทำ เป็นรูป ๓ เหลี่ยม มีทำเป็นที่จับไว้ถนัด
โดยสูง ๑๖ ของคุลี ข้างกันแหลม ที่กลางโต

ในตำรากล่าวว่า สมเด็จพระนรินทราธิราชได้
ประสิทธิ์ประสาทอาวุธหอก เขา โค่น แก่นมนุษย์
พร้อมด้วยขำมร มีลัญจกร สำหรับประทับดวง
หนึ่ง เพราะฉะนั้น หอก เขา โค่นกับขำมร มี
ลัญจกร ติดอยู่ ด้วย จึงได้ปรากฏเป็น เครื่อง
ราชกกุธภัณฑ์ ทั้ง แต่นั้นมา

กิริยาจะถือ กวักแกว่ง โคศรัยอาวุธ หรือ
อาวุธ หอก เขา โค่นไป มา มีอยู่ ๔ ท่า

อะลีเชนุ

กระบี่ทาง แฉกดา โดยยาว ๑ ศอก ไม่มี
กระบี่ของกันที่ต่ำ มีสี่มว มีสัน คมสามสัน
เป็น ๓ เหลี่ยมม โค ๒ ของคุลี เป็นอาวุธใช้รับ
ประจันหน้าชิดกัน สำหรับแขวนไว้ชิดตัวด้วย
สาย คากเฮว กระบี่นี้ เรียกว่า เป็นอาวุธม้อง
สาว ของพระขรรค์

ผู้ถือ ถัง ถังแก้ว ไปมา ได้ เป็น ๓ อย่าง
กรรมวิธี ขาคีสินธุ ไบราณ ทุก ๆ พระองค์ เคย
เห็น อาวุธ กระบี่นี้ ไว้กับพระองค์ เสมอ

ตะวีกระ

พริ้ว หวก มีสัณฐาน คก โกง ข้างหน้า คม
ข้างหลัง หยา มีสีดำ ใบ คมกว้าง ๕ องคุลี
โดยสูง ๑ ศอก คับ ประกาย ไปด้วยดำ โท แล
สามารถ ระ ทัต ฟัน กระบี่ เป็นชั้น ๆ ได้

วิธีใช้ อาวุธนี้ ต้อง ยก ง่า ขึ้น ด้วย มือ ทั้ง สอง
ข้าง ฟัน ลง ตรง ข้าง หน้า

อาสตะระ

อาวุธ กำจิก กำบาย มีปล้อง ที่สั้น มีหัว ยาว
โดยกว้าง ๑ คืบ ที่กลาง เช่น สัณฐาน คก โดย
ยาว ๑ ศอก ปลาย เรียว แหลม มีสีดำ มี
อาถรร ๓ อย่าง คือ หมุน ไปได้ ๑ ผุด ชัก ได้ ๑

ทำ แกล้ง หัก ใจ แล เปน ขาว ขว วิเศษ ส้มหรับ
นาย สารดี แล พล ทหาร ราย เปน กัน

ขาว กำจก กำขาย นี้ เหมือน กัน กับ ขาว ของ
ขาว บ้า ประเทศ ออศกระเลียบ ใน ทุก วัน นี้ ซึ่ง
เรียกว่า ขุนเมรัย ขาว ประเทศ ยุโรป เชื้อ นี้ ชื่อ ว่า
ออศ ขุนเมรัย มี ปราศณ อยู่ ที่ เมือง ออศ กระเลียบ
คำมล เกียว แต่ ที่ จริง ก็ เปน ขาว ซึ่ง ขาว ซาก
อินดู ได้ ใช้ มา แต่ โยราณ นาน แล

แต่ ใน ทุก วัน นี้ ขาว ประเทศ อินดู ซ้าง ได้ มี
ซาก ทะมิฬ เปน กัน ก็ ยัง ใช้ อยู่ สำหรับ ซาก ทั้ง
เนื้อ กวาง ใน ภาษา แซก ทะมิฬ เรียกว่า จะโต
กะฏี แปลว่า “ ไม้ โกง ” เพราะ เปน ไม้ มี
สัณฐาน แขนง กค

ผู้ พัง ไม้ กำจก กำขาย นี้ ต้อง พัง โดย กำลัง
แรง ที่ ทำให้ หมด ไม้ ได้ ไม้ นั้น จะ กระดอน

กลั้ม มา ถึง ผู้ พุง ไก่ อีก]

กุนทะ

ทวน ทำด้วยเหล็กทั้งเล่ม มีปลายแหลม
มีสันคม ๖ สัน เชน ๖ เหลี่ยม โดยสูงตั้ง
แต่ ๖ ศอก ถึง ๑๐ ศอก ที่ ก้น เป็น รูปกลม
ผู้ถือทวนนี้ ก็กวักแกว่งไปมา ไก่เป็น
ฉวิธา ถึง ๖ ท่า

ศฤณะ

ทั้งเหล็ก รบ มีสี่แฉก มีปล้องซีกกันเป็น
หลายปล้อง โดยสูงเท่าตัว มนุษย์มีสันฐานตรง
วิธีที่จะใช้ทั้งเหล็ก รบนี้ ต้องกวักแกว่ง
หมุนไปรอบตัวแล้วชักไป จึงจะทำให้เข้าค้ำ
ล้มตายเสียสิ้นได้

ปราสา

หลาว โดยยาว ๓ ศอก ทำด้วยไม้ไผ่ทาสี

แกง ขำร ปลายทำด้วย โลหะ ชาติ ที่สันนิ
 สันฐานแหลมเรียว แล ประโยชน์ด้วย ภู รามวิ
 หรือ ภู ไหม

ผู้ถือสิทธิ์กว้าง ไปมา ให้เป็น ๔ ทำ

ในตำราศุกรณีนีก็ กล่าว ว่าปราสาธุ คือ หลบ
 นี้คล้ายกับ ทาย ที่ เรียกว่า ขรรค์ มีใบคนกว้าง
 (ศุกรณีนี ทอนที่ ๕ โสลกที่ ๑๕๔)

ษนากระ

ศรีศก มี ปลาย เป็นสามง่ามข้าง หน้า คมแหลม
 ทำด้วยทอง เหลือง มีหัว ทำด้วยเหล็ก โดด
 ยาว ๔ ศอก ประโยชน์ด้วย ภู จนหมี่ ที่ คอมีปลอก
 ทองเหลือง ถ้าผู้ถือสิทธิ์กว้าง ไปมา ก็สามารถ
 จะแทงเข้าคอกได้

(ศุกรณีนี ทอนที่ ๕ โสลกที่ ๑๕๖)

กระทา

กระของ เหล็ก ทำ กว้าง เหล็ก มี สันฐาน เรียว
 แหล่น ที่ ข้าง คั่น โท ประคัม กว้าง หลาว แหล่น
 ๑๐๐ แห้ง แล ที่ ข้าง ๆ ประคัม กว้าง หลาว แหล่น
 ทัวไป ศิริระ ประคัม กว้าง เกี้ยว ธนโคธ ยาว ๔ คอก
 ตำ กระของ โท เท้า เฟลา เกวียน (หรือ กระพอง
 รด) มี ปลอก ทอง คำ กระของ เหล็ก เรียวกว่า
 กระทาวนี้ เป็น ที่ หน้า ถั่ว นึก สามารถ ะ ทุบ ที่
 ทั่ว ข้าง ให้ ยึด ยับ แล พาค ตี ภู เขา ได้ หัก
 ทลาย ลง ได้

ผู้ ดิช ักวัก แกร่ง ไป มา มี กิริยา ถึง ๒๐ ท่า
 ถ้า ันทุ ไร่ ใน ขาว ขลุ่ ล้า กดัช บึง ธก ไป โกล
 ใ้ กว้าง กำลั ของ กิน ยัน

มุกกระระ

ไม้ คัณ รบ มี ปลาย เป็น เหล็ก ไม่มี หน้า มี ข่า

กว้าง โดยยาว ๓ ศอก มีสี่คล้ายกับสี่น้ำผึ้ง มี
เท้าอันแข็งแรง มีสันฐานกลมมีสี่คำ โท้โดย
รอบกลม ๑ คำ และมีหน้าหนัก ๘ ภาว

วิธีใช้ค้อนรบนี่ ต้อง ยก หมุน โดยรอบตัว
จึงสามารถจะทุบก็สัตว์แลสิ่งใด ๆ ให้ล้มลง
เหนือพื้น แผ่นดินได้

สัตว์

ผาด โด มีสันฐานคอกไปสองข้าง ไม่มีคิ้วระ
แต่มีหน้าหุ้มด้วยเหล็ก โดยสูงเท่ากายมนุษย์
มีสี่วิจิตรผ่าดู สามารถจะโดทั้งสิ่งใด ๆ ซึ่ง
ได้กระทุ้งถูก ต้องให้ขาดเป็นชิ้น ออกไป ถ้า
ลากไปตามพื้นดิน ก็สามารถจะกัดตัวสัตว์แล
มนุษย์แลสิ่งใด ๆ ให้ขาดออกไปได้

มุสละละ

สาก รวม มีปลายทั้ง ๒ ข้าง แฉก เหนียว แผ่น

หนา ไม่ไต่กระทำ เช่น ห้ว แล ตา ไม่ มี มือ แล
เท้า สามารถ จะ ฟาด แล ทบ คือ ขำ คัก ให้ กาย แดก
หัก ขบ ขยับ แล ล้ม ลง เหนือ พิน แผ่นดิน ไถ

ปัญญาคะ

ขวาน รบ สูง เท่า กาย มนุษย์ มี ใบ คม ทั้ง ๒
ข้าง แล มี ปลาย เือง บน เรียว แผลม ที่ คำ
ขวาน มี ที่ ของ ก้น มือ มี คง

ใน คำ ราก ล่า ว่า ปัญญาคะ นี้ เป็น ธนุชา ร่วม
กรรม ทำ ยว กับ กับ ชรรค์

เมฆะภูิกะ

กลุช หรือ กระเบา ที่ กลาง กว้าง หนา มี ปลาย
แหลม มี คอ สูง โดย ยาว ๑ คืบ มี กระบัง อัน
แข็ง แร่ แล ประทับ ด้วย ลวดลาย วิจิตร ต่าง ๆ
มี สีมัว คำ มี กิริยา กวัก แกว่ง ไป มา ให้ ทุก ๆ ทำ
ถึง แม้ ว่า เป็น อาวุธ ชนิด ย่อม ก็ ก็ แต่ สมนคร

เป็น อาวุธ ^๕คู่มือ ^๕ควย ใช้ ได้ง่าย หลาย อย่าง

ท่าน นิกราชน์สินธุ ^๕ผู้ชอว่า ^๕ไว คัมปายน
(เป็น ^๕ผู้แต่ง คัมภีร์ ^๕นิติ ประภา ศึกา แล อีก อย่าง
หนึ่งว่า ^๕เป็น ^๕ผู้แต่ง คัมภีร์ ^๕ยะสุรเพท ^๕ทวีย)
ก็กล่าว สรเสริญ คุณ ^๕วุฒิ ของ ^๕เมษะภูิกะ อาวุธ ^๕นี้
โดยมาก (สอด ^๕คุณ ^๕ศุกร ^๕นี้ ^๕ที่ ^๕ตอนที่ ๕ ^๕โศลก
ที่ ๑๕๓ ^๕ทวีย)

ประวิษะ

เสา กระทุ้ง ^๕กำแพง ^๕สำหรับ ^๕ใช้ ^๕กระทุ้ง ^๕กำแพง
เมือง ^๕ให้ ^๕พัง ^๕หลาย ^๕ลง ^๕มี ^๕ลัทธิ ^๕ฐาน ^๕กลม ^๕โต ^๕เท่า
คัน ^๕ตาล ^๕ทำ ^๕ทวีย ^๕ไม้ ^๕แก่น ^๕ที่ ^๕แน่น ^๕แข็ง ^๕ดี ^๕เมื่อ ^๕จะ
ใช้ ^๕กระทุ้ง ^๕ผูก ^๕โยง ^๕ขึ้น ^๕ไว้ ^๕ที่ ^๕เสา ^๕ขึ้น ^๕จน ^๕ริม ^๕กำแพง
เมือง ^๕ข้า ^๕ศึก ^๕ผู้ ^๕ชำนาญ ^๕ใน ^๕การ ^๕ศึก ^๕ต้อง ^๕ใช้ ^๕กำ ^๕ลึง
พล ^๕ทหาร ^๕รวม ^๕กัน ^๕เต็ม ^๕กอง ^๕หนึ่ง ^๕มา ^๕ชัก ^๕เชือก ^๕ให้
เสา ^๕นี้ ^๕ต่าง ^๕ออก ^๕มา ^๕จาก ^๕กำแพง ^๕ก่อน ^๕แล ^๕ชัก ^๕ไป

เต็ม กำลักร กระทบ กำแพง ให้หักพัง ทลาย ลง

มะยูง

ไม้พลอง เป็น ไม้ยาว มี กระบ้ง โดย สูง เท่า
 ขั้ว กาย มนุษย์ ประทับ ค้วย ลูกพรวน มีลาย
 วิจิตร เป็น สีต่าง ๆ แล มี โล่ศ หรือ กัง เป็น
 นิตร สหาย คู่ กัน

ไม้พลอง นี้ ใช้สำหรับ ที่ ๑ กั. อาวุธ ๑ โล่
 โจน แขนง ขาคี ๑ หน้า ศักทร ให้ตาย ๑ รวม ๔
 อย่าง ค้วย กัน

ศะคัมนี้

อาวุธ หน้า ๑๐๐ คน ทำ ค้วย เหล็ก สีดำ เหนียว
 แขง มาก ประทับ ค้วย เลี่ยน ทนทาน โดย ยาว
 ๔ ศอก กลม โดย รอบ แล มี กำ มี สันฐาน คล้าย
 กัน กับ ค้อน รบ ท่าน นักปราชญ์ ไวยคัมเข้านันท์
 กล่าวว่า อาวุธ นี้ มี กิริยา กวัก แกว่ง ไป มา คล้าย

กัน กับ คะทาวุธ ถ้า ยันๆ ใน ลำ กล้อง ชน บิง ออก
ไป ก็ จะ แล่น ไป ไกล เปรียบ กับ ลำ กับ คะทาวุธ
ก็ คุย เกี้ยว กัน

แต่ มี นักปราชญ์ ผู้ หนึ่ง กล่าวว่า คะทาวุธ
ชาวนานี้ มี ลำ กล้อง ดัง ชน ไทใหญ่ จะ ใช้ บิง อย่าง
ใด ๆ ก็ ก็ ก็ พึง เข้าใจ ว่า ชาวนานี้ เป็น เครื่อง
ประหาร นำ กลัว นัก

บทที่ ๔

ว่าด้วย

ธรรมชาติที่เกิดขึ้นของ มุกตาวัช และ อะมุกตาวัช

อะมุกตาวัช ๒๐ ชนิด ซึ่งได้แสดงมาใน บท
ที่ ๔ นั้น ในตำรา กล่าวว่า ปราภฏอยู่ในยาท
ที่ ๒ ของ คัมภีร์นรเพท

อวัชทั้ง ๓๒ อย่าง คือ มุกตาวัช ๑๒ อะมุกตา
วัช ๒๐ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มีเรื่องกล่าวว่า
เกิดมาแต่ร่างกายพระฤๅษีคนหนึ่ง ชื่อ ทุษะจิ
มีความดังนี้— ครั้งหนึ่ง เมื่อ เทพยตา ได้
กระทำยุทธสงครามกับพวกอะสุร สู้รบต้านทาน
พวกอะสุร เหล่านี้ไม่ได้ เทพยตา ทั้งปวง จึง
ต้องพ่ายแพ้ เพราะรู้ นรเพท ยัง ไม่พอ แก่
การ ต่าง พากันหนีไปในอากาศเวหา จึงได้

สังเกต เห็น พระ ทะขีจิ คายศ หนึ่ง ปราบกฎ อยู่ ริม
 มรคา ที่ เทพยดา พา กัน หัน ไป ผุ่ง เทพย เจ้า
 ึ่ง ฝาก เทพ อาวุธ ทั้งของ ไว้ กับ พระ คายศ นั้น ! แล้ว
 พา กัน หัน ต่อ ไป จน ลู ถึง ภูเขา สูง ใหญ่ เรียก
 ว่า มัณฑะระ บรรพต ึ่ง พา กัน เข้า ไป ช้อน
 กาย อาโศรย อยู่ ใต้ ภูเขา ใหญ่ นั้น พัก อยู่ ชั่ว
 นาน เป็น หลาย ปี

ใน เวลา ระหว่าง นั้น พระ ทะขีจิ ฤาษี ได้ รักษา
 อาวุธ ที่ เทพยดา ฝาก ไว้ โดย ทิ แด ให้ ทรมาน
 กาย อยู่ นาน จน อาวุธ เหล่า นั้น กลาย เป็น หลาว
 แผลง ทั้งสั้น เลี่ยม เข้า ใน ร่าง กาย แล้ว กลาย
 เป็น กระดก กาย ของ พระ คายศ ด้วย เกษะ กุศล
 ผล บารมี นาน ที่ พระ ฤาษี ได้ ทรมาน กาย อยู่
 นาน ถึง นั้น

อยู่ มา กาย หลัว

ผุ่ง เทพยดา ปราบ พัก ึ่ง

กระทำ บุกขอ สงคราม ต่อสู้ กับ อะสุร อีก เพื่อจะ
ได้ เศษ อนุภาพ ที่ เสีย ไข ให้ กลับ คืน มา จง ได้ จึ่ง
พากัน ไป เผ้า ท้าว มหา พรหม ผู้ เปน มหา บิคา
ของ สัตว์ โลก ทั้งปวง ขอ ให้ ช่วย แนะนำ ใน
การ บุกขอ ให้ ได้ ไชย ชำระ ต่อ อะสุร

ฝ่าย ท้าว มหา พรหม ก็ มีความ สงสาร ต่อ
เทพยดา จึ่ง ประสาท คัมภีร์ อานุภาพ ให้ พร้อม
ด้วย เวทมนตร์ คาถา แล อปเทศ วิถี ทั้งปวง ซึ่ง
บอก กล่าว แนะนำ ไว้ ใน คัมภีร์ นั้น

ครั้น เทพยดา ทั้งหลาย ได้ คัมภีร์ อานุภาพ
พร้อม ด้วย บาท ทั้ง สี่ แล องค์ ทั้ง ๖ แล้ว ก็ พากัน
ไปหา พระ ทะชิจิ ฤาษี ขอ คืน อาวุธ ทั้ง สั้น ที่ ผาก
ไว้ พระ ทะชิจิ ดาษศ ก็ เต็มใจ จะ คืน อาวุธ ให้
ไม่ เห็น แก่ ความ มรณะ แต่ ขอ พร ชัย คง ต่อ
เทพยดา ว่า ถ้า สิ้น ชีวิต แล้ว ขอ ให้ ถึง สวรรค์

เทวโลก ก็ เคี้ยว ผ่าย ผุง เทพยาคก็ พว กัณ
 ประสิทธิ์พร ข้อนั้น พระ ทัชชิต ฤาษี จึง ขอ ให้
 เทพยาค นำ นาง โคมา เล็บ ภาย ของ ตน จน สิ้น
 เล็บ ก เนื้อ เหลือ แต่ กระดูก คือ อารูช นั้น ๆ จึง
 ได้ กระดูก ใน ร่าง ภาย พระ นักสิทธิ์ ๓๑ ท่อน พอ
 เทพยาค หีบ กระดูก เหล่า นั้น ขึ้น ก็ กลาย เป็น
 อารูช ทั้ง สิ้น เหลือ กระดูก อีก ท่อน หนึ่ง คือ
 กระดูก สัน หลัง ของ ฤาษี ก็ กลาย ไป เป็น อารูช
 พิเศษ คือ วัชรารูช ซึ่ง เป็น สาย พ้า ของ สมเด็จ
 อมรินทร์ อารูช ทั้ง ๓๒ เล่ม นั้น มี สัตฐาน
 เหมือน กับ อณกระดูก ซึ่ง เป็น ชาติ ภูมิ ภูมิ
 ของ อารูช นั้น ทุก ๆ เล่ม

ครั้น เทพยาค ทั้ง ๓๒ ได้ อารูช เหล่า นั้น แล้ว
 ก็ ขวน ๗๗ คือ อารูช กวัก แฉ่ง ไป กระทำ ยุทธ
 สงคราม กับ พวก อะสุร เป็น สามารถ พวก อะสุร ก็

ไม่ อาจ จะ คำนาน กาลัง อาวุธ อัน วิเศษ ศักดิ์สิทธิ์
เหล่านี้นี้ ได้ ต่าง พากัน แยก หัน ไป

แต่ ยาก นาง โค ที่ เลี้ย เลือก เลื้อ ใน ร่าง ภาย
พระ ฤๅษี กระทำ ให้ พระ ตา มสฺส สิ้น ชีพ นั้น กลับ
เป็น ที่ เกลี้ย ก ซึ่ง ของ พวก พราหมณ์ ที่ ปรอง ดึง แต่
ครั้ง นี้ มา เพราะ ถือ ว่า นาง โค ได้ ประทศ ร้าย
ทำลาย ชีวิต พระ ฤๅษี ด้วย เหตุ ฉะนั้น ถ้า พวก
พราหมณ์ ได้ พย แม้ โค เมื่อ ไก ก็ ทำ กิริยา เขื่อน
หน้า หลีก ลา ไป เลี้ย ข้าง อื่น เพื่อ จะ ไม่ ให้ ตา
ของ ตัว แล ประสบ ตรง ยาก มา จค มี ฌ ฤ มา

บทที่ ๑๐

ว่าภัย

พระขรรค์

ในขานูชี้ว่า ภัย มฤตวูช แล อะมฤตวูช
ซึ่ง ได้คัดแปลมานั้น หาได้มีชื่อ ชักดา วูช
หรือ เรียกว่า อะสี คือดาบนั้นไม่ เพราะเหตุ
ว่า ขรรค์นั้นเป็นอาวุธวิเศษนัก ซึ่ง ท้าว มหา
พรหม ได้ทำนายขึ้น เฉพาะ แต่ ในสมัยนั้น
สำคัญ คราว ครั้ง คราว เกียว

ในคัมภีร์อันโบราณหาได้กล่าว ว่า ขรรค์
นั้นปรากฏเป็นอาวุธวิเศษไม่

แต่ อาทวิชัย คัมภีร์นั้น ผู้แต่ง คัมภีร์นี้
ประกาศไว้ ได้กล่าว ยกคุณ สรรเสริญ ขรรค์ โทษ
มาก ว่า เป็นยอดอาวุธ ทั้งปวง

พิไชยสงคราม อินฺทวโรรณ

มีคำกล่าว เป็นเรื่องสืบกันมาว่า ท้าว มหา
 พรหม ได้ประสาธนา อวอ พระขรรค์นี้ ให้แก่
 ท้าว อมรินทร์ เพื่อจะไว้ต่อสู้รบกับ พวก อะสูร
 อีก เรื่อง หนึ่งว่า ในสมัย ถาต ที่ เทพยคา
 กำลัง กระทำ ยุทธนาการ อยู่ กับ พวก อะสูร นี้ อะสูร
 เทวดา คือ เทพยคา ของ ขรรค์ ได้ยังเกิด ปรากฏ
 ขึ้นบน ยอดภูเขา หิมพานต์ ด้วย เทศา นภาพ ท้าว
 มหาพรหม บัณฑิต ให้เกิด ปรากฏ ขึ้น แล้ว
 พระขรรค์นี้ สอง แสง สว่าง รุ่ง เรือง ทัว ไป ใน
 ท้องฟ้า ทันใด นั้น แผ่น ฟ้า พิภพ ทั่ว ไหว ถึง ภาค
 หนึ่ง ภาย ใต้ พสุธา พระขรรค์ ซึ่ง เกิด ขึ้น เหนือ ปฐม
 ใน โลก แต่ ครั้ง นั้น ยาว ๕๐ ของ บุคลิก กว้าง ๔ ของ
 กุณิ ท้าว มหาพรหม ได้มอบ ใ้แก่ พระอิศวร
 ครั้น พระอิศวร ได้ ไซย ชำระ ต่อ อะสูร แล้ว ได้
 มอบ พระขรรค์นี้ ให้แก่ พระนารายณ์ ฝ่าย พระ

นารายณ์ก็ มอบ ให้แก่ พระฤาษี ชื่อ มะริจิ ๆ จึง
ได้มอบ ให้แก่ พระคายนคอื่น ๆ ต่อ ไป จน ถึง ใน
พายุ คลัง พระคายนค องค์ ที่ สุดท้าย ชื่อ ฤคพฤาษี
จึง ได้ ถวาย แก่ ท้าว อมรินทรา ชีราช แล ท้าว
อมรินทร์ ได้ ประทาน ให้แก่ ท้าว โลกฆาต ทั้ง สี่ ๆ
ได้ มอบ ให้แก่ มนุ สุตริย บุตร สำหรับ จะ ได้ ถึง
โทษ แก่ ผู้ กระทำ ผิด ทั้ง ปวง ทั้ง แก่ ครั้ง นั้น มา
พระขรรค์ จึง ได้ ดำรง อยู่ ใน วงศ มนุ สุตริย บุตร แล
กระบี่ตรีขันธ์ สืบ ๆ มา

ท้าว ฤกษ ของ พระขรรค์ คือ ท้าว ฤกษติกา ซึ่ง
เรียก กัน ว่า ท้าว ลูกไก่

เทพยดา ของ พระขรรค์ คือ พระเพณิง
ท้าว คันทวงศ์ โคตร ของ พระขรรค์ ชื่อ ท้าว โรหิณี
แต่ พระ รุทธ เทวราช เป็น อภิ บัติ ของ พระขรรค์
องค์ เดียว

นาม ของ พระขรรค์ ตาม ภาษา สังสกฤต

มี ๔ อย่าง คือ

๑ นิสทรีศา (ภาษา มอญ ว่า เนทคีศา)

๒ อะลี

๓ วิเศษะนะ

๔ ขัณฑะ (คือ ขรรค์)

๕ คิกษะณะ บรรณะ

๖ ทราสะทะ

๗ ศรีกรรมะ

๘ วิเศษะ

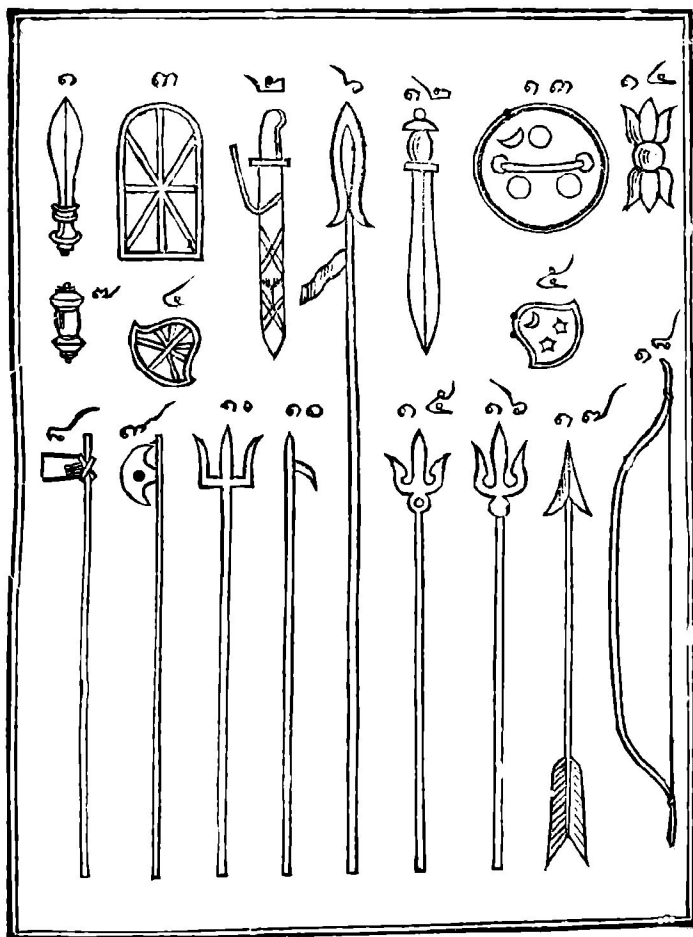
๙ ขรรณมุละ

วิธี ทำ จะ ถู พระ ขรรค์ มี อยู่ ๓๒ ท่า แล ผู้ ถู

ต้อง เหนีย ไว้ กับ กาย ข้าง ซ้าย

พิไชยสงครามฮินดู โบราณ แผ่นที่ ๒

บทที่ ๑๑

ว่าด้วย

มุกตามุกตะ อวูช

มุกตามุกตะ อวูช ซึ่ง จัก เป็น ชั้น ที่ สาม
ด้วย มี ลักษณะ เช่น อวูช เครื่อง ประหาร ด้วย
ให้ หลุด พ้น ไป จาก มือ ผู้ ถือ ก็ ได้ หรือ ไม่ ให้
หลุด พ้น ไป จาก มือ ก็ ได้ ดัง กล่าว มา แล้ว ใน
ข้าง ต้น นี้ แบ่ง เป็น สอง แผนก เรียกว่า “ โสปะ
สำหรับ อวูช ๑ ” “ อุปะ สำหรับ อวูช ๑ ”
เช่น ๒ แผนก ด้วย กัน

โสปะ สำหรับ อวูช เป็น เครื่อง ประหาร
อัน วิเศษ ก็ จริง แต่ ยัง ลือ อุปะ สำหรับ อวูช
ไม่ได้ เพราะว่า อุปะ สำหรับ อวูช ห้าม กัน

๘๒

พิไชยสงคราม อินฺทฺ โบริณ

โสปะสำหรับอาวูช ไ้ทั้งสี่

โสปะสำหรับอาวูช มี ๔๔ ชนิด

อุปะสำหรับอาวูช เป็นเครื่องผูกขาสัตว์ มี

อำนาจสามารถจะห้ามกัน โสปะสำหรับอาวูช
ไ้ มี ๔๔ ชนิด

ภาษาจีน ไส้ปะ สำหราชอาณาจักร อวูช มี แจ้ง กง น

ที่	ชื่อ อวูช ตาม ภาษาสันสกฤต	แปล เป็นชื่อ สยาม
๑	ทัญจจักร	จักร ลงราชทัญท์
๒	ขรรณจักร	จักร พระขรรณ
๓	วาลจักร	จักร พระวาล
๔	อินทรจักร	จักร พระอินทร์
๕	คัลพร	ตรีคัล พรหิศวร
๖	พรหมคัมภีระ	อวูชพระเคียวท้าว มหาพรหม
๗	โมหะนี	อวูช บันเทิง
๘	คิษะรี	อวูช ปลาย เรียว แผลม
๙	ขรรณยาศ	เชือก ยาศ พระขรรณ
๑๐	วรุณยาศ	เชือก ยาศ พระวิรุณ
๑๑	ปณากาสกร	อวูช ชักของ พรหิศวร
๑๒	วายุพะยง	อวูช พระพาย
๑๓	คัมภีระ	อวูช แห้ง
๑๔	อาร์ทระ	อวูช เขยง ชน

๕ ท	๕ ชื่ออาวชตาม ภาษาสันสกฤต	๕ แปลเป็นชื่อสยาม
๑๕	คิษะราสตร	อาวชชัค เฟลิ่ง
๑๖	โกกรณาสตร	อาวชนกกระเรียน
๑๗	หฺรปะคีระมะ	อาวชหัวม้า
๑๘	วิทปาสตร	อาวชวิทยา
๑๙	อะวิทปาสตร	อาวชอะวิทยา
๒๐	คินฺทรวาสตร	อาวชจันทรวพ
๒๑	นันทนาสตร	อาวชชื่นชม
๒๒	วรัษณะ	อาวชชัคให้เก็กฝน
๒๓	โคษณะ	อาวชชัคให้เก็กแล้ง
๒๔	ปรัลวาปะนะ	อาวชชัคให้คล้าย
๒๕	ประคัมมะนะ	อาวชชัคให้บันเทิงทุกข
๒๖	สันตปาปะนะ	อาวชชัคให้ร้อนใจ
๒๗	วิลาปะนะ	อาวชชัคให้ร้องไห้
๒๘	มะละนะ	อาวชชัค กวนใจ
๒๙	มานะวาสตร	อาวชชัคของมานะระเทวบุตร

ที่	ชื่อ อาวธคาม ภาษาสันสกฤต	แปล เป็น ชื่อ สยาม
๓๐	สามะนะ	อาวธ ชัค ให้ ร่วม ใจ กัน
๓๑	ตามะสะ	อาวธ ชัค ให้ มี คม
๓๒	ลัมวัระ	อาวธ ชัค ให้ ห่ม เวียน
๓๓	เมาสะละ	อาวธ รูป สาก
๓๔	ลัคยะ	อาวธ กระทำ ลัคย
๓๕	เสาระ	อาวธ พระ เสาร์
๓๖	มายาสตะ	อาวธ พ้อ ดวง
๓๗	ควายะตะ	อาวธ ชัค วิศณุกรรม
๓๘	โสมาสตะ	อาวธ พระ โสมี
๓๙	ลัมหาระ	อาวธ ชัค ห้าม กัน
๔๐	มานะสะ	อาวธ ชัค ให้ มี น้ำ ใจ
๔๑	นาคาสตะ	อาวธ นาค (คือ เศร นาคบาท)
๔๒	คระวาทาสตะ	อาวธ ครุฑ
๔๓	ไศลาสตะ	อาวธ ก้อน ศิลา
๔๔	อียิปาสตะ	อาวธ ไม้ อ้อ

บาลี อปะ สำนักร อวช มีดังนี้

ส.ท.	ชื่อ อวช ตาม ภาษาสันสกฤต	แปล เป็น ชื่อ สยาม
๑	ลัตตะยะวาน	อวช ผก ความ ลัตตะ
๒	ลัตตะยะกิริติ	อวช มี กิริติ ครบ ทั้งจริง
๓	ระณะสะ	อวช กล้า แรง
๔	ชฤณฐะ	อวช ของ ช่าง
๕	ประติหาร	อวช ฝน ไหล
๖	อระวางมุขะ	อวช หน้า คว่า
๗	ประรางมุขะ	อวช หน้า ออก
๘	พฤตมะนาณะ	อวช สัตถ์ อ มั่น คง
๙	อะลัทธิยะ	อวช ไม่ ทิ้ง รั สัก ใจ
๑๐	ลัทธิยะ	อวช รั ทิ้ง รั สัก ใจ
๑๑	อวิสะ	อวช ชุ่ม มัว
๑๒	สุมนาณะกะ	อวช สัตถ์ ของ าม
๑๓	ทะศาณชะ	อวช สืบ ตา
๑๔	คัตะวะกัตตะ	อวช รัย นึก

ที่	ชื่อ อาวชตาม ภาษาสันสกฤต	แปล เป็น ชื่อ สยาม
๑๕	กะคะศิระ	อาวช สิบ เคียว
๑๖	กะโศทระ	อาวช ร้อย อุทร
๑๗	ธรรมนาถะ	อาวช ธรรม นาทิ
๑๘	มหานาถะ	อาวช สักอ ไหญ่
๑๙	กุนทุนาถะ	อาวช สักอ รุข กตอง
๒๐	นาถะ	อาวช สักอ
๒๑	โชติยะ	อาวช สว่าง
๒๒	วิมลละ	อาวช วิมล
๒๓	ไพเราะคิยะ	อาวช ให้ ระอา ใจ
๒๔	กัศณะ	อาวช ให้ ชุบ ผอม
๒๕	โยคินะระ	อาวช เข้า กัน แน่น
๒๖	ละนิทระ	อาวช หตัย
๒๗	โกติยะ	อาวช เป็น ยี่จามิตร
๒๘	ประมะละณะ	อาวช กวน
๒๙	สารจิรมาลา	อาวช มาลา กำลึง วิริยะ

๕ ท	๕ ชื่อ อาวช ตาม ภาษาสังสกฤต	๕ แปล เป็น ชื่อ สยาม
๓๐	ชฤติ	อาวช อุกุหนน
๓๑	มาล	อาวช มี มาลา รอบ คอ
๓๒	พฤตติมะ	อาวช กระทำ ตาม
๓๓	รจิระ	อาวช เรือง โรจ รัจ
๓๔	ปัตริยะ	อาวช เหมือน บิดา
๓๕	เสามะณะสะ	อาวช โสมนัส
๓๖	วิชตะ	อาวช สั้น
๓๗	มะกะระ	อาวช มังกร
๓๘	กะระวีระ	อาวช คาย กราย
๓๙	ชนะระติ	อาวช กำหนัด ทร พัย
๔๐	ชานียะ	อาวช ัญหาหาร
๔๑	กามะรूपะกะ	อาวช จำแลง แปลง ใ้
๔๒	ชฤมพะกะ	อาวช หาว ผอณ
๔๓	อาวะระณะ	อาวช ข้อง กัน
๔๔	โมหะ	อาวช ให้ หลง เพลิน

ที่	ชื่อ อารูช ตาม ภาษาสันสกฤต	แปล เป็น ชื่อ สยาม
๔๕	กามะรุจิ	อารูช อนุโลม ปราถนา
๔๖	วารุณะ	อารูช พระ พิรุณ
๔๗	สิวะทะมะณะ	อารูช ปราบ สารพัด
๔๘	สันชานะ	อารูช เล็ง หมาย
๔๙	สิวะปะนาถะกะ	อารูช ชัก ท้าว นาคราช
๕๐	กิงกาลาสตร	อารูช ร้าง กระตูก
๕๑	เฆาะสะลาสตร	อารูช สาก
๕๒	กาปาลาสตร	อารูช กระบาส
๕๓	กิงคะณะ	อารูช กำ ไถ มือ
๕๔	ไปศาหาสตร	อารูช ยีศา

อารูชทั้งห้า ซึ่ง ออกชื่อ ในข้างท้ายนี้ คือ
 ที่ ๕๐ ที่ ๕๑ ที่ ๕๒ ที่ ๕๓ ที่ ๕๔ เป็น อารูช
 อสุรยักษทั้งนั้น แต่ มี อารูช อีก ห้า ชนิด ซึ่ง
 สามารถ จะ ล้าง ผลาญ อสุรยักษ ได้ คือ อารูช ที่

ทศวรรษ ด้วย เลขนี้ ๑ ที่ ๘ ที่ ๒๕ ที่ ๔๑ ที่ ๕๓

ใน บานชี อุปะ สำนักร อวช

มุกตา มุกตะ อวช ซึ่ง แบ่ง เป็น โสปะสำนักร

อวช ๔๔ แล อุปะสำนักร อวช ๕๔ รวม เป็น ๙๘

ชนิด ด้วย กัน สถิต อยู่ ใน ยาท ที่ ๓ ของ คัมภีร์

ธนรเพท

บทที่ ๑๒

ว่าด้วย

มันตระ มุกตา วุช

มันตระ มุกตา วุช ซึ่ง เป็น เครื่อง ประทวน มี
กำลังฤทธิ์ อำนาจ แรงกว่า อาวุธอื่น ๆ ทั้งปวง มี
อยู่ เพียง ๒ ชนิด แต่ ล้วน เป็น อาวุธ อัน คึกคัก
สิทธิ์วิเศษ อย่าง ที่ สุด จน ไม่มี มนุษย์ แล
เทพยดา ผู้ใด สามารถ จะ ปราย ขวาม ห้าม บัด
ไว้ได้ อาวุธ เหล่า นั้น มี ชื่อ คือ

๑ วิศณุจักร จักร นารายณ์

๓ วัชรวิฆาตศร สาย พัง หรือ อาวุธ เพ็ชร

๒ พรหมศาสตร อาวุธ ๕๐๐ พง ของ ท้าว มหา
พรหม (ใน รามเกียรติ์ มี ชื่อ ปรากฏ ว่า “ศร
พรหม มาศ”)

๔ ถาตปะตาสกะ เชื้ออก ยาศ พระกาล

๕ เวราราปะณาสตร อวูชชัฏ พุง ของ พระ
นารายณ์

๖ ปาศปะตาสตร อวูชชัฏ พุง ของ ประคัมภี
เทวราช คือ พระอิศวร เป็นต้น หรือ พระรุทร กัวย
อวูชชัฏ วิเศษ ยอดดิ่ง ทั้ง ๖ อย่างนี้ ซึ่ง ชัฏ
พุง ออกไป กัวย เป้า เคก เวท มนตร์ สถิต อยู่
ใน ยาท ที่ ๕ ของ คัมภีร์ อหะระเพก

บทที่ ๔๓

ว่าด้วย

เครื่อง ยุทธวิธีอย่างอื่น อีกต่าง ๆ

นอกจาก อาวุธซึ่ง กล่าว มาแล้ว พวกชาวฮินดู
โบราณ ยัง เคย ใช้ อาวุธ ชนิดอื่น อีก โดย มาก

แต่ใน ตำรา กล่าว ว่า อาวุธ เหล่า นี้ หวัง เกิด
มีขึ้น ใน กระติบคน ซึ่ง นับ เป็น ยุค ที่สี่ อัน เป็น
กาละสมัย ต่ำกว่า ยุค ทั้ง สาม คือ กฤต ยุค ๑
ไทรตา ยุค ๑ ทวาประะ ยุค ๑ ซึ่ง ล่วง ผ่าน ไป
แล้ว แต่ ก่อน

พวกชาวฮินดู โบราณ ก็ เคย ใช้ เครื่อง ยิง
กัน อาวุธ มี เล็ด เกราะ เป็นต้น โดย มาก จน ถึง
ข้าง แล นี้ ก็ แต่ง ประดับ ด้วย เครื่อง ยิง กัน
อาวุธ เหมือน กัน

หนึ่ง พวกชาวอินทุ เคยใช้เครื่อง ยุทธรณ์
 ยंत्रต่าง ๆ ทำด้วย สิลา ย่าง โลหธาตุ ย่าง
 สำหรับขว้าง ยิง ทั้ง โยน กระสุน เหล็ก แล กระสุน
 ตะกั่ว ใหญ่ ออก ไปให้ ถูก ช้างศึก กำลัง ที่ ชาว
 อินทุ ใช้ขว้าง ยิง กระสุน เหล่านี้ ดู เหมือน จะ ใช้
 กำลัง ดิน ยัน ด้วย ใน คำรา ของ นักปราชญ์อินทุ
 ชื่อ ไวศัมปัตตัน มีข้อความ อ้าง ถึง นะลิกา คือ
 อาวุธ มี ลำกล้อง หรือ ยัน แล ลูกไฟ ซึ่ง ดู เหมือน
 จะ ทำ ด้วย ดิน ยัน เหมือน กัน

หนึ่ง ชาวอินทุ โบราณ ก็ เปน ช่าง ชำนาญ มาก
 ใน การ ถลุงแร่ โลห ธาตุ ต่าง ๆ แล หล่อรูป
 พรพรรณ สิ่ง ของ ต่าง ๆ แล เคย ได้ แสดง ความ
 ชยัน ในการ ประทิสฐ คิค กระทำ เครื่อง ยุทธรณ์ ซึ่ง
 จะ ได้ เปน สิ่ง กระทำ อันตราย แก่ ช้างศึก ด้วย
 ขว้าง ฟุ้ง ยิง ทั้ง โยน ออก ไปให้ ถูก ศัตรู เครื่อง

ใช้ประกอบในการบุพเพหัตถ์

คือ

- ๑ น้ำมันเดือดพล่าน
- ๒ { น้ำมันต้น รัง เขียว ให้เดือดจนวอด
ชาวฮินดู เรียก ว่า กระละกระละ
- ๓ น้ำตาลเดือด
- ๔ ทราบ ชั่ว ให้ร้อน
- ๕ หม้อต้มถ้วย งพิศม์ แช่น้ำผึ้ง
- ๖ หลาว แผลน
- ๗ ก้อนลีลาใหญ่
- ๘ เลื่อยฟันคม
- ๙ ลูกไฟ
- ๑๐ แกลยเข้าจุดเป็นไฟ

กล่าวให้รู้เป็นต้นเพียงเท่านั้น แลยังมี
สิ่งอื่น ๆ อีกหลายอย่าง สำหรับใช้รักษาเชิง
กำแพง บ่อมพระนคร เป็นต้น

เครื่อง ประกอบ การ ยุทธ เหล่านี้ ใช้ เมื่อ
เวลา กองทัพ ล้อม ตัด หัก เมือง แล บัณเฑาะว์ มากกว่า
เวลา กระทำศึก อยู่ใน ท้องทุ่ง

ใน คำราชินิกุล กล่าวว่า เครื่อง ยุทธ เหล่านี้
แล อาวุธ อื่น ๆ อื่น เลว คำ ข้ำ พึ่ง มี ชน ใน ปาง
กระดิก ฤ เพราะ เหตุ ความ ชั่ว ของ มนุษย์ ใ้
ทวิ มาก ชน กว่า แต่ ก่อน มนุษย์ จึง มี ใจ อ้า มหิต
เหี้ยม หัว คึก จะ กระทำ การ คึก ล้าง ชีวิต ชน
กัน แล กัน โดย ทาง อธรรม คค โกง หา ได้ เป็น
การ ข้อ สัตย์ โดย ตรง ตั้ง แต่ ก่อน ไม่ จึง ได้ มี
เครื่อง ใช้ ใน การ รบ อย่าง คำ ข้ำ มาก ชน

ซึ่ง มนุษย์ โลก ใ้ เลื่อม เลิบ กิริยา อชฌา ไศรย
ทัตถิ แล เลื่อม เลิบ ขนบ ธรรม เหี้ยม อ้น สมควร
โดย มาก ตั้ง ชน เป็น ด้วย มี มนุษย์ ชาติ คำ เกิด
ชน หลาย แต่ หลาย คำ บล แล ตั้ง คน เป็น ใหญ่

ซึ่งเป็นที่ชาวชาติฮินดูเกลียดชัง แลดูถูก
กตมึนโง่เขลา

พวกชาติต่ำเหล่านี้ ชื่อว่า พวกชุน,
พวกปูลินท์, พวกคะบะระ, พวกปะทะระ,
พวกคะกะ, พวกมาละระ, พวกจิวะระ, พวก,
โกงณะณะ, พวกอาณชะ, พวกโกละ, พวก
ยานทียะ, พวกเกรละละ, พวกมเลณะ, พวก
จักทาละ, พวกควะปะระ, พวกชะละ, พวก
มะเวลดะละ, พวกละลิตตะ, พวกกิราตะ, พวก
ฤกวะระ รวมเป็น ๒๐ พวกดังนี้ เป็นต้น

พวกชาวฮินดูแสดงความดูถูกกตมึนต่อพวก
ชาติต่ำ เคยกล่าวกันว่า พวกเหล่านี้ประสูติ
มาจากแม่โค หาไก่เกิดแต่ครรภ์มนุษย์ไม่

ด้วยเหตุว่า ชาวชาติฮินดูโบราณเป็นพวก
เข่นชึ่ง ถือว่าชาติตระกูลของตนดีกว่าชาติ
มนุษย์อื่น ๆ มากนัก

บทที่ ๑๔

ว่าด้วย

อาวุธวิเศษบางชนิด ตามซึ่งกล่าวในตำราไสยสาคร

ใน บทที่ ๘. แล บทที่ ๑๐ ซึ่ง ได้กล่าว มา
ด้วย อธิบาย แล พระขรรค์ ซึ่ง ชาวฮินดู นั้น ถือ
ว่า เป็น อาวุธวิเศษ ให้ ผู้อ่าน รู้ เป็น อย่าง ชัด
แล้ว ใน บทนี้ จะกล่าว ด้วย อาวุธ อย่าง อื่น ๆ
ซึ่ง เป็น อาวุธ อย่าง อุกฤษฏ์ ตาม ซึ่ง นักปราช
กล่าว อ้าง ไว้ ใน ตำรา ไสยสาคร ว่า เป็น อย่าง
อาวุธของ เทพยคา ย่าง แล ของ อสูรยักษ ย่าง
มี ฤทธิ์ เตะา นุภาพ มาก ต่าง ๆ กัน

อาวุธวิเศษ ทั้ง จะ แสดง ไปนี้ มี ข้อ แจ้ง อยู่ใน
บาณชี โสปะ ลำหาวะ อาวุธ ย่าง แล้ว แต่ ยัง
ไม่ได้ อธิบาย ว่า เป็น อาวุธ ชนิด ไค มี ลักษณะ

แลธรรมชาติ อย่างใด จึงจะอธิบายให้แจ้ง
โดยพิศดารในที่นี้

ใน คัมภีร์วิษณุปุราณะ มีเรื่องราวกล่าว
ด้วยธรรมชาติของชาววิเศษเหล่านี้ว่า พระ
วิษณุบรรรมเทวบุตร มีเทพธิดาองค์หนึ่ง ชื่อนาง
สัจญา ยกให้เป็นเทพมเหสีของ พระอาทิตย์

แต่ นางสัจญา เทพธิดา ไม่สามารถ จะทน
กำลังรัศมีอัน รุ่งเรือง ร้อน ของ พระอาทิตย์ได้
จึงหนีไปจำแลงกายเป็นนางพาสี อาศัยอยู่
คิดอยู่ในป่าตงนอกตะรุทวิชัย

ฝ่าย พระอาทิตย์ ถูกลิขิต พระกาย เป็น
พาสีผู้ไปตามครั้นพบกันแล้ว ก็ต่างมีความ
ภิรมย์ หรรษา ต่อกัน ตามเพศพรรคอัศว
แล้วชวนกันกลายเพศเป็นเทพบุตร แลเทพ
ธิดาทั้งเก่า จึงพากันกลับมายังทิพพิमानแห่ง

๑๐๐ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

คน ฝ่าย พระ วิษณุกรรม จึง ทำ วิ ะ ตั ต ร ๑๐๐ ก่ำ
แสง รัศมี พระอาทิตย์ ลง เสียบ หวัง จะ ไม่ ให้ นาง
เทพยดา ร้อน รน เปน ทกซ์ ต่อ ไป จึง หยิบ ทวง
อาทิตย์ มาวาง ที่ ภาระมร แล้ว กลับ ไป โดย รอบ
ทำให้ ฝน ๑๐๐ ทวง อาทิตย์ เล็ก ลง เสียบ ส่วน
หนึ่ง คง เหลือ แต่ ๓ ส่วน

ขณะ นี้ ประกาย ไฟ รัศมี ทวง อาทิตย์ ซึ่ง
พระ วิษณุกรรม กลับ ด้ ้วย ภาระมร แล ด้ ด้ ทอน
ด้ ้วย เหล็ก กลับ ผง โลหะ ๑๐๐ ที่ กลับ ออก นน ด้
ปลิว มา ตก บน พื้น ๑๐๐ พระ วิษณุกรรม จึง เก็บ
มา ใช้ กระทำ เปน อาวุธ ๑๐๐ วิเศษ ของ เทพยดา
ต่าง ๆ คือ

๑ จักร พระ นารายณ์

๒ ทวี คุล พระ อิศวร

๓ ตะวาวุ ท้าว กุเวรราช หรือ เวสสวัณ

- ๔ ศัทธิยาวุธ พระขันธกุมาร คือ พระการดีเกยบา
- ๕ อีหะญู ฤา อินทายุธ ของ พระอินทร์
- ๖ ผลาไล พระพลเทพ

แลอาวุธ เทพยดา อื่น ๆ อีก ซึ่ง สืบ มา แต่ แสง
วิเศษ พระอาทิตย์ ทั้ง สิบ

ในที่นี้ ผู้ อ่าน บางที จะ เห็น ว่า เรื่อง นี้ เป็น โคม
ลอย ไม่ น่า จะ เชื่อ พึง ได้ แต่ เมื่อ จะ พิจารณา
ดู ให้ เลือบ ก็ คง จะ สังเกต เห็น ว่า เรื่อง นี้ เจอ
ไปด้วย ข้อ ความจริง บ้าง ด้วย เป็น ขรรมดา ว่า
เรื่อง ราว ของ ชาว ฮินดู เป็น เหมือน บัญชา ตาย
แท่ง มัก จะ ประกอบ ไป ด้วย ความ เลอะ เทอะ
ปะปน อยู่ อย่าง นี้ ทั้ง สิ้น แต่ มี ความ จริง น้อย
หนึ่ง เป็น ราก พัน อยู่ เสมอ แท้จริง ความ ที่ เลอะ
เทอะ เหลว ไหล อยู่ ข้าง จะ มาก ความ จริง มี
เป็น แฉ่น อยู่ บ้าง แต่ เล็ก น้อย กุจกัฏ กัณ สีส

ใหญ่ ๆ หนักหลายหลาย ต้องมาทุบต่อยทำลาย
 ถล่ม คัทไว้ เนื้อทอง จึงจะได้พบเนื้อทองคำ
 น้อยหนึ่งหนักไม่ถึงหนึ่ง นอกจากนั้นเป็นชิ้น
 ทั้งสิ้น ต้องทิ้งเสียหมดใช้การไม่ได้ แต่
 ถึงกระนั้นก็ดี ก็ยังไม่เสียแรงช่วยการเปล่า
 เพราะเนื้อทองคำหนักหนึ่งที่ได้พบนั้น ก็ยัง
 คุ่มค่าแรง ที่ต้องทุบต่อยก้อนสีลาใหญ่ นั้นได้
 ก็ในเรื่องที่ได้กล่าวมานี้ ถ้าชำระข้อสงสัย
 ความเลอะเทอะ ออกเสียให้สิ้น เหลือแต่แก่น
 ก็เห็นว่า ประกายไฟที่ตกจากดวงอาทิตย์นั้น
 บางทีจะได้แก่ดวงอุกกาบาต ชาวฮินดูโบราณ
 เห็นว่าตกลงมาที่แผ่นดินนั้น ก็คิดว่าเป็น
 ประกายไฟดวงอาทิตย์ แล้วไปตรวจพิจารณาดู
 อุกกาบาตที่ตก ก็เห็นเป็นแร่เหล็ก จึงนับปราช
 ในทุกวันนี้รู้ว่า อุกกาบาตมักเป็นเนื้อ

แล้ว เหล็ก ที่ตี คล้าย กับ แม่ เหล็ก ชาวฮินดู
เห็น จึงนึก ก็ เกือบ เขา ไป ตี เป็น ชาวช
เป็น ของ ศักดิ์สิทธิ์ ตก ลง มา แต่ ฟ้า แต่ ไม่ รู้
ว่า คง ออกา ขาด ตก ลง มา เป็น ไฟ ด้วย เหตุ ไ
จึง ไป คิด ประดิษฐ์ เรื่อง ว่า พระ วิษณุกรรม ตัก
รอน กำไล รัศมี คง อาทิตย ด้วย กระจก จึง ที่
กล่าว มา แล้ว ข้าง นั้น ให้ เป็น เรื่อง เลอะ เทอะ
ตาม ที่ ชาวฮินดู ชอบ ใจ ฟร ตาม วิสัย ของ ชาว
ประเทศ นั้น แต่ ถ้า คิด เขา ความ จริง ที่ ควร เชื่อ
ไว้ ก็ เลือกลง ได้ แต่ เพียง เท่า นี้

นอกจาก ชาวช ที่ กล่าว มา นั้น ยังมี ชาวช
พิเศษ อีก บาง ชนิด ประกอบ ด้วย ลักษณะ แปลก ๆ
ตาม ซึ่ง กล่าว มา ใน ตำรา ไสยศาสตร์ แล พุทธ
ศาสตร์ คือ ชาวช คง ดา เรียกว่า ไนยนา วุช ๑
ชาวช ผัว โปก เรียกว่า ทุสสาวุช ๑ ทั้ง สอง

๑๐๘ พิไชยสงคราม อินทุโยธาน

ฮาวุธนี้มีเทศา นุภาพ มาก อย่าง สูง สุด

๑ ในยนาวุธ นั้น กล่าว ตาม คำรา ไสยสาตร
ว่า ดวง เนตร กลาง ใน ๓ ดวง พระเนตร ของ
พระ อิศวร ถ้า พระ อิศวร ลืม พระเนตร ดวง นั้น
ขึ้น แล้ว โลก ก็ เรียก ว่า พระ เปน เจ้า เปเล่
พระเนตร ไฟ ก็ เกิด เปน เพลิง ไหม้ โลก แผลง
เปน รุณ วิรุณ ไป หมด จึง เรียก พระเนตร
ของ พระ เปน เจ้า ว่า เปน ฮาวุธ อย่าง อุกฤศต์

แต่ ใน พุทธสาตร เปน ขาฬิ ภาษา มคธ นั้น
กล่าว ว่า ในยนาวุธ เปน ฮาวุธ ดวง เนตร กลาง
ของ พระ ยมราช ซึ่ง เปน เจ้า แผ่นดิน ครอบ ครอบ
ยมโลก ซึ่ง เรียก ว่า เมือง นรก ดวง เนตร
พระ เจ้า ยมราช นั้น ถ้า เหลือ แดก สัตว์ นรก
กลัว ความ พิโรธ ครั้ง ไต ถึง สัตว์ นรก อยู่ ไกล

ก็ยอมเกรงกลัวจนสยบไป ทาสก็สมปฤติมิไ้
แต่ในตำราไสยสาคร แท้ นั้น กล่าว ว่า นัยนา
วุธ ซึ่ง เรียกว่า อาวุธ คง ตาม นี้ มีปรากฏว่า แท้
พระอิศวร ซึ่งมี สาม พระเนตร แต่ พระองค์
เดียว จึง เรียกพระนามว่า “ตรีอำพระชะ ”

แต่ “ตรีเนตร ” แปลว่ามีพระเนตร ๓

๒ ทุสสาธุ คือ อาวุธ ผ้า โปก อัน วิเศษ นั้น
เป็นของ อาฬวก ยักษ์ ซึ่ง เป็น อะสุร ที่ พระ พุทธ
เจ้า ได้ ทรมาณ ปราย ปราม มี เศษ อนุภาพ มาก
อย่าง อุกฤษฏ์ มี คำ กล่าว ว่า ทุสสาธุ นี้ ถ้า ชัก
ขว้าง ขึ้น ไป ใน อากาศ ฝน จะ แล้ง ไป ถึง ๑๒ ปี
ถ้า ชัก ทิ้ง ลง เหนือ พื้น แผ่น ฟ้า แผ่น ดิน จะ
แห้ง เค็ม เกรียม ไป ไม่ เกิด พืช ผล ขึ้น ได้
ถึง ๑๒ เดือน ถ้า ทิ้ง ลง ไป ใน มหา สมุทร
ทะเล ก็ แห้ง ไป หก เดือน อาฬวก ยักษ์ ชัก ทิ้ง

๑๐๖ พิไชยสงครามอินทฺูโบราณ

พระพุทธรเจ้าก็ไม่ได้เป็นอันตราย

อนึ่ง ในตำราพราหมณ์พฤคฆิยาศกล่าวว่
เมื่อพระนารายณ์ไปรบช้างเอกรัตน์ ได้ทรง
ถือเทพาวุธ ๖ อย่าง คือ

๑ เสมา ทำด้วยฤทธิพระอาทิตย์พระจันทร์

๒ โลพา ทำขึ้นด้วยฤทธิพระเพลิงแลพระ

คงคา

๓ ชาลัก คือข้ายทำด้วยฤทธิพระยามงคล

สุบรรณ

๔ ทรี ทำขึ้นด้วยฤทธิเขาพระสุเมรุ

๕ พระเขม ทำด้วยฤทธิพระยาหนักอินทรี

๖ ท้าวศรีพิลาไลย เสนอขึ้นเห็นจะเป็นฤทธิ

ทวิตฤทธิ

๗ บาศ อระเคณทร์ เชือกบาศพระยาภาคทำ
ด้วยกายอนันตนาคราช

อาวุทวิเศษ นอกจากที่กล่าวมานี้ ในตำรา
ไสยสาคร ก็ยังมีอีกบ้าง กล่าวเพียงเท่านี้
พอให้ผู้อ่านทราบชื่อ แล ลักษณะอาวุทที่วิเศษ
สำคัญ ของชาวฮินดูโบราณ ซึ่งกล่าวอ้างสืบ
มาในตำราไสยสาครแต่ก่อน

ถึงว่าไม่น่าจะเชื่อ หรือไม่เห็นจะเทียบ
เคียง ใช้การได้อย่างไร ในทุกวันนี้ก็ คือ ควร
จะให้เห็นไว้ว่า ในตำราไสยสาคร ของชาว
ฮินดู โบราณ ย่อมกล่าวอ้างมีมาถึงนี้ ผู้อ่าน
จะได้มีใจเลือกค้น ข้อความในตำรา อันเป็น
สาระประโยชน์ต่อไป

บทที่ ๑๕

ว่าด้วย

ชาวฮินดู ได้ประดิษฐ์ คิด ทำ กิณชน^๔ ขึ้นใช้ ก่อน
มนุษย์ชาติอื่นทั้งปวง

~~~~~

ในประเทศยุโรป มีความเล้า ลือ กัน ต่อ ๆ
มาว่า ในครั้ง โบราณ พ่อ ชีชาว เยอรมัน ผู้
หนึ่ง ชื่อ เบอร์ โทลด์ ชะวาค ได้ คิด ทำ กิณชน^๕
ขึ้น เป็น ครั้ง แรก ที่ เมือง ไฟร์ เบิร์ค ใน ประเทศ
เยอรมนี ในคริสต์ศักราช ๑๓๓๐ ปี ตรงกันกับ
จุลศักราช สยาม ๖๙๒ ปี ๕ เดือน โทศก ก่อน
เวลาสร้างกรุงศรีอยุธยา โบราณ ๒๐ ปี

แต่ในภายหลัง นักปราชญ์ชาวยุโรป หลาย ท่าน
หลาย นาย ได้ เล่า เวียน ภาษา สันสกฤต แล
คำหรือคำราก ของชาวฮินดู โบราณ จึง ได้ ตรวจ

ตรา เห็นแน่นอนว่า   ที่นั่นนั้น มีชน ชาวฮินดู
คิดกระทำเช่น   ก่อน เวลา ชาว เยอรมัน นั้น เป็น
หลายร้อย ปี   จึงต้องนับว่า ชาว ฮาติฮินดู เป็นผู้
ต้นประติษฐ   คิดกระทำ ที่นั่น เป็น ครั้ง แรก โดย
แน่   ไม่ต้อง มีความ สงสัย

ซึ่งนักปราช ชาว ยุโรป ได้ พิจารณา สอด สวน
แล ได้ ออก ความ เห็น ยืนยัน ดังนี้   เพราะ ได้ พย
ตำราฮินดู โบราณ ซึ่ง อ้าง ถึง ดอกไม้ไฟ   อันใช้
ในการ พิธีต่าง ๆ สำหรับ บ้านเมือง   แล กิน
ระเบิด สำหรับ บิง กระสุน   แล เครื่อง ยุทธ วิทยา
อื่นต่าง ๆ

ตำรา ของ ชาว ฮินดู   ที่กล่าว ถึง ดอกไม้ไฟ
แล กิน ยืนยัน ตำรา ของ นักปราช วิศว ยานัน   ซึ่ง
ค้นคว้า นวัตกรรม ประภาศิกา   แล ตำรา พิไชย สงคราม
ซึ่ง ค้นคว้า   ของ พระ ศุภรชาธิป หรือ อุดมคติ

๑๑๐ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

เป็นต้น ซึ่ง เป็น คำว่า โบราณ นาน ประมาณ ๒๗๐๐
ปีเศษ

ใน ภาษา สันสกฤต ดิน บัน แล ชาติ ต่าง ๆ
ซึ่ง มา ระคน ผสม ปน เข้า กัน กระทำ เป็น ดิน บัน ขึ้น
มี ชื่อ เรียก ดังนี้ ดิน บัน เรียกว่า “ อคินิรุณ ”
แปลว่า “ ผง ดิน เพลิง ”

ดิน ประสิว

ดิน ประสิว เรียกว่า “ สุวรรจิตระวะณะ ” แปล
ว่า “ เกดือ สีงาม ”

ใน คำว่า แพทย์ อินทุ กล่าว ว่า ดิน ประสิว นั้น
ใช้ เป็น ยา แก้ โรค บวม แล แก้ ปวด ท้อง แก้
ท้อง ผูก เกิด ที่ เมือง บังคะละ หรือ บังคะหล่า
เป็นต้น

กำมณั

กำมณั หรือ สุพรรณณั เกิด ที่ ประเทศ

อินเฝียเหมือนกัน ภาษาสังสกฤตเรียกว่า
 “ คันชะ ” แล “ คันชะกะ ” แปลว่า “ กลิ่น ”
 หรือ “ กลิ่นเหม็น ” สำหรับใช้ทำยาขับ
 ถ่าน

ถ่านไม้ทุก ๆ อย่าง เรียกตามภาษา
 สังสกฤตว่า “ อังคาระ ” เผาด้วยไม้หลาย
 ชนิด ดังว่า ไม้ “ อรรกะ ” คือต้นรักเล็ก
 (ภาษามคธว่า อักโก) ไม้ “ สุนฺธิ ” คือ
 ต้นส้มเช้า (ภาษามคธว่า นุติ) ไม้
 “ ระโสณะ ” ต้นกะเทียม (ภาษามคธว่า
 ละสุนะ) เป็นต้น

ไม้ อรรกะ คือต้นรักเล็กนั้น เป็นต้นไม้
 ชนิดข้อม เกิดขึ้นในประเทศอินเฝีย โดยมาก
 ช่างเหล็กใช้เมื่อเวลาตีเหล็ก สำหรับผสม
 กับเหล็กแดงจะให้เหล็กกล้าขึ้น แลใช้ทำ

๑๑๒ พิไชยสงครามอินทบุโบราณ

ยา แก้ม บ้า ทุม ลม อามพาธ แล โรค ท้อง มาน
เป็น คื่น

น้ำ คื่น อรกระ นัน ขาว ถึง สี น้ำ นม ไข่ เป็น
ยา ทา ที่ แผล ราก ไข่ ทำ ยา แก้ม บ้า เข้า ข้อ
เป็น คื่น

คื่น สุนธิ คือ คื่น ส้ม เข้า พวก แพทย์ เคย
ใช้ ทำ ยา สำหรับ ทา ตัว แก้ ปวด เส้น แล โรค
กระสาย แล ใช้ ทำ ยา ถ่าย ขา กวาท แล เป็น
ยา แก้ม ไล่ เกื้อน สำหรับ ขารก ด้วย

๗
บน

ข้อ ๗ บน นน ภาษา สังสกฤต เรียกว่า นาติกะ เป็น
คำ สืบ มา จาก คำ นาละ แปลว่า ไม้ อ้อ แล
กลิ้ง หรือ หลอก หรือ กระบอก ขาง ที่ เรียก ร้อง
เปล่ง ตัว “ ล ” อักษร เป็น ตัว “ ท ” จึง
เขียน เป็น นาทิ, นาทิ, บ้าง

แต่ คำว่า นาลิกะ ก็ เขียน เป็น นาฬิกะ ทั้ง นี้
ก็มี แต่ ใน ภาษา มคธ แปลง ตัว อักษร “ ล ”
เล็ก เป็น อักษร “ พ ” ใหญ่ เขียน ว่า “ นาฬิกา ”
ทั้ง นี้

ซึ่ง ชาว สันสกฤต เรียก ยัน ว่า นาลิกะ หรือ นาฬิกา
ซึ่ง หมาย ว่า กล้อง หรือ กระบอก นั้น ก็ ไม่ แปลก
ประหลาด อย่าง ไค ด้วย ใน ตำรา สันสกฤต โยราณ
กล่าวว่า ยัน นั้น แต่ ก่อน พวก สันสกฤต ได้ ทำ ด้วย
กระบอก ไม้ ไม้ จึง เรียก ว่า นาลิกะ หมาย ว่า
กล้อง หรือ กระบอก นั้น

ในประเทศ ยุโรป คำ ที่ อังกริศ เรียก ว่า
“ แกนนั้น ” คือ ยัน ใหญ่ แผลง มา จาก คำ ภาษา
ละติน ว่า “ กั้น นะ ” แปล ว่า ไม้ ชั้,
ไม้ กลวง, แต่ แปล ว่า กระบอก เหมือน กัน

๑๑๘ พิไชยสงคราม อินทุโยธาณ

แต่คำที่ว่า “อาวูเพลิง” นั้น ในภาษา
สังสกฤตเรียกว่า “อัคนิฮาตตระ” (คือ
ครเพลิง) โดยมาก

แล^๕ยืนใหญ่ เรียกเข่นสองชื่อ คือ ศะต^๕ณิน
แปลว่า อาวู^๕มา ๑๐๐ คน ทโรณีจาปะ แปลว่า
อาวู^๕บึง กระสุน ฤๅ ลูกศร อย่างหนึ่ง ชื่อว่า
ทโรณีจาปะศะระ

ส่วนกรวตเพลิง เคยเรียกว่า “พาณะ” ตรง
กับคำมคธ ว่า “พาณะ” ซึ่งแปลว่า ลูกศรด้วย

นอกจากข้อความซึ่งอ้าง ถึงดิน^๕ยืน แลคอก
ไม้เพลิง ตามตำราสินธุโยธาณ ต่าง ๆ
ซึ่งนักปราชญ์ชาว ยุโรป ได้เลือกค้น ตรวจตรา
แลชักนำ มากล่าว ให้เห็นเป็นพยาน ว่าชาว
สินธุได้ใช้ดิน^๕ยืน แลคอกไม้เพลิง มา แต่
โบราณ ช้านาน ก็นั้นแล้ว ดิน^๕จะเลือกคัดเก็บ

ข้อ ความ ตาม หนังสือ เก่า ของ ชาว สยาม ซึ่ง
กล่าวอ้าง ถึง ทอก ไม้ ไฟ แล คิน ยัน มากกล่าว
เปรียบ เทียบ เคียง ใน ที่ นี้ อีก สำหรับ ผู้อ่าน จะ
ได้เห็น เช่น ที่ ทรวง ทร สอด สอน สืบ ไป

ใน หนังสือ พิมพ์ ชีวประวัติ วิเศษ ของ สยาม
เล่ม ๕ หน้า ๓๑ แล ๓๒ มีความ กล่าว ว่า
“ ทอก ไม้ เพลิง นี้ เกิด ขึ้น เมื่อ ครั้ง พวก ทิรฉิย
นิครนัง กระทำ ปาณาติหาร แห้ง รัศมี สมเด็จ พระ
พุทธเจ้า แต่ พวก ทิรฉิย ไม่ สามารถ จะ ทำ รัศมี
ให้ ออกจาก ฉาย ของ ตน ให้ เสมอ เหมือน
หรือ ให้ ยิ่ง กว่า พระ รัศมี ของ สมเด็จ พระ พุทธเจ้า
ได้ พวก ทิรฉิย จึง คิด กระทำ ทอก ไม้ เพลิง
เหล่านี้ ขึ้น แทน รัศมี ของ ตน แล ทอก ไม้ เพลิง
อัน รุ่งเรือง ช่าง โชติ ตัง นี้ ก็ ยัง ไม่ สามารถ
จะ แห้ง ชุ่ม พระ รัศมี สมเด็จ พระ พุทธเจ้า ได้ ก็

๓๑๖   พิไชยสงครามอินทุโยธา

ถึง ซึ่ง ความ ประชา ไซย พ่าย แพ้   สมเด็จพระ
พุทธเจ้า ไป ”

มี ข้อ ความ พิศดาร อยู่   ใน หนังสือ ชีวประวัติ
พิเศษ เล่ม ๕ นั้น แล้ว

แต่นักปราชชาว ยุโรปี   หลาย ท่าน หลาย นาย
ได้ ตรวจ ทรา สอด สวน   เห็น เป็นการ แน่ นอน ว่า
กิน ขัน แล คอก ไผ่ เฟือง   มี ชื่น ใน ประเทศ อินทีย
ก่อน ครั้ง สมเด็จพระพุทธเจ้า   แล พวก กิริย
กระทำ ปาฏิหาร เป็น หลาย ร้อย ปี   ครร ผู้ อ่าน
ทั้ง หลาย จะ พิจารณา ข้อ ความ   ใน คำว่า ต่าง ๆ
ที่ นักปราชชาว ยุโรปี   ได้ ตรวจ ทรา สอด สวน
ถึง ที่ กล่าว มา แล้ว ใน ข้าง ต้น   ก็ จะ เห็น แจ่ม ชัด
ว่า กิน ขัน แล คอก ไผ่ เฟือง   เกิด ชื่น ใน ครั้ง
โยธา ก่อน พุทธ กาล โดย แท้

หนึ่ง ยังมี ข้อ ความ ใน คัมภีร์   ปุราณะ คาสตร

ซึ่งว่า เปเต้าราไสยสาคร กล่าวว่ พระวิศณุ
กรรมเทวบุตร เปนผู้แรกประคิษฐ์คึกฮาธุ
เพลิง ซึ่งใช้กำลัษ์ดินปนกระทำอยู่ ช้า นาน
ถึง ๑๐๐ ปี ทว้ง จะไค้กระทำยุทอสงคราม ซึ่ง
เทพยกา ไค้สู้รบต่ออะสุระยักษ์ ทั้งแต่กันสมัย
กาล ทวาประยุค

อนึ่ง ในหนังสือชื่อ “รามายณะ” (คือ
รามเกียรติ์ ภาษา สังสกฤต) มีข้อความกล่าว
ว่ ครั้งหนึ่ง อสุราธิราช ผู้เฒ่าเจ้าพิภพ
เกาะลังกา ซึ่งเรียกว่า ท้าวทศกรรฐ์ แล
ท้าวราเวณาสูร มาอ้อนวอนขอพระศุกรา
จาริย์ผู้วิเศษ ให้ช่วยคึกการกลศึก เอาไชย
ชนะต่อกองทัพ พระรามาวตาร พระศุกรา
จาริย์จึงสอนมนต์คาถาวิธีขยาอันตรายต่าง ๆ ให้
แก่ ท้าวทศกรรฐ์ เพื่อจะให้ยังเกิดฮาธุเพลิง

๑๑๘   พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

อันศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ   จึงจะมีไชยชำระต่อกอง
ทัพของพระรามาวตารได้

ครั้นพระหะริวัณษ รามาวตาร   ได้ทราบ
เหตุระหัดซึ่งท้าวทศเคียร   จะกระทำให้นิ
เกิดอาวุณเพลิงอันร้ายแรงทั้งนั้น   เกรงว่า
พวกพลทหารของพระองค์จะประมาทไชย   จึงใช้
โยธาเอกสองนาย   ชื่อองศต ๑ แลหฤมาน ๑
ให้ไปรบกวนขัดขวาง   มิให้ท้าวทศกรรฐ กระ
ทำพิธีให้อาวุณเพลิงขึ้นเกิดขึ้นได้   ภายหลัง
ท้าวทศกรรฐ   จึงได้ประมาทไชยต่อกองทัพพระ
รามาวตาร

เรื่องราวซึ่งกล่าวในหนังสือ   รามายณะ
หรือรามเกียรติ์นั้น   มีบรรยายในภายหลังก็
พิจารณาเห็นแจ้งว่า   กระษัตริย์ชาติชินค
องค์หนึ่งองค์ใด   จะยกไปรบกันกับกระษัตริย์

ต่าง ชาติ ใน เกาะ ลังกา หรือ เมือง หนึ่ง เมือง ใด
 ควร นำ จะ เชื่อ ได้ ว่าเป็น ความจริง เพียง เท่านี้
 แต่ นัก ปราชญ์ แต่ง เรื่อง ราว กล่าว อ้าง กุทท
 นภาพ มนุษย์ ให้ เลิกละ ใสราย มนุษย์ ไป จะ ให้
 เป็น เรื่อง ชั่ว สำหรับ อ่าน หวัง รอคำนั้น ไม่ ควร
 จะ นำ เชื่อ เลย ก็ จริง อยู่ แต่ ข้าพเจ้า ผู้ เลิก
 แปล ข้อ ความ แล ชัก นำ มา กล่าว ใน ที่นี้ เพื่อ
 จะ ชี้ พยาน ให้ เห็น จริง ว่า ชาว ชาติ ชินดู ได้ รู้
 จัก คุ้น เคย ใช้ ดิน ยัน แล อวอู เพลึง มา แต่
 ไยราณ ชำ นาน แล้ว โดย แท้ นัก ปราชญ์ แต่ง
 เรื่อง รา มา ยะ ณะ จึง ได้ ออก ชื่อ อวอู เพลึง
 คือ ยัน ที่ ต้อง ใช้ กำ ลัง ดิน ยัน ให้ เห็น เป็น
 สำคัญ ทั้ง นี้

บัดนี้ จะ เลิก เกือบ ข้อ ความ ใน หนังสือ
 สยาม ที่ กล่าว อ้าง ไว้ ควร เชื่อ ได้ นำ มา กล่าว

๑๒๐ พิไชยสงครามอินทุโบราณ

ในที่^๕นี้^๕อีก^๕๓^๕ข้อ เพื่อจะ^๕ชี้^๕พยานให้^๕เห็นว่า ชาว
สยาม^๕ได้^๕รู้^๕จัก^๕ใช้^๕ดิน^๕ย่น^๕ แล^๕ชาว^๕ข^๕ย่น^๕เล็ก^๕
ย่น^๕ใหญ่^๕ ก่อน^๕ชาว^๕ยุโรป^๕เป็น^๕ตลาด^๕ย่น^๕

ในหนังสือ^๕คำ^๕ขอ^๕พระ^๕เกียรติ^๕ สม^๕เด็จ^๕พระ
รวง^๕เจ้า^๕ของ^๕ทั่ว^๕ศรี^๕ร^๕ฟ้า^๕ลักษณะ^๕ (คือ^๕นาง
เรว^๕ดิน^๕พ^๕มาศ) เป็น^๕ผู้^๕แต่ง^๕ กล่าว^๕ด้วย^๕เรื่อง^๕
มหาน^๕คร^๕ศุ^๕โข^๕ไทย^๕ราช^๕ธานี^๕ แต่^๕เมื่อ^๕ครั้ง^๕ยัง^๕
วัฒนา^๕การ^๕เป็น^๕เมือง^๕หลวง^๕อยู่^๕นั้น^๕ ตั้ง^๕แต่^๕สมัย^๕
กาล^๕จุล^๕ศักราช^๕สยาม^๕แรก^๕ตั้ง^๕ มี^๕เนื้อ^๕ความ^๕ว่า
“ ย่น^๕กำ^๕แพง^๕เมือง^๕ศุ^๕โข^๕ไทย^๕ มี^๕ย่น^๕ใหญ่^๕ราย
วาง^๕ตาม^๕ระหว่าง^๕ช่อง^๕ใบ^๕ลิ^๕มา ”

แต่^๕ข้อ^๕หนึ่ง^๕ ใน^๕หนังสือ^๕ขอ^๕พระ^๕เกียรติ^๕เรื่อง^๕
นี้^๕กล่าว^๕อ้าง^๕ถึง^๕ “ ภาษา^๕ฝ^๕รัง^๕เศ^๕ศ ” “ แล^๕
ฝ^๕รัง^๕วิ^๕ลัน^๕ดา^๕ภาษา ” คือ^๕ขอ^๕ลั^๕คา “ แล^๕ฝ^๕รัง^๕
มะ^๕ลิ^๕กัน^๕ภาษา ” คือ^๕อะ^๕เม^๕ริ^๕กัน

ข้อที่กล่าวอ้างถึงฝรั่งชาติต่าง ๆ เหล่านี้
 ยืนยันที่สงไสยนักด้วยเห็นว่า เมื่อจุลศักราช
 สยามแรกตั้ง ๕๕๕ ชาติที่ทุกคนนี้เรียกว่า
 ฝรั่งเสศ แลซอลลัมภา ยังมีใ้มีชื่อปรากฏ
 เรียกกันนี้ ฟังมาเรียกในภายหลังหลายร้อย
 ปี แลมหาทวีปอเมริกา นั้น ยังมีใ้มีผู้ใ้
 ไ้ไปพบ มาจนถึงกรีกศักราช ๑๔๔๒ ปีตรงกับ
 จุลศักราชสยาม ๘๘๔ ปีชวบทโทศก ในแผ่น
 ดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ซึ่งพระเจ้า
 แผ่นดินที่ ๑๑ " ในกรุงศรีอยุธยาเก่าจึงมี
 นักปราชญ์ชาวเมืองอิตาลีผู้หนึ่ง ชื่อ โกลัมโบ
 ไ้แล่นเรือกำปั่นไปพบยุโรปครั้งแรก อยู่มา
 ภายหลังหลายปี จึงใ้มีชื่อปรากฏเรียกว่า
 มหาทวีปอเมริกา

จึงพิจารณาเห็นว่า   หนังสือขอพระเกียรติ

๑ ๒๒ พิไชยสงคราม ๒ ในดูไบราณ

ของ นาง เวรทินพมาศ นั้น คง จะมี นัก ปราชญ์
ใน ภาย หลัง ครั้ง กรุง เทพ ทวา รวดี ศรี
อุทุมมา ไบราณ มา เรียบ เรียง แต่ง ใหม่ แล
เพิ่ม เติม ข้อ ความ ต่าง ๆ อีก โดย แท้ ครั้น แต่
รัชกาล สมเด็จ พระ รา มา ชัย ที่ ๒ ลง มา จึง ส่า
มาร ด้ รุ้ จัก ออก ชื่อ มหา ทวีป อะเมริกา นั้น ได้
เพราะ เหตุ นั้น คำ ที่ ว่า “ เมือง สุโข ไทโย
มี ชน ใหญ่ วาง ราย ตาม ระหว่าง ช่อง ไบ เสม่า
บน กำแพง ขอบ นั้น ” จะ หมาย ว่า เป็น ชน ใหญ่
เหมือน อย่าง ใน ชน หลัง นี้ ก็ ยัง ไม่ เป็น ที่ นำ
เชื่อ ได้ โดย แท้ แต่ ถ้า จะ ใคร่ ครอบ ครอบ เชื่อ บ้าง
แต่ เล็ก น้อย ก็ จะ ต้อง ถือ ว่า เป็น อย่าง ที่ กล่าว
จะ เช่น คึง อาวุธ มี ลำ กัด ล้อง ที่ เรียก ว่า
นา ลี กะ แล อาวุธ สะ ตัน นี้ ๑๐๐ คน ของ ชาว
อินดู ไบราณ เช่น นั้น

แต่ อีก เรื่อง หนึ่ง ใน กทม ณ เทียบรบาด ซึ่ง มี
 กำมก รุค คักราช ๓๒๐ ปี ชวค สัม ทุธิ ศก มี
 คำ อ่าง ถึง บ.ไฟ ว่า เป็น พนักงาน พ.อินทรรราช
 แล อ่าง ถึง บ.ไฟ ในกระบวนพล พยุห ในการ
 ออก สยาม ใหญ่ เมื่อ เดือน ๕ ทั่ว

แต่ ยัง อีก ข้อ หนึ่ง ในพระราชพงศาวดาร
 กรุงเก่า ของ สยาม เล่ม ๑ หน้า ๒๕ แล ๒๖ มี
 ความ กล่าว ว่า “ เมื่อ รุค คักราช ๑๔๖ ปี ชวค
 อก ศก สมเด็จพระรามาเมศวร ได้ เสด็จ ยাত্রา
 ทัพ ไปกระทำ สงคราม กับ พระยา กัมพูชา ๗ ลง
 เรือ หนึ่ง สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว เสด็จ ลง จาก
 พระ ศา ธาร ได้ ถึง โนน ลับ ลง ไป คัธรมณ์
 ก็น เป็นเพลิง ลุก ขึ้น ”

ข้อ ความ เหล่า นี้ ควร เป็น ที่ เชื่อ ได้ ทั้ง สัน
 เพราะ แม้ ถึง ว่า ที่ ประเทศ ยุโรป ปี ใหญ่ พัง

๑๒๔ พิไชยสงคราม อินทุโยธาน

ได้ ใช้ ตั้ง แต่ จุลศักราช ๓๐๐ ปี นับมา จนถึง
ปัจจุบัน ปีนี้ ได้ ๕๕๕ ปี เพียงเท่านี้ก็จริง แต่ ใน
จดหมาย เหตุของ พวกจีนแล พวกแขก อาหรับ มี
ข้อความกล่าว อ้าง ให้เห็น เป็นพยานที่ เชื่อได้ว่า
พวกจีนแล พวกแขก อาหรับ เคยใช้ อาวุธ
เพลิงที่มี ล้ำ กล้อง มาก่อน เวลา รัชกาล สมเด็จพระ
บรมเมศวร นั้น เป็นหลายร้อย ปี แล้ว จึง ควร
เห็นว่า ใน แผ่นดิน นั้น คง จะ ได้ ใช้ ยิง พวกจีน
แล พวกแขก อาหรับ ฤๅ แขก อินทูลแล้ว โดยจริง

หนึ่งในหนังสือ พงศาวดาร รามัญ เรื่อง ราช
ธิราช หน้า ๔๓๕ มีข้อความกล่าว ว่า “ ขณะ
เมื่อ พระเจ้า ฝรั่ง มัง ช้อง ยก กองทัพ ลง มา
กระทำ สงคราม กับ พระเจ้า ราช ธิราช ผู้ครอง
เมือง หงสาวดี มี เรือ กำนัน ฝรั่ง เสศ ลำ หนึ่ง
เข้ามา ทอด ท้า อยู่ ณ ปาก น้ำ เมือง เสียง เมื่อ

รบกันนั้น นาย เรือกำปั่นฝรั่งเสศค้าง อยู่ใน
เมือง ยัง ออก ไปไม่ได้ สมิธ ฮังวะ มังศรี จึง ให้
ไปหาฝรั่งเสศ นายกำปั่น มาปรึกษา การ คักด้วย
นายกำปั่นฝรั่งเสศ บอก ว่า ชาวชยวามี อยู่สิ่งหนึ่ง
ประเสริฐนัก คือ ยืนใหญ่ อยู่แต่ใน เมือง ถ้า
เกิดเหตุขึ้นวุ่นวายทางไกล ถึงสามสิบสี่วัน ก็
สามารถจะ ยัง ช่วย ออก ไปได้ ถ้า สมิธ ฮังวะ
มังศรี จะ ต้อง การ แล้ว ขอ ให้ จัก คน ลง ไป กับ
นายกำปั่น ช่วยกัน ยก ขึ้น มา ใส่น้ำ ที่ เชิง เทิน
ไว้ เห็น จะ ย้อง กัน เข้า คัก ได้ เป็น นั้น คง

สมิธ ฮังวะ มังศรี ได้ พัง ก็ ดีใจ จึง แต่ง คน
ลง ไป กับ นายกำปั่นฝรั่งเสศ ยก ยืนใหญ่ ขึ้น
มา ตั้ง ไว้ บน น้ำ ที่ เชิง เทิน ตาม คำ นายกำปั่น
ฝรั่งเสศ ว่า ทุก ประการ ”

การ ที่ ชาว รามัญ ได้ ยืนใหญ่ จาก ลูกค้า

๑๒๖ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

ชาวต่างประเทศมาใช้ ตามข้อความที่กล่าว
ในหนังสือราชาธิราช พงศาวดารรามัญนี้ เป็น
ครั้งแรก เมื่อจุลศักราช ๓๘๓ ปีฉลูตรีศก

แต่ในหนังสือพงศาวดารพม่า ซึ่งนักปราชญ์
ชาวฮักริกได้แปลมาเป็นภาษาอังกฤษ มีข้อ
ความกล่าวว่า เมื่อจุลศักราช ๓๖๖ ปีวอกฉอ
ศก ก่อนที่เรื่องนี้จะกล่าวในหนังสือราชา
ธิราช ๑๓ ปี “พระเจ้าราชาธิราชได้เสด็จ
ดำเนินกองทัพขึ้นไปตามลำแม่น้ำ เอราระติ
จะติ เมืองปรวน ก็ไม่สามารถจะรบเอาได้
ด้วยพวกกองทัพพม่า ในเมืองมีทั้งบันเล็กบัน
ใหญ่ถึงรักษาป้องกันเมืองไว้เป็นสามารถ ”

แต่อีกข้อหนึ่ง ก่อนเวลานั้นขึ้นไป
เมื่อจุลศักราชสยามได้ ๓๕๐ ปี มโหฬารสมุทตติศก
ในพงศาวดารพม่า กล่าวอ้างข้อหนึ่งถึงบัน

ไฟว่า “ ขณะนั้นพระเจ้าราชาธิราชได้เสด็จ
 กริชา กองทัพ ไปจะตีเมือง บักเคน ซึ่งชาวพม่า
 เรียกว่าเมือง “ ฟูสิน ” ซึ่งบุตรสมิงเลิกพัว
 ทั้งสามคนเป็นผู้รักษาเมือง มีเร็ดทาคฟ้าของ
 ชาวต่างประเทศ มีชนใหญ่ตั้งอยู่บนทาคฟ้า
 ของกัน รักษาเมือง กระทำให้กองทัพพระเจ้า
 ราชาธิราชแตกพ่ายหนีไปได้ ”

ในที่นี้นักปราชญ์ชาวอังกฤษ ผู้แปลเรื่อง
 พงศาวดารพม่า มีความเห็นว่า “ ชนใหญ่ นั้น
 เห็นจะเป็นชนอย่างจีนที่เรียกว่า “ จีนคัล ”
 คือชนมีลำกล้อง ทำด้วยโลหะขาว ประมาณ
 ๓ ฟุต ตั้งบนราง แท่นไม้ ยิง กระสุนหนัก
 ประมาณ ๑ เปนนัด ”

ก็แลชนซึ่งชาวจีนเรียกว่า “ จีนคัล ”
 “ ยินคาล ” แล “ ยันคาล ” ทั้ง ๓ ชื่อนี้

๑๒๘ พิไชยสงครามฮินดูโบราณ

เป็นอย่างเดียวกัน เป็นชั้นหลักซึ่งชาวฮินดู แล
ชาวจีนใช้อยู่แต่โบราณ จึงเห็นว่า อาวุธเพ็ก
ซึ่งชาวพม่า แลชาวสยามได้ใช้ก่อน เป็นอาวุธ
ฮินดู ภายหลังมาจึงได้ใช้อาวุธฝรั่งชาว
ประเทศยุโรป ซึ่งลูกค้าต่างประเทศมีลูกค้า
ฮินดู แลลูกค้าแขกอาหรับเป็นต้น ได้ขึ้นทุก
มา จากประเทศฝ่ายตะวันตก

ซึ่งได้เลือกคัดเก็บข้อความต่าง ๆ นำมา
กล่าวในหนังสือนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นพยานแก่ผู้อ่าน
ให้เห็นได้ว่าชาวฮินดูเป็นชาติที่แรก ซึ่งคิด
กระทำดอกไม้ไฟ แลดินปืน แลปืนเล็กปืน
ใหญ่ต่าง ๆ ก่อนมนุษยชาติอื่น ๆ โดยแท้

แต่ในตอนที่สองหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเป็นคำ
แปลตำราพิไชยสงคราม ของชาติฮินดูโบราณ
ชื่อว่า ศุภรณิติ ผู้อ่านจะได้พบคำอธิบายด้วย

กิน ^๕บน แล ^๕บนใหญ่ ^๕บนน้อยของชาวฮินดูโบราณ
โดยพิศดารอีก มิ ^๕แจ้งอยู่ ^๕ทั้ง ^๕แต่ ^๕โศลกที่ ๑๓๐
ถึง ^๕โศลกที่ ๑๕๒

ส่วน ^๕บนที่ชาวฝรั่งในประเทศยุโรป ได้ ^๕คึก
กระทำ ^๕ขึ้น ^๕ทั้ง ^๕แต่ ^๕จุลศักราชสยาม ๓๐๐ ปี ^๕ชาล
ลัมภูทิก ^๕บน ^๕เหล่านี้ ^๕แต่ ^๕ล้วน ^๕ใช้ ^๕บน ^๕กำแพง
บอม ^๕ก่อน ^๕ฟัง ^๕มา ^๕ใช้ ^๕ยัง ^๕รบกัณ ^๕ณ ^๕ที่ ^๕สนาม ^๕รบ ^๕เมื่อ
จุลศักราช ๓๐๘ ปี ^๕จอ ^๕อัฐ ^๕ศก ^๕ใน ^๕ครั้ง ^๕นั้น ^๕เมื่อ
อังกรี ^๕ศร ^๕รบ ^๕กับ ^๕เมือง ^๕ฝรั่ง ^๕เสศ ^๕ณ ^๕ตำบล ^๕เมือง ^๕เกร ^๕ชิ
^๕บน ^๕เล็ก ^๕เกิด ^๕ที่ ^๕หลัง ^๕บน ^๕ใหญ่ ^๕แต่ ^๕เดิม ^๕ยัง ^๕ไม่

วาง ^๕บน ^๕แล ^๕หนัก ^๕มาก ^๕จึง ^๕ต้อง ^๕ใช้ ^๕ขา ^๕นก ^๕ยาง ^๕หนุน
ขึ้น ^๕ใน ^๕เวลา ^๕เมื่อ ^๕ยิง ^๕แล ^๕ต้อง ^๕เอา ^๕ชุด ^๕ชุด ^๕ด้วย ^๕มือ
๒) ^๕บน ^๕นก ^๕สับ ^๕คาย ^๕ชุด ^๕เมื่อ ^๕ยิง ^๕ต้อง ^๕ประ ^๕ทับ ^๕ว่า
เรียกว่า ^๕บน ^๕“^๕มัด ^๕เก็ด ^๕” ^๕เกิด ^๕ขึ้น ^๕ที่ ^๕หลัง ^๕ประ ^๕มาณ

เมื่อจุลศักราช ๗๖๒ ปีมะโรง โทศก ชาวฮอล
 ลันดา เป็นผู้ใช้ก่อน

๓) ปีที่มีจักรพรรดิรุสเซีย พง มีชนเมื่อจุล
 ศักราช ๘๓๔ ปีฉลู นพศก มีผู้ประคิษฐานที่
 เมืองเนอนเบอค์ประเทศบาเวเรีย (เยอรมัน) ชาว
 ประเทศสเปนเป็นผู้ใช้ก่อน ใช้เมื่อรบต่อฝรั่งเศส
 ที่เมืองปาร์มา เมื่อจุลศักราช ๘๘๓ ปีมะเสง
 ทรศก ขณนั้นว่า เป็นขณดีอย่าง ที่หนึ่ง ที่ยิง
 ไข่ โดยไม่ต้องใช้ชุกมา จุกที่ช่องชนวน

๔) ขณนักสืบคาบลิลา เป็นขณเนื่องมาแต่ขณ
 ที่มีจักรพรรดิรุสเซีย ซึ่งกล่าวมาข้างบนแล้ว
 มีชนเมื่อจุลศักราช ๘๘๓ ปีกุนส์ปณศก ก
 เหมือนผู้ที่คิดขึ้นก่อนเป็นชาวฮอลันดา แลเป็น
 พวกโจรผู้ร้าย ที่เข้าไปปล้นเอาทรัพย์อยู่ใน
 ประเทศเยอรมัน มีชื่อว่า “ สรมัปซันส์ ” แปล

ว่า “ ผู้ลากเปิดไก่อ ” พวกนี้ได้เห็นว่า ยืน
ที่มีจักร หมุน รู่ลีลา แพงนัก ถ้าจะใช้ ยืน นก
สับ คอย ชุค ไช้ เกรงว่า แสง สว่าง ที่ออกจาก
ชุด ที่ ชุค อยู่ นั้น มัก จะ เป็น สิ่ง สำคัญ ทำให้ คน
ปรากฏ แก่ ชาวบ้าน ใน เวลา กลาง ค่ำ กำลัง เทียว
ลอบ ไป บัดนี้ จึง คิด ประกิจ จัก สับ คาย ลีลา
มาใช้ ก็ ถูก ราคากว่า จะ ใช้ ยืน ที่มี จักร หมุน รู่
ลีลา นั้น ต่อ มา ภายหลัง จน ทั้งหลาย ก็ เห็น ทั่ว
กันว่า ยืน นก สับ คาย ลีลา นี้ ดี กว่า ยืน จักร รู่ ลีลา
จึง ไก่ เลี่ยน แปรลง ยืน จักร เป็น ยืน นก สับ ทั้ง สิ้น
๕) ยืน นก สับ มี แก้ว มี ชน เมื่อ รุ ล ศักราช
๑๑๘๒ ยืน โรง ไทศก
๖) ยืน มี ลำ กธอง เป็น เกลียว แต่ ยัง ยืน รุ ช้าง
ปาก เกิด ชน เมื่อ รุ ล ศักราช ๑๑๘๘ ยืน นพศก
ฝรัง เศษ เป็น ผู้ ใช้ ก่อน

๓) ยันมีล้ากล้อง เป็นเกลียว ยัน, ข้างท้าย ไม่
มีรู ชะนวน เกิดขึ้น เมื่อจุลศักราช ๑๑๙๓ ยันะแน
ลียตกก ชาว ยันัน เป็นผู้ใช้ก่อน

๔) ยันมีซอง กระสุน ยิงช้า ๆ ไปได้หลาย
นัด เกิดขึ้นในระหว่าง ๒๐ หรือ ๒๕ ปี ตั้งแต่
จุลศักราช ๑๒๓๐—๓๕ มาจนถึง ๑๒๕๕ ยัน เป็น
ยันยัน ที่โต เรียบ เรียง หงส์ลือ ยันัน

บทที่ ๑๖

ว่าด้วย

กระษัตริย์ ตระกูล ใน ประเทศ อินดู   เป็น ตระกูล
ทหาร แล นักรบ ผู้ เป็น ชาติ ทหาร   กระทำ การ
ยุทธ ทั้งปวง

ใน โบราณกาล แต่ เก่า มา ชาวอินดู ย่อม นับ
ถือ ผู้ เป็น ชาติ ทหาร ถือ อาวุธ   กระทำ การ ยุทธ
สงคราม   ว่า เป็น ตระกูล อัน มี ศักดิ์ สูง สุด   กว่า
ตระกูล อื่น ๆ ทั้งปวง

ใน ปาง นั้น ตระกูล กระษัตริย์   อีก นัย หนึ่ง
เรียกว่า ราชาบุตร   เป็น ชาติ เชื้อ ตระกูล ทหาร
ไว้ เป็น ไฉน ใน สกต สมพทวิป   แล ปกครอง ชาติ
อื่น ๆ ทั้ง สิ้น   ทวย มี อำนาจ ถือ อาวุธ ไว้ แต่ ฝ่าย
เดียว   ตระกูล อื่น ๆ ต้อง ต้าน   จะ ถือ อาวุธ ไม่

ไท้เป็นอันขาด จึงได้เรียกว่ากระษัตริย์ แปล
ว่าผู้ถือกาย หรือ สัตรา ซึ่งภาษาสันสกฤต
เรียกว่า “กษัตริ” ถึงในประเทศสยามนี้ก็
ก็ยังมิพยานให้เห็นปรากฏอยู่ ในหนังสือ เวที
นพมาศ กล่าวว่า ในกรุงเทพมหานคร ชุโขทัย
ราชธานีแต่โบราณนี้ จัด ขัตติย ตระกูล ว่า
เป็นตระกูลสูงส่ง กว่าตระกูลทั้ง ๔ คือตระกูล
พราหมณ์ ๑ ตระกูลฝ่ายทหาร ๔ ตระกูลฝ่าย
พลเรือน ๔ แลกระทำอาวาทะแลว่า หะมก
กับตระกูลทั้ง ๔ ไต่ทั้งสิ้นไม่มีข้อห้าม ขัตติย
ชาติจึงเข้าไปในตระกูลทั้ง ๔ คุกักในประเทศ
อินทุโยธาณ อย่างเกี่ยวกัน

ครั้นภายหลังต่อมา กระษัตริย์ตระกูลใน
ประเทศอินทุโยธาณ ได้เลื่อมเคซา นุภาพ
ตกลงเป็นตระกูลที่สอง เพราะพวกชาวอินทุ

ในหมู่คามस्थานที่อยู่ พวกราชบุตร เหล่า
นั้น มีโรงฝึกหัดยุทธกรรม แลกายกรรม
ทุก ๆ ตำบล พวกราชบุตรได้เข้าฝึกหัด ทั้ง
เข้าทั้งเย็นทุก ๆ วัน จึงได้วิริยามารยาตร์
แลน้ำใจกล้าหาญ เหมือนชายชาติทหารแท้

ฝ่ายเจ้านายแลท้าวหัวหน้า ของพวกราชบุตร
เคยมีห้องสำหรับเก็บอาวุธของตน แลพอใจ
เข้าอยู่ในห้องนั้น ชมดูอาวุธ แลเล่นจัด
อาวุธของตนให้เรียบร้อย วันละหลายชั่วโมง
ทุก ๆ วัน

ฝ่ายนายทหารใหญ่ในครั้งโบราณแต่ก่อนก็
เคยอยู่ในที่มั่งคั่งแพง บ่มลัทธิมรอม แลเคยมี
บริวารพลทหารม้าหลายร้อยคน นายทหาร
ใหญ่เหล่านั้น เรียกชื่อว่า “สาวันต์” เคย
มีผ้าคาทเฮว และมีลูกพรวนทอง เหลืองประกับ

เฮว โดย รอย เปน เครื่อง ยศ แล เปน เครื่อง
หมาย ตำแหน่ง ยศ ของ ผู้ นั้น เมื่อ จะ ออกไป
กระทำ สงคราม ก็ เคย สวม เสื้อ เกราะ เครื่อง
ของ กัน คม อาวุธ อยู่ เสมอ หา ไ้ ออก ไป รบ ทัว
เปล่า ไม่

ซึ่ง พวก ราชบุตร มีความ อาลัย รัก ใคร่ ใน
อาวุธ ของ ตน ปรากฏ อยู่ ใน คำ สบถ สา ขาล ซึ่ง
เคย ใช้ อยู่ เสมอ ถ้า ออก คำ ขัฏฐญาณ เมื่อ ไค
ก็ เคย สาขาสี ทัว อาวุธ ของ ตน ว่า “ยะสีละกะ
ขาน” แปล ว่า “ทัว เตชะ อาวุธ เล่ม นี้”
ทั้ง นี้ เปน ตัน แล ใน ทันใด นั้น ไ้ เขา มี อวาท
อาวุธ กระเขา ซึ่ง เห็น เขา อยู่ เสมอ ขาง ที่ ก็
ออก คำ ขัฏฐญาณ ว่า “ขาลทวารกะขาน” ทั้ง นี้ แปล
ว่า “ทัว เตชะ อาวุธ แล โล่ห์ ของ ข้าพเจ้า”

ส่วน โล่ห์ นั้น พวก ราชบุตร ก็ ถิ่น ว่า เปน พาน

๑ ๓๘ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

อันวิเศษ สำหรับ รอง ของ กำนัน นำ ไป ให้ แก่ ผู้ สิ้น
หรือ รอง เครื่อง นมัสการ บูชา

ถ้า ผู้ใด เข้า เฝ้า เจ้า ราชบุตร ไท ๆ ก็ เคย
ได้ รับ ของ ประทาน คือ เสื้อ ผ้า หรือ เงิน ทอง หรือ
เพชร พลอย ซึ่ง ใส่ ใน โล่ หรือ รอง ต่าง พาน อยู่ เสมอ
เครื่อง อาวุธ ก็ เป็น ที่ สำคัญ ใช้ ในการ พิธี

ทุก ๆ อย่าง ของ พวก ราชบุตร มา แต่ โบราณ
ด้วย จึง ได้ แสตร ใน บท ที่ ๑๗ ต่อ ไป ข้าง หน้า

เมื่อ พวก ราชบุตร ออก ไป ใน สนามรบ ก็ เคย
อ้อนวอน ต่อ เทพยดา ของ การ คัก แล ตรี ศัล
ของ เทพยดา องค์ นี้ ให้ มา ช่วย จึง ร้อง ว่า
“ฮาร์, ฮาร์” แล เมื่อ ออก วิ่ง โล่ แทน ข้าง คัก
ก็ ย่อม ร้อง เป็น คำ พิไชย มงคล คำ หนึ่ง ว่า
“มาระ, มาระ”

เครื่อง บูชา ที่ พวก ราชบุตร เคย กระทำ สัก

การระบวง สรวบ บงา ^๑ คื่อ พระชนนี ภิมา ^๒ คื่อ
เทพยดา ^๓ แห่ง การ คัก ^๔ ช่ง ^๕ มี ^๖ เคียร ^๗ ๖ ^๘ เคียร ^๙ เคียร
บงา ^{๑๐} ด้วย ^{๑๑} โลหิต ^{๑๒} แล ^{๑๓} สรา ^{๑๔} เปน ^{๑๕} คั่น ^{๑๖} แล ^{๑๗} เคียร ^{๑๘} บงา ^{๑๙} ม้า
สำหรับ ^{๒๐} ช ^{๒๑} แล ^{๒๒} กระบ ^{๒๓} หรือ ^{๒๔} คาย ^{๒๕} ของ ^{๒๖} คน ^{๒๗} แล ^{๒๘} บงา
พระ ^{๒๙} อา ^{๓๐} หิต ^{๓๑} ย ^{๓๒} ด้วย ^{๓๓} แล ^{๓๔} อก ^{๓๕} ใจ ^{๓๖} ฟัง ^{๓๗} เพลง ^{๓๘} ชัย ^{๓๙} ร้อง
เรื่อง ^{๔๐} ยุ ^{๔๑} ข ^{๔๒} สง ^{๔๓} ครา ^{๔๔} ม ^{๔๕} มาก ^{๔๖} กว่า ^{๔๗} ชอย ^{๔๘} ฟัง ^{๔๙} คำ
สว ^{๕๐} คม ^{๕๑} น ^{๕๒} ทร ^{๕๓} ของ ^{๕๔} พวก ^{๕๕} พรา ^{๕๖} คม ^{๕๗} ณ ^{๕๘}

การ ^{๕๙} ผัก ^{๖๐} หัก ^{๖๑} ยุ ^{๖๒} ข ^{๖๓} ทร ^{๖๔} ม ^{๖๕} แล ^{๖๖} กาย ^{๖๗} ทร ^{๖๘} ม ^{๖๙} ของ ^{๗๐} พวก
รา ^{๗๑} ช ^{๗๒} ทร ^{๗๓} มี ^{๗๔} อยู่ ^{๗๕} หลาย ^{๗๖} อย่าง ^{๗๗} เปน ^{๗๘} คั่น ^{๗๙} ว่า ^{๘๐} ผัก
คัก ^{๘๑} ทวน ^{๘๒} หล ^{๘๓} ม้า ^{๘๔} ใน ^{๘๕} ส ^{๘๖} วิ ^{๘๗} เว ^{๘๘} ย ^{๘๙} แล ^{๙๐} ทำ ^{๙๑} เพลง ^{๙๒} กระ ^{๙๓} บ ^{๙๔}
ร ^{๙๕} บ ^{๙๖} ค ^{๙๗} ท ^{๙๘} ว ^{๙๙} น ^{๑๐๐} หล ^{๑๐๑} ม้า ^{๑๐๒} แล ^{๑๐๓} ย ^{๑๐๔} ึง ^{๑๐๕} เข้า ^{๑๐๖} ด้วย ^{๑๐๗} ช ^{๑๐๘} ค ^{๑๐๙} ย ^{๑๑๐} ช ^{๑๑๑} ค ^{๑๑๒}
ย ^{๑๑๓} แล ^{๑๑๔} ย ^{๑๑๕} ย ^{๑๑๖} แล ^{๑๑๗} ช ^{๑๑๘} ค ^{๑๑๙} ห ^{๑๒๐} อก ^{๑๒๑} เมื่อ ^{๑๒๒} เวลา ^{๑๒๓} ค ^{๑๒๔} ว ^{๑๒๕} ย ^{๑๒๖} ม้า ^{๑๒๗} วิ ^{๑๒๘} ง ^{๑๒๙} ห ^{๑๓๐} ือ ^{๑๓๑} ไป

ส่วน ^{๑๓๒} การ ^{๑๓๓} ย ^{๑๓๔} ึง ^{๑๓๕} ช ^{๑๓๖} แล ^{๑๓๗} เก ^{๑๓๘}า ^{๑๓๙} ท ^{๑๔๐}ณ ^{๑๔๑}ท์ ^{๑๔๒} ก็ ^{๑๔๓} เป ^{๑๔๔}น ^{๑๔๕} การ ^{๑๔๖} ส ^{๑๔๗}น ^{๑๔๘}ก
เอ ^{๑๔๙}ก ^{๑๕๐}เกร ^{๑๕๑}ิก ^{๑๕๒}ของ ^{๑๕๓}พวก ^{๑๕๔}รา ^{๑๕๕}ช ^{๑๕๖}ทร ^{๑๕๗} โดย ^{๑๕๘}มาก ^{๑๕๙} แล ^{๑๖๐} เป ^{๑๖๑}น
การ ^{๑๖๒} หัก ^{๑๖๓} กระ ^{๑๖๔} ทำให้ ^{๑๖๕} ส ^{๑๖๖}ี ^{๑๖๗}ม ^{๑๖๘}ือ ^{๑๖๙} แล ^{๑๗๐} ค ^{๑๗๑}ว ^{๑๗๒}า ^{๑๗๓}ม ^{๑๗๔}ว ^{๑๗๕}อง

ไฉน ทั้งข้าง กำลัง ภาย ให้ แพร่ แแรง ด้วย พวก
ราชบุตร ทั้ง ใจ ผิด หัก การ ยิ่ง ชน วน สามารถ ให้
ลูก ชน แล่น ไป ลูก ที่ หมาย มี กระบือ หรือ หม้อดิน
เป็น ต้น

การฝึกหัดวิชาอิง ขาวข เหล่านี้ พวกราช
บุตรได้เคยฝึกหัดมา แต่อายุคัมยัง ย่อมเยาว์
หวัระจะไต่ให้คุ้นเคย เห็นโลหิตไม่ประหม่า
ควาทหวัระ แลเคยถือดาบฟันหวัระ และ แลลูก
แพะที่อ่อนให้โลหิตออก เป็นการ เล่น ทั้ง
แต่ยัง เป็น เกิดอยู่

บทที่ ๑๗

ว่าด้วย

การ พิธี ต่าง ๆ ซึ่ง เคย กระ ทำ   สำหรับ
การ ทหาร   ของ ชาว ชินดู ไบราณ

ชาว ชินดู ไบราณ   มี การ พิธี สำหรับ กระ ทำ
ใน ฝ่าย การ ทหาร เป็น หลาย อย่าง   แต่ นัก ยราช
ชาว ยุโรป   ได้ แล มา จาก ภาษา สังสกริต นั้น
ยัง ไม่ ได้   ยัง ไม่ ได้ พย เรื่อง พิธี อัน พิศการ
พย แต่ ข้อ ความ สังเขป เปน แห่ง ๆ   ข้าพเจ้า จึง
เลือก เก็บ ใจ ความ ใน ข้อ นั้น ๆ   มา กล่าว ให้
เห็น เปน ตัวอย่าง   คง จะ แจ่ม ค่อ ไป นี้

พิธี นิรา ชนา

เมื่อ ข้าง ต้น เดือน อัก วิณ   (คือ ประมาณ
เดือน ๑๑ ของ ชาว สยาม)   ชาว ชินดู ไบราณ เคย

๑๘๒ พิไชยสงคราม อินทุโบรณ

กระทำพิธี เรียกว่า “นิราชนา” แปลว่า รกน้ำ
บนอาวุธ เพื่อให้ เป็น กระบะ เศษ อัน รุ่งเรือง

พิธีนี้ ตรง กับ พระราชพิธี ที่ เรียกว่า กระเซน
ทศกระสนาน ซึ่ง เคย กระทำ ใน ประเทศ สยาม
เมื่อ เดือน ๕ หรือ เดือน ๑๐ หรือ เดือน ๑๑ หรือ
เดือน ไป เดือน หก เดือน ไท ซึ่ง ชาวฮินดู ได้
กระทำ เมื่อ เดือน อัสวิน คือ สิ้น เดือน ลีป หรือ
กัน เดือน ลีป เอ็จ เพราะว่า เวลา นั้น เป็น ปลาย
ฤดูฝน ซึ่ง เป็น กาล สมัย อัน ควร จะ เตรียม การ
ยก กองทัพ ออก ไป ใน ช้าง กัน ฤดูแล้ง จึง ต้อง
รกน้ำ มนตร์ บน อาวุธ กับ ทั้ง นาย ทหาร แล พล
ทหาร แล ยวดยาน พาหะนะ ต่าง ๆ เพื่อให้ บริสุทธิ์
แต่ ข้ำ ขัด เสี้ยนทจรรไร ด้วย พิธี นี้ ชาวฮินดู ได้
กระทำ คล้าย ๆ กัน กับ ชาว สยาม กระทำ อยู่
ใน ปีศุภขึ้นทุกวันนี้ คือ มีการ แห่ เจดองคเสนา

เปลืองทอง ทัพ ๔ เหล่า แลมีราชปะโรหิตหนึ่งบน
เกย คอยประนํามนตร์บนทัพข้าง ทัพม้า
ทัพรถ แลทัพพลทหารราช ก็นั้นเป็นต้น

พิชิตโลหะ อะภิตหาร

มีอีกพิชิตหนึ่งเรียกว่า “พิชิตโลหะ อะภิตหาร”
ในตำราก็กกล่าว ว่าคล้ายๆ กันกับพิชิตนิราชนา นั้น
แต่ไม่ได้กล่าว โดยละเอียด ว่าจะจัดกระบวน
แบบแผนกระทำเป็นอย่างใด ขางตำราก็กกล่าว
ว่าพิชิตนี้มีการยิงธนูแข่งกันเป็นต้น ครั้งหนึ่ง
พระกฤษณ์ไปเล่นยิงธนูแข่งกันที่กรุงมถุระ ก่ง
นำว คันทัน จนคันทัก

พิชิตพระวระราตรี หรือ มหาพระวระมี

ในเวลาเดียวกัน คือเมื่อเดือนอศวิณ นั้น
มีพิชิตพระวระราตรี ซึ่งเรียกว่าพระวระราตรี
เพราะมีพระกำลัง แต่วันชนค้ำหนึ่ง ไปจน

๑๕๕ พิไชยสงคราม อินทุ โบราณ

ถึง วัน ชัน ๔ ค่ำ   รวม เป็น ๔ คั่น เป็น พิธิ ขษา
วิชิต กุมาร ซึ่ง เป็น เทวคา แห่ง การ คัก   คุ เหมือน
จะ ตรง กัน กับ พระราชพิธี   การ ติ เกษะ ใน ประ
เทศ สยาม

อีก นัย หนึ่ง ว่า   เป็น พิธิ ขษามหา เทวี   คือ
ทศรคา เทวี   ซึ่ง เป็น เทพย มเหสี ของ พระ อิศวร
ใน ขณะ นั้น   กระษัตริย์ อินทุ ครั้ง โบราณ ชอบ
เสด็จ ด้วย กระบวน พยุหยาตรา   ไป ยัง ท้อง สนาม
ศก ทหาร ทุก ๆ วัน   แล้ว เสด็จ เข้า ไป ยัง หอ
เทวสถาน   กระทำ สักการะ บูชา พระ อิศวร แล
มหา เทวี   ด้วย น้ำตาล แล พวง ดอก กุศลาภ   ภอ
เสด็จ ออก มา   มี กระบือ ตัว หนึ่ง ผูก อยู่ กับ เส้า
ไม้ ริม หอ เทวสถาน   พระ องค์ ก็ ทรง อนุญาต ถึง กระบือ
ตัว นั้น   จาก พระ ราชยาน ที่ พระ องค์ ทรง อยู่   ลาก
อนุญาต แล่น ไป ถูก กระบือ ตัว นั้น ล้ม ลง ตาย กับ ที่

พิธี อายุธ บุษบา

บาง ที่ ก็ มี พิธี อีก อย่าง หนึ่ง เรียกว่า “อายุธ
บุษบา” คือ เป็นการ บุษบา ชาวชน เครื่อง รบ มี ราช
ปะโรจิต มา รค หน้า มนตร์ ยน เครื่อง ชาวชน
กอง ไว้ แล สวด เคก คาถา เวท มนตร์ ค่ำ เจ ๆ
ครั้น แล้ว จึง ชำ แะ ผู้ ทั่ว หนึ่ง เป็นการ บุษบา
เครื่อง ชาวชน นั้น ๆ แล มี การ ปล้ำ ชก มวย แล
รบ กัน แล สู้ รบ กับ สัตว์ ร้าย แล การ อื่น ๆ
เป็นการ เชือก เกริก สุนก นก

พวก ราชบุตร ทุก วัน นั้น เมื่อ ถึง เวลา พิธี นะ
วะ ราชตรี ก็ กระทำ พิธี อีก อย่าง หนึ่ง เรียกว่า
“ชัฏกะ ศาปน” คือ การ แช่ง พระ ชรรค์

พวก ชาว มะหะราชู ใน ประเทศ อินเตีย ใน
ปัต ยูนัน กาล บัด นี้ ก็ ยัง กระทำ พิธี นะวะ ราชตรี หรือ

๑๔๖ พิไชยสงครามในอุโบราณ

พระราชนคร : นั้น เคย ข้า ระ ชัก สี่ อาวุธ ทุก ๆ
อย่าง โดย ที่ แล้ว กอง ไว้ บน แท่น ที่ บูชา แล้ว มี
พราหมณ์ ประโรหิตาจารย์ มา เคก เวทมนตร์
คาถา แล รตนามนต์ บน อาวุธ ทั้ง สี่ แล เคย
นำ ช้าง ม้า มา ประทับ ด้วย พวง ดอกไม้ แล้ว แห่
เป็น กระบวน ไป ตาม ถนน ใน นคร แล เคย เขียน
รูป ทวีศูล บน ลำ บัน ไหญ่ แล ใน ที่ ตรง หน้า บัน
ไหญ่ กระ ทำ เป็น ศาล มี แท่น ที่ บูชา มหา เทวี มี
โคม ผูก ประทับ ห้อย แฉวน เป็น อัน มาก รุก เป็น
แสง สว่าง ทั้ง สี่

พิธี ทศहरา

เมื่อ วัน ชน ๑๐ ค่ำ เดือน อสิวัน เรียกว่า วัน
วิไชย ทศมี ก็ ถึง เวลา ที่ จะ กระทำ พิธี ทศहरา
ซึ่ง บาง ตำรา เรียกว่า ทศคาบูชา บาง ตำรา
กล่าว ว่า เป็น การ เติมน้ำ ที่ พระ รามาวะตาร

๑๔๘ พิไชยสงครามอินทุโยธาณ

ชื่อ นิลกัณฐ์ (คือ นก สาลิก ข้าย) ตัวหนึ่ง ซึ่ง
เป็น นก คู่ บารมี ของ พระ ราม าวะตาร แล้ว จึง
กลับ ไป ยัง ที่ อยู่ ขณะ นั้น ก็ ยิง ย่น ใหญ่ เป็น การ
ค้ำบั

รุ่ง ขึ้น วัน ใหม่ เจ้า ราชบุตร จึง ออก ไป ตรวจ
กอง ทักษิ ของ ตน จึง มีการ ยิง ย่น ใหญ่ แล มีการ
พล ทหาร เติบ ค้ำบั แล มีการ เล่น วิ่ง แข่ง ม้า
รำทวน แล แทะ กัน ค้วย ทวน หลัง ม้า เป็น ต้น

ฝ่าย พวก ชาว มะหะราฐา ก็ เคย มีการ
สมโภช อย่าง หนึ่ง เป็น การ รบ กัน เล่น สมมุติ ว่า
กอง ทักษิ พระราม ยก ไป ตี เมือง ลังกา กระทำ เพื่อ
เป็น การ เฉลิม ไชย ชำระ ซึ่ง พระราม ได้ รบ
ศึก มี ไชย ชำระ ต่อ พศก วรรฐ ราช พนา สุร

ใน ขณะ นั้น เคย สร้าง ช่อม กำแพง ปลูก มั่น
ณะ ท้อง สนาม สมมุติ ว่า เป็น นคร ลังกา แล มี

นายทหาร แล พลทหาร แต่ง ภาย ตาม เพศทหาร
 พวกชินธุ โยราณ แล เพศวานร สมมุติ ว่าเป็น
 กองทัพ พระราม หิริรักษ กับ กองทัพ นาย โยธา
 เอกต่าง ๆ มี หะนุ มาณ เป็นต้น ยก ไป ตี เมือง ลังกา
 เมื่อ บัน กำแพง เมือง ชน ไป แล้ว มี คตกไม้
 เพลิง รุกตาม แนว กำแพง เมือง รอย ไป สมมุติ
 ว่า นคร ลังกา เป็น ไฟ ไหม้ ชน ทั้ง เมือง

เมื่อเสร็จ การ เล่น ใน พิธี สมโภช ทั้ง ที่กล่าว
 แล้ว นี้ เจ้า พวก มหะราชา ก็ เสด็จ ออก ไป นอก
 นคร พร้อม ด้วย นายทหาร ใหญ่ น้อย แล กระบวน
 ทัพ สรรพ ไป ด้วย ช้าง ม้า พาหะนะ เป็นต้น มาก
 ปล้น ทูณำ ค่ายลหนึ่ง ส่วน เจ้า พวก มหะราชา ก็
 คำนึง นำ พลทหาร ไป ใน ทูณำ จึง ถอน คืน
 เข้า กำแพง พวก ข้าราชการ แล พลทหาร
 ถึงหลาย ก็ กระทำ ตาม ท่าง พาณ ถอน คืน เข้า

ในทุ่งนา เสียหมดในตำบลนั้น

ซึ่งพวกชาว มะหะราชู กระทำ การ ปล้น ทุ่งนา
เช่นนี้ เพื่อ ให้ เป็นการ ระวัง ถึง ตำแหน่ง เติม
ของตน ซึ่ง ได้ เคย เป็น พวก ทหาร มี ใจ กล้า
หาญ กระทำ การ รบ ปล้น บ้าน เมือง ข้าศึก แล
หา เลี้ยง ชีวิต ด้วย คม อาวุธ เสมอ เพราะ พวก
มะหะราชู เหล่า นั้น เป็น ซาติ เชื้อ เหล่า กษัตริย์
รวม ชาว อินดู หลาย ซาติ ปน กัน มี สักยาน
เป็น ทหาร ล้วน มี ฝีมือ เข้ม แข็ง แล เป็น พวก
โจร มา แรก ก่อน ด้วย หา กิน ด้วย ทาง ปล้น ทรัพย์
สมบัติ ของ ผู้อื่น ทาง ชอบ กระทำ การ รบ เพื่อ ได้
ความ รื่น เรือง สนุก ใจ พวก มะหะราชู เคย กล่าว
ว่า หลัง ของ ม้า สมมุติ ว่า เป็น ที่ นั่ง เจ้า ของ ตน
แล บ้าน เมือง ที่ ทั่ว ตี เอา ได้ ทุก ๆ ตำบล นับว่า
เป็น ถิ่น ฐาน บ้าน เมือง ของ ตน ทั้ง สิ้น

ถ้า พวก มหาราช ออกไปกระทำ คัก เมื่อ ไค
ก็ เคย ถือ ดาย คัก ฟัน เขา รวง เข้า กำ หนึ่ง แล้ว
จึง เขา โลหิต มา ประ ม้า ที่ ชี้ เป็นการ สมมุติ
ให้เห็น ว่า พวก คน เคย กระทำ มา ทา ถิ่น ด้วย
ถาวร ปล้น แล ทำ ได้ โลหิต มนุษย์ ตก อึ้ง
พวก มหาราช เคย เขา ถู โล เงิน มา สวม ขา
ม้า ของ คน ข้าง หนึ่ง เป็นการ สมมุติ ให้ เห็น ว่า
ตัว ที่ ใจ จะ รย เขา ไชย ชำนะ ศักดิ์ ให้ ใจ ได้ ถ้า
ไม่ได้ ไชย ชำนะ แล้ว จะ ยอม ดาย เสีย ใน
ที่ รบ ที่ เคียว

เมื่อ เจ้า พวก มหาราช พา พวก พล ขวี่ วาร
กลับ จาก ที่ ปล้น ขุน นานี้ แล้ว ก็ เคย ไป
กระทำ สักการะ ขวี่ ชำนะ ไม่ ที่ นัย ถือ เรียกว่า คัน
“ คัม ” ภาษา ไทย เรียกว่า คัน สัม เป็นการ
เฉลิม ทำให้ เป็น เครื่อง ระลึก ถึง ท้าว อรชุน

๑๕๒ พิไชยสงคราม อินทุโยธาณ

กับพี่น้อง ทั้ง สี่ ซึ่ง รบ ได้ พิไชย ชำระ ต่อ พวก
การระวะ แต่ โยธาณ แล้ว จึง เอา อาวุธ ทั้ง ๕ มา
แขวน ไว้ ที่ ตัน คมนี้ เจ้า มะหะราชา ไก่บูซา
นมัสการ ตัน ไหมนี้ สมนุติ เรียก เปน นาม ว่า
“ อสุรา ชิตา ” แปลว่า “ นาง อารักษ เทวี ที่
อสุรฤทธิ แล เทพฤทธิ จะ รบ ให้ พ่าย แพ้ ไม่ได้ ”

ใน ขณะ นั้น ก็ ยิง ขึ้น ไทใหญ่ น้อย ทั้ง ปวง เปน การ
ค้ำขัน แล ใน เวลา เป็น วัน นั้น เจ้า มะหะราชา ไก่
บูซา นาง อารักษ เทวี อีก องค์ หนึ่ง ชื่อ “ คะเชฐี ”
เป็น นาง เทพารักษ ผู้ รักษา กำแพง บัอม ทั้ง ปวง
ก็ หมั่น จะ คล้าย ๆ กับ พระ หลัก เมือง หรือ
พระ เสอ เมือง ของ ชาว สยาม ครั้น กลับ จาก
ศาล นาง เทพารักษ องค์ นั้น แล้ว ทั้ง เจ้า แล พล
โยธา ต่าง คน ต่าง วิ่ง หรือ คอย ม้า วิ่ง ไล่ กวัก
แกว่ง ทวน มา ตาม ทาง กระทำ อาการ คุ

ถึง เวลา รุ่ง โมง ที่ ไล่ แทาง ข้าศึก จึง เปน เสรี
การ พิธี ทศกระวา

พิธี การ ติ เกยะ

เมื่อ เดือน จิตรมาศ คือ เดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำ
มี พิธี การ ติ เกยะ เปน การ บูชา ขันธ กุมาร ซึ่ง
เปน เทพยดา แห่ง การ ศักดิ์ พิธี นี้ จะ ทำ อย่าง ไค
ก็ ยัง ไม่ พย ความ อธิบาย อัน จะ แจ้ง แต่ เห็น
ว่า จะ ตรง กับ พิธี คเชนทรว ศน์าน ซึ่ง กระทำ
เมื่อ เดือน ๕ ใน ประเทศ สยาม

พิธี สน์าน ยাত্রา

พิธี นี้ ชาว ฮินดู ย่อม กระทำ เมื่อ วัน เพ็ญ เชษฐ มาศ
(คือ เดือน ๗ ของ สยาม ตาม จันทร คติ)

นอก จาก พิธี ต่าง ๆ ซึ่ง ถ้าว มา แล้ว นี้ ชาว
ฮินดู ยังมี ลัทธิน ขนบ ธรรมเนียม สำหรับ การ
ทหาร อย่าง อื่น ๆ อีก ซึ่ง ใน ทุก วัน นี้ ยัง ใช ใน

ประเทศสยาม กุๆ กวี ว่า ขรรมนิยม ฝ่าย ทหาร
 ต้อง ถือน้ำพระพิพัฒน์ สัตยาเสมอทุก ๆ เกื่อน เป็นกัน
 ซึ่ง ถูกต้อง ตาม พระราชนิพนธ์ ใน รัชกาล
 ที่ ๕ ที่มี ปรากฏ ใน หนังสือ อธิบาย วิเศษ เล่ม ๔
 กล่าวว่า “ การ ถือน้ำ พระพิพัฒน์ สัตยา
 นั้น ดิบ มา แก่ ขรรมนิยม ของ พวก กระษัตริย์
 อินทฺ์โบราณ ซึ่ง ใช้ น้ำ ล้าง อาวุธ เป็น น้ำ สำหรัย
 ให้ผู้อื่นสาขาด ”

แต่ ใน ทุกวันนี้ ยังมี ขรรมนิยม กล้าย ๆ
 ถิ่นกับ ขรรมนิยม ที่ กล่าว มา นี้ ยัง ใช้ อยู่ ตลอด
 คำขมิ เมือง ราชมหัล เป็น กัน ชาว เมือง นี้ เมื่อ
 จะ ให้ คน ผู้ใด สาขาด ก็ หยิบ เกล็ด มา น้อย ค้าง
 วาง ขมิ ใบคาย ผู้ เปน นาย ที่ ให้ สาขาด จึง กล่าว
 คำ แข่ง ว่า “ น้ำ ท่าน กล่าว คำ เที หรือ
 ประพฤติ ทูรวิค ผลิต หาก คำ สาขาด จง ให้ คาย

เช่นนี้ ล้างผลาญชีวิตร ของ ท่าน เกิก ”

แล้ว ผู้ เป็น นาย ให้ สาบาล   จึง หยค หน้า จม
ที่ เกลือ ให้ ละลาย   แล้ว ขก ใบ กาย เข้า รอก ปาก
ผู้ สาบาล   ให้ อ้า ปาก กลืน ถิน หน้า เกลือ ที่
ละลาย นั้น

แล ยัง มี วิช สาบาล คล้าย ๆ กับ กับ ขรรณ เนิม
ให้ อัก อย่าง หนึ่ง   คือ ยัก ลูก ศร ลง ที่ พัน ถิน ให้
ละลาย ไขว้ กับ   แล เขา เกลือ น้อย หนึ่ง วาง ที่
ระหว่าง ไขว้ ลูก ศร   จึง ให้ ผู้ รัย สาบาล วาง มือ
ลง บน ลูก ศร   แล ถล่าว คำ สาบาล ว่า “ ถ้า ผู้
นี้ ถลวง คำ ขัฏญาน สาบาล แล   ก็ ให้ ลูก ศร เช่น
นี้ ล้าง ผลาญ ชีวิตร ผู้ นั้น ”

อนึ่ง พืช ที่ ออก ไขลง ทวาร   ซึ่ง ทำ เป็น ประท
บ้า แล ตก ไม้ ช่ม นาม   ก็ เหมือน คล้าย ๆ กับ
กับ ขรรณ เนิม ของ พวก มะหะราฐา   ที่ ตก ไม้ รวง

เข้า เมื่อ เวลา จะ ออกการ ทักษิณ พิชิต ทั้ง สอง ษัตริย์
เหมือน สืบ มา แล่ ทัชชี เทียว กัน

แล พิชิต อื่น ๆ ยัง มี อีก มาก กุญชร พิชิต ย่อม
กรรบ อื่น ทัชชี ศิระ รัศมี เขา โลหิต ล้าง ขาธา เปน
ทัน ก็ เปน พิชิต เหนือ มา แล่ กระษัตริย์ ตรีภูล
อินทรี โบราณ ทั้ง สิ้น

แล ใน ทุก วัน นี้ ที่ ประเทศ อินทรี ยัง มี การ
รำ ทวน หลัว ม้า รำ ขาบ นอน หอก นอน ดาบ
ใน การ มโหรี ศพ ต่าง ๆ คล้าย กับ การ ที่ ทำ ใน
การ เล่น สมโภช พระราช พิธี ต่าง ๆ ของ ประเทศ
สยาม เปน ตัน ว่า มี การ รำ ไม้ เรียกว่า “โกลา
หะตะ” แล ว่า การ เล่น ที่ สู้ กัน คือ ใน การ เล่น
นี้ คน ที่ เข้า วง เล่น ก็ ต่าง ถือ ไม้ ใน มือ ทั้ง สอง
ข้าง ละ อื่น แล่ เค้น เวียน ไป ใน วง ร้อง เพลง
พลาง แล เขา ไม้ ก็ กับ กับ คน ที่ เปน คู่ สู้ กัน

การเล่นเช่นนี้ ก็เห็นได้แน่นอนว่า เป็นการ เล่น
ตรง แท้ กับ การ เล่น ใน ประเทศ สยาม ที่ เรียก
ว่า “ อิหลักทัททา ” หรือ “ กุลาตีโม ” นั้น
มี คำว่า “ กุลา ” เป็นพยาน เห็นว่า จะ แผลง
มาจาก คำ “ โกลา หะตะ ” ซึ่ง เป็น ชื่อ ของ การ
เล่น ใน ประเทศ อินเดีย

กล่าว เป็น ตัวอย่าง เพียง เท่านั้น เพื่อให้ เห็น
ว่า การ พระราช พิธี ฝ่าย สงคราม แล การ เล่น
ใน การ สมโภช ต่าง ๆ ที่ ยังมี ปราภฏ อยู่ ใน
ประเทศ สยาม ทุกวันนี้ เป็น การ เนือง มา จาก
ลัทธิ ของ ชาว อินเดีย โบราณ โดย มาก

ใน ที่ สัก นี้ จะ ขอ คัด แปล เรื่อง พิธี ของ ชาว
อินเดีย โบราณ อีก สอง เรื่อง ที่ เกี่ยว ข้อง กับ การ
ยุทธ สงคราม คือ พิธี ขน รด ๑ พระราช พิธี
แรก สงคราม • ซึ่ง เป็น พิธี ชาว อินเดีย โบราณ

๑๕๘ พิไชยสงคราม อินดูโบราณ

ประมาณ สอง พันห้า ร้อย ปีเศษ ได้เคย กระทำ
มา ยก มาก กว่า ไหว ในนี้ พอ ให้ เป็น ที่ พัง เป็น
เรื่อง ชน ๆ แก่ ผู้ อ่อน ทวย ถึง ว่า จะ ไม่ เป็น
ประโยชน์ ใช้ เช่น อย่าง ได้ ใน ทุก วัน นี้ ก็ คือ แต่
ยัง เป็น คน ที่ จะ ได้ รู้ ใน ลัทธิ ของ การ รณรงค์
สงคราม ของ ชาว ชาติ อริยะ กระ โบราณ ซึ่ง เป็น
กัน ตระกูล ชาว ชาติ อินดู ใน ทุก วัน นี้ ไว้ เพื่อบ
เคียง ความ คิด สืบ ไป

ว่า กาย

๑๕๙ พิชัย รณ ของ ชาว อินดู โบราณ

(แยก มา จาก อาศวะ ลายัน คฤหะ สูตร กัณฐิกา
ที่ ๕ แล ปารัสกัระระ คฤหะ สูตร กัณฐิกา ที่ ๑๔)

—๐๐—

๑) ผู้ จะ ชน ชัย รณ นั้น ต้อง สัก พณิกงาน ว่า “ งาม

เทียมม้าเข้ารถ ” เมื่อพนักงาน มาแจ้ง ความ
ว่า “ รถเทียมม้าแล้ว ” ผู้จะขึ้นขึ้นนี้ต้อง
เดินไปตรงหน้ารถ แล้วกล่าว คำว่า “ นี่แลเป็น
วิราช ” แลยืนมือทั้งสองไปจับกงรถทั้ง
สองข้าง ในทันใดนั้นจึงพูดแก่รถว่า “ เรา
จับเท้านำทั้งสองของท่านอยู่ ” แลพูดแก่
กงรถข้างขวาว่า “ ท่านเป็นระถันตะระ ” แล
พูดแก่กงรถข้างซ้ายว่า “ ท่านเป็นพลุหัต ”
๒) แล้วยืนมือจับปลายเพลารถทั้งสองข้างพูด
แก่เพลาว่า “ ท่านเป็นวามะเทพย์ ”
๓) แล้วยืนมือรวบก้าวเท้าขวาขึ้นก่อน พูดแก่
รถว่า “ เราขึ้นขี่ท่านด้วยกำลังพระพาย แล
ด้วยฤทธิอำนาจของพระอินทร์ ”
๔) แล้วยืนสายเชือกขึงม้า หรือถ้าไม่มีสาย
ขึงก็เหวี่ยงไปคล้องที่ตัวม้าพูดแก่ม้าว่า “ เรา

๑๖๐ พิไชยสงครามฮินดูโบราณ

บังคับขับ ท่าน ค้วย อำนาจ รัศมี ของ พระพรหม ”

แล้ว เร่ง แซ่ ที่ ตัว ม้า ข้างขวา ให้ ออก เกิน
ไป ก่อน ม้า ซ้าย กล่าว คำว่า “ เรา ขอ นมัสการ
ท่าน มา เนิ จะ รา สร ”

๕) เมื่อ ม้า ทั้ง สอง ออก เกิน แล้ว จึง กล่าว
คาถา แก่ รถ ว่า “ ท่าน ทิพย รถ จง เลื่อน ไป ค้วย
กำลัง อัน ยิ่ง แสน ทวี แล นำ เรา ไป ข้าง หน้า ขอ ให้
อวัยวะ ของ ท่าน แน่นหนา แข็งแรง อย่า ให้ ตึก
ฉก ขวาง สิ่ง ไก ”

๖) ผู้ ขี่ รถ ควร สำคั เครื่องไม้ต่าง ๆ ใน ตัว
รถ แล้ว กล่าว คาถา มี เนื้อ ความ อย่าง เคียว กัน

๗) ถ้า ขึ้น ขี่ รถ ใหม่ เป็น ครั้ง แรก ก็ ควร ขับ
รถ ไป รอย ตัน ไม้ ตัน หนึ่ง ตัน ไค หรือ รอย หนอง
น้ำ ที่มี น้ำ ไม่ แห้ง เวียน อ้อม ประทักษิณ ไป
ข้าง ขวา แล้ว หัก ถึง ไม้ ที่มี ผล ติด อยู่ หรือ สิ่ง

โก ๆ ใน บ้าน ที่ อยู่ ของ คน แล้ว ขับ รถ ไป ถึง
ที่ ประชุม ชน แห่ง หนึ่ง แห่ง ใด จึง ลง จาก รถ

๘) ถ้า เมื่อ เวลา กำลัง รถ เดินทาง อยู่ ไป พย
เทวรูป ที่ ตั้ง อยู่ ริม ทาง หรือ มี ผู้ หาม ไป ตาม
ทาง ก็ ให้ หาย จาก รถ ก่อน จะ ไปถึง ที่ ตรง
หน้า เทวรูป ให้ ห่าง ตาม สมควร ถ้า ไป พย พวก
พราหมณ์ ใน ตาม ทาง ก็ ให้ หาย จาก รถ ก่อน
จะ ถึง พราหมณ์ ผู้ นั้น น้อย หนึ่ง ถ้า ไป พย ฝูง แม่
โค ก็ ให้ หาย ครบ ลง ใน ท่า ม กลาง ฝูง แม่ โค
เหล่านั้ ถ้า ไป พย คน ศฤศย์ ผู้ พ่อ เรือน คน ใด
ก็ ให้ หาย จาก รถ เสมอ เพียง ตรง นำ คน
พ่อ เรือน นั้น

๙) ถ้า หมา ย จะ ไป ถึง ค่าย ล ใด ถ้า ถึง ตรง
นำ ค่าย ล นั้น แล้ว ก็ ให้ ขับ รถ เลบ ไป น้อย หนึ่ง

จึง หยต แล ร่าย คาถา แก่ รถว่า “ ที่นี้ แล เป็น
ที่ พัก จง หยต อยู่ นี้ ”

๑๐) ถ้า รถ นั้น ไม่ แน่นหนา แข็งแรง เวลา จะ
ขึ้น รถ ก็ ให้ ร่าย คาถา กล่าว ว่า “ ขอ ให้ ท่าน
เทพย อัครวิณ ใน พ้า จง บัง รักษา รถ เล่ม
นี้ ของ ท่าน อย่า ให้ เป็น อันตราย ล่ม แล แตก
หัก ตามทาง ”

๑๑) ถ้า ม้า พาร รถ นั้น ไป เมื่อ ไค เจ้า ของ รถ
ควร จะ จับ เสือ หลัก พิไชย หรือ เสือ ขง ของ รถ
กล่าว คาถา ดัง ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว ใน ข้อ ๑๐

๑๒) ถ้า ทำ ดัง นี้ เสร็จ ไป แล้ว ก็ ถือ ว่า คง จะ
ไม่มี เหตุ อันตราย อย่าง ไค

๑๓) ถ้า กลับ ไป ถึง ที่ ก็ ให้ ปลด ม้า ออก จาก รถ
แล้ว เจ้า ของ ต้อง ให้ ให้น้ำ แล น้ำ แก่ ม้า กิน เพราะ
ตำรา กล่าว ว่า ซึ่ง เจ้า ของ ให้ ให้น้ำ แล น้ำ แก่

มา ก็นั่งนี้ ก็เป็นการให้รางวัล ปลื้มใจ แก่ มา
๑๔) ห้ามไม่ให้สตรี หรือ พรหมณ์ ที่ ยัง
เรียน พรหมจรรย์อยู่ เป็นสาวถีขัณฑ์ เป็น อัญชาค

ว่า ค่าย

วิชฌน ชี ข้าง

ผู้จะ ชี ข้าง นั้น ต้อง ไป ยืนริม ข้าง เขา มือ
ต้อง ตวัด ข้าง กล่าว คาถา สรรเสริญ ข้างว่า “ ท่าน
เป็น ยอด ยิ่ง ของ ข้าง ทั้งปวง ” แล้ว ชี ข้าง บน คอ
ข้าง กล่าว คำว่า “ เรา ก้าว ชี นิ่ง บน ท่าน ด้วย
วชิราวุธ ของ สมเด็จพระอินทราชาธิราช ขอ ท่าน
จง นำ เรา ไป ถึง ที่ เรา ปรารถนา โดย สดวก ”

วิชฌน ชี อฐ

ผู้ใด จะ ชี อฐ ต้อง กล่าว คาถา พุท แก่
อฐ ว่า “ ท่าน เป็น บุตร ของ พระวิคณกรรม

๑๖๘ พิไชย สงคราม ชินดู โบราณ

พระวิศณุกรรม เป็น เจ้า ของ ท่าน ขอ ท่าน ฆ
นำ เรา ไป ถึง ที่ หมายถึง โดย สत्वก ”

วิธี ชิน ชี ฟา

ผู้ จะ ชิน ชี ฟา ตัว ผู้ ต้อง กล่าว คาถา พุท
แก่ ฟา ว่า “ ท่าน เป็น ชาติ ศุทระ ท่าน เกิด มา
เป็น พรหม ศุทระ พระเพลิง เป็น เจ้า ของ ท่าน ขอ
ท่าน ฆ นำ ตัว เรา ไป ถึง ที่ หมายถึง โดย สत्वก ”

พระราช พิธิ แรก สงคราม

ของ กรรมวิธี ชาติ ชาว ชินดู โบราณ ประมาณ
๒๕๐๐ ปี แลศ ๗ [แปล จาก ขาสะลาณะนะ ค ุหะ
สูตร อธิบาย ที่ ๓ กัณทิกาท ที่ ๑๒]
๑ เมื่อ แรก จะ ทำ สงคราม ราชปโรหิตาจารย์
ควร ให้ พระเจ้า แผ่นดิน ทรง เคื่อง ยุทธนาบรรณทั้ง
จะ กล่าว ต่อ ไป นี้

๒ ราชปโรหิตาจารย์ ไปยืนอยู่ในประจิมทิศ
ของราชรถทรง ร่ายเวทมนตร์คาถา มีเนื้อ
ความว่า “ข้าพเจ้าได้นำพระองค์มาในที่นี้
ควรพระองค์จะเสด็จประทับอยู่ที่นี่ ”

๓ แล้วราชปโรหิตานั้น จึงถวายฉลองพระองค์
เกราะต่อพระองค์ แล้วกล่าว เวทมนตร์คาถา
ที่ ๑ มีเนื้อความว่า “พระรูปฉายาลักษณะของ
พระองค์มีอาการปรากฏทุกขัณเมฆพลาหก ”

๔ แล้วราชปโรหิตจึงถวายขนูต่อพระหัตถ์กล่าว
เวทมนตร์คาถาที่ ๒ ต่อไป

๕ แลควรกล่าวคาถาที่ ๓ ให้พระเจ้าแผ่นดิน
ทรงเล่าตามไป

๖ แล้วปโรหิตาจารย์ จึงบริกรรมคาถาที่ ๔

๗ แลถวายของตูกศรต่อพระเจ้าแผ่นดินกล่าว
คาถาที่ ๕

๓๖๖   พิไชยสงครามวินตฺยโบราณ

๘ เมื่อ พระเจ้า แผ่นดิน จวน จะ เสด็จ เคลื่อน รถม
ทรง ปโรหิตาจารย์^๑ จึง กล่าว คำว่า ที่ ๖

๙ แล้ว ราชปโรหิตาจารย์^๑ ไป ยืน ใกล้ ศีรษะ ม้า
ที่ เทียม ราชรถ ร่าย เวทมนตร์ คำว่า ที่ ๗ ต่อ ม้า

๑๐ แล ควรให้พระเจ้า แผ่นดิน พึ่ง พระเทเวศร ทรง
สถิต ใน ชอง ประจํา อยู่ กับ พระองค์ แล ให้
พระองค์ ทรง เล่า คำว่า ที่ ๘

๑๑ แล้ว ราชปโรหิต^๑ จึง ผูก สนับ หัน กัน สาย
ชน^๑ ที่ พระกร ข้าง ซ้าย แล ร่าย เวทมนตร์ คำว่า
มี เนื้อ ความว่า “ สนับ หัน^๑ นี้ ฤๅ ทัง อรคราช
อัน พัน พระกร ท้วย ชนค ภาย ”

๑๒ พอ เคลื่อน ราชรถ ทรง ออก จาก ที่ ราช
ปโรหิต^๑ ก็ ขึ้น บน ราชรถ เข้า เคียง พระเจ้า
แผ่นดิน ให้พระองค์ ทรง เล่า บท โคลง ชื่อว่า
ชะงิวรรณ แล ให้กล่าว คำว่า ที่ ขึ้น ต้น ว่า “ ท่าน

ซึ่งพระมิตร์ แล พระพิรุณ ”

๑๓ แล้วราชปโรหิต   ควร เพ่ง ตา ดู พระเจ้า
แผ่นดิน   แล บริกรรม บท โคลง ชั่ว ว่า “ อะปริระติ
ระณะ ๑ ศาสระ ๑ โสปริระณะ ๑ รวม ๓ บท ไป พลัง

๑๔ บท โคลง โสปริระณะ นั้น ชัน คั่น ว่า “ ขอ ให้
กระแสน้ำ ผั่ง แล น้ำ เบรียง ไหล ลง มา เกิด ”

๑๕ แล้วพระเจ้าแผ่นดิน   ควร จะ ให้ หัน ราชรถ
เดิน ไป หา ประชานะทิศ ทั้งสี่ ที่ ละ ทิศ   จน ครบ
รอบ ทิศ ทั้ง ๔

๑๖ แล้ว พระองค์ ควร จะ เริ่ม จักร ครอบ จัตุ มุม
ของ พล โยชา เป็น กระบวน   ตาม แขนง ที่ พระ
อาทิตย์ เทพยดากี้   หรือ พระศุกรราชวียกี้
ไว้ ประทับ ชัน ไว้

๑๗ แล้ว พระองค์ ควร จะ ยืน พระหัตถ์ ไป สัมผัส ไชย
เกวี่   แล ร่าย มนตร คาถา ทั้ง ๓ ที่ ชัน คั่น ว่า “ ฯ

๑๖๘ พิไชยสงคราม อินทุโยธาณ

เปล่งเสียงดังกึกก้องให้สนั่นทั่วฟ้าแลดิน ”

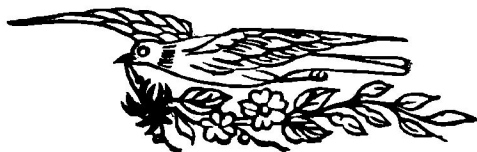
๑๘ แล้วพระองค์ควรจะแปลงศรออกไป ตรง
ห่มราชไพร่ร้าย คากาว่า เจงแล่นไปทำลาย
ศัตรูเถิด ”

๑๙ เมื่อทั้งสองฝ่ายกำลังกระทำยุทธสงคราม
แก่กันอยู่ ราชปโรหิตควรบริกรรมคาถาที่ขึ้น
ต้นว่า “ ลูกศรแล่นไปที่ใด ๆ ”

๒๐ หรือควรปโรหิต จะสอนพระเจ้าแผ่นดิน
ให้จำคาถานั้นไว้ทรงบริกรรมด้วยพระองค์

— — ๐ — —

จบตอนที่ หก

พิไชย สงคราม ฮินดู โบราณ

ตอนที่ สอง

คำนำ

ว่าด้วย

พระศุกร์ แด่ คำว่า พิไชย สงคราม ชื่อว่า ศุกระ
นิติศาสตร์ หรือ นิติสาร ของ พระ ศุกราวาริษ

ใน ตอนที่ สิบสอง สมุค พิไชย สงคราม ฮินดู ฉบับนี้
แปลจาก คัมภีร์ พิไชย สงคราม ฮินดู โบราณ ชื่อ
“ ศุกร นิติ สาร ” ยาง ที่ เรียกว่า “ นิติสาร ”

อาวารีษ ผู้ แต่ง คัมภีร์ ศุกร นิติ สาร นี้ มี เรื่อง
กล่าว มาว่า ชื่อ อุกฤษณ์ แด่ ชื่อ พระศุกร แด่
มี ผู้ เรียก นาม วิเศษ ต่าง ๆ อย่าง อื่น อีก คือ มะ
ฌาณะ ระ กระ วิ ภาพย์ ภารณะ ระ โคทะ ศาร จิต
โทติยะคุรุ อิชณนิยะ ทั้ง นี้ เปน กัน อีก นัย หนึ่ง

ว่า เปนเทพยดาผู้ครองดาวพระศุกร แต่ก่อน
 ได้เปนอาจารย์สั่งสอนอสุรยักษ จึงได้นามกร
 ว่า “โทติยะคุรุ” หรือ “แททยะคุรุ” แล
 ได้เป็นผู้ช่วยสั่งสอนเวทมนตร์ คือ ท้าวทศกรรฐ์
 ให้กระทำอาวชเพลิง ทั้งได้กล่าวมาในบท
 ที่ ๑๓ ตอนที่ ๑ นั้นแล้ว

ในประเทศอินเดียโบราณ พระศุกรอาจารย์ผู้
 ย่อมเป็นที่เคารพนับถือของชาวอินเดียทั้งปวง แล
 ตำรานักปราชญ์ฮินดูโบราณ ก็มีข้อความอ้าง
 ถึงพระศุกรผู้นี้ โดยมาก แลย่อมคัดข้อความ
 จากหนังสือตำรานิติสารของพระศุกรนั้น นำมา
 กล่าวเป็นแบบแผนแห่งวิชาราชনীติหลาย ๆ ข้อ

ตำราพิไชยสงคราม ข้อศุกระনীติสาครนั้น
 แบ่งเป็น ๔ ตอน มีข้อความเพิ่มเติมในข้าง
 ท้าย อีกตอน ๑ ท้าย

ตอนที่สอง

๑๗๑

ตอนที่ ๑ กล่าว ถ้วย น้ำ ที่ ราชกิจ ของ พระเจ้า
แผ่นดิน

ตอนที่ ๒ กล่าว ถ้วย ตำแหน่ง ยศ แล กิจจะ น้ำ ที่
ของ เจ้า บวรราช

ตอนที่ ๓ กล่าว ถ้วย พระราชทรัพย์ ซึ่ง พระเจ้า
แผ่นดิน ควร จำหน่าย เปน เงิน เคียน แล เงิน
รางวัล พิเศษ แก่ พวก ข้าราชการ แล เปน ค่า
จ้าง แก่ คนใช้ แล ลูกจ้าง แล จำหน่าย ใน การ
อื่น ต่าง ๆ

ตอนที่ ๔ แบ่ง เปน ๓ เท

บทที่ ๑ ว่า ถ้วยการผูกไมตรี แลผูกเวร ต่อ กัน

บทที่ ๒ ว่า ถ้วย พระราชทรัพย์ แล คดโกง เงิน

บทที่ ๓ ว่า ถ้วยการปกครอง บ้านเมือง

บทที่ ๔ ว่า ถ้วยเงินแผ่นดิน ที่ ไก่ เข้า มา
เรียกว่า ฮาเย แล วิทยาการ ต่าง ต่าง ๆ

บท ที่ ๕ ว่า ด้วย กฎหมาย สำหรับ ปก ครอง
อาณา ประชาชน ใน พระราช อาณา จักร

บท ที่ ๖ ว่า ด้วย ข้อม คำย ต่าง ๆ

บท ที่ ๗ ว่า ด้วย กอง ทัพ

คำราพิไชยสงครามศุภระณิตีสาทรนั้น อาภาวิทย์
ผู้แต่ง กล่าว ไว้ เป็น ภาษา สังกฤต แต่ เกิม
นักปราช ฝรั่ง ชาว ยุโรป ได้ เรียน รู้ ภาษา
สังสกฤต แล แปล มา เป็น ภาษา อักษร

ใน บท ที่ ๗ ซึ่ง ว่า ด้วย กอง ทัพ แล แยก
อย่าง ราชการ ต่าง ๆ นั้น มี ๓๕๐ ไสลก ได้ แปล
ออก เป็น ภาษา ไทย ทั้ง หมด มา ตีพิมพ์ ลง ใน
ตอนที่ สิบ

ใน ข้าง ต้น บท ที่ ๗ นั้น คำเเน ความ ต้น ว่า
ก้วย กอง ทัพ แล ลักษณะ พลรบ แล กิริยา ขาตรา
กอง ทัพ ไป ก้วย เติง เท้า แล ยาน พาหะนะ แล

กล่าว ด้วย ลักษณะ พล ทหาร แล ยาน พาหนะ
 ต่าง ๆ ซึ่ง ใช้ ในการ ศัก สสงคราม ต่อ ไป
 กล่าว ด้วย เครื่อง ยทข สัตรา นานา แล มี ความ
 อธิบาย ด้วย ขาว ช่น แล วิธี กระทำ กิณ ช่น ด้วย
 แล กล่าว ด้วย แบบ อย่าง จะ กระทำ การ ศัก
 สงคราม แล ลักษณะ ยาทรา กองทัพ แล ประพฤติ
 หมาย ต่อ ช่ ยามิตร แล ประเทศ ที่ เปน สัม
 พันธ์ มิตร ไมตรี แล เช่น ข้าง ศัก ต่อ กัน แล
 แสดง อย่าง ขรรณ เนียม ที่ พระเจ้า แผ่นดิน ควร
 จักร ราชการ บ้าน เมือง ให้ เรียบ ร้อย เปน ข้อ
 ความ พิศการ มาก

แม้ ว่า ผู้อ่าน จะ มีความ ครึก ครอง เห็น ว่า
 คำรา พิไชย สงคราม ศุกระ นี้ ดี นั้น หาใช่ เทพยดา
 ผู้ ครอง กาว พระศุกร เปน ผู้ รังสฤษดิ์ กษาว
 ชินทุ กล่าว อ้าง ไว้ ไม่ จะ เปน แต่ นักปราชญ์ ชาติ

อินทุ ผู้มีสติปัญญาฉลาดลึกซึ้ง ซึ่งได้แต่ง
 คำราพิไชยสงครามนี้ แล พวกชาวอินทุ โยธาณ
 สรรเสริญนักปราชญ์ ผู้แต่ง คำราพิไชยสงคราม นี้
 ว่าเป็นกุศล เทพยดา ผู้ครอง ทาว พระศุกร จึง
 มีนามปรากฏสืบมา ครั้นแล้ว ก็ชอย อยู่ แต่
 ควร จะต้อง เห็น ว่า คำราพิไชย สงคราม นี้
 เป็นของ โยธาณ นาน มาก โดยแท้ แล เป็นคำรา
 แล ภูคหมาย สำหรับ กรรมัตริย ตระกูล อินทุ โยธาณ
 ซึ่ง เป็นชาติ เชื้อ พงศ ทหาร ใน ประเทศอินทุ
 สฐาน โดยจริง ด้วย เป็น ที่ นิยถิ์ ของ กรรมัตริย
 แล พรหมณ์ใน ชมพู ทวีป มา จน ถึง บัณฑุณ
 ทุกวัน

ฝ่าย นักปราชญ์ฝรั่ง ชาว ประเทศ ยุโรป ผู้แปล
 คำรา นี้ ออก จาก ภาษา สังสกฤต เติม ก็ มีความ
 นิยถิ์ มาก เหมือนกัน ด้วย เห็น ว่า เป็น แบบ อย่าง

กล่าว ด้วย กองทัพชินธุโบราณ โดยพิศดาร แล
มีข้อสั่งสอนอันหลักแหลม คมคาย มาก แทบจะ
ยืนยงไว้ว่า ใน ปัตถุบันทุกวันนี้ ถ้าจะเลือก
คติ ข้อ มาสั่งสอน กองทัพ หรือ พลทหาร ก็ยัง
จะใช้เป็นประโยชน์ได้หลายอย่าง เป็นต้นว่า
วิธีที่จะแบ่ง กองทัพ เป็น กองทัพ หน้า แล กอง
ทัพ หนุน แล ข้อแนะ จำสำหรับกระทำการศึก
แล ข้อที่กล่าว ด้วย อุบาย กระทำสงคราม เป็น
อย่าง ขรรคมยุทแล ภูฏะมยุท ก็เป็น ความสั่ง
สอนน่าชม ควรจะ สรเสริญ โดยแท้

อนึ่งกล่าว ด้วย ลักษณะ ข้าง พื ๔ ตระกูล แล
ลักษณะ ม้า ซึ่งให้ คุณ แล ให้ โทษ มีเป็นอันมาก
แล แสวง ลักษณะ พื้นม้า แล พื้นโค เป็นต้น ก็
เป็น ความอธิบาย แยก คาย นึก ควรจะ จำ คำรา
สังเกตใช้ เป็น ตัว อย่าง ได้ ข้อ ความ ใน คำรา

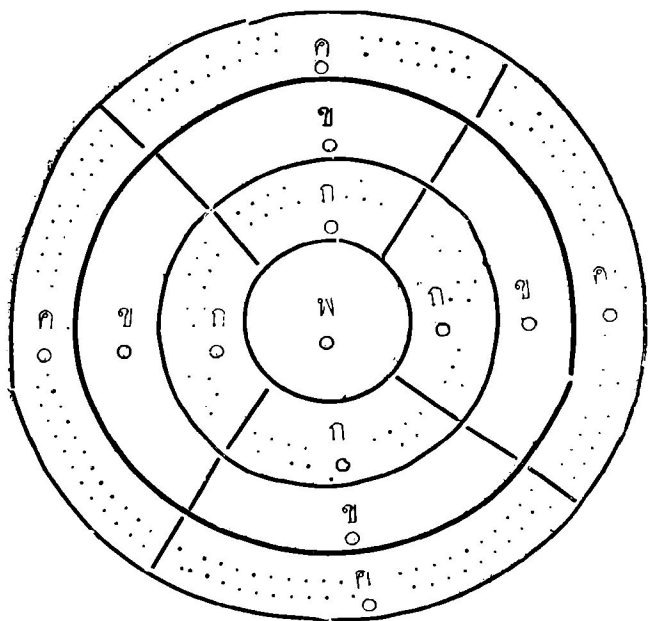
ชาวยุโรป ที่ส่ง สอน พล ทหาร ให้ รั้ว ทั่วยุโรป
 มา แล ทั่วยุโรป โค ทั่วยุโรป พื้น เป็น ที่ หมาย
 อยู่ใน รัชสมัย ทั่วยุโรป นี้ ก็ คล้าย เคียง กัน ไม่ สู้
 จะ แปลก กัน

อนึ่ง ใน ตำรา พิไชย สงคราม อินทุโยธาน อีก
 หนึ่ง ชื่อ ว่า “ กามินะทียะ ” ใน บท ที่ ๔
 โสลก ที่ ๒๒ แล ๒๓ มี ข้อ ความ สรรเสริญ ฤๅษี
 คือ พระศุกร ผู้ แต่ง ตำรา ศุกระนีติ ผู้ นี้ ว่า เป็น
 ปฐม อริราช ฤๅษี ผู้ แรก ส่ง สอน ว่า ทั่วยุโรป
 แผ่นดิน ของ โค ผู้ ครอบครอง ราชอาณาจักร อยู่ใน
 รัฐ มณฑล หนึ่ง ถ้า มี พระเจ้า แผ่นดิน อื่น ๆ ครอบ
 ครอง ราชอาณาจักร มณฑล ต่าง ๆ อยู่ โภย
 รบ สู้ ทั่วยุโรป เป็น ๑๒ พระองค์ ใน พระเจ้า แผ่นดิน
 ๑๒ พระองค์ นั้น ก็ ย่อม จะ เป็น สัมพันธมิตร มี
 พระราชไมตรี ต่อ กัน ๔ พระองค์ เป็น อริราช

ไพรี ๔ พระองค์ เป็นกลางไม่เข้าข้าง ฝ่ายหนึ่ง
ฝ่ายใด เรียกว่า “อุทาสีน” ๔ พระองค์ เคย
เป็นธรรมตามลัทธิ ๆ มา

จะวางวางแบบรปราชอาณาจักรมณฑล เปรี๊ยะ
เทียบให้ เห็น เป็นตัว อย่าง ไว่ ดังนี้

คิดว่า ถ้าพระเจ้าแผ่นดินของค์ใด ครองกรุง
(พ) อยู่ ก็มีราชอาณาเขตรอื่นอยู่โดยรอบ
สามมณฑล คือ (ก) (ข) (ค)

แลในสามมณฑลเหล่านี้ ทุก ๆ มณฑลย่อม
มีพระเจ้าแผ่นดินของค์หนึ่ง ครองราชอาณาจักร
อยู่ตรงทิศทั้งสี่ทุก ๆ ทิศ จึงรวมพระเจ้า
แผ่นดินทุก ๆ สามมณฑล โดยรอบทิศทั้ง ๔
เป็น ๑๒ พระองค์

ใน ๑๒ พระองค์เหล่านี้ พระเจ้าแผ่นดิน
ของค์ใดมีแดนราชอาณาเขตรต่อกัน ก็เป็น
ธรรมดาว่าต้องเป็นราชบัลลังก์มิตร แก่กัน แล กัน
คือเป็นอริราชไพรีตามธรรมดา เรียกว่า
“ ปรากฏฤตาริ ”

เพราะฉะนั้น พระเจ้าแผ่นดินของค์ใดในมณฑล
(ก) เป็นราชไพรีกับพระเจ้าแผ่นดิน ใน

มณฑล (ข) แล พระเจ้าแผ่นดิน ใน มณฑล
 (ข) เปน อริราช ปฏิษัณษ กับ พระเจ้าแผ่นดิน
 ใน มณฑล (ค) ด้วย เหตุว่า พระเจ้าแผ่นดิน
 ใน ราชอาณาจักร (พ) มณฑล กลาง เปน
 ราช บัณฑิต มิตร กับ พระเจ้าแผ่นดิน ทั้ง ๔ ตาม
 มณฑล (ก) อย่าง หนึ่ง แล พระเจ้าแผ่นดิน
 ทั้ง ๔ ตาม มณฑล (ก) เปน ราช ใฝ่รัก กับ
 พระเจ้าแผ่นดิน ทั้ง ๔ ตาม มณฑล (ข) อย่าง
 หนึ่ง ด้วย เหตุ ทั้ง สอง ประการ ดัง กล่าว มา นี้
 พระเจ้าแผ่นดิน ใน ราชอาณาจักร มณฑล (พ)
 จึง จำ เปน ต้อง กระทำ สัมพันธมิตร พระราชไมตรี
 กับ พระเจ้าแผ่นดิน ทั้ง ๔ ตาม มณฑล (ข) คือ
 ต้อง เปน มิตร ตาม ขรรคมคา เรียกว่า “ ปรา
 ก. ตมิตร ” เพราะ พระเจ้าแผ่นดิน ทั้ง สอง ฝ่าย
 คือ ราชอาณาจักร (พ) แล (ข) นี้ เปน

๑๘๐

พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

ราชไพรีกับพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๔ ตามมณฑล

(ก) แต่พระเจ้าแผ่นดินในราชอาณาจักร

(พ) กับพระเจ้าแผ่นดินทั้ง ๔ ค มณฑล (ค)

ข้างภายนอกนั้นก็ไม่เป็นราชปฏิปักษ์ แลไม่เป็น
พระราชไมตรีต่อกัน เปนแต่มีกิริยาเพิก
เฉยเป็นกลางอยู่ตามธรรมดา เรียกว่า “ บรา
กฤโตทาส ” เพราะอยู่ห่างต่างหากเป็นทาง
ไกลกันนัก จึงไม่มีเหตุจำเป็นจะเกี่ยวข้อง
แลต้องกระทำพระราชไมตรี หรือก่อเหตุให้
เป็นศึกสงครามแก่กันแลกันไว้

ความอธิบายด้วยราชอาณาจักร มณฑล ของ
พระเจ้าแผ่นดินตามตำราพิไชยสงคราม ของ
พระศุภราชวิทย์ทัฬหีได้กล่าวมาแล้วนี้ เปนข้อ
ความพิศดาร มากกว่าตำราพิไชยสงคราม
อินทุอื่น ๆ

อนึ่ง ข้อความอธิบายด้วย พระราชทรัพย์ ซึ่ง
พระเจ้าแผ่นดิน ควร จำหน่าย ในราชการ บ้าน
เมือง แล การอื่น ต่าง ๆ ก็ มี แจก อยู่ใน คำราศุกระ
ณินนี้ ตอนที่ ๔ บทที่ ๗ ใน โสลกที่ ๒๖ แล ๒๘
ซึ่ง ใกล้เคียง ใกล้เคียง แล้ว ข้าพเจ้าได้เก็บ ขั้
ความตาม กล่าว ใน คำราศุกระ นี้ เรียบ เรียง เป็น
บายชีตา ตาราง ลง ไว้ สำหรับ ให้ ผู้ อ่าน รู้ เห็น
ได้ โดย อย่าง ง่าย จะมี แจก อยู่ใน ข้าง หน้า

อนึ่ง ใน หนังสือ มนุ ขรรณ สาร มี ข้อ ความ ว่า
พระเจ้าแผ่นดิน องค์ใด ควร มี เสนา ยติ ว่า
ราชการ บ้าน เมือง ๑๒ ท่าน

แต่ใน คำราศุกระณินนี้ ตอนที่ ๒ โสลกที่ ๖๙
แลที่ ๗๐ ก็ กล่าว ว่า ควร มี เสนา ยติ มุข มนตรี
ถึง ๒๐ ท่าน คือ เรียก ตาม ภาษา สังสกฤต แล
สยาม ก็นับ

๑. “บุโรชา ” มหา ราชครู ประโรหิต
- ๒ “ ประติณิธิ ” มหาอุปราช
- ๓ “ ประชานะ ” เอก อัครมहाเสนา ยติ
- ๔ “ สะจิวะ ” เสนา ยติ กระทรวง ยุทธนาธิการ
- ๕ “ มัณตรี ” เสนา ยติ ว่า การ ต่าง ประเทศ
- ๖ “ ปรางวิวกะ ” เสนา ยติ กระทรวง ยุติธรรม
- ๗ “ ปัททิตะ ” เสนา ยติ ที่ ปฎิภาษาราชการแผ่นดิน
- ๘ “ สุมันตระกะ ” เสนา ยติ คลังเงิน มหาสมบัติ
- ๙ “ อะมาตยะ ” องค์มนตรี
- ๑๐ “ ทตะ ” เอกอรรคราชทูต

รวม เป็น เสนา ยติ มุขมณฑล ๑๐ ท่าน

แล เสนา ยติ เหล่า นี้ มี ผู้ รอง ทุก ๆ ท่าน จึง
เป็น ๒๐ นายหมดด้วย กัน

ซึ่ง พระ ศุภราจารย์ ผู้ แต่ง ตำรา พิไชย
สงคราม ศุภระณินิธิ ย่อม เป็น ที่ สรรเสริญ ใน ตำรา

โบราณของชาวฮินดูหลายฉบับ ด้วยชาวฮินดู
โบราณ ย่อมเชื่อถือว่า พระศุภราชาริย์เป็น
นักปราชญ์คนแรก แสวง คำนานิตีสาตร ซึ่งทั่ว
มหาพรหมได้ทรงระจิต ประสิทธิ์ให้แก่ชาติ
มนุษย์ในโลก

มีเรื่องราวกล่าวอ้างมาว่า แต่ปางต้น
ปฐมกัลป์โพ้น ท้าวมหาพรหมได้รังสรรค์ตำรา
นิตีสาตรฉบับหนึ่ง ชื่อว่า “ ทัญจนิตี ” เป็น
ข้อความพิศดารมากถึงแสน (๑๐๐๐๐๐) บท
ซึ่งเรียกว่า อธิบาย

ในปางที่สอง ศุภราชาริย์ นี้หนึ่งว่าพระ
อิศวร ได้ตัดหย่อนเนื้อความในตำรานี้ลง
เรียบเรียงเป็นตำราย่อฉบับหนึ่ง ชื่อว่า “ ภาร
วีกาลาณ ” เป็นข้อความหมิ่น (๑๐๐๐๐) อธิบาย

ในปางที่สาม สมเด็จพระอมรินทราบาราชได้ตัด

ย่อ คำรา ภูวิศาลากษณ์นี้ ทำ เป็น คำรา สึงเขย
ชื่อว่า “ พารุทัณทะกะ ” มี ข้อ ความ ห้า
พัน (๕๐๐๐) อธิบาย

ใน ปาง ที่ สี่ ต่อ มา ท้าว พุทธิศัยกั ได้ ย่น ย่อ
เนื้อ ความ ใน ภูวิศาลากษณ์นี้ ให้ สั้น เข้า อีก แต่ง
เป็น คำรา ใหม่ ขึ้น ฅบับ หึ่ง ชื่อ ว่า “ พาร
หัตถ์ติยะ ” มี ข้อ ความ สาม พัน (๓๐๐๐) อธิบาย

ครั้น มา ถึง ปาง ที่ ห้า พระ ศุกรราชาริย์ ได้ ตรึก
ตรอง ดู เห็น ว่า อายุ ศัคม์ มนุชย์ นี้ ยบ ลง ทุก ที่
ไม่ พอ จะ เล่า เรียบ คำรา พารหัตถ์ติยะ นี้ ได้
ตลอด จึง คิด ตัด ย่น เนื้อ ความ ใน คำรา นี้ ให้
สั้น เข้า อีก แต่ง เป็น คำรา ย่อ ฅบับ ใหม่ เรียก
ชื่อว่า “ นิตติสาร ” คือ คำรา “ ศุกระนิตติ ”
ที่ กล่าว นี้ มี ข้อ ความ แค่ เพียง พัน (๑๐๐๐)
อธิบาย เท่านั้น

เพราะฉะนั้น พระศุภราจารย์จึงเป็นที่ชอบใจของพวกนักปราชญ์ชาตินิยม มาแต่โบราณกาลดังนี้

ส่วนหนังสือ “ นิตินิสาร ” คือตำรา “ ศุภระณินิ ” ของพระศุภราจารย์นั้น ในที่สุดจะพบตอนที่ ๔ มีข้อความกล่าวว่า ตำราพิไชยสงคราม “ นิตินิสาร ” นี้ มีข้อความรวมทั้งสิ้นแต่เพียงสองพันสองร้อย (๒๒๐๐) โสลก

หนังสือพิไชยสงคราม ศุภระณินิ โบราณฉบับนี้แปลตำราที่มีมาช้านานแล้ว จะประมาณสักเพียงเท่าใด ก็หา มีข้อความปรากฏแน่นอนไม่ แต่สามารถจะประมาณได้ตามหนังสือโบราณต่าง ๆ ซึ่งออกชื่อแลอ้างถึงตำราศุภระณินินี้ มีหลายฉบับพอเป็นหลักฐานได้หนังสือโบราณนานมากที่สุกกว่าหนังสือโบราณ

๑๘๖ พิไชยสงครามในอุโบราณ

อื่น ๆ คือ คัมภีร์ มนุ ธรรมศาสตร์ อัง ถึง หนังสือ
ตำรา ศุกระณี มี ข้อ ความ หลาย แห่ง จึง ต้อง
เข้าใจ ว่า หนังสือ ศุกระณี นาน มาก กว่า หนังสือ
คัมภีร์ มนุ ธรรมศาสตร์ ๆ จึง สามารถ อัง ถึง คัมภีร์
ศุกระณี ได้ คัมภีร์ มนุ ธรรมศาสตร์ นั้น นักปราชญ์
ชาว ยุโรป ผู้ เรียน รู้ ภาษา สังสกฤต ได้ คิด
ชอบ สอน เห็น ว่า จะ ก่อน กว่า กรีกต์ ศักราช
ประมาณ แปด ร้อย ปี แล ก่อน พุทธ ศักราช
ประมาณ สาม ร้อย ปี ใน ปี ตยัมนี้ ปี ตัน พุทธ
ศักราช ล่วง ได้ สอง พัน สี่ ร้อย สามสิบหก ปี ยวก
เข้า กับ สาม ร้อย ปี ที่ ล่วง ไป ก่อน เปน สอง พัน
เจ็ด ร้อย สามสิบหก ปี จึง เห็น ได้ แจ่ม ชัด ว่า
ประมาณ ชาติ ศักราช ตำรา ศุกระณี โบราณ นั้น จะ ไม่
ต่ำ กว่า สอง พัน เจ็ด ร้อย ปี เศษ ๆ
แต่ หนังสือ ศุกระณี ใน ครัง นี้ จะ คง อยู่

ตามเดิม หรือจะมีนักปราชญ์ในภาย หลัง ช่วย
แก้ไขเพิ่มเติมอีก ก็ไม่สามารถจะรู้แน่ได้
แต่ เห็นว่า ข้อความ ที่ เป็นสาระของ ตำรา ศุกระ
ณินิ นั้น คงจะมีมา ตั้ง แต่ครั้ง โฉนดแผ่น แรก

ใน ตอนที่สอง พิไชย สงคราม ชินคุ โยราณ ฌบับ
นี้ แปรจาก บทที่ ๗ ตอนที่ ๔ ของ ตำรา ศุกระ
ณินิ แต่ บท เดียว ว่า ด้วยวิธี จัด กอง ทัพ แล เยี่ยง
อย่าง กระทำ สงคราม ใน ประเทศ ชินคุ โยราณ
เป็น ข้อความ รวม ทั้ง นั้น ใน ภาษา สังสกฤต
๓๕๐ โสลก เท่านั้น

ข้าพเจ้า ผู้รวบรวม เรียบ เรียง พิไชย สงคราม
ชินคุ โยราณ ฌบับ นี้ มีความปรารถนา จะ แปร บท
ที่ ๕ ของ ตำรา ศุกระณินิ ซึ่ง ว่า ด้วย ข้อ ค่าย
มา รวม ไว้ ใน ตอนที่ ๒ หนังสือ พิไชย สงครามเล่ม
นี้ ด้วย แต่ นักปราชญ์ฝรั่ง ผู้แปล ตำรา ศุกระณินิ

๑๘๘ จิไชย สงครามในดุไบราณ

ออกจากภาษาสันสกฤตเดิม เป็นภาษาอังกฤษ
และฟังแปลบทที่ ๗ ตอนที่ ๔ บทเดียว ส่วน
บทที่ ๖ นั้น ยังหาได้แปล เป็นภาษาอังกฤษ ไม่
แปลแต่ตีพิมพ์ไว้ เป็นภาษาสันสกฤตตามต้น
ฉบับเดิม

ต่อไปถ้ามี นักปราชญ์ชาวยุโรป ได้แปล บท
ที่ ๖ นั้น ออกเป็นภาษาชาวยุโรป แล้วได้สอบ
สวนเปรียบเทียบกัน โดยเรียบร้อยถ้อยคำ
พิมพ์ออกได้แล้ว เมื่อใด ข้าพเจ้าจะ ได้แสดง
ความอุสาหะ รับตำราคุณะนี้ขึ้น มาแปล บท
ที่ ๖ ซึ่งว่าด้วย ข้อมคำย ออกเป็นภาษาสยาม
แล้วจะตีพิมพ์ประทับไว้ ให้เป็นตำราพิไชย
สงครามชินธุโบราณ สำหรับเป็นประโยชน์แก่
ผู้อ่านในประเทศสยามนี้ อีกต่อไป

พิไชยสงคราม อินทุ โบราณ

ตำราพิไชยสงคราม ชื่อ “ ศุภระณัติ ” ของ พระ
อู่ตะเภา คือ พระ ศุภราชจารย์ ตอนที่ ๔ บทที่ ๗
ว่าด้วย การ จัด กอง ทักษิณ เจริญ ทาง ราชการ

(๑) ว่าด้วย กอง ทักษิณ

๑ กอง ทักษิณ หนึ่ง เป็น กอง ประชุม คน มาก หลาย
เช่น ต้น ว่า กอง ทักษิณ มี พล สรรพ ไป ด้วย สัตราวุธ
สำหรับ สืบฟัน แวง แล อวชพุง ยิง หึง โยน ต่าง ๆ

๒ กอง ทักษิณ มี ๒ อย่าง คือ ยাত্রา กอง ไป ได้
เอง ๑ เรียกว่า “ สะวะคะมา ” ไม่ ยাত্রา กอง
ไป ได้ เอง ๑ เรียกว่า “ อะนะคะมา ” นอก
จาก นี้ มี อีก ๓ อย่าง คือ กอง ทักษิณ เทวตา ๑ กอง
ทักษิณ อสุรยักษ ๑ กอง ทักษิณ มนุษย์ ๑ กอง ทักษิณ
กล่าว ก่อน มี กำลัง พล แวง แวง กว่า กอง ทักษิณ
กล่าว ที่ หลัง

๓ ถ้า กองทัพ เคลื่อน คลาย ไป ด้วย ตน เรียก
ว่า กองทัพ ยাত্রา ไป ได้เอง คือ “ สะวะคะมา ”
ถ้า กองทัพ เคลื่อน คลาย ไป ด้วย ยานพาหะ
ต่าง ๆ เรียกว่า กองทัพ ไม่ยাত্রา ไป ได้เอง คือ
“ อะนะคะมา ” กองทหาร เดินเท้า เป็น กอง
ทัพ ยাত্রา ไป ได้เอง กองทัพ ไม่ยাত্রา ไป
ได้เอง ย่อม เคลื่อน คลาย ไป ด้วย ยานพา
หะ ๓ อย่าง คือ รถ ๑ ม้า ๑ ช้าง ๑

---

๔ ถ้า ไม่มี กองทัพ ก็ ไม่ มีการ แยก ครอง ชาติ
ไม่มี ทรัพย์ สมบัติ แล ไม่มี อำนาจ แผ่นดิน จะ
ตั้ง อยู่ ได้

---

๕ ถึง แม้ ว่า มนุษย์ เป็น บุคคล มี ชาติ ตระกูล
ต่ำ ถ้า มี กำลัง แขง แรง คน ทั้ง ปวง ก็ มัก จะ
อ่อน น้อม ยอม อยู่ ได้ ยัง คับ ถ้า บุคคล ผู้ นั้น อ่อน

ถอย กำลัง คน ทั้งปวง ก็ กลาย เป็น ศัตรู ของ
 ผู้ นั้น ถ้า ใน ข้อ ว่า ด้วย พระเจ้า แผ่นดิน ถ้า
 ไม่ กำลัง แข่ง แรง คน ทั้งปวง ก็ ยอม พัง อยู่ ใต
 ยักษ์ มาก ยิ่ง ชน ถ้า ชื่อน น้อย ถอย กำลัง คน
 ทั้งปวง ก็ เป็น ศัตรู มาก ทั้ง นี้ ยิ่ง ชน อีก

๖ มี กำลัง ใน โลก โดย แท้จริง นี้

ที่ ๑) กำลัง ภาย ตาม ขรรคมทา เรียก ว่า “ สะ
 รัระ ภาย พระล้า ”

ที่ ๒) กำลัง ความ กล้าหาญ เชื้อว ชาญ เรียก ว่า
 “ เคารวะ พระล้า ”

ที่ ๓) กำลัง การ ค่อย ๆ ทยุทธ์ ของ พล โยธา เรียก ว่า
 “ สัญญา พระล้า ”

ที่ ๔) กำลัง สัตราวุธ เรียก ว่า “ อาสตรวิระ
 พระล้า ”

๑๙๒ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

ที่ ๕) กำลังสติ ปัญญา คาริห จักการ เรียกว่า
“ ขีพระลำ ”

ที่ ๖) กำลังชีวิตรที่ ทนยัง ยืน อยู่ เรียกว่า
“ อายุศม พระลำ ”

ถ้าผู้ใด ประกอบไปด้วยกำลัง ทั้ง ๖ ประการ
นี้ บำรุงให้รุ่งเรือง เจริญ อยู่แล้ว ผู้นั้นก็นับ
ได้ว่าเป็นตฤตัง พระนารายณ์ โดยแท้แล

---

๓ ถึง แม้ ว่า ศัตรู อ่อน กำลัง นึก ก็ ดี เทพยดา
พรหม อสูรย์ กษ แล มนุษย์ ก็ ต้อง ประกอบ
ด้วย กำลัง สามารถ จะ รบ จึง จะ ปราย ปราม เอา
ไชย ชำระ ได้

---

๘ กำลัง วิพล เป็น เครื่อง อัน วิเศษ อย่าง อุดม
ที่ จะ ปราย ศัตรู ให้ พ่าย แพ้ โดย จริง เพราะ
เหตุ นั้น พระเจ้า แผ่นดิน องค์หนึ่ง องค์ใด ควร

มีพระไทย ร้อนรน จะบำรุง กอง ทัพ ให้ มี กำลัง
พัน ที่ ข้าศึก จะ ปราย ปราม ได้

๙ กอง ทัพ มี อีก ๒ อย่าง คือ กอง ทัพ ใบ บ้าน
เมือง ของ คน แล กอง ทัพ สัมพันธ์ มี ตร ใน ตร ที่
มา ช่วย กอง ทัพ ทั้ง ๒ อย่าง มี พล ทัพ คน แล
พล ทัพ หน้า แล พล ทั้ง สอง ชนิด เหล่า นี้ แยก อีก
เป็น ๒ ชั้น เป็น พล ที่ สามารถ รบ แล เป็น พล ที่
ไม่ สามารถ รบ

๑๐ กอง ทัพ ทั้ง ๒ อย่าง ดัง ว่า มา นี้ ได้ ผัก หัก
ชำนาญ แล้ว หรือ ยังมี ได้ ผัก หัก ได้ จัก เข้า
เป็น หมู เป็น กอง หรือ ยังมี ได้ จัก เข้า เป็น หมู เป็น
กอง ได้ จัก ให้ มี อาวุธ เป็น ของ หลวง หรือ
ให้ หา อาวุธ ของ คน มา เอง ได้ จัก ให้ มี ยาน

พาหะนะ เป็น ของ หลวง หรือ ให้ จัก หา ยาน
พาหะนะ มา เอง

---

๑๑ กอง ทัพ สัมพันธ มิตร ไมตรี ที่ มา ช่วย เมื่อ
ไต่ ค้อน ร้อย เลี้ยง ญ โดย ที่ ก็ เป็น คุณ ใช้ ได้
แต่ กอง ทัพ ใน บ้าน เมือง ของ คน ต้อง ย้ำ รุง ด้วย
ให้ เบี้ย หัก เงิน เดือน พล กอง ทัพ คน นั้น แล้ว
ไปด้วย พลทหาร ที่ ได้รับ ราชการ มา นาน หลาย บ
แต่ พล กอง ทัพ นาน นั้น แล้ว ไปด้วย พลทหาร
คนใหม่

---

๑๒ พล ที่ สามารถ มี ใจ อาษา จะ ลูบ คี ก ให้
ได้ ไชย ชำระ ติ พล ที่ ไม่ สามารถ ไม่ มี ใจ อาษา
จะ ลูบ คี ก ให้ ได้ ไชย ชำระ ติ พล ที่ ฝึก หัก
คล้อง แคล้ว ที่ แล้ว ชำนาญ ใน กิริยา แปร แฉว
แล คึง กระบวน ต่อ ยุทธ พล ที่ มี ได้ ฝึก หัก

คลอง แคว่
ไม่ ชานาญ จะ แปร แฉก แล ทั้ง
กระบวน ซึ่ง สำหรับ ต่อ ยุทธ

---

๑๓ กองทัพ ที่ จัก เข้า เป็น หมู เป็น กอง มี นาย
ทัพ เป็น ผู้ ยิง คืบ ขัณฑ์ กอง ทัพ ที่ เป็น อิศระภาพ
แก่ ตนเอง มี ไ้ เรียบ เรียง เป็น หมู เป็น กอง
ให้ ปรกติ เรียบ ร้อย โดย คี่ กอง ทัพ ที่ กล่าว ก่อกัน
รับ เครื่อง สัตราวุธ จาก ของ หลวง กอง ทัพ ที่
กล่าว ที่ หลัง หา เครื่อง สัตราวุธ ของ ตน มา เอง
เพราะ ฉะนั้น จึง ต่าง กัน โดย ลักษณะ ที่ จัก หา อาวุธ
อีก หนึ่ง

---

๑๔ กองทัพ พวก อริยัญญิก ชาว ย่า คือ พวก “กิริยา
ดา” แล พวก ชาว คงอื่น ๆ เป็น ต้น ซึ่ง อำนาจ
พระเจ้าแผ่นดิน ปราย ให้ ยอม อยู่ ใต้ ยิง คืบ ไ้
จัก ให้ เข้า เป็น หมู เป็น กอง หรือ จัก หมู กอง

ของ ตน มา เอง แล้ว   แต่ ต้อง รับ ยาน พาหะ
ของ หลวง

---

๑๕ กองทัพ ข้าง มิตร   ที่ พวก ขาคี กะ ตั้ง เลียบ
อย่าง หนึ่ง กองทัพ ที่ เข้า รับ อาณา ข้าง มิตร ซึ่ง
เรา ได้ เกลี้ย กล่อม ให้ แยก สามัคคี อีก อย่าง หนึ่ง
กองทัพ ทั้ง สอง อย่าง นี้   เรา ควร ถือ ว่า ยัง เป็น
ข้าศึก ศัตรู แก่ เรา อยู่   ทั้ง ต้อง นับ ว่า เป็น ศัตรู
อ่อน กำลัง แล ไม่ ควร จะ เป็น ที่ ไว้วางใจ ได้

---

๑๖ พลทหาร   ควร จะ ทำให้ เจริญ กำลัง ภาย
สำหรับ ชก มวย แข่ง กำลัง กัน   ด้วย กิน อาหาร ที่
สมควร แล ฝึก หัด ภาย กรม แล ปล้ำ กับ ผู้ ที่มี กำลัง
เท่า กัน   หรือ ด้วย ผู้ ที่ ชำนาญ ชก ต่อ ย ท้า ทาง ที่

---

๑๗ พระเจ้าแผ่นดิน   ควร จะ อุทิศ ทุน ความ กล้า
หาญ ของ กองทัพ ให้ แกล้ว กล้า อยู่ เสมอ   ด้วย

ให้พลทหาร เทียบไล่ ค้นจับเสีย แลให้ผูกหัก
ชาวอุไทยน้อย แลให้คบหากับผู้ที่กล่าวหาญ

๑๘ อนึ่ง พระองค์ ควร จะบำรุง กำลัง กองทัพ
ด้วย แจก พระราชทรัพย์ เงิน เดือน ให้เต็ม ตาม
สมควร แต่ให้บำรุง กำลัง ชาวอุไทย กองทัพ ของ
พระองค์ ด้วยการ ออกทน ความเจ็บปวด แล การ
ผูกหัก แล ควร บำรุง กำลัง พระสติปัญญา ของ
พระองค์ ด้วยการ ส่งสนทนา ปรึกษา ไต่ถาม
ต่อผู้มีสติปัญญา วิชา ความรู้

๑๙ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะจัดบำรุง ราชกิจ
ให้เรียบร้อยดี นี้เรียกว่า “อายุสมัยพระลำ”
เพื่อให้ราชสมบัติ ดำรง อยู่ยืนยาว ได้ ในวงศ์
เชื้อสายของ พระองค์ ให้ นาน เท่า แผ่นดิน คง
ดำรง อยู่ในวงศ์ ของ พระองค์ ต้อง นับว่า พระเจ้า

๑๔๘ พิไชยสงครามอินทูปุโรชา

แผ่นดินของคัมภีร์นี้ ยังดำรงพระชนม์อยู่ โดยแท้

(๒) กำหนดจำนวนพลทหาร

แลยานพาหนะในกองทัพ

๒๐ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะบำรุงพลทหารเกิน
เท่า ให้มากกว่าพลม้าสี่เท่าทุก ๆ หมู่
๕ ม้า ให้มีโคผู้ ๑ ตัว ทุก ๆ หมู่
๕ ม้า ให้มีอูฐ ๑ ตัว

๒๑ ทุก ๆ หมู่ อูฐ ๔ ตัว ให้มีช้าง ๑ ตัว
ทุก ๆ หมู่ ช้าง ๒ ตัว ให้มีรถรบศึก ๑ เล่ม
รถรบศึกทุก ๆ เล่ม ให้มีปืนใหญ่ ๒ บอก
[วิธีที่ประมวลจำนวนพลทหารเข้ากองทัพทั้ง
นี้ให้ดูข้ออธิบายพิศดาร ในตอนที่ ๑ หน้า ๖]

๒๒ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะจัดกองทัพให้มีพล

ทหาร เดินเท้า ให้มาก มีจำนวนพลม้า แต่พอ
ก็ อย่าง กลาง แต่ให้ มีช้าง น้อยตัว มี โค
ผู้ แล อฐ เป็น จำนวน น้อย เหมือนกัน แต่อย่า
ให้ มีช้าง มาก

---

๒๓ พระเจ้า แผ่นดิน องค์หนึ่ง องค์ใด ผู้ใด
เงิน ปีละ แสน การษา ควร จะ บำรุง พล ทหาร
๑๐๐ คน ให้พร้อม ด้วย เครื่อง อาวุธ แล บำรุง
พล ทหาร อีก ร้อย คน ให้พร้อม ด้วย เครื่อง
สาตรา พง์ ยิง ทั้ง โยน แล บำรุง พล ทหาร เดินเท้า
๓๐๐ คน ให้พร้อม ด้วย ยัน เล็ก ให้ เล็ก เขา
แต่ ล้วน ผู้ มี อายุ ศมี แล มี กำลัง เข้ม แข็ง แล
เครื่อง แต่ง กาย อย่าง เทียว กัน

---

๒๔ แล ควร บำรุง พลม้า ๘๐ ม้า รด รบ คึก ๑
เล่ม กับ ยันใหญ่ ๒ ยอด อฐ ๑๐ ตัว ช้าง ๒

๒๐๐ พิไชยสงครามสินธุโบราณ

ตัว เกวียนใหญ่ ๒ เล่ม โคผู้ ๑๖ ตัว

๒๕ ควร มี อาลักษณ์ ๖ คน   และมี เสนา ยที่
๓ นาย ค่วย

(๓)   ว่า ค่วย จำหน่าย

พระ ราช ทร พย์

๒๖ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ โปรด ให้ จำย พระ
ราช ทร พย์ ค่า เสี่ยง อาหาร ของ พระ ราช ทาน
รางวัล แล พระ ราช ทาน สำหรับ การ สำราญ
พระ ราช ศฤ ไทย เกือน ละ ๑๕๐๐ กรัษา แล พระ
ราช ทาน แก่ อาลักษณ์ เกือน ละ ๑๐๐ กรัษา แต่ ให้
พระ ราช ทาน แก่ เสนา ยที่   เกือน ละ ๓๐๐ กรัษา

๒๗ พระ ราช ทาน แก่ พระ อรรคมเหษี แล พระ
ราช โอรส ของ พระ องค์   เกือน ละ ๓๐๐ กรัษา
พระ ราช ทาน แก่ ราช บัณฑิต ยี่ ทศลาย   เกือน ละ

๒๐๐ ภาษี

พระ ราชทาน แก่ หมอ ความ ชัย ช้าง พล ทหาร ม้า
พล ทหาร เติ นแท้ เก็ นละ ๕๐๐ ภาษี

๒๐๑ พระ ราชทาน ค่า ญ่า ฟาง ให้ ช้าง อู ชู แล
โค เก็ นละ ๕๐๐ ภาษี

พระ ราช ทริ พย์ เหลือ ๑๕๐๐ ภาษี พระ เจ้า
แผ่นดิน คว รจะ ให้ เก็ บ รักษา ไว้ ใน พระ กลั ง
เป น เงิน พิเศษ

[ขาญ ชี จ่า ย เงิน เก็ น ใน ราช การ
ของ ชิน คุ โย ราช ณ

ตาม คำ ราช คุ ฎระ นิติ โส ถก ที่ ๒๖ ที่ ๒๗ แล ๒๘
เรื ยง เข้า เป น คา ตราง แล เปรื ยบ เทื ยบ กับ เงิน
ส ขา ม กั ง นี้

เงิน ชิน คุ โย ราช ณ ซึ่ง เรื ยก ว่า “ กั รช ” คือ

กะหาปะณะทอง มีราคา แลก เงิน เป็น สอง อย่าง

ในครั้งนั้น ทอง มีราคาต่ำ ทอง ๑ หนัก เป็น
เงิน ๘ หนัก เท่านั้น คิดราคา กะหาปะณะหนึ่ง
เป็น เงินสยาม ๔ บาท ทั้ง ได้กล่าว มา ใน ตอน
ที่ ๑ หน้า ๒๒ นั้น แล้ว

ในสมัยนั้น ทุกวันนี้ ทอง มีราคา สูง ทอง
๑ หนัก เป็น เงิน ๒๔ หนัก คิด กะหาปะณะหนึ่ง
เป็น เงินสยาม ๑๒ บาท ต่าง ราคา กัน ดังนี้

พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใด ซึ่ง ได้ พระ
ราชทรัพย์ เป็น เงิน (ภาษี) ขึ้น แผ่นดิน ปี ละ
แสน กัรษา (๑๐๐,๐๐๐) คิด ตาม ทอง กะหาปะณะ ๑
ละ ๔ บาท เป็น เงินสยาม ๕๐๐๐ ซึ่ง

ถ้า คิด ทอง กะหาปะณะ ละ ๑๒ บาท เป็น เงิน
สยาม ๑๕๐๐๐ ซึ่ง จำหน่าย เงิน เดือน แล เงิน ใช้
ใน ราชการ มี แจก ตาม ราย ภาณูชี ดังนี้

	กรวย หรือ กระป๋อง	ทอง ๘ คนนักเป ราคา อย่างเก่า	ทอง ๒๔ คนนักเป ราคา อย่างใหม่
พระอรรคมเหษี แล พระราช โอรสา เกื่อนละ	๓๐๐	๕๕	๕๕
เสนาบดี นาย ละร้อย กรวย	๓๐๐	๕๕	๕๕
๓ นาย เกื่อนละ			
ราชบัณฑิตย	๒๐๐	๑๐	๓๑
อาลักษณ์ ๖ คน รวมกัน	๑๐๐	๕	๑๕
พลทหารม้า แล พลทหาร ราย กับ หมอ ความ ขี้ ข้าง รวมกัน	๕,๐๐๐	๒๐๐	๖๐๐
ค่า หนู ฟาง สำหรับ ข้าง อุชู แล โค	๕๐๐	๒๐	๖๐
ค่า เสี่ยง อาหาร แล ของ พระราชทาน รางวัล แล พระ ราชทาน ในการ เล่น สำนาน	๑,๕๐๐	๗๕	๕๒๕
พระราชทาน ไทย พระราชทาน พืช ไม้ เป็นเงินพิเศษ ใน พระคลัง	๑,๕๐๐	๗๕	๕๒๕
รวม เงิน ทั้งสิ้น เกื่อนละ	๘,๙๐๐	๔๑๕	๑,๒๕๕
รวม เงิน บ หอง ๑๒ เกื่อน เต็ม เป็น เงิน	๘๘,๖๐๐	๕๘๘๐	๑๘,๘๔๐

ซึ่งมีความอธิบายว่า พระเจ้าแผ่นดินทุก ๆ พระองค์ ซึ่งมี
พระนาม เลิศล้ำแห่ง พระราชอิศริยยศต่าง ๆ กันนั้น สดแล้วแต่
จำนวนพระราชทรัพย์ อาyez ฐานแผ่นดินของ พระองค์ ในบั้น
จะมากน้อยเท่าใด

ถ้าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ได้พระราชทรัพย์ ๓ แสน
กรัณามีพระนามว่า “สามนตะ”

ถ้าได้ ๑๐	แสนกรัณ	มีพระนามว่า	“มาณฑะลีเกะ”
” ” ”	๒๐	แสนกรัณ	” ”
” ” ”	๕๐	แสนกรัณ	” ”
” ” ”	๑	โกฏิกรัณ	” ”
” ” ”	๑๐	โกฏิกรัณ	” ”
” ” ”	๒๕	โกฏิกรัณ	” ”

ถ้าเป็นเอกธรรคยรมราชาธิราช คือพระเจ้าแผ่นดินเล็กยิ่งใหญ่นะ ๗ ทวีป [ซึ่งชาวอินทรีโบราณ ถือว่า มีทวีปล้อมเขาพระเมรุ เป็นศูนย์กลาง มีอยู่ถึง ๗ ทวีป มีมหาสมุทรอยู่ ในระหว่างทุก ๆ ทวีป ผิดกับตำราไตรภูมิซึ่งพระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นจึงมีพระนามว่า “สารวะเกาม” หรือสรรพภูมิมีเงินอาบะขึ้นแผ่นดินมาก หามีที่กำหนดยี่ไม่

เมื่อเวียงมาญขึ้นตามราคาทองอย่างเก่า แลใหม่ดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นแล้ว ก็ได้ค่าตารางยศเงินสยามดังนี้

คำแห่งพระราชพิธี ยศของพระเจ้าแผ่นดิน	โคเงิน ย	ของ ส.ค.บ. อย่างเก่า	ของ ส.ค.บ. อย่างใหม่
๑ สามเศียร	๓ แสด	๑๕,๐๐๐	๕,๐๐๐
๒ มานพกระลือ	๑๐ แสด	๕๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐
๓ ราชมุข	๒๐ แสด	๑๐๐,๐๐๐	๓๐,๐๐๐
๔ มหาราช	๕๐ แสด	๒๕๐,๐๐๐	๗๕,๐,๐๐๐
๕ สวรรยา	๑ โกล	๕๐๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐
๖ สำราญ	๑๐ โกล	๕,๐๐๐,๐๐๐	๑๕,๐๐๐,๐๐๐
๗ วิภา	๒๕ โกล	๑๒,๕๐๐,๐๐๐	๓๗,๕๐๐,๐๐๐
๘ สรรพภม	ไม่มีกำหนด	—	—

๒๙ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะลดหัก เงิน เกือบ
จาก พวก พล ทหาร เปน ค่า เลือ ผ้า เครื่อง แต่ง
ตัว ทุก ๆ ปี

---

(๔) ลักษณะ รด

๓๐ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะจัดให้ มี ราชรด
เหล็ก ที่มี ล้อ หมุน ดี ประดับ ด้วย อัญมณี เปน ที่ นั่ง
บน พระที่นั่ง นั้น ให้ผูก ชิงช้า ไว้ อันหนึ่ง มี
นาย สารถี ขับ รด อยู่ บน ที่นั่ง ท่ามกลาง

---

๓๑ ให้มี อาวุธ แล เครื่อง สัตรา พุ่ง บิง ทิ้ง โยน
ประคบบอยู่ข้าง ใน รด ให้ มี ที่ ร่ม บัง อัน สด ควร
รด ที่ กล่าว มา นี้ ให้ เปน ของ งาม พร้อ ม ทั้ง หมด
เทียม ด้วย อัครราช ที่ ดี

---

(๕) ลักษณะ ช้าง

๓๒ ช้าง ตัว หนึ่ง ตัว ใด มี เพดาน ใน ปาก เขี้ยว

คำ มี^๕ ล้น เขียว คำ มี^๕ พัน คค หรือไม่มี^๕ พัน ซึ่ง
มี^๕ สันดาน ร้ายมา นาน ตก^๕ น้ำ มี^๕ ความ^๕ ทุ ชัย
มี^๕ นอื่น โยก หลง ไป มา

---

๓๓ แล เปน^๕ ช้าง มี^๕ เล็บ^๕ เท้า ๑๐ เล็บหรือ ๗ เล็บ
ใช้^๕ ทาง ชัก^๕ ถูง^๕ พัน^๕ ทิน^๕ ไป มา เปน^๕ ซาติ ช้าง^๕ เจื่อง
ช้า ช้าง^๕ ทึง^๕ ที่^๕ กล่าว^๕ นี้ ไม่^๕ ควร^๕ จะ^๕ ปรารถนา
ช้าง^๕ เว้น^๕ จาก^๕ ลักษณะ^๕ ไม่^๕ ดี^๕ ทึง^๕ ที่^๕ กล่าว^๕ นี้^๕ จึง
จะ^๕ ให้^๕ คุณ^๕ เปน^๕ มงคล

---

๓๔ ช้าง^๕ มี^๕ ๔ เหล่า^๕ ตาม^๕ ซาติ^๕ ตระกูล^๕ ช้าง^๕ เรียก
ว่า “ ภัทร^๕ กุญชร ” เปน^๕ ช้าง^๕ มงคล ๑
“ มัณฑ^๕ ทร^๕ กุญชร ” เปน^๕ ช้าง^๕ มี^๕ ลักษณะ^๕ น่ารัก^๕ น่า
ชม ๑ “ มฤค^๕ กุญชร ” เปน^๕ ช้าง^๕ มี^๕ ลักษณะ^๕ ดุ^๕
เหี้ย^๕ กวาง ๑ “ มิส^๕ ทร^๕ กุญชร ” เปน^๕ ช้าง^๕ มี^๕
ลักษณะ^๕ ปน^๕ ลัน ๑ เปน^๕ ๔ ตระกูล^๕ ทึง^๕ นี้

๓๕ ช้าง ที่มีฟัน ๑๑๐ ถึง ๑๕๐ มีลักษณะ ส้ม
ตัว ที่ มีกำลัง แข็งแรง มีรูปสัณฐาน กลมกลิ้ง
มีหัว สมนิ้ว มีอังกาพยพ ทุก ๆ ส่วนพิเศษด้วย
ลักษณะ ที่ เป็น ที่ รู้เสมอว่า เป็น ช้างดี ช้าง “ ภัทร
กฤษณ ”

๓๖ ช้าง ซึ่งมี ห้อย ใหญ่ มีดวงตา ๑๑๐ ราชสีห์
มีหนังหนา มีลำคอ แล่งวงหนา แต่ ขวียะ
ใหญ่ น้อย มีขนาด เป็น มัชฌิมา ปานกลาง อก ก็มี
ลำคอ ยาว เรียกว่า ช้างดี ช้าง “ มัณฑร กฤษณ ”

๓๗ ช้าง ซึ่งมี คอ เล็ก มีฟัน แลหุ แล่งวง เล็ก
มีดวงตา ใหญ่กว่า ตาม ขรรพดา แต่ มีริมฝีปาก
ของ ล่าง แล คุดพยพ เล็ก น้อย เป็น ช้าง มี
รูปกาย ค่ำ เรียกว่า ช้างดี ช้าง “ มฤคกฤษณ ”

๓๘ ช้าง ซึ่งมี ลักษณะ ช้างดี ช้าง ทั้ง ๓ ประเภท นั้น

มาปนกัน เรียกว่าชาติช้าง “ มีครุ กุญชร ”
 ซึ่ง มีคำรากล่าวว่า ช้าง ทั้ง ๓ ตระกูลนี้มีขนาด
 ต่าง กัน แล กันตาม ตระกูล

๓๙ มาตราวัดช้าง องค์หนึ่ง เท่า กับ ๘ เมล็ด
 เข้าเปลือก ใน ๒๔ องค์ ทั้ง ว่า มา นี้ ผู้รู้
 คัมภีร์ คชศาสตร์ กล่าว ว่า เป็น คืบ สำหรับ วัด ช้าง

๔๐ ช้าง ชาติภักครุ กุญชร สูง ๙ ศอก ลำ ทัว
 ยาว ๘ ศอก กลมรอบตัว ๑๐ ศอก

๔๑ ขนาด ช้าง ชาติ มัณฑกร กุญชร แล มุค
 กุญชร ทำ กว่า กัน แล กัน แต่ ศอก เทียว แต่
 พวกคชจารย์ผู้รู้ คำรากล่าวว่า ช้าง ทั้ง
 สอง ตระกูลนี้มี ขนาด ยาว เท่า กัน

๔๒ ช้าง ซึ่ง มี คิ้ว ใหญ่ มี แก้ม แล กระทบ หน้า

เท่าใหญ่นี้ มีทรง หวี มีคอง ประกอบ ด้วย มงค
ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งว่า เปน ช้าง อย่าง คีท สุกกว่า
ช้าง ทั้งปวง โดยแท้

(๖) ลักษณะ ม้า

๔๓ มาตรา วัด ม้านี้ ต่าง กัน ของ คุณีหนึ่ง มี
กำหนด แต่ เพียง ๕ เมล็ด เข้า เปลือก ม้า หวี
หนึ่ง หวี ใต้ มี หวี ยาว ๔๐ ของ คุณี นัยว่า เปน ม้า
อย่าง คีท สุกนัก

๔๔ ม้า ซึ่ง มี หวี ยาว ๓๖ ของ คุณี เปน ม้า มงค
ก็ อย่าง สมบูรณ์ ม้า ที่ มี หวี ยาว ๓๒ ของ คุณี
เปน ม้า มี ลักษณะ ก็ ปาน กลาง

๔๕ ม้า ซึ่ง มี หวี ยาว ๒๘ ของ คุณี ผู้รู้ตำรา ม้า
กล่าวว่า เปน ม้า มี ชาติ แล ลักษณะ ท่า ซ้ำ
ชะวับระม้า ทุก ๆ ส่วน ที่ เปน ลักษณะ สมทั่ว ที่
ให้ วัด เอา ขนาด ยาว หวี ม้า ตั้ง เปน หลัก

๔๖ ยาว สาม ชั่ว หัว ม้า เป็น ขนาด สูง ของ ม้า

๔๗ ส่วน ลำ ตัว ยาว ของ ม้า ให้วัด ตั้ง แต่ ต้น
คอ ถึง โคนหาง เท่า กับ ชั่ว สูง ของ ม้า มี เลิศ
๑ ชั่ว หัว ม้า คือ ๔ ชั่ว หัว ม้า กลม รอบ ตัว เท่า
กับ ยาว สาม ชั่ว หัว ม้า กับ เลิศ สาม องคุลี

๔๘ ม้า ซึ่ง มี หน้า ไม่ มี ขน เครา มี จมูก สูง
มี ผม กลาง กระหม่อม ยาว แล สุนัข แล หัว ยาว
มี ท้อง สั้น มี กีบ แล หูลิ้น มี รูปงาม แล มี ใจ
กล้าหาญ

๔๙ มี ใจ ร้อน เร็ว แล ว่อง เร็ว ร้อน เหมือน เลียง
เมฆ สั้น หรือ เลียง หงส์ ร้อง เป็น ม้า ไม่ ลุก ไม่
สู้ จะ สุภาพ เปน คุๆ ทั้ง ทิพสัศว อ้น น้า ชม ม้า
นั้น วิเศษ ด้วย ความงาม มี กลิ่น คัว หอม แล มี
สีงาม ประค้ำ ด้วย ขน ขาว ญี พิเศษ มี ลักษณะ ขน คี

(๗) ว่า ด้วย ขน ขวัญ

๕๐ ขน ขวัญ พิเศษ นั้น เวียน ไป เปน ๒ ทาง เวียน
ไปข้าง ซ้าย หรือ ข้างขวา บริบูรณ์ หรือ ไม่
บริบูรณ์ แล เช่น ขนขาว บ้าง ล้อ บ้าง ไม่ เสมอ กัน

๕๑ ขน พิเศษ แม่ ม้า มี ที่ สี ข้าง ๆ ซ้าย แล ขน
พิเศษ พ่อ ม้า มี ที่ สี ข้าง ๆ ขวา เช่น มงคล แก่
กัน แล กัน แต่ ทว่า ถ้า ขน พิเศษ แม่ ม้า แล พ่อ
ม้า นั้น มี ใน สี ข้าง ไม่ ต้อง กัน กัน นี้ ก็ ชื่อ ว่า
ไม่ เปน ลักษณะ ขน ที่ แล ขน ร้าย

๕๒ ถ้า ม้า ไก่ ๆ มี ปาก คำ ทั่ว ขรรหมคา แล สูง
กว่า ขรรหมคา แล ปาก ไชยว ม้า นี้ มีความ
สามารถ ขา หาดู ต่าง กัน แล กัน

ถ้า ม้า ตัว ไก่ มี ขน พิเศษ เหมือน รูป หอย สังข์
รูป กงจักร รูป กระทา รูป ขอบ กระมูมชาติ รูป

แท่นบูชาอัน งาม รูป ชุ่ม ทวาร

๕๓ เหมือนรูปปราสาทชั้นบน รูปโค้งคทา รูป
 ขน รูปหมอนำเต็มเปี่ยม เหมือนรูป ๓ เหลี่ยม
 รูปพวงลูกประคำ เรียกว่า “สวาศิกะ” รูป
 บัลลา รูปพระขรรค์ รูปไฟมีขนเวียนถึงที่พระ
 อระพระนารายณ์ เรียกว่า “ศรีวิคิตะ” เปน
 ที่นั้น ขณพิเศษนั้นชื่อว่า เปนขนมงคล

๕๔ น้ำซึ่งมีขนพิเศษที่ปลายจุมก แลหน้า
 ผาก แลขมับ ที่ลำคอหรือที่กระหม่อม ชื่อ
 ว่า เปนน้ำดีอย่างที่สุด

๕๕ น้ำซึ่งมีขนพิเศษขึ้นที่ตรงหัวใจ ที่ปาก
 ที่คอ แลที่สคอก ที่ท้องน้อย แลที่ขั้วโครงข้าง
 หน้า แลที่สลับเพื้ชหลายแห่งด้วย น้ำนั้นนี้
 ว่า เปนน้ำดีอย่างมัธยม

๒๑๔ พิไชยสงครามในดูไบราณ

๕๖ ม้าซึ่งมีชนพิเศษเป็นคู่ ๆ ขึ้นที่ขมับ แล
ชนพิเศษอีกจอมหนึ่งขึ้นที่กระหม่อม รวมเป็น
๓ จอมด้วยกัน ม้านั้นบริบูรณ์ไปด้วยความ
ยินดีรื่นเริง เรียกชื่อว่า “ บุรณहरणा ” เป็น
ม้าที่อย่างยิ่ง

---

๕๗ ม้าซึ่งมีชนพิเศษจอมเดียว ขึ้นที่กระดูก
สันหลัง เรียกชื่อว่า “ สุริยकुण्ड ” แลให้
คุณมีฝูงม้ามากแก่เจ้าของ

---

๕๘ ม้าตัวโตมีชนพิเศษ เอนไม่ตรงตามจอม
ทั้งขึ้นที่หน้าผากเป็นสามเส้น เรียกชื่อว่า
“ ม้าตรีภุ ” มีคุณให้เกิดความเจริญสุขแก่
เจ้าของเสมอเป็นนิรันดร์

---

๕๙ ม้าที่มีชนพิเศษสามจอมทั้งที่กล่าวนี้ ทั้ง
ขึ้นที่คออีกด้วย ม้านั้นคองนับว่าเป็นอัคระราช

พระที่นั่งวิเศษ อย่าง ยี่
พระเจ้าแผ่นดิน

ใน พระราชวัง

---

๖๐ ขนพิเศษ ๒ จอม ชั่ง ตวง ชน ที่ แก้ม ซ้าย
ขวา ของ ม้า ขาง ซ้าย เรียกว่า ขนพิเศษ เจริญ
เกียรติยศ แล มี ผู้ นัยถือ ว่า เป็น ขน ขวัญ ให้
เจริญ ราชา นภาพ

---

๖๑ ม้า ตัว ใด มี ขนพิเศษ ชน ตรง ที่ แก้ม ซ้าย เรียกว่า “ ม้าสรวะนามา ” ม้า นั้น ร้าย จะ ได้ เกิดการ
ทำลาย ล้าง ผลาญ แก่ เจ้า ของ ไก่

---

๖๒ ม้า ตัว ใด มี ขนพิเศษ ชน ที่ แก้ม ขวา ให้
ความ สุข เกษม นึก แก่ เจ้า ของ เรียกว่า “ คีระ
อัศวะ ” คือ ม้า มงคล

---

๖๓ ม้า ชั่ง มี ขน ร้าย ชน ที่ ตรง หัว ใจ ข้าง ซ้าย ให้
โทษ แก่ เจ้า ของ จะ ได้ เลี้ยง สุนัข ทรพัส สบยติ ถ้า

๒๑๖

พิไชยสงคราม อดุล โปราณ

มีชนพิเศษ สอง จอม ที่ ตรง หัวใจ กุญแจ กว้าง พระ
เนตร ทำวอมนรินทร์ เรียกว่า “ ม้าอินทราภษา ”
ให้ เจริญ ราช สมบัติ แก่ พระเจ้า แผ่นดิน

---

๖๔ ม้า ซึ่ง มีชน พิเศษ สอง จอม ขึ้น ที่ คันใบหู หรือ
ม้า ที่ มีชน พิเศษ สอง จอม ขึ้น ที่ กลาง ออก ด้วย
ม้า ทั้ง ๒ ชนิด นี้ ให้ ไชย พิไชย ชำระ ข้าศึก เรียกว่า
“ วิไชยอัศว ” แล ให้ มี เสดา นภาพ สง่า
ราช ใน เวลา รบศึก สงคราม

---

๖๕ ม้า ตัวโต มีชน พิเศษ สอง จอม ขึ้น ที่ สบัก ให้
คุณ มาก แล ให้ เกิด ความ สุข สวัสดิ์ แก่ เจ้า ของ
แผ่นดิน นรินทร์ เพลน ม้า ให้ เกิด โภค สมบัติ เรียกว่า
ม้า “ ปัทมะราช ”

---

๖๖ ม้า ตัวโต มีชน พิเศษ จอม หนึ่ง หรือ ม้า ที่ มี
ชน พิเศษ สาม จอม ขึ้น ที่ กลาง จมูก ม้า ที่ มีชน

พิเศษ จอม เขียว นั้น เป็นชาติ อาณา สำหรับ
จักรวรรดิราช เรียกว่า “ม้าจักรพรรดิ” ม้าที่
มีชนพิเศษ สามจอม นั้น เป็นอัสวชาติ สำหรับ
พระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า “ม้าภูบาล”

๖๗ ม้า ที่มีชนพิเศษ ใหญ่งามนัก จอมหนึ่ง ชนที่
ล่าคอ ให้คุณ เกิด โชคลาภ แล ทรัพย์สมบัติ ที่
ปรารถนา ทุก ๆ อย่าง เรียกว่า “ม้าเงินตามณี”

๖๘ ม้าตัวใด มีชนพิเศษ สองจอม ชนที่ หน้าผาก
แลล่าคอ ให้คุณ มีเกียรติ สืบที่ ความ สรเสริญ
เกียรติยศ แล ความ เจริญสุข รุ่งเรือง แก่ เจ้า
ของ เรียกว่า “ม้าศุภะละ”

๖๙ ถ้าม้าตัวใด มีชนพิเศษ โค้ง สองจอม ชนใน
ที่ สก ท้อง น้อย ม้า นั้น จะ ชัก นำ ไป หา ความ มรณะ
หรือ ให้ เกิด การ ทำลาย ล้าง ผลาญ แก่ เจ้า ของ
โดยจริง

๓๐ ถ้า ม้า ตัว ไก่ มี ขน พิเศษ หลาก หลาย ขึ้น ที่ หัว
เข้า ขน นั้น ร้าย ให้ โทษ ให้ เกิด ความ ลำบาก
วุ่นวาย แล ให้ ร้อน ใจ ไม่ อยู่ ตึก แก่ ผู้ เป็น เจ้า
ของ ถ้า ม้า ตัว ไก่ มี ขน พิเศษ อย่าง หนึ่ง อย่าง
ใด ขึ้น ที่ คอ หาย พยพ ม้า นั้น จะ ให้ เสีย พิไชย ชำระ
แฉะ เสีย ความ เจริญ สุข

๓๑ ถ้า ขน แปลก อย่าง หนึ่ง ขึ้น ที่ กระบุง ต้น สัน
หลัง ขน นั้น ให้ โทษ เป็น ที่ จำลาย สิ่ง สาม ประการ
คือ ธรรม อรรถ กามะ (ซึ่ง เรียบ รวบรวม ๆ กัน
ว่า “ ตรี อรรถ ” คือ ความ มุ่งหมาย ของ มนุษย์
สาม ประการ ใน โลก นี้ ๑ “ ธรรมะ ” แปล
ว่า ฤๅษี ธรรม สมบัติ ๒ “ อรรถะ ” แปลว่า
ความ ปราศ ณา โลภ ิยะ สมบัติ ๓ “ กามะ ” แปล
ว่า ความ ปราศ ณา กามะ ศุณ สมบัติ) ถ้า ขน ขวัญ
ขึ้น ที่ ไคย หาง เป็น รูป กาว หาง หรือ คาว ลำ ำ กั้น

เรียกว่า “ ชุมเกตุ ” จนเมื่อได้ โทษร้าย เกิด
ความลำบาก รุนแรง

ม้า ตัวโต ซึ่งมีขนขาวขึ้น ที่ทวารหนัก แล
หาง แลที่ต้นกระดูกสันหลัง จนร้ายนั้นให้ โทษ
มากให้เจ้าของ สกั้ง กลับ มรณะ โดย

---

๗๒ ถ้าม้ามีขนขาวขึ้น ที่กลาง จอม... รูป
เหมือนไม้เรียว หรือขนนั้นเดินไป ตามสี่ข้าง
หรือขึ้นที่หัว รูปเหมือนตัว คชายุ เรียกว่า “ สะ
ตะปะที ” ถ้ากว้าง เท่าหัว แม่มีมือ เช่นขม ร้าย
นัก ถ้าขนขาวขึ้นเป็นรูปหัว แม่มีมือกว้าง ยิ่ง
ยาว มากกว่ากว้าง ก็ยิ่ง เป็น มงคล คือ

---

๗๓ ถ้าขนขาวขึ้นที่หน้าตา โทษตก แล
ที่ต่าง ๆ คือ แก้ม ขาคะโกร หัวใจ ทอ แล
ท้องน้อย หรือขึ้นที่ตะโพก ขมับ หัวเข่า กุบ

หาพบพล คือ แล ทวารหนัก แล ที่ ท้อง ข้างขวา
 แล ที่ เท้า ข้างขวา จน นั้น เป็น อาภัพย์ อัมระมงคล
 เป็น นิตย

๗๔ ถ้า ม้า ตัว ไต มี ขน ขวัญ ขึ้น ที่ กลาง คอ ที่
 กลางหลัง แล ขน ที่ ริม ฝีปาก ของ ขน แล ริม
 ฝีปาก ของ ล่าง คับ ขน ที่ ใน ระหว่าง คากับหู ทั้ง
 สองข้าง ที่ ท้อง ข้างซ้าย แล ตาม สี ข้าง ทั้ง สอง
 ที่ เหว แล ที่ ขาน้ำ ขน ขวัญ นั้น เป็น มงคล ดี

๗๕ ม้า ตัว ไต มี ขน ขวัญ ขึ้น ที่ หน้า ผาผอง ของ จอม
 ห้าง ไกล กัน เรียกว่า “ ขน ขวัญ สุริยะ พะทระ ”
 ให้ ลาภ เป็น มงคล ถ้า ขน ขวัญ เป็น จอม เหล่า
 นี้ ไม่ อยู่ ต่าง ต่าง หาด กัน ก็ ชื่อ ว่า เป็น ขน
 มงคล พอ ก็ แต่ ทว่า ถ้า จอม ขน ขวัญ นั้น เป็น
 มาก มาก ก เป็น ขน อัมระมงคล

๓๖ ถ้า ม้า ตัว ใด มี ขน ขวัญ ซึ่ง ที่ หน้า ผาก เป็น
สาม จอม มี เส้น ขน ตั้ง ตรง แล ท่าง กัน เป็น ขน
ศุภมงคล ให้ ลาภ แต่ ทว่า ถ้า ใน สาม จอม มี ขน
สอง จอม แซมปนกัน มาก ก็ เป็น ขน ทวณิษณ์
อัปมงคล

๓๗ ถ้า ม้า ตัว ใด มี ขน ขวัญ ซึ่ง ที่ หน้า ผาก สาม
จอม เป็น สาม เส้น เป็น ขน อัปมงคล แต่ว่า
ถ้า มี ขน ขวัญ มงคล จอม หนึ่ง ซึ่ง ที่ กลาง คอ
ก็ คู้ม ห้าน ขน ร้าย นี้ ก็ ทั้ง ผิด

๓๘ ถ้า ม้า ตัว ใด มี ขน ขวัญ จอม หนึ่ง ซึ่ง ที่ เท้า
มี ขลุ่ย ขน ลง หรือ ขน ขวัญ จอม หนึ่ง ซึ่ง ที่ หน้า
ผาก มี ขลุ่ย ขน ขึ้น ตั้ง ขน เป็น ขน ให้ ลาภ
เป็น มงคล แต่ว่า ถ้า ขน ขวัญ เป็น รูป ตัว คชา
เรียกว่า “ สะตะปะที ” เวียน ไป หาด หลั นิย
ว่า ไม่ ดี จะ เป็น ขน มงคล วั

๓๙ ถ้าชนขวัญม้าตัวใด ชื่นที่ข้างหลังคุด
 ทาพยพ ปลาย เปนคูกึงหัวนม เรียกว่า “ สะทา
 ณี ” ชนนั้น เปนอัปมงคล แต่ว่าถ้าชนขวัญ
 ชื่นที่ใกล้ศ เป็นเหมือนรูปแ่ง เขาสัตว์ เรียก
 ว่า “ ศุภค ” เปนม้าทรงลักษณะที่คนดีเหียน

๔๐ ถ้าม้าตัวใด มีชนขวัญ เปนรูปเส้นเชือกเส้น
 ยาว ชื่นที่คอ เบื้องบนข้างหลัง เรียกว่า “ เอก
 รัศมี ” แลชนขวัญชื่นที่เท้ามีปลายชนแ่งชน
 ข้างบน เปนรูปปลาคราฟ เรียกว่า “ กัโธตะ
 ปาฏ ” เปนม้าอะวะมานที่คนดูหมิ่นต่ำช้า

๔๑ ม้าซึ่งมีชนขวัญ เปนมงคลข้าง เปนอัป
 มงคลข้าง เปนม้ามีลักษณะอย่างกลาง เรียก
 ว่า “ ม้ามัชฌม ” ถ้าม้า เปนผ่านขาวที่หัว
 แลเท้าทั้ง ๔ เปนลักษณะวิเศษทั้ง ๕ แห่ง รวม
 กัน เปนม้างามดี เรียกว่า “ เข็ญจะกัลญาณ ”

๘๒ ม้าซึ่ง เปนผ่านขาวที่หัวใจ แล ขำ แล
ทาง รวมกับลักษณะพิเศษ ๖ แห่ง ที่กล่าว มา
เปนลักษณะพิเศษ ๘ แห่ง เรียกว่า “ม้าอัมภ
มงคล ” ม้าซึ่งมีหูดำจำเพาะแต่หูข้างเดียว
ตัว เปนสีอื่นล้วนทั้งตัว นับว่า เปนม้ามีลักษณ
หูกดำ เรียกว่า “สยามะกรรม ”

๘๓ ม้าซึ่ง เว้นจากลักษณะหูกดำ เปนม้าขาว
ล้วนทั้งตัว ต้อง เปนม้าบุชายันต์เสมอ หรือควร
แก้บุชายันต์ เรียกว่า “ม้าเมฆะธัตวะ ”

ม้าซึ่งมีดวงตาเขียว เหมือนสีแก้ว ไพโรทริย
วิเศษด้วย ๒๕๖ ลักษณะ จะมีคุณ ให้ผู้ขี่มีไชย
อำนาจในสงคราม เรียกว่า “ม้าไชยมงคล
ธัตวะ ”

๘๔ ถ้าม้าตัวใดมีสีต่าง ๆ ก็ดี หรือมีสีเดียว

ที่ กี้ ถ้า รูป โฉมงาม น้ำ นั้น เปน ที่ นรชน นิย ถ้อ
เปน นิตย

๘๕ ถ้า น้ำ ตัว ไค มี เท้า ดำ ข้าง หนึ่ง เปน ลักษณะ
ที่ นรชน นิย ถ้อ

ถ้า น้ำ ตัว ไค มี เท้า ขาว จำเพาะ แด่ ข้าง เดียว
หรือ ตัว พรหม ยาย แล เปน ลี เทา หรือ หม่น ขาว
ปน ดำ ค เหมือม กับ ตัว ลา น้ำ นั้น เปน ลักษณะ
ที่ คน ตี เติบ

๘๖ น้ำ ตัว หนึ่ง ตัว ไค มี เพดาน ใน ปาก ดำ ล้น
ดำ แล ริม ปาก ดำ เปน ชะวาม ลักษณะ เปน
ที่ คน นิย ถ้อ ว่า เปน น้ำ หินชาติ

ถ้า น้ำ ตัว ไค ดำ ทั้ง สรรพ พงค์ กาย เว้น ไว้
แต่ เปน ผ่าน ขาว บน หาง น้ำ นั้น มี ลักษณะ เปน
ที่ นรชน นิย เติบ

๘๗ ถ้าม้าตัวโต มีโลมะพรรณผ่านขาว ผ่อง
บนหน้าผาก แต่มีสีอื่นอีกแซงไปตลอดสีขาว
นั้น เปรียบกระบะ เรียกว่า “ม้าทะเลญี่”
ให้โทษแก่เจ้าของต้องไ้ความครหา นินทา มาก

๘๘ ก็แต่ว่า ถ้าม้าตัวโตมีสีขนปนมงคล
ลักษณะ สีขนมงคล นั้นคุ้มห้ามโทษ ทั้งปวง ที่
เกิดแต่สีขนร้ายนั้นได้ แลถ้าม้าตัวโตมีรูป
ทาบลำอัน มีกำลัง แข็งแรง ว่อง เรียบ ร้อยปรกติ
มีองค์าพยพ ทุก ๆ ส่วนงาม เปนม้าไม่คุดกั ถึง
แม้ว่า ถ้ามันมีขนขวัญไม่ดี เสียไปอย่าง
ใด ๆ ก็ ก็ ก็ ต้อง นับว่า เปนมันมีเกียรติยศ
ที่นรชนต้องนับถือ

(๘) ลักษณะ โค

๘๘ มาตราวัด โคสี่ชั่วหัว โคผู้   เปน ขนาท

กลมรอบ ท้อง โค ผู้ สาม ชั่ว หัว โค ผู้ เปน ขนาด
สูง ของ โค ผู้ สาม ชั่ว ครึ่ง หัว โค ผู้ เปน ขนาด
ยาว ของ โค ผู้

๙๐ โค ผู้ หัว โค สูง เจ็ด คืบ ถ้า ประกอบ ด้วย
ลักษณะ เปน มงคล ก็ ต้อง นับ ว่า เปน โค ที่

ถ้า โค หัว โค เติบ ไม่ หยต หยอน หรือ ไม่ เงือง
ช้า เติบ ทรง ตัว ที่ อีก อย่าง หนึ่ง มี ส่วน อวัยวะ
ใหญ่ น้อย ยาม เปน โค ไม่ ตุก หนัก มี หลัว สมนัก
ก็ ต้อง นับ ว่า เปน โค ที่ อย่าง ที่ สุก

(๙) ลักษณะ อูฐ

๙๑ อูฐ หัว โค สูง สิบ คืบ มี กำ ลัง แขง แรง หนัก แล
มี หัว ที่ เมื่อ นำ สิ่ง ของ บัรทุก ไป เติบ ได้ วัน ละ
สาม สิบ โยชน์ เปน อูฐ มี ลักษณะ ที่ ควร จะ สรรเสริญ

(๑๐) อายุ คัม มนุ ม์ แล อายุ คัม ช้าง

๙๒ ชายุศม์มนุษย์แล ชายุศม์ช้าง เพียง ร้อย
 ยี่สิบว่า เป็น ชายุศม์คน อย่าง ที่ สุก ชายุศม์ รุน
 หุ่น ของ มนุษย์ แล ชายุศม์ รุน หุ่น ของ ช้าง นับ
 ว่า เพียง ยี่สิบ ยี่

๙๓ ท่ามกลาง ชายุศม์ มนุษย์ ถิ่นนี้ เพียง หกสิบ
 ยี่ ท่ามกลาง ชายุศม์ ช้าง เพียง แปดสิบ ยี่

(๑๑) ชายุศม์ม้า

๙๔ ประการ หึ่ง ชายุศม์ม้า อย่าง มาก ที่ สุก
 เพียง สามสิบสี่ ยี่ ม้า ชายุศม์ โค แล อูฐ เพียง
 ยี่สิบห้า ยี่

(๑๒) ชายุศม์โค แล อูฐ

๙๕ ม้า แล โค แล อูฐ ที่นับว่า เป็น ชายุศม์
 เจริญ รุน หุ่น เพียง ห้า ยี่ กลาง ชายุศม์ เป็น
 สิบหก ยี่ คำนวณ ไป เป็น ชายุศม์ แล

(๑๓) ลักษณะพื้นผ้า

๘๖ อาตมฺโคแลผ้า ต้องรู้ ได้ด้วย สัตตพณ
 เจริญชนแลพื้นยาว ค้วย ผ้าอาตมฺ บัทตพณ
 มีพื้น เปน สีขาว หก ช

๘๗ บัทตสองพื้น ของ ล้าง กลาย เปน สีดำ แดง
 บัทตสามหน้าพื้น สำหรับ กัท ที่ กลาง หลาย ช หลก
 แล ชน อีก

๘๘ บัทตสี่พื้น ที่ ข้าง ปาก สอง ช หลก แล ชน อีก
 บัทตห้า เขี้ยว สำหรับ กัท สอง ช ใน ที่ สด ปาก
 หลก แล ชน อีก

๘๙ ตั้งแต่ ยี่ กัท ไป พื้น กลาง ปาก สอง ช แล
 พื้น ตาม ข้าง ปาก แล ปลาย ปาก ค่อย มี สีดำ
 ชน ยิง ๆ ไป ทุก ที่ ตั้งแต่ ยี่ ที่ เก้า ขึ้น ไป พื้น

ทุก ๆ คู่ กลาย เป็น สี่ เหลือง ทั้ง แต่ ยี่ ที่ ธิบสอง
กลับ เป็น สี่ ขาว

๑๐๐ ทั้ง แต่ ยี่ ที่ สิบห้า พัน ทุก ๆ คู่ กลับ เป็น สี่
ด้วย แก้ว ทั้ง แต่ ยี่ ที่ สิบแปด พัน ทุก ๆ คู่ กลับ
เป็น สี่ เหลือง สี่ แดง ๆ สี่ หน้า ผัง ไป ทุก ชั้น ทุก ที่

๑๐๑ ทั้ง แต่ ยี่ ที่ ยี่สิบเอ็ด พัน ทุก ๆ คู่ ขาว เป็น
สี่ สี่ ขั้ว ทั้ง แต่ ยี่ ที่ ยี่สิบสี่ ไป ใน ยี่ ที่ สาม ทุก ๆ
ระยะ คือ ยี่ ที่ ๒๔-๒๕-๒๖ พัน ทุก ๆ คู่ เป็น
โพรง ยี่ ที่ ๒๗-๒๘-๒๙ พัน ทุก ๆ คู่ โยง คลอน
ยี่ ที่ ๓๐-๓๑-๓๒ พัน ทุก ๆ คู่ หลุด ออก

๑๐๒ น้ำ ซึ่งมี เกล็ด ยว เนื้อ ลึก สาม เกล็ด ยว ใน ร
วม เป็น น้ำ มี อายุ สิบ ยี่ น ถ้า เกล็ด ยว นน ยี่ง ตน
อายุ สิบ น้ำ นน ยี่ง สิ้น ไป

๑๐๓ ถ้า ม้า ตัว โค พอ ใจ อ เช่า กระ โค ก ขึ้น ทำ
 เลียง อึ่ง ค้วย ริม ฝายาก นั้ง ลง ใน น้ำ ขึ้น นั้ง ที่
 กลาง ถนน เคบียก หลง ทอกลง เมื่อ เติบ ถอย
 หลง ผ่าน ขึ้น

๑๐๔ หรือ มี ลัน เหมือน งู ลี ภาย ไม่ นำ รัก ไม่ นำ
 ชม หรือ เปน ม้า มี ใจ ซาก เปน ที่ คน ไม่ นัย ถือ
 ม้า ซึ่ง มี ลักษณะ เปน ร้ว ผ่าน ที่ หน้า ผจก แล ขึ้น
 นั้ง ขอบ ๆ เปน ม้า มี ลักษณะ ที่ ชน ตี เคียบ ค้วย

(๑๔) ลักษณะ พัน โค

๑๐๕ โค มี อายุ คม บั ท ส นัย ว่า มี พัน ขาว ครบ แยก
 ช ใน อายุ คม บั ท หำ มี พัน กราม สอง ช หลก
 ออก แล ชน อิก

๑๐๖ ใน บั ท หก พัน สอง ช เคียง กับ พัน กราม นั
 หลก แล ชน อิก ใน บั ท เจ็ด พัน เก็ด นั ไป อิก

สอง ช หลกล แล ชน อีก ใน ปี ที่ แปด นำ พัน สำหรับ
กัก อยู่ ที่ กลาง ปาก สอง ช หลกล แล ชน อีก

๑๐๗ ปี ที่ สอง ทุก ๆ ปี พัน โค เหล่า นั้น ค่อย
กลาย เป็น สัตว์ เลี้ยง ขาว แดง แล เป็น เหมือน
สัตว์ ชุก ชุก ชน ทุก ที่ พัน ทุก ๆ คู่ เคลื่อน แล หลกล
ออก ที่ ละ เล็ก ละ น้อย คือ ใน ปี ๙ แล ปี ที่ ๑๐
ของ อายุ ศักราช โค พัน เหล่า นั้น เป็น สัตว์ ปี ที่ ๑๑
แล ปี ที่ ๑๒ กลาย เป็น สัตว์ เลี้ยง ใน ปี ที่ ๑๓ แล
ปี ที่ ๑๔ กลาย เป็น สัตว์ ขาว ใน ปี ที่ ๑๕ แล ปี ที่ ๑๖
กลาย เป็น สัตว์ แดง ใน ปี ที่ ๑๗ แล ปี ที่ ๑๘ กลาย
เป็น สัตว์ ชุก เมื่อ ถึง ปี ที่ ๑๙ พัน กรม โค ๒ ช
อยู่ ที่ สุด ใน กระ พุง แก้ม ทั้ง ข้าง ล่าง ข้าง บน รวม
เป็น ๔ ช ย่อม โยค เคลื่อน คลอน ถ้า ถึง ปี ที่ ๒๐
พัน กรม ทั้ง ๔ ก็ กล่าว มา นี้ ก็ หลกล หลกล ไป แล

๒๓๒   พิไชยสงคราม อื่นๆ โบราณ

ฟันกรามซี่ที่สอง ถึกลับเข้ามา ก็เคี้ยวจน คลื่น แล
 ฟันซ้อน ๆ ก็หลุดตกต่อ ๆ ไป   ถึงนั้นฟัน
 ขา�คุดโค

(๑๕)   ฅำปคัม ๑๕

๑๐๘ ความรู้ด้วยอายุศักราช จะนับตามตำหรับ
ที่ว่าด้วยลักษณะโคมาข้างบนก็ได้

(๑๖)   การหักล้าง

๑๐๔ หมอช้าง เคยมีขอเหล็กเล่มหนึ่ง สำหรับ
ผูกหัตถ์ช้าง ขอนั้นมีปลายข้างหนึ่ง สำหรับจับ
ไล่ช้างให้ไป ปลายข้างหนึ่ง สำหรับเกี่ยวรัง
ช้างให้ถอยมา ช้างนั้นหมอแนะนำไป
ก็ด้วยขอเหล็กนี้

(๑๗)   บังเหียนม้า

๑๑๐ เครื่องเหล็กยังเทียบมาขึ้น มีสองท่อนขึ้น

ไปข้างบน แล มี สอง ท่อน ไปตามข้าง ปาก น้ำ
ยาว ท่อน ละ ๑๒ องค์ ^๕แล มี เหล็ก อีก สอง ท่อน
ต่อกัน สำหรับ พาด ใน ปาก น้ำ เหล็ก ๒ ท่อน นี้
แขง ข้น มาก

๑๑๑ เหล็ก บัง เหย็น ^๕นี้ ติดต่อกับ ห่วง ควน เป็น
สาย ขยับ ทั้ง สำหรับ ให้อยุท แล รัง น้ำ ให้อยุ
หลัง ถ้า น้ำ ทั่ว ไค มี เครื่อง ขยับ เหย็น ทั้ง ที่ ถั่ว
นี้ ผู้ ที่ ขยับ หรือ ชัก ก็ ขยับ น้ำ ^๕นี้ ได้

(๑๔) เชือก สพาย โค

๑๑๒ นาย โคบาล ฟัง แะ นำ โค ได้ ^๕นั้น คง ด้วย
เชือก สพาย ร้อย ตลอด มาก โค ถ้า จะ ขัด ^๕สี น้ำ
แล โค ที่ ^๕นั้น มนเม แปะ ^๕เขื่อน ควร ต้อง ใช้ เครื่อง
มือ ด้วย หรือ มี ^๕ฟน แล ม เ็จ แฉว

๑๑๓ มนุษย์ แล สัตว์ ควร จะ ต้อง ปก ครอง ทรมาณ

๒๓๘ พิไชยสงครามอินดู โบราณ

ด้วยการ โขยตีให้แข็งแรง แต่ทว่าพลทหาร
เป็นต้น ควรจะปกครอง ทรมานให้มาก ไม่ควร
จะประยัดโทษใหม่ แก่พลทหาร

---

๑๑๔ ถ้าจะเลี้ยงม้า แล โค ก็ให้เลี้ยงในที่ซึ่ง
จะเลี้ยง ช้าง ก็ให้เลี้ยงในที่ป่าดอน ถ้าจะเลี้ยง
พลทหาร รวบรวมก็ให้เลี้ยงในที่รวมไว้ ๆ ช้าง แล
ม้า แล พลทหาร รวมเหล่านั้น จึงจะอยู่ดี
ปราศจากอันตราย

---

(๑๙) จำหน่ายพลทหาร ไปรักษา ราชการ
๑๑๕ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะตั้ง กองทหาร รักษา
ราชการ หวังเมือง ร้อยหนึ่ง ไว้ในระบะละ โยชน
(คือ ๑๐๐ เล้า) ตาม แผ่นดิน ของพระองค์
ที่มี พวกพล เมือง อยู่

---

๑๑๖ ในการ ที่จะขึ้นทุกลำเลียงเสบียงอาหารต้อง

นับว่า ช้าง ดีกว่า ชูช ชูช ดีกว่า โค โค ดีกว่า
ม้า แต่ บาง ตำรา ว่า เกวียน ขันทุก เสาียง อาหาร
ก็ กว่า สัตว์ ทั้ง ยวง เว้น ไว้ แต่ ใน ฤๅ ฝน จึง คุ้ม
สัตว์ เหล่า นั้น ไม่ ไท้

(๒๐) ความ แะ นำ กล อุบาย รบ คึก

แล การ ยักยัก คุ้ม ครอง กอง ทัพ

๑๑๗ แม่ ทัพ ผู้ มี สติ ชัยญา ถ้า เกรียม กอง
ทัพ ยัง ไม่ พอ พร้อม เพรียง ถึง แม้น ว่า จะ ต่อ ชู้
ข้าจามิตร ที่ อ่อน ถาลัง ก็ ยัง ไม่ ควร จะ เกีย
กอง ทัพ ไป ถ้า จะ ยก ไป เมื่อ ใด ก็ ควร จะ ยก
ไป เปน กอง ทัพ ใหญ่ มี พล ทหาร นำ กระบวน
รยมาก คือ ให้ เอา ทหาร ฝ้าย กอง ทัพ นำ ไป
อย่า ให้ เอา ทหาร ฝ้าย กอง ทนุ

๑๑๘ ถ้า กระบวน พลรบ ไค ๆ มิ ไท้ อยู่ ใน ช้อ

ยังคับ นาย ไกย เวียน รัศมี แล ไม่ชำนาญ วิชา
จะ รบ กระบวน พลรบ เหล่านี้ ก็ อ่อน กำลั ดง
ทั้ง ลำดี แม่ทัพ ผู้ มีสติ ปัญญา ไม่ควร จะ ใช้
กระบวน พล เหล่านี้ ในการ รบ ควร จะ จำ ใช้
ในการ อื่น

---

๑๑๙ ผู้ใด ๆ ที่ อ่อน กำลั ดง ถ้า ตก อยู่ ใน โภย
อันตราย เมื่อ ไร ก็ คง จะ อุตสาห รบ ให้ รอด ชีวิต
ทุก เมื่อ แต่ ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด มี กำลั ดง แขง แรง
ก็ จะ สามารถ เข้า ต่อสู้ คัก แขง แรง กว่า คน
อ่อน กำลั ดง เปน อัน มาก

---

๑๒๐ ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด มี ใจ ขลาด ถึง ว่า มี กอง
ทัพ แขง แรง มาก ก็ ไม่ อาจ จะ ประจัน รบ ข้าง คัก
ใน สยาม รบ ได้ ถ้า ผู้ใด มี ใจ ขลาด มี กอง ออก
คหุณ ช่วย แต่ น้อย แล้ว จะ รับ คำน ทาน อยู่ ใน
การ รบ อย่างไร ได้ เล่า

๑๒๑ ถ้าผู้ใดมีใจ กล้าถึง มีทอง ทัพ แก่ น้อย แต่
 กอง ทัพ นี้ อยู่ในแบบธรรมเหี่ยมข้อ มังคัยอัน
 เรียบร้อย ก็สามารถจะรบ เอา ไชย อำนะ ต่อ
 ข้างามิตร ไก่ ถ้าทั้งนี้ นายทหาร เอก ที่มีใจ
 กล้าหาญ มี กอง ทัพ อหิ เข้มแข็ง ใจ จักแรง
 ที่แล้ว จะ ไม่ รบ ปรายปราม เอา ไชย อำนะ
 ข้างอีก ใด ๆ ใด หรือ

๑๒๒ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ เสด็จ าชตรา ทัพ
 หลวง ที่มี พล อัน สามารถ แล ผก หัก คล่อง
 แคล้ว แล้ว ตี ไป ยัง ที่ ยุดชภูมิ กอง ทัพ หลวง
 ถึง ว่า อยู่ใน ความมก ลัว มรณะ ไก่ ก็ ไม่ อาจ
 จะ ละทิ้ง เจ้าของ ตัว ไก่

๑๒๓ ความกล่าว โทษร้ายแรง เหลือ เกิน แล
 ลง อาญา ทำ โทษ แสง แรง เกินขนาด แล ทำ ให้

๒๓๘ พิไชยสงคราม ینดูโบราณ

มีความ กลัว หวาด หวั่น แล ตกหัก เงิน เคียน
หรือ ไปแรมอยู่ ใน ท้องทุ่ง นอก บ้าน เมือง ชำ นาน
หรือให้ต้อง ความ เหนื่อย เหนื่อย ลำบาก มาก การ
ที่ ทำ ถึง กล่าว มา นี้ เป็น ที่ ทำให้ มีความ คับ
แค้นใจ เกิดขึ้น แก่ หมู่ พล ทหาร

---

๑๒๕ กองทัพของ พระเจ้าแผ่นดิน ถึง มีความ
คับแค้นใจ แก่ เล็กน้อย จะ สามารถ รบ คัก
เอา ไชย ชำระ ถวาย พระองค์อย่าง ไร ไก้ เพราะ
เหตุนี้ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ สืบค้น ทรว
ทรา ข้อ คับ แค้นใจ ใน กองทัพของ พระองค์ แล
สืบค้นหา ให้ทราบ ความ คับแค้นใจ ใน ที่ พวก
ราชไพร่ ด้วย

---

๑๒๕ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะมี พระราชอุสาหะ
ทรง พระ คำวิหิต ถวาย พ่อหลวง แล ทิศ ลินขน

ใต้ความ คับ แค้น ใจ ใน พวก ราช ปรักษ์ณ์   ถูก
ถาม มาก ไป ด้วย

(๒๑)   บรรดา พระ กิริยา ท่อ ราช ทัณกร
๑๒๖   ถ้า อริราช ไพร มี กำลั ง อำนาจ เหลือ เกิน
พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ เกิด ยกล้อมล้อม น้อม ท่อ
ถ้า ราช ย์จามิตร มี กำลั ง อำนาจ ใหญ่   พระเจ้า
แผ่นดิน ควร จะ เจริญ ทาง พระราชไมตรี   ด้วย
แสดง ความ น้อม ถ้อ   แล ส่ง ราช ยรณา การ ไป
เป็น ของ ทรง ยึด   ถ้า ราช ย์จามิตร มี กำลั ง
อ่อน กว่า   พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ปราย ปราม
ด้วย การ ยุทธนา ชิง ไชย

๑๒๗   พระเจ้า แผ่นดิน   ควร จะ กระทำ สันติ ฐระ
มิตร ราช ย์ อริราช ไพร   ที่มี กำลั ง เสมอ เท่า
กัน   แล พวก ราช ปรักษ์ณ์ ทั้ง สิ้น คึง ที่ กล่าว มา นี้

๒๔๐ พิไชยสงครามในดูไบรณ

พระเจ้าแผ่นดินควรจะ ทำให้เสื่อมกำลัง ด้วย
ทำลายให้แตกสามัคคี แก่กัน ด้วย ไม่มีช่อง
ทาง อย่างอื่น ที่จะปราบปรามข้าพเจ้ามิตร ให้
พ่ายแพ้ ก็ยิ่งกว่า ให้เกิดความคับแค้นใจ
ในกองทัพ พวกราชศัตรู ที่เข้มแข็ง

---

๑๒๘ ราชกษัตริย์มีกำลังอำนาจ สามารถจะตั้ง
ตนเป็นใหญ่อยู่บนแผ่นดินเพียงใด ฝ่ายเรา ก็
ต้องเป็นมิตรอยู่บนแผ่นดินเพียงนั้น ทุกสิ่งทุกอย่าง
เป็นมิตรกับเพลิงแรง

---

๑๒๙ กองทัพพวกราชปราชัย ซึ่งแตกหนีมา
พึ่งพระเจ้าแผ่นดิน ต้องรับรองช่องกันไว้ แต่
อย่าให้อยู่ใกล้กองทัพของพระองค์ พระเจ้า
แผ่นดินควรจะตั้งกองทัพที่แตกหนีมา ให้อยู่
ต่างหากกัน หรือจกให้อยู่ในข้างหน้าสำหรับรบ

๑๓๐ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะวาง กอทัพ ที่
เป็นมิตร สันฐะ ให้อยู่ไกลข้างหลัง หรือใน
สองข้าง กอทัพ ของ พระองค์

(๒๒) ศาตราสำหรับกว้างทั้ง แลอาวุธต่าง ๆ
๑๓๑ สิ่งซึ่งสิ่งใดซึ่ง ปา โยน หรือกว้างทั้ง
ไปทั่ว เวทมนตร์ หรือเครื่องยุทษ์ หรือเพ็ญ
ชื่อว่า เป็นศาตรา กว้างทั้ง สิ่งเหล่านี้ แปร
ต่าง ๆ กัน ไม่เหมือนกับ อาวุธกายแล หอก เป็นต้น

(๒๓) อาวุธเบาแก่เวทมนตร์อาวุธอื่นแลอาวุธอื่น ๆ
๑๓๒ อาวุธที่กว้างทั้ง โยน ให้งัดเป็น ๒ ชนิด
คืออาวุธมีลำกลิ้ง เรียกว่า “ นาฬิกา ” แล
อาวุธสำหรับทั้ง โยนทั่ว เวทมนตร์

๑๓๓ ถ้าพระเจ้าแผ่นดิน องค์ใด ไม่มี อาวุธ

๒๘๒ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

ปลุก เคก ด้วย เวทมนตร์ กวร จะ จัก อาวุธ มี ลำ
กล้อง เรียกว่า “ นาฬิกา ” กับ ด้วย อาวุธ
อื่น ๆ เพื่อให้ ได้ ไชย ชำระ ประโยชน์

---

๑๓๔ ช่าง ชำนาญ สัตรา ย่อม ทั้ง ช้อ อาวุธ
ต่าง ๆ กัน ตาม ชนิด เล็ก แล ใหญ่ ด้วย รูป สันฐาน
หรือ เล่ม ตาม อย่าง อาวุธ ลับ พัน แทะ แล สัตรา
พ่ง ยิง ทั้ง โยน อัน มี ขนาด ต่าง ๆ

---

๑๓๕ อาวุธ มี ลำ กล้อง เช่น ๒ ชนิด จัก เป็น
อย่าง ใหญ่ ๑ อย่าง เล็ก ๑

---

(๒๔) อาวุธ ^๔ปืน

๑๓๖ อาวุธ มี ลำ กล้อง โดย ยาว หัว คีบ ข้าง ท้าย
มี ช่อง ชนวน ใน ลำ กล้อง แล ตรง ตลอด ที่ ข้าง
ท้าย แล ปาก มี เม็ด ตั้ง คืบ ไว้ สำหรับ หมาย เป็น
สัญญาณ

๒๘๘ พิไชยสงคราม อินทุโบราณ

เกวียนแลยาน พุทธรณะอื่น ๆ ลากไป ถ้ารู้จัก
ใช้ดีแล้ว จะให้ ไก่ ไชยชำระราชบัลลังก์ นิต

---

(๒๖) คิน ยัน

๑๖๑ คิน ประสรวน ๕ ประละ สุกุพรรณอันหนัก
๑ ประละ ถ่านไม้หนัก ๑ ประละ ซึ่งใช้ไม้
“ อักโก ” คือไม้ต้นรักเล็ก แลไม้ “ สะนุหิ ”
คือไม้ต้นส้มเข้า แล ถ่านต้น พุกขชาติ อย่าง
อื่น แล ต้อง เผา ถ่าน ด้วยวิธีอันสมควร ที่ จะ
ไม่ ให้ควัน ออก ไป เสีย ได้

---

๑๖๒ ถ้า สิ่ง ของ เหล่า นี้ ทั้งหมด ได้ ล้าง ชำระ
แล้ว แล ทำ เปนผง ให้ ระคน เข้า กัน แล เอา
น้ำ ต้น อักโก (รัก เล็ก) หรือ น้ำ ต้น สะนุหิ
(ส้ม เชา) หรือ ต้น กระเทียม มา ชั่ง ประละ แล
ให้ เข้า แร่ น ด้วย กัน แล ผึ่ง ไว้ กลาง แดด ให้

แต่ แล้ว ยก หรือ กวน ให้ เลื่อยค เหมือน น้ำตาล
ทราย ก็ จะ เป็น ดิน ย่น โขย แท้

๑๖๓ ดิน สำหรับ อวูช มี ลำ กล้อง นั้น ถึง แม้
ว่าจะผสม ดิน ประสี ๔ ส่วน หรือ ๖ ส่วน ก็ ได้
แต่ ส่วน สุพรรณิธาน แล ส่วน ถ่าน ไม้ ทั้ง ๒ อยู่
เหมือน กัง ก่อน

๑๖๔ กระสุน อวูช นั้น ทำ ด้วย เหล็ก แล มี เหล็ก
ลูกปาย ข้าง ใน หรือ กลวง

ถ้า อวูช นั้น เช่น ชนิด มี ลำ กล้อง เล็ก ควร
จะใช้ กระสุน ทำ ด้วย ตะกั่ว แล โลหะ ชาติ อย่าง อื่น
อย่าง ไค

๑๖๕ อวูช มี ลำ กล้อง สำหรับ ยิง เหล่า นี้ ทำ
ด้วย เหล็ก หรือ โลหะ ชาติ ที่ แข็ง อย่าง อื่น พล
ทหาร จะต้อง ชัก อวูช นั้น ให้ สอด ทุก วัน แล บัด
คลุ้ม ไว้

๒๕๖ พิไชยสงครามอินดู โปราณ

๑๔๖ คนผู้ชำนาญทำกินขึ้น ถ้าใช้ถ่านไม้
สุพรรณ ถิ่น กิน ประสริว ชาติ หรคุณ หรือ
หริทาล แล ถ่าน สีลา แสง

---

๑๔๗ ชาติ แดง ผง แร่แม่เหล็ก การขุด ครั้ง
คราม บางสน ผสม ส่วนมาก ถ่าน หรือ น้อย
กว่า ถิ่น คล้าย กับ ส่วน ที่ กล่าว มา แล้วย ช้าง ถิ่น

---

๑๔๘ ก็ ย่อม ทำกินขึ้น ได้หลาย อย่าง เปน ส
นวน บ้าง แล เปน สอื่น ต่าง ๆ ด้วย

---

(๒๖) ว่า ด้วย กระสุน ขึ้น

๑๔๙ ผู้ชำนาญยิง ขึ้น นั้น ย่อมยิง กระสุน ขึ้น
ออก จาก ลำ กล้อง ไป ถึง ที่หมาย ด้วย จดไฟ
ที่ กินขึ้น

---

(๒๗) วิธี ประชัขึ้น

๑๕๐ ถ้าผู้ใด จะยิง ขึ้น ควร จะ เช็ด ล้าง ชำระ

ล่า กล้อง ^๗บน เลี้ย ก้อน แล้ว จึง ประจุ ^๗ดิน บน ยัก
ด้วย ไม้ กระทุ้ง ^๗ถึง ท้าย ล่า กล้อง จน แน่น

๑๕๑ แล้ว จึง เลือก กระสุน ^๗บน ที่ คี ประจุ แล โรย
ดิน ^๗บน ที่ ช่อง ชนวน แล เอา ไฟ จุด ^๗ดิน ^๗บน ที่ ช่อง
ชนวน เข้า กระสุน ^๗บน จึง จะ แล่น ไป ตรง ที่ หมาย

(๒๘) ลักษณะ ^๗บน แล ลูก ^๗บน

๑๕๒ ลูก ^๗บน ซึ่ง พาค ที่ สาย ^๗บน นั้น ควร ต้อง
ยาว ๒ ศอก เพื่อ ว่า ลูก ^๗บน ที่ น้าว สาย ยิง ออก
ไป จะ ไปได้ แทะ ทะลุ ตลอด เข้า ใน สิ่ง ที่ หมาย

(๒๙) ลักษณะ ไม้ กระทา แล ขวาน รบ

๑๕๓ ตะบอง คือ ไม้ กระทานี้ เป็น รูป ไม้ แปร
เหล็ยม แต่ ข้าง ปลาย โตก ว่า ข้าง ต้น สูง กิ่ง
แต่ ^๗พื้น ดิน ถึง ยอด ออก คน ^๗ผู้ ถือ ขวาน รบ เรียก
ว่า ประมิษะ ๆ นั้น ก็ สูง เท่า ตัว ^๗ผู้ ที่ ถือ อย่าง

๒๔๘ พิไชยสงครามในอุโบสถ

เกือบ กัน ที่กลาง ตัว ขวาน กว้าง ๑ ศอก มี
รูป เป็น ขวาน แผลด

---

(๓๐) ลักษณะ คาย แล ชรค์

๑๕๔ คาย เป็น รูป โค้ง หางย เล็กน้อย มี คม
ข้าง เดียว กว้าง ๔ องคุลี มี ปลาย คม ขุ ข้าง
มีค โทน สูง ถึง สกิด ผู้ ที่ ถัด มี กำ แวง ขัน มี หง
เป็น แสง แว วาย ขุ ข้าง แสง กวง จันทร

คายใหญ่ ที่ เรียกว่า “ ชรค์ ” มี ใบ คม
ใหญ่ ตาม กว้าง ที่ ริม กระจับ ขาว ๔ ศอก ที่ ข้าง
ปลาย คม เหมือน มีค โทน

---

(๓๑) ลักษณะ ทวน

๑๕๕ ทวน นน ขาว ๑๐ ศอก ที่ ปลาย เป็น
โลหะธาตุ ที่ กำ ทวน กับ ตัว ทวน โต เท่า กัน

(๓๒) ลักษณะจักร แลตรีศูล แล เชือก ขาศ

๑๕๖ จักร กลม ไทย รอย หก ศอก ที่ชอบ คน

เหมือน มีค โคน ต้อง จับ ถือ ที่ ตรง กลาง

ตรีศูล นั้น ยาว ๓ ศอก เป็น รูป สาม ง่าม

เชือก ลูก ต้ม เรียกว่า ขาศ ถ้า ที่ อย่าง คีมี
เป็น ใช้ เหล็ก

(๓๓) ลักษณะ เกราะ กับ อาวุธ

๑๕๗ เกราะ กับ อาวุธ นั้น มี เหล็ก กว้าง ๑ เมตร

เข้า เป็ดอก ทำ ด้วย โลหะ ขาด ที่ แอว มี รอย

ปัก ตะ ทำ เป็น เกราะ ของ กับ ที่ ออ คง ท่อน

สาย ของ คน ทำ เป็น สาย วิจิตร ต่าง ๆ

(๓๔) ลักษณะ ญม รบ คัก

๑๕๘ ญม รบ คัก สำหรับ ใส่ มีด ที่ ปลาย

หัว เป็น ปลาย แห่ลม ถ้า เข็ม ญม รบ อย่าง กิ

ที่สุด โดยแท้ ทำด้วยโลหะทุก แล เป็น ของ
 คั้น แข็ง แร่

(๓๕) แขนง รว แนะ นำ ใน การ กระทำ คัก

๑๕๙ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด ผู้มี เติบียง
 อาหาร จัด เตรียม พร้อม มวล แล้ว แล เข้า
 พระไทย ใน เลศ อูบาย คัก ๖ ประการ [ทั้ง แจ้ง
 อยู่ ใน ข้อ ๑๓๔ ต่อ ไป ข้าง หน้า นั้น] แล มี เครื่อง
 สัตราวุธสรรพ เป็น อัน มาก ก็ คง จะ พอ
 พระไทย ปรากฏา จะ กระทำ คัก โดยแท้ ถ้า
 พระองค์ มี ใ้ มีการ พร้อม เปรียง ทั้ง ที่ กล่าว มา
 นี้ แล ไป กระทำ คัก ก็ จะ ประสบ ความ ทุกข์
 เกิด ครอื่น แล จน ถึง จะ ต้อง ถูก เนรเทศ ออก
 เสียด จาก พระ นคร

(๓๖) ขยาย คำ ที่ ว่า การ คัก นี้ จะ เป็ สิ่ง ไ้

๑๖๐ การ ศักดิ์สงคราม นั้น ชื่อว่า เป็นการ ที่
ชน สอง ฝ่าย อันมีอำนาจ เป็นอิสระระภาพ แก่
ตนเอง แล มีความขัด เคือง เป็น ข้างามิตร ต่อ
กัน แล กัน ประการ ไท ไท ทำ อุสาหะ แสตร กำลั
ง แก่ กัน ด้วย อาวุธ ยิง แล อาวุธ กัน ๆ เพื่อ จะ ให้
สำเร็จ ความ มุ่งหมาย แล ผล ประโยชน์ ของ
ตน ให้ ไท

(๔๗) วิธี รบ มี อย่าง ต่าง ๆ

๑๖๑ การ ต่อ ยุทธ ด้วย เป้า เสด เวทมนตร์ แล
อาวุธ ชัก ขว้าง อัน วิเศษ เรียกว่า “ เทพยุทธ ”
การ ต่อ ยุทธ ด้วย อาวุธ มี ลำ กล้อง แล เครื่อง
ยุทธ อย่าง อื่น ๆ เรียกว่า “ อสูรยุทธ ” การ
ต่อ ยุทธ ด้วย อาวุธ สำหรับ สืบ พัน เทง แล ด้วย
กำลั ง พาลา หรือ อะวยะ ใหญ่ น้อย อย่าง ไท
ใน กาย เรียกว่า “ มานุษย์ยุทธ ”

๑๖๒ ถ้า คนเดียว รบ ต่อ คน หลาย คน หรือ คน
หลาย คน รบ ต่อ คน หลาย คน หรือ คน เดียว รบ
ต่อ คน ๒^๕ เดียว หรือ สอง คน รบ ต่อ คน สอง คน
เรียกว่า การ รบ ต่อ สู้ ประจัน ยาน กัน

๑๖๓ ถ้า นายพล หรือ บุคคลผู้ใด ดำริ จะ กระทำ
ศึก สงคราม เมื่อ ได้ พิจารณา ๓^๕ ฐานะ การ อัน สมควร
รู้จัก ที่ ๒^๕ ไชยภูมิ รู้ กำลัง กองทัพ ของ มิตร และ
กำลัง กองทัพ ของ ตน และ รู้ ขยาย ศักดิ์ ๔ ประการ
คือ “สาม” สัญญา ตก ลง ให้ สงบ การ รบ
ไว้ ๑ “ทาน” ให้ คำนัน สิ้นบน ๑ “เกทั”
ทำลาย ให้ แยก สามัคคี ๑ “ทัณฑ” ยก เข้า
โจมตี ต่อ สู้ ๑ เป็น ๔ ประการ แล้ว แล รู้ ใช้
กล ขยาย ตาม นิตินาสตร์ ๖ ประการ (ซึ่ง จะ
กล่าว ใน ข้อ ๑๗๔ ข้าง หน้า) จึง ควร ดำริ กระทำ
ศึก สงคราม

(๓๘)   ต้องพิจารณาให้รู้ฤๅ ในฤๅกาล

๑๖๔ สรรพธรรม เหมือนธรรม แล สีสรรฤๅ
เป็นคราว อย่าง ที่ที่สุด   ซึ่ง จะ ทำการ ยุทธนา
ธรรมธรรม   จะ ต้อง ถือว่า เป็นฤๅ อย่าง กลาง
แต่ คิมธรรม   จะ ต้อง ถือว่า เป็นฤๅ ชั่ว ร้าย
อย่าง ที่ที่สุด

---

๑๖๕ ในวิธานธรรม   ผู้รู้ ชำนาญ กระทำ คัด
ว่า ไม่ควร จะ กระทำ คัด สงคราม   หรือ อีก อย่าง
หนึ่งในฤๅฝน   ควร จะมี สัญญา ทด ลง ขบ่า ทัพ
สงขการรบไว้

---

๑๖๖ เมื่อพระเจ้าแผ่นดิน องค์หนึ่ง องค์ใด   ได้
จักเตรียม เครื่อง สรรพยุทธ์ทั้งปวง   พร้อม แล้ว
เช่น กำลึง แขนง แกรง   มี พระอุสาหะ ใน พระไทย
กล้า แขนง   แล ได้ พิไชยฤๅษณ์ เป็น ศุภมงคล

๒๕๘ พิไชยสงครามอินทูปุโรชา

แล้ว ใน ขณะ นั้น ก็ เป็น เวลา อัน สมควร จะ ยก
พล พยุหะ ไป ต่อ ยุทธ ทัพ ด้วย อริราช ไพร่

---

(๓๙) การ คัก ที่ จะ ต้อง กระทำ

ด้วย จำ เปน ควร ไม่ งก เว้น

๑๖๗ แต่ ทว่า ถ้า การ คัก ที่ ต้อง จะ กระทำ ด้วย จำ
เปน ไม่ ควร จะ งก เว้น ไ้ แล เวลา ก็ ไม่
ประกอบ ด้วย ไชย ไชย ศุภมงคล ทั้ง ที่ กล่าว มา
พระเจ้า แผ่นดิน ก็ ควร จะ เสด็จ ยাত্রา กอง
ทัพ ไป แต่ ควร จะ ต้อง ตั้ง พระราช ฤไทย ต่อ สิ่ง
ที่ เปน ไหญ่ เคย นัย ถือ [คือ พระเวท พระธรรม
ที่ พวก พราหมณ์ บัญญัติ ว่า เปน องค์ พระ เปน เจ้า]
แล ตั้ง เครื่อง บูชา ที่ พระราช นิเวศน์ สฐาน

---

๑๖๘ ถ้า มี พวก ประชัญ ไพร่ มา ทำลาย ล้าง
ผลาญ โค กระบือ หรือ พวก สัตว์ แล สมณ พราหม

ณาริย์แล้ว   ถึง ว่า กาล แล เวลา ไม่ เป็น
ศุภฤกษ์ ทั้ง ที่ กล่าว มา นั้น ก็ ที่   ก็ จำ เป็น จะ
ต้อง ออก รบ ให้ จัง ใด

(๔๐)   กิริยา จัก กระบวน พล เค้น

ไป มา ตาม อย่าง กระบวน รบ

๑๖๙ ถ้า ตำบลด ไชยภูมิ ที่ ตั้ง ทพ อยู่   เป็น ท่ง นา
ที่ รบ   สมควร จะ ให้ พล ทหาร เค้น ไป มา ตาม
อย่าง กระบวน รบ ใด   แต่ ตำบลด ไชยภูมิ ที่ พวก
เจ้าจามิตร ตั้ง อยู่ ต่าง กัน   ไม่ เหมือน ที่ ไชยภูมิ
ฝ่าย เรา ตั้ง อยู่   ต้อง นิย ว่า ตำบลด ที่ ตั้ง ทพ ฝ่าย
เรา เช่น ที่ ไชยภูมิ คือ อย่าง ที่ สุก

๑๗๐ ถ้า ภูมิภาค ที่ ตั้ง กอง ทพ ฝ่าย เรา   กับ พัน
ภูมิภาค ฝ่าย ราช ไพร ตั้ง อยู่ นั้น   เป็น ที่ ที่ เสบ
เท่า กัน   ผู้ ชำ นาญ รบ ศักดิ์ สงคราม   เรียก ว่า

ที่ไชยภูมิ มัทรม

๑๓๑ ถ้า ^๕พื้นแผ่นดินภาค ที่กองทัพ พวกราช
ปัทมามิตร ตั้งอยู่ เป็น ที่สมควร ให้พลทหาร เดิน
ไปมาตาม บ้านของ กระษณรย แต่ที่ ไชยภูมิ พระเจ้า
แผ่นดิน ตั้งทัพ อยู่ ไม่ เหมือนกัน ที่ ไชยภูมิ ตั้ง
ทัพ ของ พระองค์ นั้น ต้อง จักว่า เป็น ที่ ไชยภูมิ
ทรพล ทำ ชำ อย่างเป็น ที่ สุก

๑๓๒ ถ้า กองทัพ พระเจ้า แผ่นดิน มีกำลัง สามเท่า
แต่ กองทัพ ฝ่าย ราช ศัตรู มีกำลัง สอง เท่า แล
พวกพล โยธา ฝ่าย ราช ศัตรู มี ใ้ อยู่ ใน ยักษ์
นาย โขย เรียบร้อย แล ไม่สามารถ จะ ต่อรบ
เหตุ ดังกล่าว มา นี้ เป็น ที่ ให้ รู้ว่า กองทัพ ของ
พระองค์ จะต้อง มี ไชย ชำนะ โขย แท้

๑๓๓ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน มี พระไทย โขย อ้อม

ถนอม กองทัพ ของพระองค์ กุญแจ พระราชบุตร
 แด่ พระราชทาน สิ่ง ของ ข้าเห็นจ รามวัล แด่ พระ
 ราชทาน เครื่องยศ แด่ จัก เครื่อง สรรพยศ
 พร้อมมูล แล้ว กองทัพ นี้จะรบ ให้พระองค์
 ได้ ไซย จันะ ประโยก

(๔๑) ใช้กลอุบาย ตาม นิตินาสตร ๖ ประการ
 ๑๓๔ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะ เข้าพระไทย ใน
 กลอุบายตาม นิตินาสตร ๖ ประการ คือ “ สันธิ
 ฐิ ผู้ สัมพันธ มิตร ไมตรี กับ ประเทศอื่น ที่ ควรจะ
 ผู้ ๑ “ วิเคราะห์ ” รู้ การวิวาท จะก่อการศึก ๑
 “ ยาน ” รู้ ชาติรา ของทัพ ๑ “ อาสน ” รู้
 ทัพ ทัพ รับเข้าศึก ๑ “ สมาสัย ” รู้ ชาติ
 อาศัย รบ ไซยภม ให้ กองทัพ มีกำลัง ๑ “ ทเว
 ธิภาว ” รู้ แยก กระบวน พลทั้ง เป้า กล พยุหะ

ทำร ๑ ๑ รวม เปนเกล็ดอุบาย ตาม นิตินาสตร
๖ ประการ

(ก) การผูก สัมพันธ มิตร ไมตรี

๑๓๕ วิธี ที่ พระเจ้าแผ่นดิน ทรง เกล็ด ก่อสม
ราช ตันกร ที่ มีกำลัง เข้มแข็ง ให้ โอน อ่อน ด้วย
ความ สันติสุขระ มิตร ภาพ โดยเกล็ดอุบายต่าง ๆ ที่
นี้ เรียกว่า การผูก สัมพันธ มิตร พระราช ไมตรี
พระองค์ ควร จะ ทรง พระปรารพณ์ พิจารณา การ
ผูก สัมพันธ มิตร นั้น ให้ สัมคระ

(ข) ความวิวาท ก่อการ คัก

๑๓๖ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ ทรง ปลูกษา กับ
เสนา ยศ แล มุข มนตรี ของ พระองค์ ด้วย การ
วิวาท ที่ ให้ เกิดการ คัก ด้วย ทาง ที่ จะ รอน ราว
ราช ยักรามิตร ให้ เปน อัน ตราย พ่าย แพ้ แล จะ

ปรามปรามให้ขอมอ่อนน้อม อยู่ในอำนาจของ
พระองค์

(ข) การยาตราทัพ

๑๗๗ การที่พระเจ้าแผ่นดิน ยกทัพพลพยุหะไป
รบกับราชญ์รอน ต่อหมู่ อริราช ไพร่ เพื่อจะให้
สำเร็จกิจพระราชประสงค์ของพระองค์ เรียก
ว่า เสด็จยาตราทัพ

(ค) การตั้งทัพรับข้าศึก

ถ้าพระเจ้าแผ่นดิน ตั้งทัพของพระองค์
รอกับข้าศึกตรงกัน แล ทำลายล้างผลาญพวก
ราชศัตรูให้ปราศเลย พ่ายแพ้ไปได้ เรียกว่า
ตั้งทัพรับข้าศึก

(ค) ที่อาไศรยไชยภูมิของกองทัพ

๑๗๘ ที่กำบังของกันนั้น ทำให้คนมีกำลัง

อ่อน น้อย มีกำลัง แข่ง แรง ขึ้น เรียกว่า ที่อาไศรย
ไชยภูมิ ของ กอง ทัพ

---

(๗) แยก กระบวน พล เป็นกล พยุหะ ต่าง ๆ

กิริยา ที่ พระเจ้า แผ่นดิน จักวาง กอง ทัพ ของ
พระองค์ เป็นกอง ใหญ่ กอง น้อย ใดต่าง ๆ เรียก
ว่า จัก กระบวน พล เป็นกล พยุหะ

---

(๘) ความแนะนำ ให้รู้ ใช้กล ขยาย

๑๓๙ ถ้า ราช ย์ จา มิตร มีกำลัง เข้ม แข่ง ยก เข้า
มา โจมตี ฝ่าย พระเจ้า แผ่นดิน ไม่ สามารถ จะ
ต่อสู้ ต้าน ทาน ใด พระองค์ ควร จะ กลับ ถอย
ให้ สงบ การ รบ ไร่ จน ถึง แสวง พระ กิริยา
เศร้า โศก เพื่อ จะ ได้ ฝึก ฝน เวลา ต่อ ไป

---

๑๔๐ ความผูก สัมพันธ มิตร พระราช ไมตรี อย่าง
นี้ ว่าเป็น ราช บรรณา การ อัน เป็น ที่

น้ำ รัก น้ำ ชอบบ แต่ ทว่า บรรณา การ อย่างอื่น
ทุก ๆ อย่าง ไม่ เหมือน ความ สัตบุระวะ มิตร ภาพ

---

๑๘๑ ถ้า ราช บัรามีตร พวกหนึ่ง พวกใด ไม่ ใ้
รับ ผล ยะโยชน์ จาก ผู้ ปก ครอง อัน มี คำ ลัง ใหญ่ ก็
ไม่ เคย จะ กลับ คืน ไปยัง ประเทศ บ้านเมือง ของตน
เพราะ เหตุ นั้น ทั้ง เป็น ที่ รู้ ว่า ถ้า ไม่ ใ้ บรรณา
การ อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด แล้ว ก็ ไม่ มี การ สงบ
เลิก ทัพ ไค

---

๑๘๒ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ประสาท เครื่อง
ราช บรรณา การ ให้ ตาม คำ ลัง อำนาจ ของ อภิราช
โพธิ์ ถ้า ไม่ อย่าง นั้น พระองค์ ควร จะ ยอม อ่อน
น้อม โทษ สุภาพ หรือ ควร จะ ประสาท พระราช
ฉีกา หรือ ควร จะ แบ่ง ขึ้น ให้ ที่ แผ่นดิน หรือ
ยอม ให้ พระ ราช ทรัพย์

๑๘๓ พระเจ้า แผ่นดิน กวระ ภาระทำ สัมพันธ
มิตรทางพระราชไมตรี กับราชาชิปไทยใกล้
เคียง เพื่อ เหตุจะได้ มีกำลัง ช่วย กันปราบปราม
เอา ไชย ชำระ พวกราช ขั้วจามิตร ของ พระองค์ได้

ถึง แม้ว่าจะต้อง ภาระทำ สัมพันธมิตร พระราช
ไมตรี กับผู้ ครอง แผ่นดิน ที่ ไม่สมควร อย่าง
หนึ่ง อย่าง ใด ก็ ได้ เมื่อ ได้ ไชย ชำระ คือ สำเร็จ
พระราชประสงค์แล้ว พระองค์จะทำลายล้างผลาญ
ผู้ปกครอง แผ่นดิน ที่ ไม่สมควร นั้น เสียก็ได้

๑๘๔ ผู้ใดมีพลบริวาร หรือมิตรสหาย เป็นหมู่
ของมาก ๆ ก็คงพอมี ไม่ไผ่ อันมีหนามหนา
ที่ขดล้อมรอบ เหลือ กำลังที่ ใคร จะปราบถาง
ก็ตรอนเสียได้ อุปมาดัง ท้าว เวณิจกร
พรหิ ราช มีพล โยธาแล มิตรสหาย มาก
ไม่มีผู้ใดจะล้าง ผลาญได้

๑๘๕ พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ ทรงพระ สติ ปัญญา องค์
หนึ่ง องค์ใด ถ้ามีราช บัณฑิต เป็นอัน มาก
พระองค์ควรจะกระทำ สัมพันธ มิตร พระราช ไมตรี
กับพระเจ้าแผ่นดิน ที่มีกำลัง แขง แกรง ผู้ อยู่ ใน
ที่จะ มี โภย อันตราย อย่าง เดียว กัน เพื่อ จะได้
ช่วย บัอง กัน พระองค์ให้ พ้น ภัย อันตราย

๑๘๖ ถ้อยว่า พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใด จะ
กระทำ ยุทธนาการ กับ อริราช ไรร ที่มีกำลัง อัน
เข้มแข็ง กว่า นั้น ก็ ไม่ มี อุทาหรณ์ ทั่ว อย่าง จะ ดี
ให้เห็น ใด ขรรพว่า เมฆ กอง หนึ่ง กอง ใด
ไม่ เลื่อน แล่น เข้า ไป ทวน ลม ได้ โดย แท้

๑๘๗ พราเจ้าแผ่นดิน ทั้งหลาย ผู้ ยอม อ่อน น้อม
ต่อ ราช ปรบัณษ ที่มี กำลัง เข้ม แขง แต่ ต่อ ไป
ใน ภาย หลัง ได้ สู้รบ แก่ แค้น อีก อำนาจ ของ
พระองค์ ก็มี ไ้ เลื่อน ไป เสีย ดู ปรมา กัง แม้

๓๖๘   พิไชยสงคราม อินทุโยธาณ

ถ้า มิ ใ้ ไหล ขึ้น ไปหา ช้าง ปลายน้ำ

๑๕๘   พระเจ้า แผ่นดิน   ผู้ทรง พระ สติ บัญญา
องค์ใด   ถึง แม้ ว่า ไ้กระทำ สัมพันธ มิตร
พระราช ไมตรี แล้ว   ก็ มิ ใ้ ไว้ พระไทย ต่อราช
มิตร มิตร   ทุก คั้ง ใน โยธาณ กาล ท้าว สักรินทร์
พระราช   เมื่อ ไ้กระทำ สัมพันธ มิตร ภายหลัง
พุทธา สุน ผู้กระทำ ให้เกิด แล้ง   แล้ว ก็ ไ้
ล้าง ผลาญ ขี้ขี้ทร พุทธา สุน นั้น เลี่ย

๑๕๙   ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด   เมื่อ ไม่
มิ ไชย   หรือ หรือ พระไทย จะ ให้ สำเร็จ พระราช
ประสงค์   หรือ มีอริราช ไพร บก เข้า มา บำ ยิบ
ถาน   ถ้า ทรง พระราช คำไว้ จะกระทำ การ ต่อ
พุทธ แล้ว   ควร จะ จัดหา ที่ ไชยภูมิ แล โอภาศ
อัน สมควร   แล เกรียม กอง ท้า ให้ พร้อม เฝ้า

เสียก่อน

พระองค์จึงควรจะจับกระทำศึกสงครามได้

๑๔๐ ถ้ามีราชปรีชาชนพวกหนึ่ง พวกใดมีกำลัง กองทัพย่อหย่อน แต่มีมิตรสหายน้อย ทั้งมีผู้อยู่ในล้อมของ ตน หรือ ยกทัพ โดม เข้า มาตีบ้านเมืองของพระเจ้าแผ่นดินองค์ใด พวกราชคฤห์นั้น ลุ่มหลง ก่อสัตรู หรือปล้นไฟรื้อฟ้า ข้าราชการของ ตน เก็บเอาทรัพย์สินเงินทองของ พวกปราชญ์ รามฎร ฝ่ายเสนา มุขมนตรี แล กองทัพของราชปรีชาชนนี้ ก็จึงยังไม่รักใคร่ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะยกกองทัพเข้าล้อมจับต้อน คือ รามฎร พวกราชปรีชาชนนี้ ให้พ่ายแพ้ จึงได้

๑๔๑ การต่อสู้กันนี้ นับว่า เป็นการรบศึก

๒๖๖   พิไชย สงคราม อดุล โบรมณ

สงคราม โดยแท้   แต่การ กระหะระ วิวาท นั้น เป็น
สิ่งต่าง กัน

---

๑๔๒   ถ้าพระเจ้าแผ่นดิน ช้อนกำลัง นัก   ไม่ควร
จะไปกระทำ สงคราม กับ ด้วย ราช คัณกร ที่ เข้มแข็ง
เพราะ ว่า ในการ ต่อ รบ ทั้ง ที่กล่าว มา นี้   รัฐบาล
โยธา ของ พระองค์ จะ พินาศ ล้ม ตาย เป็น อัน มาก

---

๑๔๓   ถ้ากัน เหตุ ความ วิวาท   เป็น ความ ปราศ ณา
จะ ได้ สิ่ง ของ ที่ มุ่งหมาย   ถ้า ไม่มี ทางใด จะ
ตกลง แก่กัน โดย ก็แล้ว   พระเจ้าแผ่นดิน จะ
เสด็จ ไปกระทำ คือ สงคราม ก็ควร

---

(๔๓)   ว่า ด้วย การ ขาดราทัพ

๑๔๔   ผู้ชำนาญ ใน คำรา พิไชย สงคราม กล่าว ว่า
การ ขาดราทัพ มี อย่าง ต่าง ๆ กัน เป็น ๕ ประการ
คือ   ขาดราทอ ทัพ ได้ พิไชย ข้าระ คือ สำเร็จ ๑

ยาตรา กองทัพ ต้อง ผูก สัมพันธ มิตร กับ ชาคีกร^๕ อื่น
 อีก ๑ ยาตรา กองทัพ พร้อม กัน กับ เมือง สัม
 พัน มิตร ๑ ยาตรา กองทัพ ต้อง แวะ ปราย คีกร^๕
 อีก ๑ ยาตรา กองทัพ ใ้ ความ อภัย ๑
 รวม เป็น ยาตรา ทัพ ๕ ประการ

๑๙๕ ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน ยก กระบวน ยุทธ^๖ ไป
 ปราย ปราม คีกร^๕ ใ้ ไชย ชำระ กอง ทัพ พวก ราช
 ปร^๖มัย ทง สัน ด้วย กำลัง รั^๖พล ของ พระองค์ ใ้
 การ ยก กระบวน พล คัง^๖นี้ พวก พิไชย ธารี^๖ผู้
 รั^๖คำ ราช ยก กระบวน ยุทธ^๖ เรียก ว่า ยาตรา กอง ทัพ
 ไป ปราย คีกร^๕ ใ้ ไชย ชำระ สำ เร็จ

๑๙๖ ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน ยก กระบวน ยุทธ^๖ ไป ต่อ
 สู้ กับ อริราช ใ้^๖ไร ของ พระองค์ ใ้^๖ไป ปราย ปราม มิ
 ไชย ชำระ กอง ทัพ สัม พัน มิตร ของ พวก อริราช
 ใ้^๖ไร ทง สัน ด้วย กำลัง ใ้^๖มอ กอง ทัพ พวก ราช สัม

พณิมิตร ของพระองค์   การ ยก กระบวน ยุทธ
 คำนี   ก็ เรียกว่า ยাত্রา กองทัพ ไปปราบศึกได้
 ได้ ไชย ชำระ สำเร็จ กุญ เกิดว ก็น

๓๑๗ เมื่อพระเจ้าแผ่นดิน กัมภีร์ เสด็จ ยাত্রาทัพ
 ไปรอนราญ หมู่ อริราช ไพร   แด ไท้กระทำ สัม
 พณิมิตร พระราชไมตรี   กับ พวกราช ปรียักษ์อื่น
 อีก   ผู้กำลัง ยก มา จ้าง หลังกองทัพ ของ พระองค์
 การ ยก กระบวน ยุทธ คำนี   เรียกว่า ยাত্রาทัพ
 ต้อง ผูก สัมพณิมิตร กับ ข้าศึกอื่น อีก

๓๑๘ ถ้าพระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใด   เสด็จ
 ภูริชาทัพ ไป ต่อ ยุทธ ที่ อาราช คัมภีร์   กับ ค่าย
 พระเจ้าแผ่นดิน ทั้งหลาย ที่ อยู่ เมือง ใกล้กัน   ผู้
 ชอบ พระไทย กระทำศึก   แด มี กำลัง อานา   แด
 มีความ สุรภาพ กล้าหาญ   การ ยก กระบวน พล

ยุทธพรหม กันดังนี้   เรียกว่า   ยাত্রากองทัพ
พรหมกัน กับ เมือง สัมพันธมิตร

---

๑๙๙   ถ้า พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด   เมื่อเสด็จ
ยাত্রา พลากร ไป   จะกระทำ ยุทธสงคราม กับ
กัวยอริราช ไพรี พวกหนึ่ง พวกใด   แต่พระองค์
มีเหตุต้อง จำเป็น   แะกระทำ ยุทธนาการ
ปราบปราม พวก ราช ปรักษ์อื่นอีก   การ ยก
กระบวน ยุทธพลากร กันนี้   ผู้รู้ ตรา ยก พยชนะ
โยธา เรียกว่า   ยাত্রาทัพ ต้อง แะปราบ คักอื่น
อีก หรือ เรียกว่า   ยাত্রาทัพ ต้อง แะปราบ คัก
แซก   (ที่ มี ชิน เป็น ขั้ว)

---

๒๐๐   ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน มีกำลัง เข้มแข็ง   เสด็จ
กรีธาพล พยชนะ ไปปราบปราม พวก ราช ขั้วจามิตร
อันไม่ เป็น ขั้ว คัก ลำคัญ   ได้ผล ประโยชน์ ก็ ไม่

สมควร แล ไม่สมควร ค่า เห็นอดยาก แต่
 กองทัพ จึงต้องละทิ้งผลประโยชน์นี้เสีย การ
 กริชา พลพยุหะ จึงนี้เรียกว่า ยাত্রาทัพได้
 ความ อธิปไตย หรือยাত্রาทัพด้วยการเปล่า

(๔๐) ความโอบอ้อมอารีต่อหมู่พล โยธา

๒๐๑ ถึง แม้ ว่า พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ใด เป็น
 พาละราช แล เป็นอะระชาติ พงศกัณฐ์ ถ้าพระองค์
 มีพระไทย โอบ อ้อมอารี กระทำให้กองทัพ
 ของ พระองค์ชอบใจยินดี ด้วยพระราชทานสิ่ง
 ของ บำเหน็จรางวัล กองทัพใด ๆ ก็ต้อง มีความ
 สัตถะระ ปฏิบัติผูกพันอยู่กับพระองค์

(๔๑) แบบ เกิน กองทัพ ยก

๒๐๒ แม้ทัพผู้เป็นจอมพล มีพลทหารที่
 แกล้วกล้า สามารถ แวดล้อม ควรจะไปในข้าง

นำกองทัพ พระเจ้าแผ่นดิน พระอรรคมเหษี
 คลังทรัพย์สมบัติ แลพระราชทรัพย์สำรอก
 ลำห้วยใช้อย่างหนึ่ง อย่างใด ควรจะจัดให้อยู่
 กลางทัพ แลจอมพลนั้น ควรจะมีใจรั้งแรม
 ระวัง กองทัพของ ตน ทั้งกลางวัน แลกลางคืน

๒๐๓ ถ้าอยู่ในที่หนึ่ง ที่ใด เป็นที่แม่น้ำ หรือ
 ภูเขา แลที่ป่าดง หรือในบ่อน้ำก็มิ มีสัญญา
 บอกว่าข้าศึกยกมา ควรจะยกพลทหารทุก ๆ
 เหล่าออกไปต่อสู้ด้วย เต็มกำลังพล

(๔๖) จัดกระบวนกองพล เป็นกล พยุหะต่าง ๆ

๒๐๔ ถ้า มีสัญญาบอก ว่า ข้าศึกมีมาในข้าง
 นำกองทัพ นายพล ควรจะจัดกระบวนเดินกอง
 ทัพให้เป็นเหมือนรูปมังกร เลื้อย เรียกว่า “ มั
 ณะระพยุหะ ” หรือจัดให้เป็นขัณฑ์ ข่ายขวา

๒๗๒ พิไชยสงคราม อินทุ โบราณ

เหมือน รูปนกเหยี่ยว มีสอง ขัก เรียกว่า “ เสนะ
พยุหะ ” หรือ เป็นรูป เต็มมี ปลาบ แผลม แฉะ
แรง เรียกว่า “ สุริยะ พยุหะ ”

๒๐๕ ถ้า มี สัตว์ ๗ ขอกว่า ข้าศึก มี ชื่น ใน ช้าง
ทกักรของ ทัพ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ จัก กระบวน
พล เป็น รูป เกรวียน เรียกว่า “ ตะกระฎะ พยุหะ ”

ถ้า มี สัตว์ ๗ ขอกว่า ข้าศึก ทั้ง ชื่น ใน สอง
ข้าง ของ ทัพ ควร จะ จัก กระบวน พล เป็น รูป สาย
ฟ้าผ่า เรียกว่า “ วชิรคันธี พยุหะ ”

ถ้า มี สัตว์ ๗ ขอกว่า ข้าศึก ทั้ง ชื่น โดย รอย
ทุก ๆ ก้าน ควร จะ จัก หมู่ กอง เป็น รูป กระบวน ที่
ข้าศึก ไม่ สามารถ จะ รบ เอา ไชย ชำระ ได้ โดย รอย
ทุก ๆ ก้าน ให้ เป็น รูป กอง จักร เรียกว่า “ จักร
พยุหะ ” หรือ เป็น รูป ช้าง เรียกว่า “ อีระ
พยุหะ ” ความ สมควร แก่ สัตว์ ๗ ขอ มี ประเทศ

เพื่อจะต่อรบ ทำลายล้าง ฆาตกรของ ท้าว ขำคึก ได้

(๔๓) สิ่ง สัญญา เป็น ที่ หมายถึง สำคัญ

๒๐๖ ไม่ควร ให้คน ผู้ใด รู้ ความ บอกกล่าว การ
จัด กระบวน พล ที่ ได้ บอก ด้วย ถ้อย คำ หรือ สิ่ง
สัญญา เป็น ที่ หมายถึง สำคัญ เว้น ใจ แต่ พล ทหาร
ของ คน นาย พล นาย กอง ผู้มี สติ สัญญา ควร
จะ บอกกล่าว การ จัด กระบวน พล เป็น อย่าง ต่าง ๆ

๒๐๗ พระเจ้าแผ่นดิน องค์ หนึ่ง องค์ ใด ควร จะ
กระทำ ให้ พล ทหาร ของ พระองค์ ใด ยิน สิ่ง สัญญา
ที่ จัด กระบวน โดย แจ่ม ชัด สำหรับ ข้าง ม้า แล
พล ทหาร เดิน เท้า ให้ ต่าง กัน ทุก ๆ เหล่า

๒๐๘ ถ้า พระองค์ เสด็จ ประทับ อยู่ ใน ข้าง ซ้าย
หรือ ใน ข้าง ขวา กองทัพ ใน ท่า ม กลาง หรือ

๒๓๘ พิไชยสงครามอินทบุรุษ

ข้าง นำ กองทัพ ก็ดี พลทหาร เมื่อ ได้ยิน สิ่ง
สัญญา เป็น สำคัญ เหล่า นี้ แล้ว ควร จะ กระทำ
ตาม สัญญา ซึ่ง บอก นั้น ทุก ประการ

(๔๘) ซ้อม กระบวน พล เดิน ไป มา

๒๐๙ พลทหาร ควร จะ จำนิ จำนาญ รวม เข้า ขึ้น
เป็น กระบวน แถว แล คอลอน ๑ คอลิ พล แล ซายาย
แถว ออก ไป ๑ เลี้ยว ซ้าย เลี้ยว ขวา ๑ รวม เข้า
กัน ออก เดิน ไป เดิน มา เป็น หมู่ เป็น แถว ๑ เรียง
เข้า เป็น แถว ๒ ชั้น ๑ แล ถอย กลับ ๑

๒๑๐ แล้ว เดิน หน้า ไป ข้าง ซ้าย ๑ หรือ ลูก ชน ๑
แล หนึ่ง หรือ เดิน ลง บน พื้นดิน ๑ หรือ ยืน
เรียง เป็น กระบวน แปด เหลี่ยม แปด มุม หรือ เป็น
วงกลม ถึง กองทัพ แล รูป ลูก ชน ๑

๒๑๑ เหมือน รูป เล่ม เข็ม อย่าง หนึ่ง อย่าง ใด แล

เหมือนรูป เกวียน   เหมือน ชัน อัมพจันทร์ ชัน ลง
แล เห็น เปน กระบวน แถว ขยาย   แล้ว เข้า มา ชิด
กัน จัก แถว ให้ เปน ลำ คับ เรียบ ร้อย

---

๒๑๒ แล จับ สัตรา   แล อวух พุ่ง บิง ทิ้ง โยน
ง เล็ง ให้ ถู ที่ หมาย   แล บิง ด้วย อวух บิง   แล
ฟัน ด้วย อวух สับ ฟัน

---

๒๑๓ แล้ว เล็ง อีก ให้ เร็ว   แล บิง ออก ไป   ง จับ
อวух แล บิง ซ้ำ   ง บิง ด้วย เข็ม ที่ แอข แฝง   แล ตี
ด้วย อวух บิง   แล ฟาด ด้วย สัตรา   แล เตะ ด้วย เท้า

---

๒๑๔ แล้ว เดิน เรียง ไป เปน แถว ๒-๓-๔ แถว   แล
หัน หน้า ไป ตรง ข้าง คับ ด้วย   แล ถอย กลับ   แล
เลือน ที่   แล ถอย มา จัก เตรียม อวух   แล้ว ชัน
ไป ข้าง เหนือ เพื่อ จะ บิง

---

๒๑๕ เมื่อ พล ทหาร คน หนึ่ง คน ใด ยืน อยู่ ใน หมู่

๒๗๖ พิไชยสงคราม อินทุโยธาณ

กอง ควร จะ ยิง ขาวูช จากที่ แดง หน้า ถ้า ยิง
แล้ว ให้นั่งลง หรือ ควร จะ ถอย ไป จาก ที่ แดง หน้า

---

๒๑๖ แต่ พลทหาร ที่ ขึ้น ไป แดง หน้า ดัก เวียง มา
ควร จะ ยิง ขาวูช ของ ตน คอย จับ ตา ระวัจ ค พล
ทหาร ผู้ นั้น อยู่ ใน ที่ แดง หน้า ให้ ยิง ที่ ละ คน
หรือ ที่ ละ สอง คน หรือ ที่ ละ หลาย คน ตาม ลำ คับ

---

(๔๔) จักรพรรยพล เปน กล พยุหะ ต่าง ๆ

๒๑๗ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ ครัสสั่ง ให้ จักร
พรรยพล เปน รูป นก กระเรียน กจ ตั้ง ทำนอง
ฝูง นก กระเรียน ทั้งหลาย ขึ้น เลื่อน ขึ้น ไป ใน พ้า
อากาศ เรียกว่า “ โกรณจะพยุหะ ” ให้ สัม
กับ ลัทธิฐาน ภูมิ ประเทศ

---

๒๑๘ จัก เข้า ให้ เปน แดง ให้ มี ท่อน คอ ขาง
มี ท่อนหาง เปน ปาน กลาง แต่ ที่ ขก ให้ หิน

เรียง เป็น แถว ๆ หลาย ชั้น แล จัก กระบว น รูป
นกเหยี่ยว เรียกว่า “ คีเณระ พยุหะ ” ให้ มี
ปีก กว้าง มี ลำคอ แล ท่อนหาง เป็น ปาน กลาง
แล ที่ ท่อน หน้า ขาง

๒๑๙ “ มะกระระ พยุหะ ” เป็น จัก ขา ท จัก รูป
กระบว น ให้ มี สี่ เท้า มี จมูก ยาว แล กว้าง แล มี
ริมฝีปาก ของ ล่าง ของ บน สอง

“ สุริยะ พยุหะ ” เป็น กระบว น มี รูป สัตว์ ขา ห
ก จัก รูป เข้ม มี ปีก ยาว แล หุ้ม มี ลำ คีว เข้ม ยาว
แล เสมอ สม่ำ น กัน เหมือน รูป ไม้ เรียว มี ช่อง
หนึ่ง ที่ ท้าย เข้ม

๒๒๐ “ จัก ระ พยุหะ ” จัก กระบว น เป็น สัตว์ ขา ห
ก จัก นั้น มี ทาง เกิน เข้า เกิน ออก แต่ ทาง เดียว
แต่ มี ขด แยก ขด รูป ยันต์ ซึ่ง กว้าง อย่าง หนึ่ง
มี แยก วง เกี้ยว กัน มี สี่ หน้า เรียกว่า “ สรรวะ โท

ภักตร์ ” แปลว่า เป็น รูป แข่ง แรง โคย รอบ
คอบ ทุก ด้าน

๒๒๑ “ โคละกะ พยุหะ ” มีรูป สัณฐานทั้ง ลูก
ชลูก ไม่มี ช่อง ทาง เข้า ออก มีแปด วง กลม แด
มีน้ำ รอบ ทุก ด้าน “ สะกะญะ พยุหะ ” กิริยา
จักร ระฆัง พล มี สัณฐานทั้ง รูป เกวียน เปน ส
เหลี่ยม “ อิกะ พยุหะ ” จัก ระฆัง พล มี
สัณฐานทั้ง รูป กุญชร ตัว หนึ่ง ตัว ใ้ มีเท้า ส
ี่ง วง หนึ่ง แดงา สอง

๒๒๒ เมื่อพระเจ้าแผ่นดิน ใ้ ทอดพระเนตร กอง
ทัพ ฝ่าย ข้าง มิตร ใน มรคา ไป มา หรือ ที่
สมรภูมิ ไชย เปน กอง ทัพ ใหญ่ หรือ กอง ทัพ
เล็ก พระองค์ ควร จะ ใ้ จัก กอง ทัพ ของ พระองค์
เปน หลาย กอง พล หรือ จัก เปน กอง ทัพ เกี้ยว

หรือ สอง กองทัพ หรือ จัด เป็น กองทัพ รวมใหญ่
แต่ กองเดียว

---

(๕๐) ที่ตั้ง กองทัพ

๒๒๓ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ เสด็จ ไป ประทับ
อยู่ ด้วย กองทัพ ของ พระองค์ ใน ที่ ค่ายหนึ่ง
ค่ายใด ตรง หน้า กองทัพ ข้างามิตร อัน เป็น ที่
สมควร จะ ทำ ช่อง เข้า ไป ใน กองทัพ พวก ข้าศึก
ซึ่ง จะ ใช้ อาวุธ พุ่ง ยิง ถึง โยน แล เครื่อง ยุทธ
เข้าไป ได้ ค่ายใด เหล่านี้ เรียกว่า เป็น “ ที่
ตั้ง กองทัพ ”

---

๒๒๔ เมื่อ ตั้ง กองทัพ ตั้ง นี้ แล้ว พระเจ้า
แผ่นดิน ควร จะ มี พระราชอุสาหะ มาก ให้ เก็บ
กวาด หญ้า ฟาง อาหาร สัตว์ ทั้ง อาหาร มนุษย์ แล
น้ำ แล เสา ยิง เครื่อง บริโภค อย่าง อื่น ๆ เสีย

ไทย ทวี รอย นลจากที่ กัง กองทัพของ พระองค์
 แล ทำ อยู่ดังนี้ให้ เสมอนาน ๆ   อย่า ให้ เปน
 เครื่อง ชุกชนุน กำลึง แก่ พวก ราช ข้างามิตร ไค

๒๒๕ ถ้า พวก ราช ศัตรู มี เสบียง อาตาร ต่าง ๆ
 กระจก กระจก เรือ รวย อยู่   แล มี เข้า โภช สาลิ
 แล ฟัน เชื้อเพลิง ต้อง ถูก ทำลาย เสียหาย   แล
 พวก ไพร่ พล ของ พวก ราช ข้างามิตร นี้   ก็ กำลึง
 เกิด ร้อน อยู่   พระองค์ ควร จะ เร่ง รีย ไป ปราย
 ปราม เขา ไชย ชำนะ พวก ราช ไพร เหล่า นั้น   ให้
 ทันทกาล อย่า ให้ เนิ่น ช้า

๒๒๖ ถ้า พวก ราช ข้างามิตร   แล พระเจ้า
 แผ่นดิน ผู้ ปรารถนา จะ กระทำ คึก เขา ไชย ชำนะ แก่
 กัน   ต่าง กลัษ ระวัง ให้ สงบการ คึก สงคราม ลง
 สมรภูมิ ที่ พระเจ้า แผ่นดิน กับ พวก ราช ข้างามิตร

ทั้ง อยู่ ทั้ง สอง ฝ่าย ได้กระทำสัญญา พระราช
ไมตรี เลิกการรบ แก่ กัน ที่ยุทธภุม ตำบล นั้น
เรียกว่า “ ที่สมรภูมิผูกสัมพันธไมตรี พระราช
ไมตรี เลิกการยุทธสงคราม แก่ กัน ”

(๕๑) ที่ พัง ฟ่านัก

๒๒๗ ถ้าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด มีพระเจ้า
แผ่นดิน ผู้ประจบสอพลอ กำลัง อำนาจ เข้มแข็ง มา
คุม เหนี่ยว ย่ำยี โดยมาก พระองค์ไม่มีทางจะ
ผ่อนผัน แก่ ไข ก็ควรจะไปยุตชนวงศ์ เขา พระ
มหา ภาระ นักรบ องค์หนึ่ง องค์ใด ผู้เป็น ขัตติย
สุชาติ แลทรง ทศพิธราชธรรม สมควร เช่น ที่
เคารพ นับถือ แล มีกำลัง บ้าน เมือง แล กำลัง
พลามาก เป็น ที่ พัง ฟ่านัก ของ พระองค์

๒๒๘ พระเจ้าแผ่นดิน องค์ใด ผู้มีพระไทย

๒๔๒ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

ปรากฏา จะ ปรจบ คัก ได้ ไ้ ไ้ชย ชำนะ   เปน
ขรรคมาย่อม มี พระ สหาย   เบน ราช สัม พัน มิตร
คิด ต่อ เกี้ยว คง   แล เปน พระญาติวงศ์ ผู้ ช่วย
พระองค์ กระทำ คัก   ท้วย ความ สนิหะ มิตรภาพ
จำพวก หนึ่ง   แล มี อีก จำพวก หนึ่ง มา ช่วย รบ
เพื่อ จะ ไ้ ผล ประโยชน์ เงิน ทอง เปน ค่า จ้าง

          แล มี อีก จำพวก หนึ่ง   เปน กระษัตริย์ มา ช่วย
กระทำ คัก   ทวัง จะ ไ้ แ่่ง ภาค ใน บ้าน เมือง
ของ พวก ราช ไพร่ ที่ จะ ตี เอา ไ้   ย่อม มี เปน
สาม จำพวก ท้วย กัน ดัง นี้

---

๒๒๙   ที่ พง พำนัก ตั้ง ที่ กล่าว มา นี้   ผู้ เปน มหา
ราช มนตรี ผู้ ใหญ่ ทั้ง หลาย กล่าว ว่า   เปน ที่ พง
พำนัก โดย แท้   แล ย่อม มี เปน ที่ ยอง กัน
ยี่เจามิตร   หรือ สฐาน เปน ที่ ไว้ ใจ พัน โภย
อิน ทราย ไ้ แ่่ง หนึ่ง แ่่ง ใด   ก็ เรียกว่า เปน

“ ที่พึ่ง ที่อาศัยใครจะช่วย ”

(๕๒) ความใช้เลศอุบายสองทาง

๒๓๐ พระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง องค์ใด เมื่อ
เตรียมการยังไม่เรียบร้อยแน่นนอน แลทรง
พิจารณา คอยช่อง โอกาสอันสมควร อยู่ ควร
จะกระทำ พระราโชบาย เป็นสองทาง อุปะมา
ดุจกังถาอันหลบลายข้างหนึ่งไว้ พระองค์ควร
จะสร้าง แสดง พระกิริยาให้เห็นว่า จะต้อง
พระราชประสงค์ สิ่งหนึ่ง แล้วจับ เอา สิ่งอื่น
ต่างหากไว้

๒๓๑ ถ้าผู้หนึ่ง ผู้ใด จะกระทำการ สิ่งใด แม้
ว่าผู้นั้นเป็นคนน้อย ไม่มีวิชา ก็ดี ก็ยัง
สามารถ จะกระทำการ สิ่งนั้นให้สำเร็จตลอดได้
ด้วยใช้กลอุบายอันเชี่ยวชาญหลักแหลม แล

๒๔๘   พิไชยสงคราม อินฺดูโยธาน

ใช้ ความ คิด แล ความ หารว ^{ที่}ดี   แล มี ความ
อุสาหะ อัน นั้น คง

ถ้า ผู้ นั้น เป็น พระเจ้า แผ่นดิน   มี เกษนา อนุภาพ
เป็น อัน มาก   เหตุ ไร จะ ไม่ สามารถ กระทำ การ
ให้ สำเร็จ ได้ เล่า

---

(๕๓)   ก็ มี ความ อุสาหะ ของ ตน เอง

๒๓๒   กิจจะ การ ทั้งปวง   ซึ่ง บุคคล จะ กระทำ
นั้น   หา ได้ สำเร็จ ไป ด้วย ความ ปราถนา ไม่
ยอม สำเร็จ ไป ด้วย ความ อุสาหะ   อัน นั้น คง
อย่าง เดียว

---

๒๓๓   กุญชร ชาติ มิ ไ้ ตก เข้า ใน ปาก ราชสีห์ ที่
นอน หลับ อยู่   ขรรค ว่า เหล็ก ที่ แข็ง เหล็ก
กำลัง ที่ บุคคล จะ ทับ หัก ได้   แต่ ถ้า ใช้ อุบาย
ความ คิด แล   ก็ สามารถ จะ หลอม ให้ เหลว
ละลาย ไป ได้

๒๓๔ ใน โลกนี้ เป็นที่รู้แจ้งว่า   น้ำ เป็น สิ่ง
สำหรับปราบเพลิง ให้ดับได้   แต่ทว่า ถ้า ใช้
ความคิดอันสมควร ช่วย เป็น กำลัง แล้ว   เพลิง
ก็สามารถจะ กระทำ น้ำ ให้แห้ง ไป ได้

๒๓๕ ถ้า ผู้ใด   อยากจะ ใ้คร่ พาด เท้า ขึ้น หน ล้าง
ข้าง เกือบ   ถ้า ใช้ กลอุบาย ความคิด แล้ว   ก็
สามารถจะ กระทำ ได้

ใน กลอุบาย ทั้งยวง   ไม่มี กลอุบาย อย่าง หนึ่ง
อย่าง ใด   ที่จะ เสมอ เท่า เทียบ กับ อุบาย ที่ กระทำ
ให้ แตก สามัคคี แก่ กัน   ใน ระหว่าง ผู้ ที่ เป็น มิตร
ด้วย กัน   แล ใน ตำรา นีติสาสตร ๖ ประการ นั้น
ข้อ หนึ่ง ข้อ ใด   ไม่ เสมอ เท่า เทียบ กับ ข้อ ที่
สอน แนะนำ ให้ ทำ ที่ พึง อาศัย

๒๓๖ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ ใด   ปรารถนา จะ

๒๘๖ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

ปราย คึก ให้ ได้ ไชย ชำระ ควร ต้อง ใช้ถลอุบาย
ทั้ง ๒ ประการ นี้ ให้ เสมอ

ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ ไค ไม่ ได้ ใช้
พระราช ถล อุบาย ทั้ง ๒ ประการ นี้ แล้ว ก็ ไม่
สามารถ จะ จับ กระทำ การ คัก สงคราม ได้

(๕๔) ความแนะนำในข้อราชกิจทั่วไป

๒๓๗ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ทรง พระราช
ดำริ หา ช่อง ที่ จะ กระทำ ให้ แยก ความ สามัคคี แก่
กัน ใน ระหว่าง เสนา ยติ มุข มนตรี แล แม่ทัพ
ฝ่าย กอง ของ พวก ราช ปรักษ์ และ กระทำ ให้
ความ สามัคคี แยก ร้าว ใน พวก ไพร่ พ้า ชำ แผ่นดิน
แล ใน ระหว่าง พวก สัตว์ มี พระ อรรคม เหยื่อ แล
นาง สนม นานู ราช นารี เปน ต้น

๒๓๘ ถ้า ใน เหตุว่า พระเจ้า แผ่นดิน มี พระชนม์
จีพ อยู่ ใน โลก อัมิตรา ย หรือ พวก อริราช ไพร่

จะมา แย่งชิง เอาพระราชทรัพย์สมบัติของ พระองค์
ไป เสีย ทั้งสิ้น พระองค์ก็ ควร จะ กระทำ การ ยุทธ
สงคราม แต่ ควร จะ ทรง พิจารณา ดู กลอุบาย
ตาม นิตินาสตร หก ประการ ของ พวกราช
ประยูร และ ของ พระองค์ เสีย ก่อน ให้ เสมอ

---

๒๓๙ ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน ได้ รับ กระทำ การ
สงคราม เพื่อ จะ รักษา บังคับ ฝูง นารี มี พระ
อรรคมเหษี แล นาง พระ สนม เป็นต้น แล
สมณ ชี พราหมณ์ แล กว๊าย เหตุ พวกราช บัณฑิต
มา ทำลาย ล้าง ผลาญ โค กระบือ แม้ ถึง ว่า ถ้า
พวก พราหมณ์ เช่น ที่ นี้ ยึดถือ ได้ มา กระทำ การ
ฆ่า ยิง ตี แล้ว พระองค์ ก็ ควร ไม่ ย่อ ท้อ ถอย
กลับ พระไทย ควร จะ ต่อ รบ ชิง ไชย ให้ จึง ได้

---

๒๔๐ ถ้า ผู้หนึ่ง ผู้ใด ละทิ้ง การ รบ หนี ไป

๒๘๘ พิไชยสงคราม ยินดูโบราณ

เทพยดา จะ ล้าง ภาณู ผู้ นั้น ให้ ลีน ชีวิต ใน ท้น ที่

---

๒๘๑ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด ผู้คุ้ม ครอง
ของ กัน ไพร ฟ้า ข้าง แผ่นดิน ของ พระองค์ ถ้า มี
พวกราช ปรบ ปราย มี กำลัง แล อำนาจ เสมอ เท่า
กัน ก็ ดี หรือ มี กำลัง อำนาจ สูง กว่า แล มี
กำลัง เกษะ ฤทธิ พากว่า ก็ ดี มา ทำ ทาย ชวน
กระทำการ ยุทธ สงคราม แล้ว พระองค์ ก็ ควร
จะ ไม่ ย่อ ท้อ ถอย พระไทย จากการ ต่อ ยุทธ ควร
จะ ทรง ระวัง จำ ว่า การ ต่อ อยนี้ เป็น ราชกิจ หน้า
ที่ ของ กระษัตริย์ ตระกูล โดย แท้

---

๒๘๒ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด ผู้ไม่ ใ้ สู้
รบ ต่อ การ สงคราม แล พราหมณาจารย์ ผู้ใด
มิ ไ้ เทียบ ไป ศึกษารว แล สัก สอน มตาชน
แผ่น มตา ย์ ถิ พิศ จะ สืบ กลิ่น ก็น กระษัตริย์ แล

พราหมณ์ทั้งสองนี้ (เรียกว่า ค้าง ธรณีสูบ)
 กุญชรวิเศษมีอินทรีบิน สัตว์ซึ่ง อยู่ใน ป่าทอง

(*) พระราชธรรมานุวัตร ลำห้วย กระษัตริย์
 ๒๔๓ ถึง แม้ ว่า พราหมณ์ผู้ใด เมื่อ ตก ทุกข์
 ใด ยาก จะ ประพฤติ ตาม อย่าง ธรรมนิยม ของ
 กระษัตริย์ (เป็น ค้าง ว่า ถึง ที่ จะ รบ คึก ก็ ต้อง
 รบ) การ ประพฤติ นั้น ก็ ต้อง นับ ว่า เป็น การ
 ประพฤติสมควร ไก่ เพราะว่า กระษัตริย์ ครอบ
 ล้อม พระราช เสา พันธุ์ เหนือ มา แต่ ท้าว มหา
 พรหม แต่ เนิม (คือ เกิด แต่ พระ พาดำ ท้าว
 มหา พรหม) แล พราหมณ์ ครอบ ล้อม เหนือ มา แต่
 ท้าว มหา พรหม เหมือน กัน (คือ เกิด แต่
 พระ โอบุส ท้าว มหา พรหม)

๒๔๔ ถ้า กระษัตริย์ พระ องค์ ไก่ สิ้น พระชนม์

๒๔๐ พิไชยสงครามอินทุโบราณ

บน พระแท่นที่ บัชรูณ อาเจียน พระเสมหะ แด
พระบัตตะ แด ทรง พระปริเทวะ คร่ำ ครวญ น่ำ
สังเวช ก็ เปน การ อุกุศฺต ทรณมิตร แก่ ภาระษัตริย์
พระองค์นั้น

---

๒๔๕ บุคคลผู้รู้จักราช นิตินาสกร สำหรับ
ภาระษัตริย์ใน อดีตกาล ไม่ ไ้สรวเลิญ พระเจ้า
แผ่นดินผู้สิ้นพระชนม์ มีพระกายมิ ไ้ มีปาก
แผลขาว

---

๒๔๖ ถ้า ภาระษัตริย์พระองค์ใด มิ ไ้กระทำ
สงครามสู้รบศึก สิ้นพระชนม์ อยู่ใน พระราช
มณเฑียร ก็ ไม่มีผู้ ไ้สรวเลิญ เปน ที่ ทุคคิน ทุ
ฤกว่า ไม่สมควร แด เปน อย่าง ต่ำ ชั่ว ทรพล

---

๒๔๗ เมื่อ ภาระษัตริย์พระองค์ใด ไ้ฆ่าฟัน
ล้าง ฆาตฺย ชีวิตร พวกราช บัจจามิตร พร้อมด้วย

พระญาติวงศ์ นวงศ์ แวดล้อม พระองค์ในที่
ยุทธภูมิ แลมีพระกาย ถูก ทิ่มแทง ด้วย เครื่อง
ศาสตรา แลอาวุธ ฟุ้งยิง ทั้ง โยน ต่าง ๆ ภาระกิจ
พระองค์นั้น สิ้น พระชนม์ ทั้งนับว่า ได้พระ
เกียรติยศ

---

๒๔๔ พระมหา ภาระกิจทั้งหลาย ใน แผ่นดิน
โลกนี้ ผู้กระทำ ยุทธ สงคราม กับผู้ เป็น
อริราช ไพร่ ปราศณา จะทำลายล้าง ชีวิตร แก่
กัน แลกัน ได้ที่ อรบ ชิง ไชย ณ สิ้น สุก พระ
กำลัง สิ้น พระชนม์ แล้ว ก็ ได้ เสด็จ ดำเนิน ทรง
ขึ้น ไป ยัง เมือง สวรรค์ มิ ได้ ผิน พระภักตร
เหลือว หลง

---

๒๔๕ นายทหาร เอก ผู้กล้าหาญ คนใด ผู้รบ
ศึก ใน ข้าง นั่ กองทัพ สมอง พระคุณ พระเจ้า

๒๕๒ นายทหาร เออทั้งหลาย ผู้ตาย ใน ที่ ยท
สงคราม ผินหน้า ไปหา ที่ รบกับข้าศึก จะ ได้ ชัย
สู่ สรรพ โลก ชัย สูง ซึ่ง พวก ทาย ศฤงษณ์
มุนี ต้อง ทรมาณ นำ เฝื่อน พรต อยู่ นาน จึง ได้ ถึง
สู่ สรรพ โลก ชัย สูง นั้น

๒๕๓ ผู้หนึ่งผู้ใด ไม่ ได้ หัน ใน การ รื้อ รบศึก ย่อม
ได้ ผล ได้ บุญ ได้ กุศล ธรรม ส่วนใหญ่ แล ได้
พ้น จาก อายาภม ทั้ง สี่ เท่า กัน กับ ผล บุญ ที่ พวก
ทาย ศฤงษณ์ ทรมาณ กาย อยู่ นาน จึง ได้ ถึง
ทุก ประการ

๒๕๔ ใน ไตร โลก (ซึ่ง จำแนก ว่า มนุษย
เทพยดา พรหม) ไม่ มี ธรรม ชาติ สิ่ง อื่น จะ
ประเสริฐ เลิศ ยิ่ง กว่า ความ กล้า บุคคล ผู้ กล้า
หาญ ย่อม คุ้ม ครอง บัง กับ สิ่ง ที่ ปวง สรรพ สิ่ง

๒๔๘

พิชัยสงครามฮินดูโบราณ

ทุกประการ ย่อมตั้งถาวร มั่นคง อยู่ได้ใน
บุคคลผู้กล้าหาญ

๒๕๕ ขรรคมหาว่า สิ่งที่ไม่ไหว เลื่อนไก่ เป็น
อาหารของสัตว์ที่ไหว เลื่อนไก่ สัตว์ที่ไม่
มีเขี้ยว เป็นอาหารของสัตว์ที่มีเขี้ยว บุคคลผู้ไม่
มีมือ เป็นอาหารของผู้ที่มีมือ คนที่ฉลาด
เป็นอาหารของคนที่ไม่กล้า

๒๕๖ ในมนุษย์ โลกนี้มีบุคคลสองจำพวก คือ
โยคีมีวิริยะ ผู้เจริญสมาธิภาวนา ๑ แล
บุคคลผู้ตายในการรบสงคราม หันหน้าไป
หาบุตทภูม ๑ คนสองพวกนี้จึงสามารถเข้า
ถึงทิพาลีข เทวโลกได้

(๕๖) ยอมให้ล้างชีวิตพรหมณ์ไว้
ในกาลสมัยที่ควร

๒๕๓ ตาม คัมภีร์ ไตร เพท กล่าว ว่า บุคคลผู้ มี
กำลัง เข้มแข็ง ถ้า มีพราหมณ์ผู้รู้ไสยเวทย์
แล้วรู้ คัมภีร์ ไตร เพท เป็นครู อาจารย์ผู้หนึ่ง
ผู้ใดก็ตาม มาเพียร ทดลอง จะล้าง ชีวิตรตน
บุคคลผู้ เข้มแข็ง นั้น หมายถึง ย่อม ฝึก รักษา
ชีวิตรตน ในการ สู้ ต่อรบ จะล้าง ผลาญ ชีวิต
พราหมณาจารย์ผู้ นั้น เสีย ก็ ได้

๒๕๔ ถ้าพราหมณะ ตระกูลผู้หนึ่ง ไก่ฆ่า
มนุษย์ คนหนึ่ง คนใด คนทั้งปวง ก็ต้อง ถือว่า
พราหมณ์ผู้ นั้น เป็นปารา ชิก ชาคจาก ตระกูล
พราหมณ์ ตก ลง อยู่ ในพวก คนตระกูลต่ำ เรียก
ว่า “ศุทธะ ตระกูล ” เพราะ ว่า พราหมณ์ผู้
นั้น เป็นผู้ ร้ายฆ่า คน อยู่ แล้ว ถ้าฆ่า พราหมณ์
ผู้ นั้น เสีย ก็ไม่มี โทษ อย่าง ใด กุรุ กัง ฆ่า ผู้
ร้าย ก็ เหมือนกัน

๒๕๖ พิไชยสงคราม อินทุ โยธาณ

๒๕๙ ผู้ใดบอก สาคกราวุธ ขึ้น จะ ทำ ร้าย แก่ผู้ ที่
เข้า มา จะ ล้าง ฆาตญ ชีวิตร คน ถึง แม้น ว่า
คน ร้าย ผู้ นั้น เป็น ไวทิกะพราหมณ์ ฐ ไตรเพท
ก็ ก็ แล คน ผู้ นั้น ไก่ ล้าง ชีวิตร ไวทิกะพราหมณ์ ผู้
นั้น เสีย ก็ ไม่ นัย ว่า ผู้ นั้น เป็น คน ชั่ว พราหมณ์
ผู้ ฐ ไตรเพท ถ้า ไม่ ล้าง ชีวิตร พราหมณ์ ผู้
นั้น เสีย ก็ จะ ต้อง นัย ว่า ผู้ นั้น เป็น คน ร้าย เช่น คน
พราหมณ์ ผู้ ร้าย ฐ

(๔๗) ลง อาญา แก่ คน ชลาท

๒๖๐ ผู้ใด ทน ไป จาก ที่ รบ ปราณา จะ ให้ รอด
ชีวิตร คน ชื่อ ว่า เป็น คน ชั่ว ชั่ว ยิ่ง นั้ก ถึง ว่า
คน ผู้ นั้น ยัง มี ชีวิตร อยู่ ก็ ชื่อ ว่า เป็น คน ตาย
แล้ว โดย แท้ ผู้ นั้น จะ ต้อง ทน เวร กรรม ที่ ตน
ไ้ กระทำ ใน บ้าน เมือง ของ ตน

๒๖๑ ผู้ใด ทน ไป จาก ที่ ยุทธภุม ละ ถึง มีกร

สหาย ของ คน หรือ พระเจ้าแผ่นดิน ของ คน ก็ ที่
คน ทั้งปวง จะ ติ เคียน ผู้นั้น จัก ลอก ชีวิต ครั้น
ผู้นั้น ภัย จิตร ก็ จะ ทรง ไป ยัง ชุม นรก

---

๒๖๒ ผู้นึง ผู้ใด เมื่อ ใด เห็น มิตร สหาย ของ
คน ตก เข้า อยู่ ใน โภย อันตราย มิ ใด ช่วย มิตร
สหาย ของ ตัว ผู้นั้น ย่อม ใด ความ อปฺระยศ เสีย
หน้า ตา แล เสีย ชื่อ ใน มนุษย์ โลกนี้ ครั้น กระทำ
กาล กิริยา แล้ว ก็ จะ ไป ตก อยู่ ใน นิรีย โลก

---

๒๖๓ ผู้ใด ถึง แม้ ว่า เปน คน มี กำลัง แขง แกรง
ถ้า มี ผู้ มา พึง ภัย ความ ไร้ ใจ จะ ให้ ช่วย คุ้ม ครอง
บอง กัน แล ตั้ รอน ละ ทัง ผู้ มา พึง นั้น เสีย ผู้ มี
กำลัง แขง แกรง นั้น เปน คน ใจ ร้าย ทุจริต ปราศ จาก
ความ กรุณา ถ้า สิ้น ชีวิต แล้ว ย่อม ไป ทน ทุกข
เวทนา ตก อยู่ ใน นรก อัน พิลึก น่า กลัว ชำ นาน

๒๔๘ พิไชยสงครามในดูไบรณ

เทวกาล ที่มีสมเด็จ ท้าว อมรินทร์ สิ้น สิบสี่
พระองค์

---

๒๖๔ ถ้าพราหมณ์ จะปลงพระชนม์กระษัตริย์
ตระกูล ผู้กระทำการอาชกรรมทุจริตเสีย ในที่
ยุทธสงคราม ด้วยศาสตรา แลอาวุธ พุ่งยิงทิ้ง โยน
ต่าง ๆ ก็ไต่ พราหมณ์ผู้นั้น ไม่มีบาปกรรม
ในภายหลัง

---

๒๖๕ ถ้าเมื่อกระษัตริย์ตระกูลเสื่อมถอยกำลัง
มีบุคคลชาติต่ำ มาคุมเหง ย้ายประเทศบ้านเมือง
นั้น พราหมณ์จะทำลายล้างชีวิตผู้ที่มีชาติ
ตระกูลต่ำนั้นเสีย ในที่ยุทธสงครามก็ควรอยู่

---

(๕๔) วิธีเยี่ยงอย่างในการยุทธนา แก่กัน

๒๖๖ การต่อสู้ด้วยศาสตราพุ่งยิงทิ้ง โยน อัน
ปลุกเคกด้วยเวทมนตร์คาถา นับว่าเป็นการ

รบ อย่าง อุกฤษฐ์

การ ต่อ ยุทธ ศึก ขวัญ มี ลำ กล้อง   นับ ว่า
เป็น การ รบ อย่าง มัธยม

การ ต่อ ยุทธ ศึก ขวัญ สู้ กัน   นับ ว่า เป็น
หิณะ ยุทธนา   คือ การ รบ อย่าง ท่า ซ้ำ

การ ต่อ ยุทธ ศึก แก่ กัน ด้วย พาหา กำลัง กาย   นับ
ว่า เป็น การ รบ ชั่ว ซ้ำ เลว ทราม กว่า การ รบ ทั้ง สิ้น

---

๒๖๗ การ ที่ บึง ลู กณู แล สัตรา ขวัญ อื่น ๆ อัน
มี กำลัง แล ไซ้ ไป ด้วย เวทมนตร์ แล ด้วย
ขวัญ พุ่ง บึง ทั้ง โยน   อัน ปลุก เกล เวทมนตร์
คาถา ไป ทำลาย ล้าง ชีวิต ศัตรู ไท   นับ ว่า
เป็น การ รบ ติ ยอก ยิ่ง กว่า การ รบ ทุก ๆ อย่าง

---

๒๖๘ การ ที่ บึง กระสุน ด้วย ขวัญ   มี ลำ กล้อง
ด้วย ไซ้ กำลัง ของ หิน ย่น   แล ขวัญ มี ลำ กล้อง

อย่างใด ๆ จะเป็นที่ทำลายล้างชีวิตรชาศึก
ไ้มาก

๒๖๙ การประหารชีวิตรชาศึกด้วยอาวุธทวนแล
ศาสตราวุธอื่น ๆ จะต้องเป็นที่รู้ทุกเมื่อว่า
เป็นการรบด้วยศาสตราวุธ ในเวลาที่ไม่มี
อาวุธยิงด้วยลำกล้อง

๒๗๐ การฆ่าล้างผลาญชีวิตมนุษย์ด้วย
กระทำให้เป็นอันตรายแก่ชีวิตที่ต่อ แลอวัยวะ
ที่สำคัญจะถึงตายด้วยทั้งโยนไปมา แลจับ
ฉวยตัวชีวิตมนุษย์ นับว่าเป็นการรบด้วยพาห
กำลังกาย

๒๗๑ เมื่อกองทัพฝ่ายราชปรัญญ กับทั้งเสนา
ยที่มุขมนตรีของพวกราชไพร่ มีความแตก
แยกสามัคคีแก่กัน พระเจ้าแผ่นดินควรจะจับ

กระทำการ ยทอ สงคราม กว้าง จักวาง กองทัพ ให้
มี กระจบ ขันเล็ก ขันใหญ่ ในข้าง น้า แลวาง พล
ทหาร ราย ใน ข้าง หลัง กระจบ ขันเล็ก ขันใหญ่
แลวาง พล ข้าง พล น้า ใน สอง ข้าง กองทัพ

---

๒๗๒ ควร จะ ยก เข้า โจมตี กองทัพ อริราช ไพร่
ใน ที่ ข้าง น้า แล อ้อม บั๊กกา ซ้ายขวา คุ่ม ล้อม
เข้า ค่อตี ถ้า เห็น พ้น ที่ แผ่นดิน ข้าง หลัง ทำ
ทาง จะ ใต้ ที่ มี ไชย ในการ รบ โดย มาก จึง ให้
ถอย กองทัพ มา

---

๒๗๓ การสู้รบ ครั้ง ใน ที่ แรก แม่ทัพ ควร จะ
เบี่ยง ให้ ลง มี อรบ ครั่ง กองทัพ ใน ลำคัม นั้น เสนา
บดี ที่ คุ่ม กอง ทหาร อยู่ ใต้ บังคับ ควร จะ จั้ การ
รบ ตลอด ไป ใน ที่ สุด เมื่อ ชีวิตร อยู่ ใน ที่ คาค
หมาย จะ ใต้ แล เลี้ย คุง ทั้ง การ พณั้ พระเจ้า

แผ่นดิน ซึ่ง คุม กอง ทหาร อยู่ ใน อำนาจ ของ
พระองค์ ควร จะ ทรง รับ การ ขู่ ข่ม ซึ่ง ไชย ให้
เต็ม พระราช อุสาหะ

---

๒๗๕ ถ้า กองทัพ ของ พระองค์ อ่อน เหนื่อย ล้ม
กำลัง ทั่ว เบิน ทาง มา นาน หรือ เกิด ภัย ร้อน ทั่ว
อก หิว อาหาร แล หยาบ นัว หรือ มี โรค บั บั ไข้
มา เขียว เขียว ให้ เช่น อันตราย หรือ อก หยาบ
เข้า แผล แล ล้ม ตาย หรือ มี พวก ผู้ร้าย ปล้น มา
กระทำ ให้ คับ ทก ใจ

---

๒๗๕ หรือ ต้อง ความ ลำบาก ใน หนทาง ทั่ว
มี โศคน หล่ม มาก แล มี ฝุ่น ธุลี แล นัว มาก
แล เหนื่อย หอบ หรือ หา น หรือ กำลัง ทัพ
อาหาร อยู่ หรือ ไม่มี ค่าย ล อัน สมควร จะ อยู่
พัก หรือ อยู่ ใน ความ ไม่ ประที เรียบ ร้อย

๒๗๖ หรือ กองทัพ ถูก ตก ใจ กลัว เพลิง อัน พิลึก
 พัง กลัว หรือ อยู่ ใน ที่ จะ ถูก ลม แล ฝน อัน หนัก
 แล เป็น ทุกข์ เกือบ ร้อน ทั่ว ไปด้วย โภย อัน ทราย อัน
 มี ค้าง ที่ ถ้าว มานี้ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ช้อง
 กัน รักษา กองทัพ ของ พระองค์ ให้ ดี

แต่ ทว่า ถ้า กองทัพ พวก ราช ปรปักษ์ อยู่ ใน
 อาการ ต้อง ทุกข์ โภย อย่าง เดียว กัน พระองค์ ก็
 ควร จะ ทำลาย ล้าง ฆาตย์ กองทัพ พวก ราช ปรปักษ์
 นั้น ให้ เฟิด พัง พ่าย แพ้ ไป

๒๗๗ เมื่อ พระเจ้า แผ่นดิน ทรง พิจารณา เห็น
 กล อุบาย ตาม นิตินาสตร หก ประการ แล ความ
 มุ่ง หมาย ของ พวก ราช ศัตรู แล ของ พระองค์
 แล้ว พระองค์ ก็ ควร จะ ทำลาย ล้าง ชีวิต พวก
 ราช ศัตรู เสีย ทั่ว ไปด้วย การ รบ อัน ชอบ ธรรม เรียก
 ว่า “ ธรรม युทธ ” แล การ รบ ไม่ ชอบ ธรรม

เรียกว่า “คฺญะยุทฺธ” กว้ย

๒๗๘ พระเจ้าแผ่นดินกิน ควร กระทำ ให้พล ทหาร
ของ พระองค์ ชื่น ชม ก็ ใจ ในการ เติบ กอง ทัพ
ไป กว้ย พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน เพิ่ม หนึ่ง ส่วน
ใน สี่ ส่วน เรียกว่า เช่น เงิน พิเศษ เติบ ทาง แด
พระองค์ ควร ระ บัง ภัณ พระกาย ของ พระองค์ ใน
การ สู้รบ คือ กว้ย โล่ห์ แด เครื่อง บัง ภัณ
คม อาวุธ

๒๗๙ ถ้า พระองค์ ให้ พล ทหาร ของ พระองค์ คม
กิน สุรา เช่น เครื่อง กระทำ ให้ เกิด ความ กล้า
พล ทหาร ของ พระองค์ จะมี ใจ มา ฟ้น ล้าง ผลาญ
พวก ราช ศัตรู กว้ย อาวุธ มี ถ้า กล้อง แด คาย แด
กว้ย สาคร อาวุธ อื่น ๆ

๒๘๐ ควร จะ โหม คี ต่อ สู้ นาย สารถิ ผู้ ชัย รถ

พวกราชไพร่ด้วยอาวุธทวน ควรจะต่อสู้บุคคล
ผู้^๑อยู่บนรถแลบนช้างด้วยยิงลูกธนู ควรจะ
ต่อสู้ช้างต่อสู้ช้าง ม้าต่อสู้ม้า

---

๒๘๑ ควรจะประจันรบรถต่อสู้รถ แลพลทหาร
รบต่อสู้พลทหารรบ คนต่อสู้คน อาวุธต่อสู้
อาวุธ หรืออาวุธพุ่งยิงทิ้ง โยนรบต่อสู้อาวุธ
พุ่งยิงทิ้ง โยนต่าง ๆ

---

(๕๔) บุคคลที่ไม่ควรจะล้างชีวิต

๒๘๒ บุคคลที่ไม่ควรคนผู้ใดในกองทัพจะฆ่า
ฟันล้างชีวิต มีจำพวกดังนี้ คือ

ผู้ที่ล้มลงอยู่บนพื้นแผ่นดิน

คนที่ไม่มีความกลัวจะสู้รบแล้ว

คนประนมมือขอชีวิต

คนหนึ่ง มีผม กระจาย อยู่ มี ไค้ เกล้า

คน ผู้กล่าว คำว่า “ข้าพเจ้าเป็นคนของท่าน”

๒๘๓ คน นอน หลับ อยู่

คน ไม่ ได้ สวม เสื้อ เกราะ

คน เป็น เป็ด ย่อย ไม่ ได้ นุ่ง ห่ม

คน มี ไค้ ผู้ ถู สอด ถู ขาว ๆ

คน พล รบ แต่ กำลัง แล ดุ เป่ล่า อยู่

คน ผู้ กำลัง รบ กับ ผู้ นอน อยู่

๒๘๔ คน กำลัง ต้ม กิน อยู่

คน ที่ ทำ กิจ การ อื่น ๆ อยู่

คน ที่ กำลัง ตก ใจ กลัว

คน ที่ กำลัง วิ่งหนี ไป

จง ระลึก จำ ว่า การ ที่ ไม่ ฆ่า ล้าง ชีวิต คน
ถึง ที่ กล่าว มา นี้ เป็น ธรรมเนียม ของ บุคคล ที่ ติ

๒๘๕ อนึ่ง ไม่ควร จะฆ่าคนชรา หรือลูกทารก
แลสตรี แลพระเจ้าแผ่นดิน เป็นต้น แต่ ว่า ถ้า
บุคคลผู้ใดฆ่า คนที่ ต้อง ห้าม ในการ รบ
กันอัน สุจริต ก็มี ใ้ผิด จาก ความ ชอบ ชนม
อย่าง ไ้

---

๒๘๖ ข้อห้าม ทั้ง ที่กล่าว มา เหล่า นี้ มี ในการ
รบ อย่าง ชอบ ชนม เรียกว่า “ ชนมยุทธ์ ”
แต่ ทว่า ถ้า ในการ รบ อย่าง คด โกง เรียกว่า
“ กุญะยุทธ์ ” แล ้ ก็มี ใ้เป็น การ ห้าม

ด้วย ว่า ถ้า จะ ทำลาย ล้าง ผลิตาณ พวก อริราช
ผู้ ไ้ อัน มี กำลัง อำนาจ นั้น ไม่ มี การ รบ อย่าง
อัน จะ เสมอ เหมือน ด้ว การ รบ อย่าง กุญะยุทธ์

---

๒๘๗ พระรามาวะตาร พระกฤษณะวะตาร แล
สมเด็จพระอมรินทร แล เทพยคาอื่น ๆ ก็ ยัง กระทำ

การ ยศชนา เปน อย่าง ญูญะยฺกัษฺมัยัง

อนึ่ง กรุง พาลี แล ยะวานะ แล นะมฺจี แต่
 ล้วน ถูก ทำลาย ล้าง ชีวิต ด้วย การ รบ อย่าง
 ญูญะยฺกัษฺมัยัง

---

๒๘๘ พระเจ้า แผ่นดิน ควร สำแดง พระ กิริยา
 มี พระภักตรา ชื่นชม ยินดี แล มี พระ สุธรรมา
 เปน ที่ นำ รัก แต่ ให้ มี พระ ษฏฺญญา เข้มม แผลม
 คมกล้า ทุจฺกัษฺมัยัง พระแสง กรรบิก จะ ได้
 สามารถ ทรง พิจารณา สังเกตว่า นวก ขริวาช
 ไพร อ่อน กำลัง ใน อย่าง ไค แล ที่ ไค เพื่อ จะ ได้
 ไป ต่อ รบ ขาศึก ใน ที่ อ่อน กำลัง นั้น

---

(๖๐) ข้อแนะนํ้าในการ ฝึก หัตถ์ พลทหาร

๒๘๙ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ หนึ่ง พระองค์ ไค
 มี พลทหาร ๘๕๐๐ คน ควร จะ ทรง ศึกษา การ ฝึก

กระบวน กง ทัพ ส่วนพล ทหาร ควร จะ คิด
 ปราถนา ให้เป็น ความ สุข เจริญ แก่ พระเจ้า
 แผ่นดิน แล ถิ่น ถาน บ้าน เมือง ที่ เป็น ชาติ ภูมิ
 เกิด ของ ตน ควร จะ หัก เติบ ให้ เสมอ แล
 ให้ รู้ จัก กัน เคย ต่อ คำ บังคับ แล เลี้ยง แตร
 แล เลี้ยง อื่น ๆ แล สิ่ง สัตว์ ญา ลำ คัญ ต่าง ๆ แล
 กิริยา แปลง กระบวน ใต้ ตลอก

---

๒๕๐ พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์ ใด เมื่อ ได้ ทราบ
 แจ้ง ใน พระไทย ว่า กอง ทัพ ของ พระองค์ แรก
 พ่าย แพ้ แก่ ข้าศึก มา พระองค์ ควร จะ ลง พระราช
 อาญา ประหาร ชีวิต รพวก กอง ทัพ ของ พระองค์

---

(๖๑) พระราชทาน รางวัล แก่ พล ทหาร

๒๕๑ ถ้า พล ทหาร ของ พระเจ้าแผ่นดิน พระองค์
 ใด รบ ได้ ไชย ชนะศึก มา ถึง ใหม่ ๆ พระองค์

ควร จะ พระ ราชทาน รางวัล อัน เป็น ที่ ชอบใจ แก่
พล ทหาร แล เลื่อนยศศักดิ์ ให้ โดย สมควร

(๖๒) กระทำ การ รบ กวน เบียดเบียน

ต่อ พวก อริราช ไพร่

๒๔๒ ถ้า พวก ราช ยัษฐามิตร ตั้ง อยู่ ใน ถิ่น
ประเทศ มี เนิน เขา พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ได้
รบ กวน เบียดเบียน พวก ราช ศัตรู ด้วย ไม้ ตัด
ทาง น้ำ แล เกี่ย กวาก เสี่ยง อาหาร แล หญา
ฟาง เสียบ ก่อน ภายหลัง จึง ควร รบ ปราย ปราม
พวก อริราช ไพร่ ให้ พ่าย แพ้ ใจ ได้

๒๔๓ พระเจ้า แผ่นดิน ผู้ คอย ระวัง เหตุ การ ที่
พระองค์ หนึ่ง พระองค์ ใด ควร จะ กระทำ พวก
กอง ทัพ ของ ราช ยัษฐามิตร ให้ แยก จาก ความ
สามัคคี แก่ กัน ด้วย ให้ ส่ง กำนัน ขรรณาการ เป็น

อันมาก ด้วยทอง คำ ปลอม แล ควรทรง พระราช
 ทำริศ พื่อ ลวง พวก ราช ศัตรู ที่ ยัง เหลือ อยู่ ซึ่ง
 จำ คัญ ว่า ฝ่าย เรา จะ ไม่ คิด ทำ อัน ตราย แล เห็น
 เห็น อยู่ ด้วย เฝ้า ระวัง รักษา ยาม อยู่ ชั่ว นาน
 แล้ว พระองค์ ควร จะ ทำลาย ล้าง ผลาญ พวก
 ราช บัณฑิต ทร นัน

---

๓๑๔ ขาง ที่ พระองค์ ควร จะ ทรง พระราช อุสาหะ
 รั้ง รัช คัก ขาง ที่ พระองค์ ควร จะ ถอย หลัง มา
 ถอน ขาง ที่ ควร จะ ยก จาก ที่ ไกล เข้า ไป ชู โจม
 ทัพ ด้วย ฉับ พลัน ให้ อด ตลุต ตลุม ขอน ทุก ๆ
 ด้าน รวบรวม กอง ไวร ปล้น

---

(๖๓) ว่า ด้วย การ ปล้น ใต้ ของ ช้าง คัก

๓๑๕ ถ้า พล ทหาร คน หนึ่ง คน ใด รั้ง คัก ได้ เงิน
 เล ทอง คำ แล ทอง แคน มา ต้อง เป็น ของ พล

๓๑๒   พิไชยสงครามสินธุโยธาน

ทหารผู้ใดที่ได้นั้น แลพระเจ้าแผ่นดินควรจะพระราชทานรางวัลให้แก่พลทหารของพระองค์ ตามสมควร แก่ ความชอบ

---

(๖๔)   เครื่องราชบรรณาการ

๒๙๖   เมื่อพระเจ้าแผ่นดินปราบปรามพวกราชบริพารได้พิไชยชนะดังนี้แล้ว พระองค์ควรจะรับเครื่องราชบรรณาการ เป็นของแผ่นดินส่วนหนึ่ง หรือเป็นของแผ่นดินทั้งหมด แลกระทำให้พวกปราชญ์ของพระองค์ชื่นชมโสมนัสต่อไป

---

๒๙๗   พระองค์ควรจะเสด็จกลับเข้ายังพระนครพร้อมด้วยเสนาเครื่องบริพารอันเป็นไชยมงคล แล้วพระองค์ควรจะบำรุงปกครองเสนามาตย์ราชมนตรี แลพวกปราชญ์ทั้งปวงซึ่งมีความไว้วางใจในพระองค์ กุญชรวิเศษบุตร

(๖๕) เสนา มาตย์ ผู้ รักษา ราชการ บ้าน เมือง

แล บัญชา กิจ ราชการ

๒๔๔๘ พระองค์ ควร ตั้ง เสนา บัติ ฝ่าย หนึ่ง ให้
รักษา ราชการ บ้าน เมือง อีก ฝ่าย หนึ่ง สำหรับ
ปกครอง ราชการ แผ่นดิน ให้ พิจารณา จัด ทาง
ราชการ ให้ สมควร แล ทาง ที่ จักร ราชการ ที่
จะมี ผล อย่างไร ตาม ภูมิ ประเทศ แล สมัย แล
บุคคล ตาม ไข ของ তাঁ ท้า มกลาง แล ไข ของ ปลาย

(๖๖) องค์ มนตรี

๒๔๔๘ เอก (อุ) อรรคมหา เสนา ขี บัติ ควร
จะ กราบบัง ทูล กิจ ราชการ ต่อ พระบรม ราโชรส ผู้
จะ ได้ ครอง ราช สมบัติ ต่อ ไป แล พระบรม
ราโชรส พร้อม คัวย เสนา บัติ มุข มนตรี เหล่า นี้
ควร จะ กราบบัง ทูล กิจ ราชการ แก่ พระเจ้า แผ่นดิน ใน
ภาย หลัง

๓๐๐ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะมีพระราชโองการ
 ตรัสสั่ง ทูลพระบรมราโชรส ก่อน ในลำดับนั้น
 พระบรมราโชรส ควรจะตรัสสั่ง ยักยิบ แก่
 หม่อมเสนาบดี มุขมนตรี ต่อหน้าพระที่นั่ง พระเจ้า
 แผ่นดิน ฝ่ายเสนาบดี มุขมนตรี จึงควรสั่ง แก่
 พวกขุนนาง ผู้น้อยใน ยักยิบ ของตน ให้กระทำ
 ตามพระราชโองการ ทุกประการ

---

(๖๗) ประโรหิต

๓๐๑ มหาราชครู ประโรหิต ควรจะสอน อรรถ
 ธรรม ที่ฝึก แล ชอบ ต่อพระเจ้าแผ่นดิน

---

(๖๘) ไม่ยอมให้พลทหารอาไศรย

อยู่ในนิคมคามต่าง ๆ

๓๐๒ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะให้ตั้ง พลทหาร
 ไว้ภายนอกนิคมคาม แต่ให้ไกล ไม่ให้ไกล

แต่ไม่ควรให้พลทหารเกี่ยวข้อ เป็นเจ้าหน้าที่
และลูกหนี้กับพวกชาวบ้านเป็นอันขาด

(๖๙) จักตลาด

๓๐๓ พระองค์ควรจะให้จัดตั้งตลาดที่ขายของ
สำหรับพลทหารต่างหากที่ในค่าย แต่ไม่ควร
ให้กองทัพค้างอยู่ในตำบลเดียวเกินกว่าปีหนึ่ง

๓๐๔ พระเจ้าแผ่นดิน ควรจะตรัสสั่งกอง
ทหารพันคน ให้เตรียมตัวไว้พร้อมอยู่ประจำ
ที่ เพื่อเหตุการณ์ปัจจุบันจะไต่กลับไปในทันที
พระองค์ควรจะให้สอนพลทหาร รู้จักพระราช
บัญญัติข้อบังคับของพระองค์ให้ไว้ในแปดวัน

(๗๐) ข้อบังคับสำหรับพลทหารทั่วไป

๓๐๕ ให้พลทหารละเว้น ไม่ให้ทำการรุกราน
เบียดเบียน และโจมตีฆ่าฟันประชาชน ไม่ให้

๓๑๖ พิไชยสงคราม อินทุ โบราณ

เห็นข้า เชื้อน แส ต่อ ราชการ ให้ ระวัง เสมออย่า
กระทำ สิ่ง ที่ ไม่ ชอบ พระไทย พระเจ้า แผ่นดิน แล
ไม่ให้ เลิน เลื่อ ใน ที่ จะ กระทำ ราชการ นั่ว ที่ ของ คน

---

๓๑๖ ให้ พลทหาร สะ เว้น การ สั่ง สนทนา กับ คน
แปลก เพศ แล ไม่ ให้ เข้า ใน ขอบ เขต รบ้าน ห้าง
บ้าน ไค เว้น ไว้ แต่ ที่ จะ มี พระราชา นุญาต

---

๓๑๗ ให้ พลทหาร แจ้ง ข้อ ผิด ที่ นาย ทหาร แล
คน ห้าง คน ไค ใน หม่ กอง ไค กระทำ ให้ เรา
พระศุภร์ เจ้า ของ ตำรา นั้ ทราย แล เมื่อ อยู่ ใน
ราชการ ของ พระเจ้า แผ่นดิน ให้ มีความ รัก ต่อ
คน ทั้ง ปวง เสมอ

---

๓๑๘ ให้ พลทหาร รักษา สัตรา แล ขาว ขึง
แล เครื่อง นุ่ง ห่ม แต่ง ตัว อาหาร น้ำ แล ภาชนะ
มี หม้อ เข้า เปน ต้น ให้ สอาด หมก จก

๓๐๙ ถ้า พลทหาร ผู้ใด ไม่ ได้ กระทำ ตาม
ประกาศ ข้อ บัญชี ของ เรา นี้ เรา พระศุกร์ จะ อนุ
คร่า พลทหาร ผู้ นั้น ไป ยัง บมโลก ถ้า พลทหาร
แยก จาก หมู่ กอง ไป กระทำ การ ปล้น ข้ำศึก ได้
สิ่ง ของ อย่าง ไต มา จาก คัทร ควร ให้ นำ มา
ลำแดง ให้ เรา พระศุกร์ รู้ ด้วย

๓๑๐ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ ไต ควร จะ ให้
ซ้อม พลทหาร ในการ แปลง กระบวน แล การ หัก
วิชาทหาร อย่าง อื่น ๆ ด้วย ถึง หก เดือน ให้ มี
การ ซ้อม หัก บึง เข้า กับ ขาว ขบิร ทุก ๆ ปี

(๗๑) ประชุม ตรวจ พลทหาร

๓๑๑ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ให้ มี การ ประชุม
ตรวจ พลทหาร ใน เวลา เช้า แล เวลา เย็น ทุก
วัน ให้ ถ้าม ถึง ชาติ ตระกูล ความ ปกติ สบาย

ชายคัม เมือง แล ค่ายส บ้าน ที่ อยู่ ของ พล
ทหาร เหล่า นั้น

---

(๗๒) แจก เงิน เดือน

๓๑๒ พระองค์ ควร จะ ให้ จัก ขาญ ชี ย จำนวน เงิน
เดือน แล เวลา แจก ได้ แจก แล้ว เท่าไร แล ยัง
จะ ต้อง แจก อีก เท่าไร จะ ต้อง พระ ราช ทาน เงิน
รางวัล พิเศษ แก่ พลทหาร เพิ่ม ใน เงิน เดือน เท่าไร

พระองค์ ควร จะ มอบ ขาญ ชี แจก เงิน เดือน ได้
แก่ เจ้า พนักงาน แล รับ โย เสรี มา

---

๓๑๓ พลทหาร ที่ อยู่ ใน ค่าย บัง คับ ของ นาย โทย
เรียบ ร้อย แล ผัก หัก ชำ นาน อยู่ แล้ว ควร จะ ได้ รับ
พระ ราช ทาน เงิน เดือน เต็ม ตาม อัตรา พลทหาร
แปด คน ใหม่ ที่ ยัง อยู่ ใน ระหว่าง ผัก หัก การ แปร
แถว ควร จะ ได้ รับ เงิน เดือน แต่ ครั้ง อัตรา

๓๑๔ ถ้า กองทัพ กองใด ผูกพันรักใคร่อยู่กับแม่ทัพที่ไม่ควรไว้ใจ เป็นผู้เข้ากับข้าศึกพระเจ้าแผ่นดินควรจะทำลายล้าง ฆาตนาถ กองทัพนั้นเสีย

(๓๓) ลักษณะพระเจ้าแผ่นดิน

ประพจน์แก่พวกข้าราชการ

๓๑๕ พระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ควรจะทรงระลึกจำว่า ข้าราชการคนนั้นผู้พลอยชนชมยินดีในความผิดของพระองค์ หรือเกลียดชังพระบารมีของพระองค์ หรือเพิกเฉยต่อความผิดของพระองค์ก็ คือ พระองค์ควรจะประหารชีวิตข้าราชการผู้นั้นเสีย ถ้าพวกข้าราชการคนใดลุ่มหลงมัวเมาด้วยการเล่นสนุก ถึงแม้เห็นว่า เป็นขบถลโมกฏวณิคืออย่างอื่นก็ คือ พระองค์ควรจะให้ไล่ ออกเสียจากราชการ

(๗๔) ทั้งผู้ว่าราชการ ตาม ตำแหน่ง ต่าง ๆ

๓๑๖ พระเจ้าแผ่นดิน ควร จะ ตั้ง บุคคล ผู้ มี
 อหิยาไศรยดี แล เป็น ที่ รัก นิยม ถือ ของ คน โดย
 มาก ให้ ว่า ราชการ ใน พระราชวัง ฝ่าย ใน ของ
 พระองค์ แล ตำแหน่ง อื่น ๆ ควร จะ ใช้ บุคคล ผู้
 มี อหิยาไศรยดี แล เป็น ที่ ไว้ วาง พระราช หฤ ไทโย
 ให้ แยก พระ ราชทรัพย์ แล สิ่ง อื่น ๆ

๓๑๗ ควร จะ ตั้ง แต่ง บุคคล เป็น ที่ ไว้ วาง พระราช
 หฤ ไทโย ต่าง พระเนตร พระกรรณ ให้ ว่า ตำแหน่ง
 ราชการ ภายนอก พระ ราช วัง ถ้า ตั้ง บุคคล
 ไม่ สมควร ไว้ ใน ตำแหน่ง บุคคล นั้น จะ กระทำ
 ให้ เสียบ พระ เกียรติยศ

(๗๕) ยุง ให้ เกิด วิวาท ผิดใจ กัน ใน ค่าย ข้าง ค่าย

๓๑๘ ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน พระ องค์ ไค มี พวก

เดนา บัก แด นายทหารอื่น ๆ ฝ่ายพวก ราช
 ปรักษ์ ซึ่ง ชัก ราชการ ใน กองทัพ ของ คน
 ละ ทิฆู ฆิ มาณะ แด ความ ก็ อื่น ๆ ใน พระเจ้า แผ่นดิน
 ของ คน ผู้ เปน พาล ทุจริต เสีย มา สมัค รัช
 ราชการ ของ พระองค์ แล้ว พระองค์ ควร จะ
 ทำนุบำรุง พวก เสนาบดี แด นายทหาร เหล่า นั้น
 ด้วย พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน ให้ สมควร

๓๑๙ ถ้า พลทหาร ผู้ ไกล ไหว้ ไป ด้วย ความ โกล แด
 ไม่ นิย ดื้อ แล้ว แด กลับ มา พระเจ้า แผ่นดิน ควร
 จะ พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน แต่ กิ่ง อัครา

พระองค์ ควร จะ พระ ราชทาน เงิน เกื้อหนุน ให้
 สมควร แก่ บุคคล ที่ ดี ยิ่ง ผู้ ละ ทิฆู พวก ราช
 ปรักษ์ มา สวามิภักดิ์ กับ พระองค์

(๓๖) ควรจะให้ผลประโยชน์

แก่พระเจ้าแผ่นดินที่ปราบได้

๓๒๐ ถ้าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ที่บ้านเมืองราชปรีชัณยได้แล้ว พระองค์ควรจะพระราชทานเงินเดือนให้แก่ราชปรีชัณยนั้น ตั้งแต่เวลาที่ได้ออกเสียจากราชสมบัติ นั้น ควรจะพระราชทานเงินครั้งจำนวน แก่ราชบุตรของเจ้าที่ต้อถอก และควรจะพระราชทานเงินส่วนหนึ่งในสี่ส่วนของจำนวนนั้น แก่นางอรรคมเหษีของเจ้าแผ่นดินผู้เสียเมือง

๓๒๑ ถ้าราชบุตร หรือญาติวงศ์านุวงศ์ผู้หนึ่งผู้ใด ของเจ้าแผ่นดินนอกราชสมบัตินี้ เปนบุคคลดีมาก พระองค์ควรจะพระราชทานเงินอาบะเปนของแผ่นดินให้ส่วนหนึ่งในสี่ส่วน หรือพระองค์จะแบ่งส่วนเงินอาบะขึ้นแผ่นดิน เปน

สามสิบสอง ส่วน พระ ราชทาน ให้ส่วน หนึ่ง แก่
ผู้ นี้ ก็ ได้

๓๒๒ พระองค์ ควรจะ ให้ ธิเบต ทรัพย์ สมบัติ ของ
เจ้า แผ่นดิน ที่ ต้อง ถอด ซึ่ง สะ สม ไว้ เป็น กอง
ใหญ่ ใน พระ คลัง มา ไว้ เป็น ส่วน ของ พระองค์

๓๒๓ หรือ ไม่อย่าง นั้น พระองค์ จะ กำหนด ให้
เงิน ทอง แยะ ที่ เจริญ ขึ้น ได้ จาก ทรัพย์ สมบัติ
แก่ เจ้า แผ่นดิน ผู้ เลีย เมือง ส่วน หนึ่ง ใน สามสิบ
สอง ส่วน ถึง กล่าว มา ข้าง ต้น นั้น ก็ ได้ จนถึง
จำนวน เงิน ทั้ง สิบ ซึ่ง เจ้า แผ่นดิน ผู้ เลีย เมือง ได้
รับ เป็น สอง เท่า จำนวน ราชสมบัติ ที่ สะ สม ไว้

๓๒๔ ถ้า เจ้า แผ่นดิน ที่ ต้อง ถอด เป็น ราชตระกูล
ที่เคย มี เกียรติยศ มา แรก ก่อน พระองค์ ควร จะ
ชุบ เลี้ยง เจ้า แผ่นดิน นอก ราชสมบัติ นั้น ไว้ ให้ ได้

๓๒๔ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

จะ ใ้เป็น พระ เกียรติยศ เป็น อัน มาก แก่ พระองค์
แต่ ถ้า เจ้า แผ่นดิน ที่ ต้อง ถอด เป็น พาล ทุจริต
พระองค์ ควร จะ ล้าง ผลาญ เจ้า แผ่นดิน อัน พาล
ราชันนี้ เสีย

---

(๓๗) ทหาร รักษา ยาม

๓๒๕ พระเจ้า แผ่นดิน ควร จะ ใ้แบ่ง ยาม
กลาง คืน แล กลาง วัน ใ้แก่ ทหาร รักษา ยาม
เป็น แยก ผลัก สิบ ผลัก หรือ สิบสอง ผลัก แต่
ควร จะ ทรง พิจารณา เสีย ก่อน ว่า มี ทหาร ยาม
มาก น้อย เท่า ไ้

---

๓๒๖ กอง ทหาร ยาม ควร แบ่ง ยามตาม ที่ กำหนด
ไว้ แต่ ตัน แก่ พวก กัน เอะ ยาม ที่ หนึ่ง จะ มา รับ
ยาม ที่ สุก อีก แล ยาม อื่น ทุก ๆ ยาม จะ รับ ยาม
ต่อ ผู้ ที่ อยู่ ยาม ก่อน

๓๒๗ ถ้าไม่อย่างนั้น พระองค์จะทรงตั้งยาม
ที่สุก ให้รักษามัน แล ยามที่สุกด้วย เหมือน
ตั้งก่อนก็ใช่ แต่ในวันที่สองยามที่สอง แล
ยามอื่น ๆ ควรจะรักษามันแลยามอื่น ๆ
ตามลำดับต่อไป

๓๒๘ พระองค์ควรจะตั้งทหารรักษายามทุก
วัน ให้มากกว่าสี่คนเสมอ หรือในบางคราว
เมื่อทรงเห็นว่าราชการนั้นหนัก จึงควรตั้ง
ทหารรักษายามให้หลายคน หรือ หลายผลึก

๓๒๙ พระองค์ไม่ควรจะตั้งทหารเฝ้ายาม ให้
น้อยกว่าสี่คนเลย

๓๓๐ ควรจะให้ทหารยามรู้สิ่งที่จะต้องรักษา
แล ข้อบังคับสำหรับผู้รักษาการ ที่จะต้องบอกเล่า

๓๒๖   พิไชยสงคราม อินดูโยธาณ

แก่กัน ต่อ ๆ ไป   ควรจะให้ทหาร ยาม ระวัง จำ
ไว้เสมอ   แล ให้กระทำ ตาม

---

๓๓๑ ทหาร ยาม ควร จะ รักษา ของ คำ แล ทรัพย์
สิ่ง ของ อื่น ๆ ใน พระคลัง   ที่มี สลัก ล้ม กลอน
ให้ ตลอด เวลา ที่ กำหนด ไว้   แล ครั้น สิ้น ยาม
ของ ทน   ควร จะ ชี้แจง จำนวน ทรัพย์ สมบัติ
ให้แก่ ยาม อื่น เห็น รับ รักษา ต่อ ไป

---

๓๓๓   ควร จะ ตั้ง ให้ มี คน หนึ่ง คน ใด เป็น พนักงาน
ตรวจ คอย ระวัง คุก ทหาร ยาม อยู่ แต่ ใกล้ ให้ เหนือ ๆ

---

(๗๘)   ลักษณะ พระเจ้าแผ่นดิน

จะ ได้ ความสำเร็จ เป็น พระ เกียรติยศ

๓๓๓   ถ้า พระเจ้าแผ่นดิน   สามารถ จะ ให้ มี ผู้
กระทำ ตาม พระราช กำหนด ทั้ง สิ้น ของ พระองค์ ได้

แล้ว ชนทั้งปวง ก็ จะ มีความ นับถือ พระเตชา
นุภาพ ของ พระองค์ โดย แท้

---

๓๓๔ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน ห่มัน เพียร ใน ราชกิจ
ของ พระองค์ แล ทรง พระ เมตตา กรุณา แก่
บุคคล ที่ ดี แล ไม่ โปรค ปราน บุคคล ที่ เปน พาล
ชั่ว ชั่ว พระองค์ ก็ จะ ได้ ทำ รง แผ่นดิน ของ
พระองค์ ถาวร ไป สิ้น กาล ะ นาน

---

๓๓๕ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน ไม่ ห่มัน เพียร ใน ราชกิจ
ของ พระองค์ ไม่ มี พระ กิริยา ดี แล ไม่ มี พระ
วาจา ดี มี พระ ไทย คด โกง ไม่ ซื่อ สัตย์ ย่อม จะ
พินาศ จาก ราช สมบัติ ของ พระองค์ โดย เร็ว

---

๓๓๖ ถ้วย เปน ขรรคมดา พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์
ใด มัก ประพฤติ ตาม ชอบ พระไทย ของ พระองค์ แล้ว
เสนา บกิ มุข มนตรี ทั้ง ปวง ก็ ไม่ สามารถ

๓๒๘ พิไชยสงครามสินธุโบราณ

จะ ห้ามปราบ เห็นว รัง พระไทย ของ พระองค์ ได้
อุประมา ทั้ง พยัคฆ์แล กุญชร ชาติ อัน ไม่อาจ จะ
ทรมาน ตก แปลง ไกรสร ราชสืห์ ได้ ถึง นั้น

---

๓๒๙ ท้าย พระเจ้า แผ่นดิน เคย ที่ เตียนทรมาน
ทมิฬ ีมานะ พวก เสนา บกิ มนตรี ให้ อ่อน น้อม
ต่อ พระ เกษานุภาพ ของ พระองค์ เพราะ เหตุ
นี้ พวก เสนา บกิ มนตรี เคย อ่อน กำลัง อำนาจ
ต่อ พระเจ้า แผ่นดิน ก็ เช่น ขรรคมคา ว่า ท้าย
หลัง สัณ ๑๐๐๐ ภาวหนึ่ง ก็ ไม่สามารถ จะ ผูก
พันธักชสาร ให้ อยู่ ได้

---

๓๓๐ ถ้า ช้าง ทัว โตติด หล่ม อยู่ มี แต่ กุญชร
ชาติ ที่มี กำลัง แขง แรง ที่ สามารถ จะ ผูก ลาก
ช้าง ที่ติด หล่ม นั้น ให้ ออก ได้ โดย เร็ว ถ้า จะ
ทรมาน ตก แปลง พระเจ้า แผ่นดิน ผู้ อาสัจ

อาชรรพ์ นั้น ก็มี แต่ อำนาจ พระเจ้า แผ่นดิน
อย่าง เทียว ที่ อาจ ะ ภัย แปลง ได้

๓๓๙ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน มีพระ เฑชา นภาพ เข้ม
แข็ง ถึง แม้ ว่า พวก เสนา ยตี มนตรี ของ พระองค์
ไม่สู้ เป็น ผู้ วิเศษ เฉลียวฉลาด อย่าง ไท ก็ ที่ ก็ ยัง
เป็น กำลัง สง่า ราชิ แก่ ย้าน เมือง ไท แต่ ทว่า ถ้า
พระเจ้า แผ่นดิน เสื่อม ถอย กำลัง พระ เฑชา นภาพ
แล้ว ถึง แม้ ว่า เสนา ยตี มนตรี ของ พระองค์ เป็น
คน วิเศษ เฉลียวฉลาด ก็ ที่ ก็ จะ ได้ มี อำนาจ แด
เป็น สง่า ราชิ แก่ ย้าน เมือง ทั้ง นั้น หา มิ ได้

๓๔๐ ความสามัคคีพร้อมเพรียง น้ำใจ เป็น หนึ่ง
หนึ่ง ใจ เทียว กัน ของ ชน เป็น หนึ่ง มาก ย่อม กระทำ
ให้ พระเจ้า แผ่นดิน มี กำลัง เข้มแข็ง มาก
ธรรมดา ว่า เชือก เส้น ๕ หลา ยถ ๕

ธรรมดา ว่า เชือก เส้น ๕ หลา ยถ ๕

สามารถจะผูกลากราชสีห์แลสัตว์อื่น ๆ ไปได้

(๓๙) ลักษณะบ้านเมืองที่มี

กำลังล้อมรอบให้กลับมีกำลังแข็งแรงขึ้นอีก

๓๔๑ ถ้าพระเจ้าแผ่นดินองค์ใด มีกำลัง
แผ่นดินล้อมรอบ จนถึงได้เป็นเมืองขึ้นต่อ
ราชปรีชา ไม่ควรจะเลี้ยงกองทัพให้ใหญ่นัก
พระองค์ควรจะสะสมพระราชทรัพย์สมบัติให้มาก
จะได้ให้พระราชบุตร แลพระราชนัดดาซึ่ง
สืบราชสันตติวงศ์ คือเอาอำนาจบ้านเมือง
มาให้คงค้ำก่อน

๓๔๒ พระองค์ควรจะกระทำราชกิจให้มาก จน
ถึงความหิวหายาก เสวย แล ความหายากจะบังเกิด
ชอบจะเสวยพระกระยาหารได้ทุก ๆ อย่าง แล
ชอบจะบังเกิดบนพระแท่นที่ได้ทุก ๆ แห่ง

ถ้า ไม่ทรง ประพาศกิจนี้ พระองค์จะเสื่อม
 ถอย พระราช ทรัพย์สมบัติ แล เสื่อม พระ สติ
 ปัญญา โดย เร็ว

---

๓๔๓ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์หนึ่ง พระองค์ใด
 ควรจะ ทรง ประพาศกิจใน อย่างนี้ให้ เสมอ ไม่
 ควร ให้ เบน ไป ใน อย่าง อื่น ไ้

---

๓๔๔ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด ชาติจาก
 ความ ยุติธรรม แล พระ กิริยา ก็ เป็น พระเจ้า
 แผ่นดิน อ่อน กำลัง ทรยศ ก็ ควร จะ ต้อง มี พระเจ้า
 แผ่นดิน อื่น ผู้ ทรง ยุติธรรม แล มี กำลัง เข้มแข็ง
 มา ลง พระ ราช ทัณฑ์ แก่ พระองค์ ๆ ๆ จึง ลง
 พระราช อาญา แก่ พวก โจร

---

๓๔๕ ถึง แม้ ว่า พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ใด
 เป็น อหะชาติ พงศ ก็ ก็ ถ้า พระองค์ อาไศรย ตั้ง

อยู่ในทศพิชราชธรรม แล บำรุง ความ ยุติธรรม
ในพระราชอาณาจักร พระองค์ก็พึง เป็นพระเจ้า
แผ่นดิน ประเสริฐ สูง สุก ใต้ ฝ่าย พระเจ้าแผ่นดิน
ที่ เป็น อุตมะชาติ ราชศักดิ์สูง ถ้า ไม่ ตั้ง อยู่ใน
ทศพิชราชธรรม แล ไม่ ได้ บำรุง ความ ยุติธรรม
แล้ว ก็ จะ พัง พินาศ เลื่อม สุนัข ไป ได้

๓๔๖ พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ หนึ่ง พระองค์ใด
เป็น กัน เหตุ ให้ ความ ชอบ ธรรม แล ความ
ซาสักย์ ธรรม เกิด เจริญ ขึ้น โดย แท้

ถ้า ผู้ใด สามารถ ถึง ราชสมบัติ แล้ว ก็ ต้อง
นับ ว่า ผู้ นั้น เป็น อุตม มนุษย์ บุคคล พิเศษ ใน โลก

๓๔๗ ข้อ ความ ที่ กล่าว มา นี้ ว่า ด้วย ความ
เจริญ สุข อัน เป็น โลกีย สมบัติ ซึ่ง พระ มนุ
สสาราจารย์ (ผู้ แต่ง คัมภีร์ ธรรมสาคร) แล

บัณฑิตยารวิชัยอื่น ๆ มีความนับถือมากเท่าใด เราผู้ชื่อว่า “ ภาระวา ” ก็มีความนับถือมากเท่านั้น แก่นสารของตำราอื่นเรารรณานิพนธ์นี้ เปน ๒,๕๐๐ โคตกคาถา

---

(๔๐) ตำราของ พระศุกร เทพยกา

ประเสริฐกว่าตำราอื่นทั้งหมด

๓๕๘ ถ้าพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด ทรงตรึกตรองพิจารณาแก่นสารในตำราอื่น เปนสาระประโยชน์ ซึ่ง พระศุกร เทพยกา ได้รังสรรค์ขึ้นนี้ จะพึง เปนพระเจ้าแผ่นดินมีพระกำลังสามารถ จะทนต่อพระราชาธรรมาอื่นหนักนั้นได้

---

๓๕๙ ในสาม โลก ไม่มี ตำราอย่างอื่น อย่างใด จะเสมอเหมือน กับ ตำรา ศุกระนีภีสาคร ของพระ

๓๓๘ พิไชยสงครามอินดูโบราณ

ศุกร เทพยดา ผู้เป็น จินตะ กระวี กัง ที่กล่าว
มา นั้ คำรา ซึ่ง นิพนธ์ เป็น โคลก คานา นั้ เป็น
นิตี สาระสาคร อันที คำรา อย่าง อื่น อย่าง ไต ใน
ท่ามกลาง มนุษย์ นั้ ว่า เป็น คำรา ไม่ ที เรียก
“ กุณิศาคร ”

---

๓๕๐ ถ้า พระเจ้า แผ่นดิน พระองค์ ไต มี พระไทย
ชลาท หรือ ทรง โลก เจตนา หมายถึง ไต้แต่
พระราชทรัพย์ ไม่ อาไศรย ต่อ พระสติ ปัญญา กับ
คำรา ศุกร นิตี สาระสาคร ฉบับ นั้ พระเจ้า แผ่นดิน
พระองค์ นั้ ก็ เป็น อาภัพย์ อีประลาภ พระองค์ จะ
ไต้ เสวย ผล นิรียทุกข์ ใน นรก โลก โดย แท้

จบ เรื่อง ศุกรนิตี ๓๕๐ โคลก เท้า นั้

ข้อ ความเพิ่มเติมต่าง ๆ

ข้อ ความเพิ่มเติม หน้า ๓๒

ว่า ด้วย อาวุธ สีสากล ซึ่ง ท่าน นาย พล ศรี พระยา
ฤทธิรงค์ ฤณ เมท ได้ พย ประ ณะ แหวง เมือง หลวง
พระบาง

อนึ่ง อาวุธ สีสากล ของ ชาว ข่า ไบราณ ใน ประเทศ
สยามนี้ ท่าน นาย พล ศรี พระยา ฤทธิรงค์ ฤณ
เมท ได้ ครัง ยัง เปน ที่ พระ พล ัษ ญา นุ รั กษ์ ขำ
หลวง แล แม่ ทักษิ ณา ราชาการ เมือง หลวง พระบาง
ได้ พย ณะ ลำ ห้วย มี ชื่อ แห่ง หนึ่ง แหวง เมือง นคร
หลวง พระบาง ราชนาธิ ประเทศ ราม ฐั ติ วัน
ออก ฝ่าย เหนือ จำ พเจ้า ผู้ เจ้า ของ เรียบ
เรียบ หนึ่ง ชื่อ ตำรา พิไชย สง คราม อิน ทุ ไบราณ
ณ บั ษ นี้ ได้ ตรวจ ตรา อาวุธ สีสากล เหล่า นั้น มา
เปรียบ เทียบ ทุ ก บั ษ ฐา ณ อาวุธ สีสากล ของ ชาว

ย้า โบราณต่าง ๆ ซึ่งกล่าวอ้างมาแล้วในข้าง
 หน้าในบทที่ ๕ จึงได้เห็นว่าอาวุธลีลา เหล่า
 นั้นเป็นรูปสัญลักษณ์คล้ายกันมี ๓ อย่าง คืออาวุธ
 ลีลา ปกาศนอก ๑ อาวุธลีลา ขวาน ๑ อาวุธลีลา
 ลีว ๑ ลีลาที่ทำอาวุธเหล่านี้ เป็นลีลา
 แหง่สีฟ้า พึงข้างสี เขียว ทำข้าง ค้างที่ภาษาฝรั่ง
 เรียกว่า “ เซอร์ เปนไคน์ ” ทั้งเนื้อทั้งรูปลีลา
 เหมือนอาวุธลีลาที่ นักปราชญ์ ฝรั่ง เคยได้พบที่
 กำบศ ลำโรง แสนณ กับพญาประเทศ เพราะ
 ฉะนั้นจึงต้องลงเนื้อเห็นว่า ชาวบ้าที่ทำอาวุธ
 ลีลาที่มีปรากฏในประเทศ เขมร แลมลลาว
 ประเทศนั้น จะ เปนชาวบ้า เชื้อแถว เดียวกัน
 แลจะเป็นชาติ ชาว เมือง เดิม เกิดแลหาไครย
 อยู่ในประเทศเหล่านี้ ก่อนชาติไทยแลชาติ
 เขมร จะลง มา แก่ดินประเทศฝ่ายเหนือ มา ทั้ง

อยู่ในแผ่นดินบ้านเมือง ซึ่งมีอยู่ข้างใต้ในสมัยนั้น
ทุกวันนี้ ชาตินี้ ชาวป่า เหล่านี้ เห็นจะแปลก
เรือนกระท่อม อยู่กลางน้ำ ลำห้วย คนของ แลยังมี
ทะเลสาบเป็นต้น ๆ ครั้ง ชาวป่า ที่ใช้อาวุธลีลา
ทั้งหลาย ซึ่ง ไก่กล่าว มา แล้วในข้างต้น ๆ
วันนี้ จึง ทัพ ขาวุธลีลา ของ ชาวป่าตามลำห้วย
ในแขวง เมือง นครหลวง แลตามฝั่ง ทะเลสาบ
เหล่านี้ ปรากฏ เป็น สำคัญ ให้ชน ภายหลัง
รู้ ถึง ชาตินี้ เหล่านี้ ซึ่ง สิ้นสูญ ไปหลาย ร้อย
ปี มา แล้ว หา ได้ มี สิ่งอื่น ๆ นอก จาก ขาวุธลีลา
เหล่านี้ เป็น สำคัญ ให้รู้ ถึง ชาตินี้ ชาวป่า เหล่านี้
ไม่ จึง เห็นว่า การ ที่รวบรวม กันหา ขาวุธลีลา
เหล่านี้ เป็น การ สำคัญ มี คุณ ประโยชน์ มาก กว้าง
ให้รู้ เรื่อง พงศาวดาร ของ ปฐมชาติ มนุษย์ แต่

๓๓๘   พิไชย สงคราม ฮินดู โบราณ

โบราณ ในประเทศของ คณิ   แล ประเทศต่าง ๆ
เพราะฉะนั้นผู้หนึ่ง ผู้ใด   ถ้า ได้พบ อาวุธ สีดา
เช่นนี้ เมื่อใด   ควร จะ รวบรวม ชื้อ ค่ายด แล
ถ้า น้ำ ถ้า ห้วย เขต รวง บ้าน เมือง ที่ ได้พบ นี้ ไว้
เป็น สำคัญ   จะ ได้ ใช้สำหรับ เทียบ เคียง แสง
หา ความรู้ ถึง ชาติ ชาว บำ โบราณ เหล่า นั้น ก่อ ไป

ข้อ ความเพิ่มเติม หน้า ๑๕๕

อนึ่ง มีธรรมเนียม ศาสนา แข่ง เกลือ   ใน
ประเทศ สยามแก่ โบราณ   ใกล้ เคียง กับ
ธรรมเนียม ศาสนา ของ ชาว ฮินดู โบราณ นี้ ด้วย
มี คำกล่าว ว่า   ผู้ที่มีความโกรธ แค้น นึกถึง
ผู้ใด ๆ เจม หีบ เกลือ มา หีบ มีคหนึ่ง   ถ้า เป็น
เวลา เข้า คั้น หน้า ไป ยัง บุรพทิศ กล่าว คำ ศาสนา

แข่งค่า ผู้ที่ทนโกรธแค้นนั้นพอแรงแล้ว จึง
ลงน้ำที่เกลือก หมายถึงว่าจะให้ผู้ที่เป็นศัตรูนั้น
ฉิบหายละลายไป กุญแจก็เกลือกละลายน้ำ ถ้าเป็น
เวลาเย็น ต้องหันหน้าไปยังบริเวณทิศคาบาล
แข่งค่า ผู้ที่โกรธนั้นเสียให้มาก ๆ จนพอแก่
ความแค้นแล้ว จึงเอาเกลือกหยิบมือข้างหนึ่ง
สอดเข้าในกองไฟ หวังให้ผู้เป็นศัตรูที่โกรธ
แค้นกันนั้น แตกประทุกระวาย เรือวายไปก้วย
โอบอุ้มทรายต่าง ๆ กุญแจก็เกลือกประทุแตก
ระเบิดขึ้นไปก้วยไฟ

แต่ธรรมเนียมชาวสยามใหม่ในภายหลัง ใช้
เผาพริกแห้ง เป็นการสาขาล แข่งให้ร้ายแก่ผู้
เป็นศัตรู หมายถึงว่าจะให้ผู้ทนโกรธแค้น
นั้น ใ้ทุกช้เหมือนร้อนนัก กุญแจผู้ให้ร้ายพริก
และร้อนกระสับกระส่ายวุ่นวายในใจฉะนั้น

๓๘๐

พิไชยสงครามอินทุ ไบราณ

ธรรมเนียม^๕นี้เห็นจะสืบ^๕เนื่องมา^๕แต่^๕ธรรมเนียม^๕
ที่^๕ชาวอินทุ^๕ไบราณ^๕ เขา^๕เกล็ด^๕มา^๕วาง^๕ที่^๕ใบ^๕คาย^๕
แล^๕รต^๕น้ำ^๕เกล็ด^๕ละลาย^๕ให้^๕ค้ำ^๕ชา^๕ล^๕นั้น^๕

จบเรื่องพิไชยสงครามอินทุ ไบราณ

มีแต่เท่านั้น

